

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

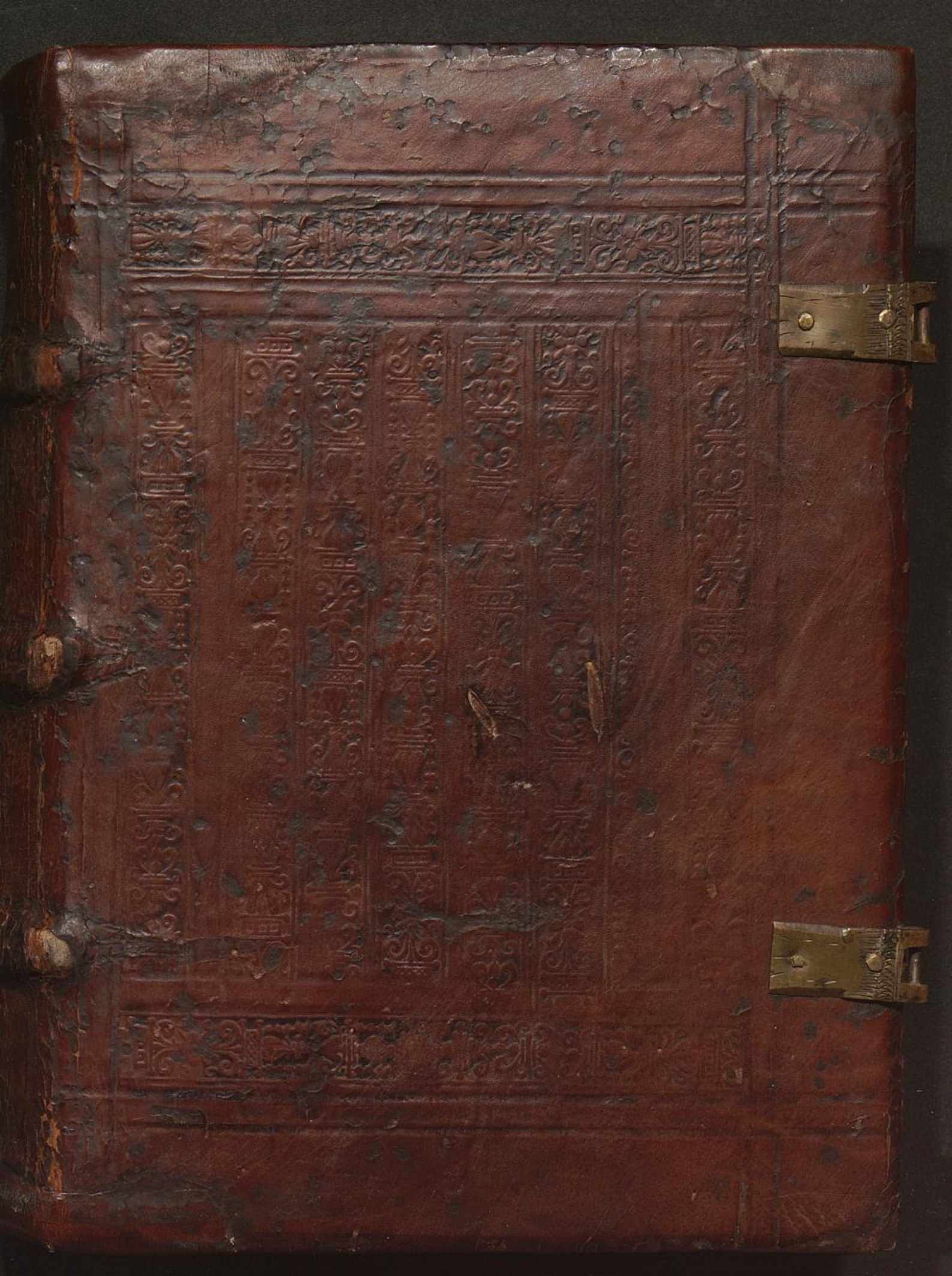
Universitätsbibliothek Paderborn

Galeoti Martii Narniensis De Homine Libri Dvo

Galeottus <Martius>

Basileae, 1517

urn:nbn:de:hbz:466:1-31834

Th. 7332

2 F. 167

Jh. 1332,

GALEOTI
MARTII

NARNIENSIS DE
HOMINE LI-
BRI DVO.

GEORGII ME

RVLAE ALEXANDRINI IN
GALEOTVM ANNO
TATIONES.

Cum indicibus utrobique contentorum,
& copiosissimis & certissimis.

ACCIPE studiose lector Galeoti de homine cū
exteriori, tum interiori libros ^{duos}, cum doctis-
sima Georgij Merulæ lima. Proderunt hī sane
non modo philosophis, & Medicæ rei studio-
sis, sed & omnibus, qui Musarum sacris operantur. Nam
quid magis bellum esse queat, quam hominem ^{ἐκ ποδῶν}
^{ἢ κεφαλῆ} corporis sui partium, nomenclaturam, situm, ab-
fectionemque pernouisse? Nisi uero hæc ignorasse pulchri-
us est, ut hic quoq; cum brutis, brutalem amplectamur stoli-
ditatem. Docet primus, quo quæque exterior corporis pars
nomine uocetur. Secundus morbos, & affectiones interio-
rum membrorum cum uocabulis aperit. Addidimus in-
dicem & fidelem & utilem. Bene Vale, & de hoc labore nos
ama. Apud inelytam Germaniæ Basileam.

VOCABLOŖVM.

A Bolla.	Folio 106	Apthiphus	fo. 62
Abdomen.	fol. 83	Aphon.	eodem
& 130. & 131.		Apollo tortor.	fo. 88
Abſurdum.	fo. 12	Aquæ intercutis tres ſpecies.	121
Acceptabulum.	fo. 115	Aqua intercus.	fo. 48
A corde quid?	fo. 73	Aqualicus.	fo. 80
Acuminati.	fo. 18	Aqualiculus.	eodem.
Adeps.	fo. 82. & 128	Arma a quibus.	fo. 14
Adipatus.	fo. 82	Armi	eodem.
Ad umbilicū adducere.	fo. 108	Armillum.	fo. 15
Aegilops.	fol. 8	Armilla.	eodem
A ſœmininis & masculinis neu/		Artus.	fo. 16
tra descendunt.	fo. 27	Arteria.	eodem
Agrippæ.	fo. 45	Articuli.	fo. 18
Alæ ſub humeris ſunt.	fo. 23	Articularius morbus.	eodem
Ala ab axilla.	fo. 108	Articuli fidei.	fo. 19
Allopæcia.	fo. 47. & 123	Artaxata.	fo. 37
αλώπηξ.	fo. 47	Arcuatus.	fo. 48
Albugo.	fo. 8	Arquatus.	fo. 122
Amens.	fo. 71	Aries in tutela Palladis.	fo. 53
Anaxiride.	fo. 116	Aristomenes Meſſenius.	74
Anuli.	fo. 3	Aruina.	fo. 84
Anguli oculorum.	fo. 7	Aruū genitale apud Maronē.	58
Ancus	fo. 16	As.	fo. 21
Anguimanus.	fo. 17	Aſcyte.	fo. 48. & 121.
Anulus.	fol. 19	Aſpera arteria	fo. 67
Anellus.	eodem	Aſtragali.	fo. 132
Anulos geſtandi moſ.	fo. 20	Aſthmaticus.	fo. 69
Anus.	fo. 32	Atteſtari.	fo. 13
Anus ab anulus deriuat.	eodem	Atteſtata.	eodem
Anthrax.	fo. 46	Atta.	fo. 43
Angina.	fo. 65	Attonitio.	fo. 52
Anacreon.	fo. 67	Aures.	fo. 12
Animus.	fo. 71	Auritus.	eodem
Apellæ.	fo. 29	Auriū phyſionomia	eodem
Apyraſtæ.	fo. 46	Auris memoriæ ſacra.	eodem
Apoplexia.	fo. 52	Aurē attingebāt atteſtātes.	13.

Auspicia.	fo. 72. & 75.		
Auguria.	fo. 75		
Axungia.	fo. 84. & 129		
		C	Folio. 57
		C. litera saepe addit.	25
		C. cur pro cētū.	fo. 28
		Caducus.	fo. 33
		Cacilius.	fo. 45
		Cacilia.	eodem
		Caesar.	fo. 45
		Casones.	eodem
		Cæcus.	fo. 12.
		Cælestia signa quæ & quibus cor	
		poris partibus, & cur domina-	
		ri dicantur.	fo. 22
		Cæliaci.	fo. 81.
		Cæcum intestinū.	fo. 81. & 82
		Cælij oculi.	fo. 7
		Calua.	fo. 2
		Caluitium.	eodem
		Caluesco.	eodem
		Caluaria.	eodem
		Calculus.	fo. 87
		Canis iactus in talis.	fo. 133
		Caput.	fo. 2
		Capitis nudatio.	eodē & 95
		Capitis tegmenta.	fo. 2
		Capitis morbi.	eod.
		Caput subiacet ariet. fo. 3. & 96	
		Capitatus.	fo. 3
		Capitulum.	eod.
		Capitula.	eodem & 96
		Capitulatus.	fo. 3
		Capillatus.	eodem
		Cassis.	fo. 9
		Cauda.	fo. 30
		Castrati qui dicuntur	fo. 31
		Castrare.	eodem
		Campestre.	fo. 36
		Campestrati.	eodē

B & F sibi inuicem ce-
dunt. Folio. 59

Balbus. fo. 62

Balbutire eodem

Bilis, & bilis atra. fo. 76

Biliosus. fo. 77

Bidens. fo. 55

Bipes. fo. 42

Bosimi. fo. 6

Bochilla. fo. 79

Brachium. fo. 15

Brachia sub geminis. fo. 16

Bracha. fo. 117

Brachata foemina. eodem

Bracha. fo. 116

Bracha. fo. 36

Brachata gallia. eodem

Brochitas. fo. 55

Bronchi. eodem

Bubonocèle. fo. 111

Bucca. fo. 9

Buccula. eodem

Buccatum tegmen. eodem

Buccius. fo. 9. & 11

Bucca pro ore. fo. 9

Buccata & buccella. eodem

Bucco. eodem

Bucculentus. eodē

Buccones crassi. eodem.

VOCABVLORVM.

Calx.	fo. 40	Chiragra.	fo. 13
Calcaneū.	eodem	Chirographum.	eodem
Calcitrosi.	eodem	Chium uinum.	fo. 33
Calcarius.	eodem	Cirrus.	fo. 3. & 97
Caligæ.	fo. 42	Cirres.	fo. 3
Caluæ.	fo. 42	Cirfocele.	fo. 111
Caligati.	eodem	Cincinnati.	fo. 3. & 97
Calceus.	fo. 43	Cilo.	fo. 4
Candico.	eodem	Cilium.	fo. 6
Catonēs.	fo. 45	Cinguli.	fo. 19
Catonis carmen.	fo. 3	Cicerones.	fo. 45
Carbūculus fo. 46. & 120. bis		Ciceronis locus.	fo. 119
Cancer.	fo. 49	Cibalis.	fo. 67
Cancrena.	eodem	Cirris.	fo. 96
Canalis uulua.	fo. 85	Cluere.	fo. 18
Carcinoma.	fo. 50	Claudi.	fo. 43
Carcinomata dixit Augustus		Claudico.	eodem
nepotem & neptes tria, & tres		Climactera lex.	fo. 132
uomias.	fo. 50	Climactericus.	fo. 132
Canini.	fo. 54	Clunis.	fo. 29
Caricæ.	fo. 104	Clauus.	fo. 46
Caro glandionica.	fo. 65	Coriza.	fo. 5
Cardiacus, & καρδια.	fo. 73	Codlites.	fo. 7
Calculus.	fo. 87	Codlitum familia.	eodem
Capita librorum nō capitula di-		Cornicines.	fo. 9
ci.	fo. 96.	Cornu.	eodem
Ceruix.	fo. 13	Collum.	fo. 13. & 21
Ceruicis dura homines.	eodē.	Collare.	fo. 13
Ceuere.	fo. 29.	Colli morbi	fo. 14
Cerasus.	fo. 33	Colli crassitudo quidē	eodem
Cerebrum.	fo. 51	Colli complexus.	eodem
Cerebrum homini maximum.		Colli ornamenta.	eodem
folio.	fo. 52.	Condylus.	fo. 20. & 105
Cerebri uitia & morbi.	eodē	Cōdylomata.	fo. 20. & 105. & 115
Cerebrosus.	eodem.	Cor.	fo. 68. & 70
Cerebrū sedes sapientia.	fo. 53	Cor homini infra lauam mamil-	
Celastomia.	fo. 65	lam.	fo. 70

INDEX

Cor crescit & decrescit.	fo. 70	Cubi.	fo. 19
Comilitium.	fo. 27.	Cubitus siue cubitum.	fo. 16
Colis dicitur quasi canalis.	fo. 30	Cubiti geometrici.	fo. 16. & 20
Colei a cole dicuntur.	fo. 31		
Colei prima producta.	eodem		
Condylomata.	fo. 34. & 115	D Da&yli.	Folio. 57
Coxæ.	fo. 34	Dalmata.	fo. 104
Coxendix.	fo. 35. & 115	Decollare.	fo. 103
Congenudo.	fo. 37	Denasare.	fo. 5
Cosli.	fo. 45	D & R sibi nuicē cedūt.	fo. 12
Corporatura.	fo. 46	Decollare a quo.	fo. 13
Comitialis.	fo. 52	Defunctis ungues crescunt.	18
Commentum.	fo. 72	De digitis cū loquimur, de rotū	
Comminiscor.	fo. 72	dis intelligimus.	fo. 20
Cordolium.	eodem. & 173	Delumbis.	fo. 28
Cordi est, & quid cordis.	fo. 73	Dentire.	fo. 55
Coronidē imponere.	fo. 108	Dentatus.	eodem
Corculum.	fo. 73	Denticulatus.	eodem
Corde hirsuto præditi.	fo. 73	Dentifrangibulum.	cod.
Colon.	fo. 81	Dentiscalpium.	eodem
Colicus dolor.	eodem	Dentifricium.	cod.
Cotyle.	fo. 115	Dentes in uiperis tantum non	
Cordapsus.	fo. 82	extant in gingiuis.	eodem
Cortina.	fo. 120	Dentes mortem, irāq; demon-	
Cosmus pater patriæ.	fo. 92	strant.	eodem
Crus.	fo. 38	Dentium rubigo.	eodem
Cruris uitia.	fo. 38. & 44	De literis.	fo. 56
Crura sub aquario.	fo. 39	D cur pro p quingentis.	fo. 58
Crudus.	fo. 80	D & N sibi nuicem cedunt	
Cruditatum causæ.	eodem	cur?	fo. 60
Crasius intestinū.	fo. 81	Dextra fidei consecrata.	fo. 19
Conuersio matricis.	fo. 85	Dexterā supplices osculant.	19
Cubiti cōmunes.	fo. 16	Dexter.	fo. 19
Cubitus.	fo. 20	Dextra iurabant ueteres.	fo. 19
Cubitus cōmunis.	eodem	Dextra cur osculabatur.	fo. 105
Culus.	fo. 32	Dextri, aut sinistri, aut ambide-	
Curculio.	fo. 67		

VOCABVLORVM.

xtri, unde?	fo. 70	Engonasis.	fo. 37
Demens.	fo. 71	Epiphora oculorum.	fo. 6
Depygis.	fo. 110	Epistotos.	fo. 14
Desiocus.	fo. 7	Epitogium.	fo. 27
Digitus sub tutela Minervæ.	fo. 18	Epilepsia.	fo. 52
Digitus pro anulis.	fo. 20	Epiglossis.	fo. 67
Digitus quadratus.	eodem	Epiplocelæ.	fo. 111
Digitus rotundus.	eodem	Epar.	fo. 75
Diplois.	fo. 21. & 106	Epatarius.	eodem
Digamma Aeolicum.	fo. 58	Error.	fo. 49
Diphragma.	fo. 68	Eunuchus.	fo. 31
Digestio.	fo. 80	Eugium.	fo. 85
Digere.	eodem	Exurdata.	fo. 12
Dilcepsia.	fo. 131	Expectoro.	fo. 22
Dogmata.	fo. 127	Explico.	fo. 132
Doron.	fo. 20	Exdorsuare.	fo. 28
Dorsum.	fo. 28	Exenterare.	fo. 32
Dorsa.	fo. 27	Excrementa.	fo. 34
Dorsum a forma.	fo. 28	Excernere	eodem
Duarum pupillarum homines effascinatores.	fo. 7	Excalceatus.	fo. 43
Duplicia deorū in templis olim erant simulachra.	fo. 26	Extā.	fo. 68
		Exactis diebus.	fo. 93
		Exanimis.	fo. 71
		Exanimatus.	eodem
		Extorum color.	fo. 74
		Expapillatus.	fo. 23

E & O uariant pronunciationem. Folio. 60

E. fo. 57

Edentatus. fo. 55

Edentulus. eodem

Effugium. fo. 27

Elephantiasis. fo. 47. & 120

Eluron. fo. 127

Emprostonus. fo. 103

Emanibus futurorū cognitio. 18

Enteroceli. fo. 32

Enterocelæ. fo. 32 & 111

F Abius cognominatus

uerruca. Folio. 47

Fabij. fo. 45

Facies. fo. 11

Fauces. fo. 63

Familia Strabonū Romæ. fo. 7

F & digamma Aeolicum sibi inuicem cedunt. fo. 64

Fascinum. fo. 86

INDEX

Fel.	fo. 75	Frumen.	eodem
Fellator, fellare.	fo. 76	Fruges.	eodem
Felles.	fo. 127	Frons.	fo. 94
Felis.	fo. 76	Frontis prognostica.	fo. 4
Femora.	fo. 35	Fungus & ficus morbi.	fo. 112
Fœmina.	eodem	Furunculus.	fo. 46. & 121
Fœminæ brachata.	fo. 117		
Femur quid.	fo. 35		
Femina.	eodem		
Femur pro opere nuptiarū.	36	G G. & C.	fo. 58
Feminalia.	fo. 36. & 116	Gabella.	fo. 5
Femoralia.	fo. 36	Gallus.	eodem
Femora sub sagittario.	fo. 37	Galeoti operis initium culpatur	
Ficedula.	fo. 122	folio. 93.	
Ficus, ficus.	fo. 32	Gale.	fo. 127
Ficus cuius generis & declinati-		Galbula.	fo. 122
onis, pro morbo & fructu.	fo.	Gangrena.	fo. 123
lio. 33. & 114.		Gargarizare.	fo. 67
Ficus pro morbo masculi.	fol.	Gena.	fo. 6
34. & 114.		Geni.	eodem
Ficus in capite.	fo. 111	Geometrici.	fo. 16
Fistula.	fo. 67	Genua.	fo. 37
Fistula interior & exterior.	68	Geniculum.	eodem
Fibra.	fo. 74	Genua Misericordiæ consecrata	
Fibræ cordis.	eodem	folio.	eodem
Fibrarū cōtinua uexatio.	eodē	Genua subiacent capricorno.	38
Flori locus.	fo. 86	Gemursa.	fo. 43
Flacci.	fo. 12	Genuini.	fo. 54
Focalia.	fo. 104	Genuinus.	eodem
Focale.	eodem	Georgij ratio quare scripsit in	
Focaneus.	eodem	Galeotum.	fo. 92
Fora, forica.	fo. 34.	Gingiua.	fo. 55
Fornax calcanea.	fo. 40	Gingiula.	eodem.
Frons.	fo. 4	Gibbus.	fo. 28
Frons pudorē significat.	eodem	Gibberosus.	eodem
Frons Genio cōsecrata.	eodem	Glossa.	fo. 55
Fragitides.	fo. 13	Glossa.	fo. 56

VOCABVLORVM.

Glossemata	fo. 56	Hieronymus defendit a Vallæ
Glabra.	fo. 5	calumnia. fo. 89. & 90
Glaber.	fo. 5. & 98	Hieronymus meminit fabulæ,
Glabrionū familia.	fo. 5	super Ionam, de Androma-
Glaucoma.	fo. 8	de. fo. 89
Glans.	fo. 31	Hominis nomen, cognomen.
Glandulæ.	fo. 65	folio. 45.
Glandium.	eodem	Homo magno corde quomo/
Glandulæ q̄ de hoie, q̄ de bru/		do dicatur. fo. 72
tis dicuntur.	eodem	Humerum latitudo qd. fo. 14
Glaucomata.	fo. 101	Humeri incurui. eodem
Græci iurant per caput.	fo. 2	Hydrops. fo. 48
Grauedo.	fo. 5	Hydrocele. fo. 111
Grauedinosus.	fo. 6	Hygrocele. eodem
Gula.	fo. 13	Hyposarca. fo. 48
Gulosus.	eodem	Hypochymata. fo. 101. & 121
Guttur.	fo. 66	Hypochondria. fo. 126
Gutturosus.	eodem	

H Allux, pollex dicitur.		I Folio 58
	Folio. 41	Iactus Stesichori. fo. 133
H Hernia qd. fo. 31. & 110		Iactus Euripidis. eodem
H Hemitritæus. folio. 50		Ianus Pannonius clauo la
& 123.		borauit. fo. 47
H æmorrhoides uenæ. fo/		Ictericus. fo. 49. & 122
lio. 34. & 115.		Icteria, arquati morbi species
H ircinus odor. fo. 23		folio. 49
H ircosi. eodem		Icteros morbus, fo. 122
H isciacus. fo. 63		Icterus auis. eodem
H illa. fo. 73. & 79		Ictis. fo. 127
H illum. fo. 79		Iecur. fo. 68. & 74
H irquitali. fo. 101		Iecur caput extorum. fo. 74
H ira. fo. 79		Iecusculum. fo. 75
H ieronymus per cauillum irisit		Ignis sacer. fo. 123
louem. fo. 89		Illyrij. fo. 104
		Ilia. fo. 24
		Ilia tertiæ & secundæ declinatio

INDEX

similia.	fo. 41	Miopes.	fo. 7
Manuum prognostica.	fo. 18	Mingo.	fo. 30
Manicæ.	fo. 42	Minimus.	fo. 41. & 18
Manij.	fo. 45	Minimo pximus digit ⁹	qs. 18
Manicæ ferreæ & laneæ.	fo. 21	Minimam.	fo. 91
Marcus.	fo. 45	Minime.	eodem
Marculi.	eodem	Minime pro adminimū.	eodem
Marisca.	fo. 32. & 112	Mitra.	fo. 95.
Mastubrari.	fo. 30	Millus.	fo. 15
Matthias Coruinus Vngaria	fo. 56.	Morbi corporis.	fo. 46
rex.	fo. 9. & 102	Morosus.	fo. 52
Maxilla.	fo. 17	Morbi testium.	fo. 111
Medius.	fo. 41	Morbus regius.	fo. 122
Medius medio pximus.	fo. 17. & 86	Molares.	fo. 54
Medius digit ⁹ infamis.	fo. 17	Monile.	fo. 14
Medicinalis.	fo. 16	Mos attestantium.	fo. 13
Membra de inanimis.	fo. 29	Morsus.	fo. 55
Membrum.	eodem	Morsivuncula.	eodem
Membrosus.	fo. 5	Mucos.	fo. 29
Membra genitalia Scorpionis	fo. 32	Muti unde fiant.	fo. 68
subiacent.	fo. 52	Mutare.	eodem
Memoria in cerebro.	eod.	Mutonatus.	fo. 29
Memoria sapientia mater.	fo. 90	Mutunus.	eodem
Meio.	fo. 11. & 47	Mucro cordis.	fo. 70
Messis duo representat.	fo. 11		
Mentagra.	fo. 11		
Mentum.	eodem		
Menti physionomia.	eodem		
Ment ⁹ pro mento.	fo. 29.		
Mentula & mentulatus.	fo. 70		
Mens & animus differūt.	fo. 71		
Mens.	eodem		
Mentiri.	fo. 85		
Menstruum.	eodem		
Mensis.	fo. 20		
Mensurarū ratio.	fo. 34		
Meus.			

N Folio 59
 Nares. fo. 5.
 Nasutus. eodem
 Nasi prognostica. eo.
 Nasus pro signo uitupatiōis. eo.
 Nasi initum. eodem
 Nasi summum. eodem
 Nasi imum. eodem
 Nates cōtermina lumbis. fo. 28.
 Nates. eodem

INDEX

net:		eodem	Pes plurima significat.	eodem
Papilla.		fo. 23	Pes pro fune.	eodem
Pantices.	fo. 24.	& 108	Pediculus.	eodem
Paludati:		fo. 42	Pedalis.	eodem
Paludamenta.		eodem	Pedare.	eodem
Pansa.		fo. 45	Pedamenta.	eodem
Panus.		fo. 47	Pedum morbi.	eodem
Panicula.		eodem	Pedes piscibus subiacent.	fo. 43
Parotis		eodem	Perisus enodatur.	fo. 44
Paralysis.		fo. 49	Pestifera.	fo. 109
Palladis sub tutela aries.	fo. 53		Phanaticus.	fo. 72
Palatum.		eodem	Phagedena.	fo. 49
Palationes dentium	fo. 54		Phagadina.	fo. 123
Passus.	fo. 44		Phantasia.	fo. 49
Parti cognomentum.	fo. 7		Phrenesis perfecta.	fo. 52
Patorum familia.		eodem	Phthysis.	fo. 73
Percussus.		fo. 16	Phrena.	fo. 69
Pes.		fo. 21	Pisones.	fo. 126
Pectus.		fo. 22	Piacularia auspicia.	fo. 45
Pectorosus.		eodem	Pinguitudo.	fo. 75
Pecten.		fo. 26	Piacularia.	fo. 128
Pecten piscis.		eodem	Pituita.	fo. 75
Pectere uerbum.		eodem	Pixis.	fo. 5. & 55
Penis.		fo. 30	Plauti locus.	fo. 5. & 7. & 118
Penes.		eodem	Plauti locus in milite.	fo. 31
Penicula.		eodem	Pleuresis.	fo. 23
Penicella.		eodem	Planta.	fo. 41
Permingo.		eodem	Plantaris.	eodem
Perizomata.		fo. 36	Plinij locus:	fo. 117. & 118
Perna.		fo. 39	Plancus.	fo. 45
Petalus. eod. & 40. & 118. & 119			Planca.	eodem
Petafo.		fo. 118	Plotus.	fo. 46
Pernio.		fo. 40	Ploti.	eodem
Petalus pro calciamento.	fo. 40		Plautus.	eodem
Petalatus.		eodem	Plauti canes.	eodem
Pedis digiti quinq.	fo. 41		Poetis tripos donabatur.	120
Pes totus:	fo. 42		Polimeta.	fo. 102

VOCABVLORVM.

Porrigo.	fo. 3. & 96	Pupula.	fo. 6
Polypus.	fo. 6. & 100	Pupilla.	fo. 7
Polypofus.	fo. 6	Pupillæ inest uis cernendi. eod.	
Pollex. fo. 17. & 41. & 44		Pulsus.	fo. 16
Podex.	fo. 32	Pulsus multiplex.	eodem
Poples.	fo. 37	Pugnus.	fo. 18
Pollex pedis. fo. 41. & 44		Pubes.	fo. 26
Pollici proximus.	fo. 41	Pulmo.	fo. 68
Podagra.	fo. 43	Pulmones.	fo. 69
Podagrosus.	eodem	Pulmonis suppurationes. eod.	
Popa.	fo. 84	Plumonaria.	eodem
Popeana.	eodem	Pupula dicitur penultima corre	
Popeanum.	fo. 129	pta.	fo. 100
Prognostica frontis.	fo. 4	Pyga.	fo. 30. & 110
Prisciani locus.	fo. 10	Publius Syrus mimographus.	
Priscianus reprehensus.	fo. 33	folio.	83.
Priapismus.	fo. 86. & 131		
Prostotos.	fo. 14	Folio.	60
Proximus minimo.	fo. 18	Quadrupes. fo. 42	
Priapus hortorū custos cur. 29		Q pro quingētis mi	
Præcordia. fo. 70. & 126		libus. fo. 59.	
Præcordia habent sedes hilarita		Quintiliani. fo. 45	
tis. fo. 70		Quæ conueniunt homini uoca	
Præputium.	fo. 30	bula, notandū est etiā de ani	
Præuaricor.	fo. 39	mātibus, arboribusq; dici. 44	
Præuaricator apud iureconsul		Qui morbi partes circa testes in	
tos. eodem		festant. fo. 111	
Proficifcor.	fo. 67	Quare Poetis tripos donaba	
Præfoco.	fo. 64	tur. fo. 120	
Prosecta.	fo. 74		
Principalius, & principalior non			
dicitur. fo. 95			
Pfora.	fo. 2. & 95	R	Folio. 60
Pfleon. fo. 30. & 110		Ramex. fo. 31. & 111	
ψαλι.	eodem	Ratiocinari. 124. bis	
Pfoloenta.	fo. 110	Rauis. fo. 64.	
Pteregium. fo. 8. & 101		Raucedinis causæ. eodem	

INDEX

R & D sibiſnuicem cedunt.	12	Sarcocele.	fo. 11
Reduuium.	fo. 18	Satyriasis.	fo. 86
Renoſes.	fo. 36	Satyra ales.	eodem
Regius morbus.	fo. 48	Satyrius.	fo. 131
Reſolutio neruorum.	fo. 49	Sacra ſtata.	fo. 88
Reſtriſtus.	eodem	Scazon.	fo. 44
Recordari.	fo. 72	Scauola.	fo. 19
Reminiſci.	eodem	Scaua	eodem
Renes.	fo. 78	Scapulae.	fo. 27
Renum uentriculi.	eodem	Scia.	fo. 35
Rectum inteſtinum.	fo. 81	Sciatici.	eodem
Rhagades.	fo. 32. & 115	Scauri.	fo. 41
Rhagada.	fo. 115	Scipiones.	fo. 45
Rictus.	fo. 10	Schiadion.	fo. 118
Ringor.	eodem	Sciſcitor.	fo. 63
Rumen.	fo. 13	Scrofula.	fo. 66
Rumino.	eodem	S & R ſibiſnuicē cedunt.	fo. 63
Rumen mamma uocatur.	23	Scomma M. Rutilij.	fo. 89
Rumino.	eodem	Segmentum.	fo. 14. & 104.
Rubigo.	fo. 33	Sedes.	fo. 29. & 109
Rufus color.	fo. 55	Sesquipes.	fo. 42
Rubigo dentium.	eodem	Semiplotia.	fo. 46
Ructus.	fo. 80	Serotum.	fo. 110
Ructo.	eodem	Senio talorum iactus.	fo. 133
Ructor.	eodem	Serpigo.	fo. 47
		Serrati.	fo. 54
		Seruius inceſſitur.	fo. 70
S Alutaris digitus.	fo. 17	S & T ſibiſnuicem cedunt.	fo. 67.
Salutaris unde dicat̄.	eo.	lio.	
Salutaris index.	eodem	Sebum.	fo. 84
Sacer ignis.	fo. 50	Seuum.	fo. 84. & 118. & 129
Saliua.	fo. 63	Sedere.	fo. 88
Saliua uirgo.	eodem	Semen.	fo. 90
Sagina.	fo. 84	Sinciput.	fo. 2. & 94
Saginarium.	eodem	Sillones.	fo. 4
Sanniones.	fo. 11	Simulacra deorū duplicia olim	
Sarabara.	fo. 116	in templis erant.	fo. 26

VOCABVLORVM.

Simones.	fo. 6	Suetonij locus.	fo. 119
Simus.	fo. 7	Supercilia.	fo. 4
Sine unguibus quidam	nascun/	Supercilium pro fastu & gra/	
tur.	fo. 18	uitate quare.	fo. 4
Sinistrum.	fo. 19	Supercilia mores hominum ar/	
Signū fatyriacum.	fo. 86	guunt.	eodem
Socrus.	fo. 32	Sup cilia in tutela Iunonis. eo.	
Solea.	fo. 43	Supernati.	fo. 39
Soleatus.	eodem	Sumen.	fo. 23. & 83
Solea ferrea.	eodem	Summum nasi.	fo. 5
Solea sparteā, apud Columel/	Columel/	Surditas.	fo. 12
lam.	eodem	Surdi.	eodem
Solea piscis.	eodem	Surdastri.	eodem
Somnus nocet neruis.	fo. 48	Surdo, as.	eodem
Spina & dorſa.	fo. 27.	Surdum.	eodem
Spadones qui sunt.	fo. 31	Surdæ herbæ.	eodem
Spata quid.	eodem	Summū, & imum, de quolibet	
Spaticus.	fo. 53	membro dicuntur.	fo. 27
Species Sycosis duæ.	fo. 112	Subcollare.	fo. 103
Sputum.	fo. 63	Subligar.	fo. 36
Splen:	fo. 77	Subligaculum.	eodem
Spleneticus.	fo. 78	Succinctoria.	eodē
Strabones.	fo. 7	Suræ.	fo. 38
Strabonum familia.	eodem	Suffragiones.	fo. 40
Stare.	fo. 88	Suffoco.	fo. 64
Stator famulus.	eodem	Sublinguium.	fo. 67
Stranguria.	fo. 87. & 131	Superbia tumefacit.	fo. 69
Stomachari.	fo. 79	Suspiria, suspiratus, suspirare. eo.	
Stomachosus.	eodem	Suspiciosus.	eodem
Stomachi uitia.	fo. 80	Sycosis duæ species.	fo. 112
Sternutamēta, & horū causa.	53	Sycosis.	fo. 112
Struma porcos infestat.	fo. 66	Symboli.	fo. 19
Strumosus.	eodem	Symbolus.	eodem
Strumula.	fo. 67	Syllius Italicus, clauo perijt.	47
Stomachus.	eodem. & 78	Syzygia.	fo. 53
Subrumi.	fo. 23		
Substillum.	fo. 131		

T Ata. Folio. 22. & 107	Tituli.	eodem
Talus. fo. 41	Timidiora aſalia maiora, animo	fo. 72
Tali. fo. 119	siora minora corda habet.	fo. 74
Talorum forma. eo.	Titij fabula unde?	fo. 14
Talorum iactus. fo. 132.	Torquis.	fo. 25
Talorum ludus. fo. 133	Tormina.	eodem
Talorum caſus nomina. eodem	Tormen.	eodem
Talaris uestis. fo. 41	Torminoſi.	eodem
Talorū nomen cur cubis accom-	Tonſillæ.	fo. 65
modatum? eodem	Tonſillæ pali.	eodem
Taxillus. eodem	Tonſillæ pro morbo.	eodem
Talaria quid. eodem	Toles.	eodem
Taur. fo. 61	Tripes, & cur uiri fortes apud	fo. 42
Tabes. fo. 69	Græcos, tripodibus donaren-	fo. 62
Tempora. fo. 3	tur.	fo. 65
Tempora caua. eodem	Traulī.	fo. 68
Terga. fo. 39	Traulīs.	fo. 42
Tergora. eodem	Trachia.	fo. 120
Tetanus: fo. 14. & 103	Tripes.	fo. 9
Tergum. fo. 28	Tripodum uſus.	fo. 21
Terguerſari. eodem	Tubicines.	fo. 29
Teſſera. fo. 119	Tuba.	fo. 34
Teſtes. fo. 31	Tunica manuleata.	fo. 25
Teſticuli. eodem	Tutunus.	fo. 45
Terra alumnus. fo. 74	Tuus & meus, non ſemper ad-	eodem
Tentigo. fo. 86. & 131	iectiua ſunt.	fo. 69
Textum barbare dici p uerbis	Tum & tunc.	fo. 11
authoris. fo. 108	Tuditani.	fo. 48. & 111
Thoax. fo. 21. & 106	Tullij.	fo. 61
Titillatio a uerbo titillo. fo. 23	Tumidi.	fo. 58
Tibia. fo. 38	Tympanitæ.	fo. 117
Tibia ex oſſibus. eodem		
Tibiæ unde? eodem	V Folio: 61	
Tibiæ phrygia, dextra, & ſini-	V quinq; ſignificat, C	
ſtra. eodem	centum. D. cur pro	
Tibialia. eodem	quingentis. fo. 58	
Titī. fo. 45	Vacia. fo. 117	

VOCABVLORVM.

Vaciennus.	eodem	Ventres cordis.	fo. 70
Varicare.	eodem	Ventriculus.	fo. 79
Varicor.	eodem	Venter pro stomacho.	eodem
Varices.	fo. 38	Vergilij locus.	fo. 37
Valgi.	eodem	Veteribus barba pectebat.	26
Valla reprehenditur.	fo. 33	Vesica.	fo. 85
Valgustus.	fo. 39	Vibrissa.	fo. 6
Varicosus.	eodem	Virgata sagula.	fo. 36
Vari. fo. 49. & 117. & 38		Vitia pedum.	fo. 43
Vatini.	fo. 45	Visa animi.	fo. 52
Varici.	fo. 117. & 38	Videndi ratio.	fo. 54
Varioli.	fo. 49	Vitiligo.	fo. 62
Vertex.	fo. 2. & 94	Virginis charta apud Martia-	
Vena in media frontis aperien-		lem.	fo. 63
da phreneticis.	fo. 4	Viscerum cognatio.	fo. 73
Vena in furore incidenda.	97	Vlna duplicis mensura est.	20
Vena.	fo. 16	Vmbilicus.	fo. 25
Venter.	fo. 24. & 70	Vmbilicus de libro. fo. 25. & 108	
Ventriosus.	fo. 25	Vmbilici effigie Iuppiter Am-	
Ventricofus.	eodem	mon habuit.	fo. 25
Venter sub uirgine.	eodem	Vmbilicus sub libra.	fo. 26
Vermina.	eodem bis.	Vnguli.	fo. 20
Verminari.	fo. 108	Vnguini.	eodem
Veneris symulacrum in Cy-		Vngues molles quid.	fo. 18
pro.	fo. 26	Vngues lucidi quid.	eodem
Verpa.	fo. 29	Vngues acuminati quid.	eo.
Verpi ludai.	eodem	Vngues plani quid.	eodem
Vena.	eodem	Vngues quibus non nascuntur.	
Vertebra.	fo. 34	folio.	18.
Vestigium.	fo. 41	Vngues defunctis crescunt.	eo.
Vestigiare.	eodem	Vngues.	eodem
Vellico.	fo. 43	Vncia.	fo. 21
Verruca.	fo. 47	Vnctum.	fo. 84
Verrucosus.	fo. 48	Vola.	fo. 18.
Veternofus.	eodem	Volare.	eodem. & 41
Veternus.	eodem	Vola pedis.	fo. 41
Ventres cerebri.	fo. 52	Volatica scabies.	fo. 47.

INDEX

Vomitus, uomitio, fo. 81. & 128	Vulua porcina.	fo. 136
Vrina.	fo. 86	eodem
Vrinaria.	fo. 87	
Vrina.	eodem	
Viropygium.	fo. 110	X Folio. 61
Vlus Tripodum.	fo. 120	X cur pro decem. fo. 59
Vterus.	fo. 114	
Vultuosus.	fo. 11. & 103	
Vultum.	fo. 11	Y Folio. 61. & 125
Vua.	fo. 64	
Vua moderatrix uocis.	fo. 65	
Vulua.	fo. 85. & 114	Z Folio. 61.
Vuluae canalís.	fo. 85	
Vultus.	fo. 11.	

FINIS.

GALEOTTI MARTII NARNIENSIS, AD
R. D. ARCHIEPISCOPVM STRI-
GONIENSEM, IN LIBRVM DE
HOMINE EPISTOLA.

VM opus de homine his diebus p̄xime elapsis
ab̄olutū. R. P. diligenter inquirere, cui nā esset
dono tradendū nemo mihi laboribus nostris
dignior uisus est q̄ tu Ioannes Archiepiscopo
Strigoniensis. Quis em̄ huius libri qui duobus uoluminib⁹
cōcludit̄ magis idoneus possessor habebit̄, cum de homine
inscribat̄, q̄ is qui est omniū clarissimus. adeo ut iure ac me-
rito homo per excellentiā nominandus sit, qd̄ uni duntaxat
tibi ætate nostra cōuenit. Nam cum totū fere orbem animo
perlustrarim, nemo profecto est quē tecū cōferre possimus.
In te em̄ tot tantaq; uirtutis ornāmēta cōspicim⁹, ut nō mo-
do uirū unū, sed totū fere genus humanū simul cōgesta de-
corarent. nec impresentiarū de dignitate corporis, qua cete-
ros mortales uel æquas, uel antecellis. sed de animo, hoc est,
ipso homine loquor. Tu enim iuris pontificij cōsultissimus
theologiæ peritus, philosophiæ princeps, totiusq; mathe-
seos pater, oratoriæ ac poeticiæ alumnus, ea documenta do-
ctrinæ & ingenij tui iam dudū dedisti, ut plures, ita nunc lo-
quar, in te animas, hoc est, ueros homines esse cernamus.
Nō em̄ tam propēsa beniuolentia in uiros peritos esses, nisi
iudicio animi tui, honore dignos esse cognosceres. unde fit
ut doctissimis uiris recte cōsultū iudicemus. Ipsi em̄ iudiciū
tuū, qd̄ acutissimū esse intelligūt, reformidantes, nihil ad te
afferunt, nisi summa industria excultū, & acri diligentia eli-
matum. Nam ineptiarū, quibus nostra tēpora redundarūt
a causam

a causam

2
GALEOTTI MAR-

TII NARNIENSIS, DE HOMINE LIBER

PRIMVS. AD IOANNEM ARCHI-

EPISCOPVM STRIGONIENSEM.

• CAPVT •

APVT dicitur totum illud quod **Caput,**
collo sustentatur, cuius summi-
tas quia ad occipitium in decliue
uertitur, nuncupat uertex. **Vertex**
Iuuenalis, Tot res Impositas capiti
quas recto uertice portat. Habe-
tur etiã pro alterius rei altitudi-
ne. Vergilius primo Aeneidos,
Sic uertice cali cõstitit. cum alias

pro polo in Georgicis ut Hic uertex nobis semp sublimis.

Capitis anterior pars, sinciput. Iuuenalis, Comedam ego **Sinciput.**

febile nati Sinciput elixi. Quousq; tendat generalis quadã

diuisione declarat Persius, Mihi festa luce coquatur, Vrtica

& fissa fumosum sinciput aure. Posterior uero occiput & **Occiput.**

occipitium dicuntur. Persius, Occipiti cæco posticæ occurrite **Occipi-**

fannæ. Plautus in aulularia, quæ in occipitio quoq; habet **tium.**

oculos pessima. sed sinciput, uertex, occiput ut plurimum ca-

pillo teguntur. Caput autem dictum est, uel quia sensus ca-

piat, uel ut Varroni placet, quia ab eo sensus initiũ capiant. **Calua.**

Os capitis ubi capillus esse consueuit, calua nominat. Mar-

tialis tertio, Psilotro faciemq; lauas & dropace caluam. Ab

a 2 hac

- Caluitiū.** hac caluitium est. Suetonius in primo. Caluitij uero deformitatem iniquissime ferebat, sæpe obtrectatorum iocis obnoxiam expertus, ideo & deficientem capillum reuocare a uertice consueuerat. Descendit etiam a calua caluesco uerbum. L. columella septimo potior tamen est ratio custodiendi ne nascantur, ne ue in colla cōcaluescant; Caluaria totius faciei tam hominum. q̄ brutorum os nudum & sine carne significat. Rutilius Palladius in libro generali, Equæ caluaria, sed non uirginis, intra ortum ponenda est, uel potius asinæ. Creduntur enim sua præsentia fœcundare quæ spectant. Et in euāgelio legitur, Ductus est in Golgatha, quod est caluariæ locus. ibi enim multa supplicio affectorum capita cōspiciebantur. Caput iusiurandū græcorū. Iuuenalis.
- Græci iurant per caput.** Nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius.
Caput nudabant antiqui ob reuerentiam, ostendentes nudata principaliori parte, tanq̄ inermes sese maioribus dedere. Nunc uero & nudamus & caput submittimus, ac si illis nos inferiores putaremus. quod gestu corporis indicantes de animo intelligimus. Capitis tegmenta (caput tamē nunc appello id quod capillo tegitur) alia muliebria, alia uero uirilia, alia communia. Pileum, cassis, galea, uirorum. Calendrum, uitta, mitra mulierum, aut mollium uirorum aut puerorum, sicut dare ostendimus in inuectiua contra Philephum. Huius partis morbi plurimi, sed omnes referre graue est, quosdam tamen non omittendos arbitror. Caput præcipue infestat scilicet Pfora, nam & aliorum membrorū est. Est autē Pfora cutis asperitas squamosa, a scabie differens, Plinius uigesimo, naturalis historiæ, Scabiem, pruriginem, pforas.

psoras. Est quoque huius & aliorum membrorum Porri-
go sic dicta, quasi porago, porcos enim afficit. Est autem porri-
go minutus furfur. Horatius secundo sermonum.

Vngere si caules oleo meliore, caputque

Deperis impexa foedum porrigine.

Caput totum subiacet arieti signo. M. Manilius secundo Caput
subiacet
arieti.

Astronomicon. Arietis caput est ante omnia princeps
Sortitus. Caput ubi compressius est a dextra & sinistra habet
tempora, sic appellata, quia tempus & anni in eis dignoscun-
tur. Vergilius quinto Aeneidos. Tempora

Dum melior vires sanguis dabat, æmula necdum

Temporibus geminis canebat sparsa senectus. Tempora

enim primo canescunt, cauanturque magna diuturnitate tem-

poris, ut in equo apparet. L. Columella septimo, decimo ta-

men anno tempora cauari incipiunt, supercilia nonnunquam
canescere, & dentes prominere. Caua ideo a plerisque dicuntur Tempora
caua.

tempora, ex eo quod quæ circumstant tempora, sunt

eminentiora, quæ ad aures usque se extendunt. Vergilius sexto.

Populataque tempora raptis

Auribus, & truncas inhonesto uulnere nares.

Sed a capite capitatus est. L. Columella septimo, alii capita- Capitatus.

tas uineas, alii brachiatas magis probant. Capitis diminu-

tuum capitulum, ut in Terentio legimus, O lepidum capi- Capitulum.

tulum. Hinc Capitula, parua quædam rerum initia in libris Capitula.

nuncupamus. Et Capitulatus a capitulo deriuari res ipsa in- Capitu-
latus.

dicat. Plinius decimosexto naturalis historię, solebat capi-

tulatus utrinque duro furculus feri. A Capillo quo capitis

superiorem partem tegi diximus, Capillatus. Vnde in illo Capillatus.

egregio opusculo, quod omnibus fere notum est, cum de

- Occasio illa dea quæ ab antiquis Occasio dicitur, cuius frons crinita est, occiput uero caluum, ut Aufonius Gallus elegantissime describit, sic legitur,
- Catonis Fronte capillata, post hæc occasio calua.
carmen Et Lothon illam uetustam, Romæ capillatam dixerunt,
putat. quare ad eam capillus Vestalium uirginum ferebatur. Ca-
Lorhos. pillus quo caput tegitur multa sortitur nomina, Nam cirrus
Cirrus. uocatur. Persius,
Ten cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas? Ouidius,
Cirris & adempto nomen est adepta capillo.
Et Cirrinam, Vergilius sub hoc nomine dedit, quia de filia
Nisi mentionem facit. Est autem Cirrus plusculi capilli co-
Cirres; adunati in modum caudæ pendentes. Vnde Cirres ostrea
quædã capillata dicta sunt. Nam multa huiusmodi in mari
reperiuntur, & Plinius cum de conchis meminit, iam distin-
ctione, ungulata, crinita, crispa. Martialis.
Teq; iuuant cirres & pelle mandria cana.
De pisce utrunq; dicitur. Quod autem ostreorum capilla-
menta dicantur cirri, ostendit idem Martialis libro septimo.
Et ostreorum rapere liuidos cirros.
- Cincinn^o Cincinnus dicuntur etiam plusculi capilli intorti, quos Mar-
Anuli. tialis anulos uocauit secundo epigrammaton.
Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Anulus.
Plautus in truculento, Iam ego istos fictos, compositos, cri-
spos cincinnos tuos unguentatos usq; ex cerebro expellam.
Hieronymus in Ezechiele, Et emissa similitudo manus ap-
prehendit me in cincinno capitis mei.

FRONS

FRONS a foratu oculorum (ut ait Varro) dicta Frons.
a dextra & sinistra temporibus , a superiori ca-
pillorum radice. Ab inferiori uero parte super-
cilijs terminata corrugatur in tristitiam, & in læ-
titiam dilatatur, & pudorem significat. Persius,

Exclamet melicerta perisse
Frontem de rebus.

Et ob hanc causam frontem Genio prisca cōsecrarūt. Frons
quoq; de alijs dicitur. Vergilius.

Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrū. Is cui frons
eminentior est, ita ut a dextra sinistraq; recisa uideatur, Cilo
sine, h, aspiratione uocatur, ut ait Festus. In medio fere
frontis uena quædam recta, quæ percuti ut sanguis effluat
in delirio medici iubent. Nam si phreneticus, sanguinis di-
minutione indiget, periculosum est, brachium manum ue-
incidere, ne delirans ille uenæ ligamentum turbet ac interci-
dat, sibiq; ipsi mortis causam afferat. Ideo Iuuenalis ut
omnino insanum ostenderet & furiosum, dicit.

O medici mediam pertundite uenam.

Huius frontis & in homine prognostica sunt, ut tradunt
physiologi, & præsertim Trogus, quem allegat Plinius. Is
enim ait, frons ubi est magna, segnem animum subesse si-
gnificat, quibus parua mobilem, quibus rotunda iracundū,
uelut hoc uestigio tumoris apparente.

Frons pu-
dorem si-
gnificat.

Frons
Genio
cōsecrata

Cilo,
Vena in
medio
frontis
aperiēda
phrene-
ticis.

Progno-
stica fron-
tis.

SVPERCILIA

Supercilia.

INFR A frontem sunt supercilia sic uocata, quoniam cilio superposita sunt. Plinius undecimo naturalis historiae. Extremum genae superioris antiqui cilium uocauerunt. Vnde & supercilium.

Sed quoniam his annuimus, his negamus, mobilia enim sunt, partemque animi nostri indicant, ideo supercilium interdum fastum ac superbiam, plerumque grauitatem insinuat.

Supercilia
pro fastu
& graui-
tate, qua-
re?

Vergilius in priapeis.

Conueniens Latio pone supercilium.

Id est, grauitatem. Iuuenalis.

Si cum magnis uirtutibus affers

Grande supercilium, & numeras in dote triumphos,

Pro fastu & superbia. Quamobrem etiam pro eminentiori loco ponitur. Vergilius in Georgicis.

Ecce supercilio cliuosi tramitis undam

Elicit.

Hieronymus in libro numeri. Illo mortuo in montis supercilio, descendit Moyses cum Eleazaro. Sed qui prominentibus supercilijs sunt Sillones dici putat Nonius a Silleno, is enim hirsutis supercilijs fuisse tradit. Et in his quoque mores hominum deprænderunt physiologi. Nam supercilia quibus porriguntur in rectum molles, quibus iuxta nasum flexa sunt austeros, quibus iuxta tempora inflexa derisores, quibus in totum demissa maliuolos & inuidos significant. Sed supercilia in tutela Iunonis esse dixerunt ueteres. Nam his oculi proteguntur per quos luce fruimur, quam Iuno tribuit, unde & Lucina dicta est. Interstitium supercilia supra

Sillones.

E supercilijs, hominum mores arguuntur.

Supercilia in tutela Iunonis. Iuno, Lucina.

bus supercilijs sunt Sillones dici putat Nonius a Silleno, is enim hirsutis supercilijs fuisse tradit. Et in his quoque mores hominum deprænderunt physiologi. Nam supercilia quibus porriguntur in rectum molles, quibus iuxta nasum flexa sunt austeros, quibus iuxta tempora inflexa derisores, quibus in totum demissa maliuolos & inuidos significant. Sed supercilia in tutela Iunonis esse dixerunt ueteres. Nam his oculi proteguntur per quos luce fruimur, quam Iuno tribuit, unde & Lucina dicta est. Interstitium supercilia supra

supra nasum disternās (quare sine pilis ut plurimū esse consuevit) glabra siue glabella nominatur. Martianus Capella in primo. quarum una de osculata Philologiae frontē illic ubi pubem ciliōrū discriminat glabellae medietas. Glaber em sine pilis dicitur. Vnde facetiarū suarū memor Plautus in Aulularia dixit. Tu istū gallum si sapias glabrionē reddes mihi. Gallus gentē & pullum significat. & Glabrionum familia Romae erat. Vnde Accilius Glabrio uir Romanus fuit. Hic sermo uidebatur insinuare, ut ex Gallo Romanū faceret, cū diceret, ut depilaret pullum, glabrumq; redderet.

Glabra.
Gabella
Glaber.
Locus
Plauti.
Gallus.
Glabrio.
familia.

• NASVS •

A Glabella initium sumit nasus, ibiq; summum nasi est. ubi uero dilatatio in nares se fundit, imum nasi dixerunt ueteres. Suetonius. ij. de duodecim caesaribus, cum de Augusto loquitur, Mediocres aures, nasum a summo eminentiorem, ab imo deductiorem. Sed nasus pro signo uituperationis ponitur. Nam ita Plinius in proemio naturalis historiae. Quod si hoc Lucilius, qui primus condidit stili nasum legerit, quasi abusionem & uituperationem reputabit. primus enim satyricum carmen cōscripsit. in quo utiq; uituperatio uniuscuiusq; continetur. nasus autem dixit quasi uituperationis signum, hactenus Plinius. quod profecto non mirum est. Nasus enim sagacem sapientiam recte representat, sumpta trāslatione ab animalibus. nam canes & uultures olfactu inquirunt, & quaedam animales sola odoratione suos ab alienis discernunt. Sapiens igitur & cautus est, qui odoratu abstrusa quoq; intelligit. Martialis. Non cuiusq; datum est habere nasum.

Nasi ini-
tium.
Sūmūna.
Imū nasi.
Nasus p
signo, ui-
tuperatio-
nis.

b hoc est

hoc est sagacem intelligentiã. Horatius primo Sermonum.
 Vt pleriq; solent naso suspendis adunco
 Ignotos ut me libertino patre natum.

Nares

Nares sunt nasi latiores partes ubi respirãdi foramina ui-
 dentur. Vergilius in Georgicis.

Collectumq; premens uoluit sub naribus ignem.
 hæ quasi pariete quodam separãtur. dicunturq; nares, quia
 per eas sæpe spiritus nat. & mobiles ad dextram sinistram
 ue sunt. nam digitis quouis flectuntur aduncantur, crispantur
 ue risu. Persius,

Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

His truncatis quanta deformitate deturpetur facies. audiãt
 Vergilius qui dixit,

Et truncas inhonesto uulnere nares. 77

Denasare

A naso denasare uerbum. & nasutus adiectiuũ descẽdunt.

Nasutus.

Plautus in Captiueis. Nãq; ædepol si habites propius os de-
 nasabit tibi mordicus. Horatius primo Sermonum.

Sit nasuta breuis.

Martialis.

Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus.

Nasi pro-
gnostica.

Nasi prognostica ut aiunt physiologi sunt, si a sũmo non
 clementer ad imum deducatur. Sed ita flectatur ut quasi ro-
 strum uideatur accipitris, rapacem, auarumq; demonstrat.
 quibus uero narium angulũ carnosum sunt, hos malitiosos ue-
 terem argumenta declarant. A naso defluit mucus & pitui-
 ta. Catullus, Mucus & mala pituita nasi. Est enim mucus

Mucus.

Pituita.

Coriza.

Grauedo

crassior pituita. Obturatur aliquando nasus humore. hunc
 morbum græci corizam, ut ait Cornelius Celsus, nos graue-
 dinem uocamus. A grauedine in hac significatione Corne-
 lij grauedinosus formatur. Cicero. iij. Tusculanarum, Ut

sunt alij

sunt alij ad alios morbos prodiuiores. itaq; dicimus graue ^{Grauedi-}
 dinos quosdam, quosdam torminosos. nō quia iam sint, ^{nosus.}

sed quia sæpe sint ita. Catullus
 Sentire cesso q; grauedinem & tussim.

Et polypus nasi morbus est. In naribus enim caro corrupta ^{Polypus.}
 radices agit plurimas, quæ tanq; pedes sunt, & hinc nomen

accepit. Nam ut polypus piscis est, quæ quidā latine remorā
 uocant. Horatius primo Sermonum.

Turpia decipient cæcum uitia, aut etiam ipsa hæc
 Delectant, ueluti Balbinum polypus Agnæ.

A polypo polypofus. Martialis,

Nasutum uolo, nolo polypofum.

Sed qui sine naribus nascuntur, habentes tantū modo fo
 ramina pro naribus, Bossimos & Simones cognominauit ^{Polypo-}
 latinitas, ut ait Plinius, xi. naturalis historiæ. Pili uero qui ^{sus.}
 in naribus sunt Vibrissæ ideo dicuntur, quia cum euelluntur ^{Bossimi.}
 uibratur caput, ut ait Pompeius Festus. Ciliū dixim⁹ extre- ^{Simones}
 mum genæ superioris uocari. ^{Vibrissæ}
^{Cilium.}

GENAE

GENA uero est, quicquid inter barbam id est eā ^{Gena.}
 partem quæ in facie pilo uestitur, & cilium est.
 Nam quæ oculos tegunt, genæ appellantur.
 Quintilianus de cæco, Illa perpetua nocte
 clausæ genæ non custodierunt. Plinius undecimo, Omni-
 a insecta non habent genas, nec integunt oculos. Est ge-
 na inferior, quæ ab inferiori, & superior quæ a superiori par-
 te oculos claudit. Gena usque ad malas se extendit, immo
 ipsæ malæ ab antiquis genæ uocabantur. huius rei testis est

b 2 Plinius

Malæ. Plinius. xi. naturalis historiæ, his uerbis, Malæ homini can-
tum, quas prisci genas uocabant. xij. tabularum interdicto
radi eas in sceminis uetâtes, pudoris hæc sedes, ubi maxime
ostenditur rubor. Apuleius in Magia, Purpuris infectas ge-
nas & oculos illices. Silius in primo

Et lumina retro

Exæsis fugere genis.

Genæ. Genæ pilos habent in modū ualli, quos a palpitâdo pal-
pebras nuncuparunt. Lucretius. iij.

Brachia palpebræq; cadunt poplitesq; cubanti.

palpebræ
Palpebra
rum phy
siologia. Et in his hominum mores physiologi deprenderunt. Nā
cum sæpe palpitant, timidum ostendunt, cum uero non con-
niuent, audaciam indicant maximam. Genæ sæpe intume-
scunt defluente humore superuacuo ad oculos. Is morbus

Epiphora
ra oculo
rum. Epiphora oculorum dicitur. nam & aliorum membrorum
epiphora est. Apud Plinium, epiphoris oculorum illinitur,
sermo frequens est. & L. Columella, Epiphoram supprimit
polenta conspersa mulsa aqua, & in supercilia genasq; im-
posita. Sed de alijs quoq; membris dici Plinius demonstrat
his uerbis, testium uero epiphoris cum ramis laureæ tenere
adeo peculiaris est.

OCVLI

Oculi.

INtra genas continentur oculi, ab oculendo no-
minati. latent enim sub cilijs & genis, quorū or-
bes diuersi coloris habent pupillā. Vergilius in
Culice.

Naturæ pupula telo

Pupula. Ista leui.

Cuius dimi,

Cuius diminutiuum pupilla, illud significat quo intuemur. Vnde in sacris legitur, Et pupillæ oculorum eius non uidebunt lucem. Sed qui duarum pupillarum fuerunt eos omnia oculis effascinaſſe refert Plinius. Illud quoque non eſt omittendum in pupilla duntaxat uim eſſe cernendi. Lucretius. iij.

Vt lacerato oculo circum ſi pupula manſit
Incolumis ſtat cernendi innata poteſtas
Omni modo, nec totum corrupas luminis orbem,
Et circuncidas aciem, ſolamq; relinquant.

Oculorū uitia & morbi plurimi, ſed in animo eſt aliquot referre nō omnes. Nam Strabones hi appellātur quorum oculi deprauati ſunt, & hinc familia Strabonum Romæ fuit. Pati cognominantur, quorum oculi celeres, huc atq; illuc uertuntur, per tranſuerſumq; inſpiciunt, quod ad decorem non ad deformitatē ſpectare uidetur. Vergilius in Priapeis Minerua flauo lumine Venus pato.

Horatius primo ſermonum.
Siquod ſit uitium non faſtidire, ſtrabonem
Appellat patum pater, & pullum male paruus.
Si cui filius eſt.

Et hinc quoq; Patorū familia cognomen ſumpſit, Ceſij autem oculi, quaſi celij id eſt cyanei coloris a ueterib⁹ dicti ſūt. & hñ quoq; flauī appellantur. quaſe Mineruæ fuiſſe dixit Poeta in Priapeis. Coclites uocauit antiquitas eos, qui altero lumine orbi naſcūtur. Vnde & familia Coclitum. Cuius rei non ignarus. Plautus ſui leporis memor in Curculione, Vnocule ſalue. Curculio autem ſeruus Liconi reſpōdit, queſo derides ne me. Iniuria enim uidebat exprobratio effoſſi

Pupilla.
Duarum pupillarū hoies effaſcinatores

In pupilla uis cernēdi.

Oculorū uitia & morbi, Strabones. Familia Strabonū Romæ. Pati.

Patorū familia Ceſij oculi. Coclites. Familia Coclitū.

Plauti locus.

b 3 luminis.

- luminis, quod animaduertens Lico hominem placuit. Inquit em̄ de Coditū profapia te esse arbitror. Nā sic sūt unoculi. Lusciosos Nonius uocat, qui ad lucernam non uident.
- Lusciosi** Miopes uero qui minutius cernunt græce dicuntur. Luscio
- Miopes** uero eorum est uitiū, qui clarius uesperī q̄ meridie cernunt
- Luscio.** ut ait Festus. Luscus & hebetioris uisus, & defsioculus uocatur. Iuuenalis,
- Luscus.** Cum Getula ducem portaret bellua luscum.
- Defsioculus.** Martialis. xij.
- Hinc defsioculus, & inde lippus.
- Oculeus.** Ab oculo oculeus, oculatus, & oculo oculus, uerbum nascitur. Nā ab ocello ocellatus est, Plautus in Pseudulo, Cæca hercle oliuum, id uendito oculata die. Idem in Aulularia. Quos si Argus seruet qui oculeus tot⁹ fuit. Tertulianus in Apologetico, Sed quia iam expolitos & ipsa urbanitate deceptos, in agnitionem ueritatis ocularet. & in Suetonio, in uita Augusti, ocellatas nuces, pro multis foraminibus distinctas legimus. Anguli oculorum de quibus Iuuenalis, Si prurit frictus ocelli angulus. Alio uocabulo, Irqui siue irculi a Suetonio de uitijs corporis, ut ait Seruius dicti sunt, ad quod illud Vergilij, dictum uidetur,
- Transuersa tuentibus irquis
- Libido** Solet enim, ut idem ait, libido oculos uariare. Iuuenalis,
- oculos uariat.** Oculosq; in fine trementes.
- Irquitalli.** quod Seruij ac Suetonij dictum confirmat, Festi autoritas qui Irquitillos pueros dici ait, qui primo uirilitatem suam, experiuntur. Concauitas genarum ubi lachrymarum conceptacula sunt, ob quandam similitudinem sinus dicuntur.
- Sinus.** Vergilius. iij. Aeneidos

Sic effata

Sic effata sinum lachrymis impleuit obortis.

Sed cum de uitijis supra dixerimus, nunc ad morbos oculi
 lorum transeamus. Lippitudo est humor collectus quasi
 quædam sanies. nam & hæc quoq; mouet homini inspicie
 ti fastidium. Martialis, xij. Oculorū morbi. Lippitudo.

Hinc instat tibi tæctor inde ullo .

Hinc sutor modo pelle basiata.

Hinc menti dominus pediculosi.

Hinc defioculus, & inde lippus

Fellatorq; recensq; cunnilingus,

lippitudinem inter fastidia maxima locauit. Est enim lip-
 pitude oculorū morbus. Cornelius Celsus, Si frons prurit
 lippitudinis metus est. A lippo, hoc est qui hoc laborat mor-
 bo, Iuuenalis,

Quem pater ardentis masse fuligine lippus,

lippo uerbum oritur. Nam sicut lipporū oculi humore glu-
 tinoso uix aperiuntur, sic lippire dicuntur, quæ impediuntur Lippire.

humore tenaci. Plautus. in Curculiōe, Os amarū habeo, de-
 tes plenos, lippiunt fauces fame. ac si dicere uellet, in faucib⁹

pituitā esse lippitudini nō dissimilē. Est etiam oculi malum Glauco-

glaucoma. tunc em̄ oculi liuidi & plumbei coloris apparēt, ma-
 quod curatu difficilimū est. licet Serenus dicat,

Si uero horrendum ducent glaucomata plumbum,

Spiritus alterius, prodest qui grana cimini

Pallentis mandens uisus exhalat in ipsos.

Aegilops morbus oculi in angulo iuxta nasum, ex quo sa Aegilops
 nies emanat. Plinius. xx. naturalis historiae. Nepita uires cō-
 tra serpētes habet. ex ea em̄ odorē fugiunt, quā & substerne
 rein metu obdormituris utile est, & tunsa ægilopis imponit
 & capitis

Pteregiū & capitis doloribus. Pteregiū a nonnullis iunioribus dicitur ungula oculi, ob quandam similitudinem. nam est membrana quaedam crassa atq; neruosa, albo rubroq; distincta, ex altero oculorum angulo orta ad pupillam pergens. licet pteregiū etiam de alijs dicatur. Nam caro superuacua, unguis digitosq; crescendo operiens, hoc nomine appellatur. Plinius. xxxiiij. naturalis historiae. Cathiniae effectus, siccare, sanare, sistere fluitiones, pteregia & sordes oculorum purgare. Idem. xxiiij. Illinitur eadem cum fico & pteregijs digitorum ex uino. hæc in oculi superficie. Sed albugo est subtercutaneus morbus ad similitudinem nubeculae. sunt etiam & cicatrices quasi signa quaedam in oculis subtercutanea, quorum meminit Plinius. xxxiiij. naturalis historiae. æs ipsum ad omnia eadem uritur, præterq; ad albugines oculorū & cicatrices. Sed oculorum prognostica longum esset referre. nam cum fenestrae sint animorum, quid eorum color, quid uero frequens motus, quid item acrimonia indicent, nemo fere ignorat. Vnum tamen non reticendum est, eos maleficos esse, pessimisq; moribus quibus oculi sunt longi. Si candida pars oculi extenta est, aperiturq; tota, impudentiam, cum autem operitur nec omnino ostenditur, inconstantiam indicat. de oculis hucusq;.

Albugo

Oculorū prognostica.

MALAE

MALAE sequuntur genas, quas homini tantum tribuit Plinius. licet poeta Vergili⁹ in. iij. Gæorgicorum de equino genere dixerit.
 Quo tempore Glauci
 Potmiadae malis membra absumpsere quadrigæ.
 malas malum

Malas malum, sicut genas genu ob curuaturam similem nominarunt, rotundiores enim sunt. Nam malus prima producta uoce adiectiuum apparet. Malus enim nauis arbor, masculino genere. Lucretius secundo,

Antennas proram malos tonsasq; natantes.

Mala in facie pars rotundior ac eminentior de solidis loquor, foeminini est generis. Malum uero neutri, species potius est. Adiectiuum ergo hoc in tribus uocibus, tria significat diuersa, quae tamen rotunditate congruere cognoscimus. a mala maxilla est diminutiuum uoce, non significatione.

Non enim sic uocatur, quia sit mala parua, sed quia infra malam locatur. Persius,

Tu cum maxillis balantum gausape pectas,

Inguinibus quare detonsus gurgulio extat.

Nam maxillae barbescunt, & has uocamus buccas. Buccae Buccae.

em sunt ea omnia, quae possunt in facie spiritu inflari. nam eousq; se extendunt, quoad inflat spiritus, & barba uestit.

Horatius primo sermonum,

Quid causae merito quin illis Iupiter ambas

Iratus buccas inflet.

Iuuenalis de Cornicinibus loquens,

Quondam hi cornicines & municipalis harenae

Perpetui comites notaeq; per oppida buccae

Munera nunc aedunt.

Cornicines autem & tubicines sola tubae forma differunt, quando quidem tuba recto aere, cornu uero flexo conficiuntur. Ouidius primo metamorphoseon,

Non tuba directi, non aëris cornua flexi.

Buccas autem eorum notae dixit per oppida, quia eas inflabant.

c Idem,

Cornicines.
Tubicines.
Tuba.
Cornu.

Idem, Et bucca foculum excitat.

Plautus in Truculento, quæ istas buccas tam belle purpurifas habes. A bucca buccula genus armaturæ, buccas tegentis. Iuuenalis,

De casside buccula pendens.

Cassis. Buccatū tegmen. Cassis caput, buccula uero barbata partes armabat. Vnde in historijs, & maxime in Commentarijs Cæsaris buccatum tegmen legitur. erat enim buccula cassidis supplementum.

Bucculus. Buccula, cuius masculinum bucculus, alterius significationis. L. Columella septimo, cum deinde bucculos comprehenderit, perducito ad stabulum, & ad stipites religato. Vergilius quarto Georgicon.

Aut errans buccula campo

Decutiat rorem.

Bucculam ac bucculum, paruos boues dictos, quia ab ipsis palearia tanquæ bucculæ pendent persuaderet ratio, nisi alia quoque monosyllaba in us terminata, huiusmodi diminutiuus uterentur. nam sus succulum, & mus musculum facit. Buccam pro ore poni, frequens sermo indicat, in buccam uenit, in buccam cadit. Ab hac significatione buccæ & buccellæ, quæ tantum esca signant, quantum commode ore capitur.

Dixit Augustus in epistola ad Tiberium, Ne Iudæus quidem mi Tiberi, tam diligenter sabbatis ieiunium seruat, quæ ego hodie seruauit, qui in balneo demum post horam primam noctis, duas buccæas manducaui, priusquæ ungi inciperem. Et in Psalmis, Misit cristallum suam sicut buccellas, antem faciem frigoris eius quis sustinebit? A bucca bucco, & bucculentus. Buccones qui tumidioribus sunt buccis, ex ipsa physionomia pingui minerua, id est, crasso ingenio sunt.

Plautus

Plautus in Bacchidibus . Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardí,
blenni, buccones, solus ego omnes anteo stultitia. Buccalen-
tum ponit idem Plautus in Mercatore, Ego dicam tibi ca-
num, uarum, uentriosum, bucculentum . Os oris foramen Os.
buccharum. Iuuenalis,

Nec habet quem porrigat ore trientem.

Sed huius est lata significatio, nam tota hominis facies os
dicitur. Ouidius,

Prona q̄ cum spectent animalia cætera terram,

Os homini sublime dedit cælumq̄ uidere Iussit. Nam pro
persona tanq̄ nouum & licenter dictum putat Macrobius. Os pro
persona.

Ora q̄ corticibus sumunt horrenda cauatis.

Quod in Gæorgicis est. In ore & mores hominum nosci te-
stantur physiologi. Nam sparsum nimis uoracem, ac loqua
cem ostendit. Os osculum facit, quod duo significat, est em̄
osculum Oris phy
sionomia
Osculum

Videt oscula quæ non

Est uidisse satis.

Et huius quoq̄ diminutiuum apud idoneos extat. Vergi-
lius in Gæorgicis,

Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu . Oscillum

L. Columella secundo, Reliquum quod seminis sup̄est,
in tabulatum quo fumus prouenit, optime reponas, quo-
niam si humor inuasit, uermes gignit, qui simul ac oscilla lu-
pinorum adederint, reliqua pars enasci nō potest. Sed cum
osculum basium significat, ratione parui oris est, non enim
basium dare possumus, nisi ex ore fiat osculum, nam quæ
sparsa sunt in ore, stringuntur, exporrigunturq̄ in oscu-
lum, hinc notum illud uerbum osculor. Ea pars quæ in ho-
mine

Osculor.

mine ridente, lineis quibusdam terminatur, rictus nuncu-
Rictus. patitur. Iuuenalis,
 Ipse ad conspectum canae deducere rictum
 Suetus. Martialis tertio,
 Cum comparata rictibus tuis ora
 Nilivus habeat crocodilus angusta.
 De quo Lactantius, Sic oris quoque species & rictus ex trans-
 uerso patefactus, quod utilis, quod decens sit, enarrari non potest.
 & hic, sicut cetera fere omnia, cum belluis communis est. Ab
Ringor. hoc enim ringor uerbum, quod a latraturis canibus sumpta
 translatione dicitur, ut ait Donatus. Terentius in Phormio-
 ne, cum tibi sit quod placeat, ille ringitur, tu rides. Est autem
 ringi initium irae ac stomachi dare, quod recte a rictu sumit
 exordium, quoniam rictus notas habet passionum pluri-
Labia mas. nam in eo labia sunt duo, inferius & superius, quae pro-
Comprimuntur, ut animus affectus est, comprimuntur saepe, nonnunquam com-
Exporriguntur. pesuntur. Iuuenalis,
 Digito compeste labellum.
 Interdum exporriguntur. Persius,
 Atque exporrecto trutinantur uerba labello.
Labra. Et haec omnia in ipso rictu creantur. Sed a labris siue labijs,
 utrumque enim apud idoneos reperitur, dicta sunt cognomi-
Labeones. na Labeonum teste Plinio, & non a labe, ut ait Priscianus,
 repugnat enim quantitas. Persius,
Contra Priscianum Nectroiades Labeonem
 Prætulerint.
 Et labe prima enunciatur producta. Vergilius secundo,
 Hinc mihi prima mali labe.
Labrum. Labrum uas magnum dicitur. Plinius iunior in epistolis,
 marmoreo

marmoreo labro aqua exundabat. Et in labris quoque physi- Labiorū
 onomia est. nam quibus crassa ac inuersa labia sunt, Ga- physio/
 neones putauit antiquitas. Valleculam superioris labri per nomia.
 similitudinem lacunam uocat Lactantius, A radice inferio- Lacuna
 ris labij, mentum sumit initium, quod licet homini tantum labri.
 tribuat Plinius, tamen apud Plautum legimus in Mene- Mentū.
 chmis, glandionicā, suillam, lardum, pernam, itidem aut sin-
 ciput, aut menta porcina. ab hoc mentagra morbus dicitur, Mētagra
 de quo inferius late dicemus. Ea autē quæ sub mento sunt, Buccula.
 non habent peculiare uocabulum, nisi buccula quoque a simi-
 litudine dicatur. Suetonius septimo de Galba, Cōstat Au-
 gustum puerum adhuc salutantē se apprehensa buccula di-
 xisse. Sed tota hæc capitis anterior pars quæ in lætitiā ef-
 funditur, contrahitur in tristitiā, in iram, gaudium, mœ-
 rorem, & plurimas perturbationes resoluitur. Nam fronte,
 supercilijs, naso, oculis, genis ipsi, notas animi indicamus.
 Auolendo dicitur uultus. in homine enim facies manet, Vultus.
 uultus mutatur, cuius rei uocabulum non habent Græci, Facies.
 teste Tullio in primo de Legibus. Nam & oculi nimis ar-
 guti, quemadmodum animo affecti sumus loquuntur, & is
 qui appellatur uultus, qui nullo in animante esse præter ho-
 minem potest, indicat mores, cuius uim Græci norunt, no-
 men omnino non habent. A uultu uultuosus deriuatur, Vultuo/
 quod tristem significat. ut ait Nonius allegans Ciceronem, sus.
 in quo cum effeceris, nequid ineptum sit, aut uultuosum.
 Apud uetustos uultum neutro genere reperitur. Lucretius Vultam.
 tertio de natura rerum,

Sed quos utriusque figuræ
 Esse uides mixtim miscentes uulta parentum.

c 3 Illud

Irrisionis Illud quoq; nō mittendum arbitror irrisionis genera plu-
 modi plu ra exultu fieri . Et licet fannæ .i. irrisionis plures sint modi,
 res. teste Persio,

Occipiti cæco posticæ occurrite fannæ.

Sannio/
 nes.
 Menti
 physio/
 nomia.

Illud præcipuum uidetur, quod ore fit distorto, quapropter
 fanniones uetustas appellauit. hi enim nō recto sunt uultu,
 & ita se formant, ut omnibus sint risui. Hæc de faciei parte
 anteriori dicta sufficiant, si illud quoq; monuerimus, Men-
 tum oblongum mitem hominem, & iræ non obnoxium,
 breue autē immitem ac inuidum insinuare. Vnde in sexto
 Aeneidos, siue Apollineo ductu, siue physionomiæ scien-
 tia, quam doctissimi uiri secuti sunt, & Aristoteles in disci-
 plinis uir maximus non neglexit, immo, ut ait Plinius, scri-
 psit, a Poeta Vergilio, in laudem morum ipsius Numæ re-
 gis Romani dictum uidetur,

Nosco crines incanaq; menta

Regis romani.

Menta p
 mento.

Pluratiuo enim numero usus creditur, cum de uno diceret,
 ut illius regis mitem naturam ostenderet. Nam cum menta
 dixit pro mento, satis clare manifestauit, se de magnitudine
 menti intelligere, quod usitatum apud obseruantissimos la-
 tinæ linguæ uidemus. Vnde Horatius magnitudinē Romæ
 considerans, non urbem, sed urbes in arte Poetica posuit,
 Postq̄ cepit agros extendere uictor, & urbes

Latior amplecti murus.

Mentum sic a Vergilio positū, mitem ostendit regem Nu-
 mam. Nam & apud antiquam Græciam moris fuit, ut ait
 Plinius, in supplicando mentum attingere.

Aures.

AVRES

IN parte capitis posteriori, quæ ab occipitio initium capit, aures locabo, quæ dictæ sunt, uel ab hauriendis uocibus, ut ait Lactantius, & Vergilius accedit. Vocemq; his auribus hausi. Vel dictæ quasi audes. R, em̄ & D, sibi inuicē cedunt. Nam aduena & aruena, aduenio & aruenio prisca dixerunt. Sed aures ex cartilagine constant, & in homine immobiles sunt, & in his cognomina sunt reperta familiarū. Nam Flacci ab antiquis uocati, quorum aures flaccidæ ac languidæ deorsumq; pendentes sunt. auris tamen cartilago quæ apparet, quæ foramen aurium dicitur. Lucretius sexto, Triste supercilium, furiosus uultus & acer, Sollicitæ porro plenæq; sonoribus aures. Hæ quoq; tam de animantibus, quæ de his quæ anima carēt, recte dicunt. Vergilius in Gæorgicis cum de aratro loquit, Binæ aures duplici aptantur dentalia dorso. Ab aure auritus. Horatius primo Carminum, Blandum & auritas fidibus canoris, Ducere quercus. Sed auritus non modo ad auditum, sed ad magnitudinem aurium refertur. Vergilius, Auritosq; sequi lepores. Ornamenta aurium in aures a ueteribus dictæ. pendebant enim ab auribus perforatis. Vnum tamen ex his notum & uetustum allegans Ceciliū, Festus meminit. dicit em̄ Stalagniniū genus inauriū fuisse, Ostendit hæc ornamenta ad annulorū effigiem. Plautus in Penulo, Quid iam quia incedunt cū annulatis auribus, & huius quoq; membri-morum indicia esse nō tacuerūt physiologi, quandoquidē aiunt magnitudinem

Aures.

R, & D,
sibi inuicem cedunt.
Flacci.

Auritus.

In aures.

Aurium
physiologia.

- gnitudinem auricularū loquacitatis & stultitiæ notam esse.
- Surditas.** Aurium uitium surditas . nam surdi sunt qui nihil , surda-
Surdi. stri qui parū audiunt. Hinc obsurdeo uerbum. Cicero sexto
Surda- de Repub . hoc sonitu omnes fere completæ aures hominū
stri. obsorduerunt . Sed surditas , unde actiuum surdo . as . ad
Obsur- omnes fere sensus refertur , præsertim ad olfactum , gustum ,
deo. uisum , auditū . Surdum dicitur , cuius odor nō sentitur . Perlius,
Surdo.as Nec spirent cinnama surdum .
Surdum. Et ea quæ gustum amiserunt , exurdata dicuntur . Horatius
Exurdata secundo sermonum,
 Feruida quod subtile exurdant uina palatum.
 Ad uisumq; referri , testis est Plinius trigesimo sexto , ad hoc
 quibusdam incurrit umbra , surdusq; color fit . Idem in eodē,
Cæcus. hebescent ni color surdus repercussu angulorum excitetur .
 Dicitur etiam actiue & passiuē , sicut cæcus qui non uidet .
 & cæcam noctem dicimus , in qua non uidemus . Nam sur-
 dus qui non audit , & qui non auditur , in usu est . Iuuenalis,
Surda Surda nihil gerneret graue buccina .
herbæ. Et herbæ surdæ a Plinio dicuntur , quorum nomina non
Absurdū. sunt . sic dictæ , quia earum nomina non audiuntur . sunt enim
 sine nomine . Et absurdum dictum creditur , quia tale nunq;
 est auditum , uel quia tale est ut efficiat , ne audiretur am-
 plius . Nam ab effectu surdus dicitur . Vitruuius architectu-
 ræ quinto , etiam diligenter est animaduertendum , ne sit lo-
 cus surdus , & ut in eo uox quam clarissime uagari possit .
Auris me- Auris memoriæ consecrata . Vergilius in Buccolico .
morix Cynthus aurem Vellit & admonuit .
facta. Et hanc attingunt qui attestantur . hæc enim cōsuetudo erat
 ut denunciante litem , attestatos haberēt , quibus præsentibus

bus conueniebant, ut aurem illis uellerent. nam attestari est confirmare. Vnde attestata fulgura dicta sunt ab antiquis quæ iterato fiebant, uidelicet significationem priorum attestantia. Nam qui attestari cupiebat aurem testis uellens ad monebat ut esset memor. testis uero aurem offerebat uellendam, sed tangerè non licebat nisi uolente teste. si autem testis cõtentus erat, tunc aurem præbebat, & ille aduersarium poterat in ius rapere. alioquin si manus iniecissent aduersario, capitale erat, & in hanc sententiam locutus est Horatius primo Sermonum.

Casu uenit obuius illi

Aduersarius, & quo tu turpissimè? magna

Inclamat uoce, & licet attestari. ego uero

Oppono auriculam rapit in ius clamor utrinq;

Vndiq; concursus.

Plautus in Persa, leno ad Saturionem parasitum sic inquit.

Nõne attestaris, & Parasitus, Tua ne ego causa carnifex cui

q; mortali libero aures atteram. Horatius ergo se testè ob-

tulit, cum auriculam opposuit uellendam. nam hic de quo lo-

quitur, cuidam in iudicio respondere debebat. nam in eodẽ

sermone dixit.

Casu tum respondere uadato

Debebat.

De auribus hæctenus.

CERVIX

Ab occipitio initiũ capit cervix, idest loc⁹ ubi ca-
put flecti potest. Cervicis em̄ hæc comoditas
est, ut ad dextrã sinistraue prorsum retrorsum
d q; uertatur

Aurẽ at/
tingebãt
attestan/
tes.

Attestari
Attestata
fulgura
Mos atte
stantium

q̄ uertatur. constat enim ex ossibus orbiculatim uertebra-
tis ex, quibus fit ad circumspectum facili. totum ergo hoc
sub ceruicis nomine comprehenditur. Hinc est q̄ qui flecti
nec regi possunt, ceruicis duræ perhibentur. In hac iugū pō-
dusq̄ plerunq̄ imponitur Virgilius. ij. Aeneidos
Ergo age care pater ceruici imponere nostræ,
Ipse subibo humeris, nec me labor iste grauabit.
Huius ceruicis anterior pars gula dicitur.

Ceruicis duræ homines.
Gula. Nam collum tam ceruicem posteriore q̄ gulam anteriori
Collum. rem habet. ex his enim duobus collum constat. nam circa
collum idest a lateribus fragitides sunt. Sic enim uocantur
Fragitides. uenæ illæ grandes, quæ tumidæ ab utroq̄ latere colli appa-
rent, ut ait Cornelius Celsus. Gula etiam cum ossibus intel-
ligitur. Salustius in Catilinario. Laqueo gulā fregere. signi-
ficat ganeam, id est gulæ uitium. Iuuenalis,

Dum gula sæuit. Petronius Arbiter,
Ingeniosa gula est Siculo scarus æquore merfus.

Sed de hac latius in secūdo libro dicemus, ubi de interio-
ri homine erit sermo. A gula gulosus tanq̄ notum relinqui-
mus. A collo autem decollare uerbum, & collare nomen de-
scendunt, primum omnibus notum. secundum autem pro
uinculo colli accipi sentit Nonius. Frumen & rumen colli
partes interiores sunt correspondentes eminentiæ, quæ in
guttore apparet. Sed a frumine fruges dici putat Seruius.
Et rumen ex se rumino uerbum facit. Est autem ruminare
cibum ad rumen reuocare, iterumque conficere. L. Colu-
mella septimo. propter quæ bos neq̄ ruminat, neque lin-
gua se detergit. sumpta igitur a bestijs translatione latini-
tas ruminare pro eo quod est in memoriam reuocare in
usu

usu habet, Nonio teste, Collum, & maxime ea pars quæ
 ceruix nuncupatur, multis uarijsq; morbis afficitur. Sed in-
 ter omnes acutissimus est. qui quodam rigore neruorū mo-
 do caput scapulis, & hunc Epistoton, modo mentum pecto-
 ri, & hunc Prostoton, modo rectam & immobilem ceruicē
 intendit, & hunc Tetanum Græci appellāt, quibus minus sub-
 tiler quidam indiscretis his nominibus utuntur, ut ait Cor-
 nelius Celsus. Sed rigidi colli tam bruta q̄ homines obsti-
 pos idonei nuncupant. Persius,

Obstipo capite & figentes lumine terram.

L. Columella octauo. febricitantium signa sunt cum obsti-
 pæ sues transuersa capita ferant, ac per pascua subito cum
 paulum procurrerunt, consistunt. Collum complecti apud
 ueteres moris fuit. Vergilius secundo,

Ter conatus eram collo dare brachia circum.

huius crassitudo fortitudinem, lōgītudo debilitatem præse-
 fert. Collum tauro subiacet. M. Manilius. ij. astronomicon.
 Censuq; sui pulcherrima colla Taurus.

A collo ornamenta plurima dependent. De torque non
 multa dicenda arbitror, qui Torquato nomen dedit. aureū
 enim torque Gallo detraxit, gulæ & colli ornamentum.
 Torquis ambigui generis reperitur. nam genere masculino
 apud Ouidium primo Fastorum.

Ex uno quidam celebres aut torquis adempti.

Propertius autem genere sceminino enunciauit.

Illi uirgatis iaculantis ab agmine bracis.

Torquis ab incisa decidit unca gula.

Monile quoq; collū ornat. Ouidius. x. metamorphoseō.

Ornat quoq; uestibus artus.

d 2 Dat digitis

Colli morbi.

Episto-
tos.
Prosto-
tos.
Tetanus.
Obstipi.

Colli cō-
plexus.

Colli cras-
sītudo
quid?
Longitu-
do quid?
Colli or-
namenta.

Torquis.

Monile.

Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo.

Segmētū quocū alio uocabulo segmentum uocatur. Iuuenalis.

Segmenta & longos habitus.

Idem.

Et segmentatis dormisset paruula cunis.

segmētum autē hac ratione ornatiorem torquem significat, quia collū circuit. nā segmentū circūl⁹ est. Plinius sexto naturalis historiae. plura autē sunt hęc segmenta mundi, quæ nostri circulos appellauere, græci paralellos. Idem in eodem, quod superest terrarum tribus assignatur segmentis. hęc de capite & collo dicta sufficiant, nūc ad reliqua descendamus.

• Humeri •

Humerorum latitudo quidē

Vmeris collū, de quo diximus, cōnectitur. Sunt autem humeri a quibus dependēt brachia, quorum quidem humerorum latitudo, ut tradunt physiognomiæ magistri, fortitudinē pariter ac prudēciam indicat. Vergilius. ij. Aeneidos

Hęc fatus latos humeros, subiectaq; colla
Veste super, suluiq; insternor pelle leonis.

Idem in quinto.

Ostendit latos humeros.

Idem in sexto.

Atq; humeris extantem suspicit altis.

qui sermo de Platone dictus existimatur a Seruio. Fuit em̄ Plato athleta fortissimus, post uictoriam, philosophiam secutus. Datur etiam in his uitæ prognosticum, qui enim humeris incuruis sunt, longioris uitæ putantur. Humeri dicuntur etiam Armi, a quibus arma, ut ait Festus, pro re dicta, quoniam ab armis id est humeris dependebant, ut scutum, gladius

Humeri incurui. Armi.

gladius, pugio, sica, & ea quibus procul præliantur tela. ita moris erat apud ueteres. Vergilius primo Aeneidos. Namq; humeris de more habilem suspenderat arcum Venatrix,

Sed nunc usus obtinuit, ut armi brutorum dicantur magis. Virgilius in sexto.

Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.

Armillū autem uas in sacris dici putat Festus, quod armo id est humero deportat, sed armillā genere foeminino brachiorum ornamenta esse Lilius ostendit, primo ab urbe cōdita. Additur fabulæ q; uulgo Sabini aureas armillas magni pōderis brachio lauo gematosq; magna specie anulos habuerunt. De armillis ita loquitur Festus, Armillas ex auro, quas uiri militares ab imperatoribus donati gerunt, dicitas esse existimāt, q; antiqui humeros cum brachijs armos uocabant. unde arma ab his dependentia sunt uocata. Esse autem armillas circulos quosdam & ad ornamentum tutelamq; corporis ostendit Propertius.

Armillū.
Armilla.

Atq; armillatos colla molossa canes,

pro millo. est autem Millus quo canum armatur colla apud uetustissimos. Brachium quod maris, montium, arborum dicitur, aliquādo totum membrum, etiam cum manu comprehendit. Cornelius Celsus, primo. ob quam causam periti medici est non protinus ut uenit, apprehēdere manu brachium. Vergilius quinto.

Millus.
Brachiū.

Brachiaq; ad superas interritus extulit auras.

Idem in eodem.

Et euinctis attollit brachia palmis.

sed Vegetius militem describens longioribus brachijs esse

d 3 noluit

noluit. In his uis magna consistit. Vnde non mirum est brachij quoque in re militari ornamento fuisse armillas, tanquam his quæ uictoriam pepererunt. Huic dicto illud non est diftentaneum, Fecit potentiam in brachio suo. & in Isaia. & brachium domini cui reuelatum est. brachium enim potentiam fortitudinemque domini indicabat maximam. Brachium interdum uocatur ab humero ad cubitum, id est pars superior quæ armus dicitur, ut supra memorauimus. nam armos humeros cum brachijs, sed non e contrario dicimus. A cubito uero usque ad uertebam manus, lacertus nuncupatur. Qui dius, primo Metamorphoseon.

Lacertus
Laudat digitosque manusque
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos.
Q. Curtius quarto. brachia quoque & lacertos auro coluit.
Lacerti autem, de quibus Virgilius in Buccolico.

Lacerti. Nunc etiam uirides occultant spineta lacertos, cuius foemininum lacerta, dicti sunt, quia pedes ad similitudinem lacertorum nostrorum habent. Lacerti musculosi sunt, & compacti, pulpasque habent duras. ideo ex se adiectiuum creant, quod significat torosum. Virgilius in priapeis. Bacchus comosus, Hercules lacertosus.

L. Columella septimo. Veruntamen ab aspectu non aliter probari debet, quam ut sit amplissimi corporis ceruice ualida, robustis ac latis costis, pectore musculofo, foeminibus lacertosus, id est dura carne et torosa, neruorumque collecta catenis. Quod autem lacerti huiusmodi carnes dicantur, Vergilius declarauit in quinto Aeneidos. Cum Entellum fortissimum heroum fere omnium describeret. Inquit enim.

Magna

Magna ossa lacertosq;

Exiit,

his duobus fortitudo coficitur. Nō enim in uiro forti membra sunt superflua carne distenta, Sed neruorum quos corporis catenas dicunt, duricie collecta. Brachiorum motum in saltatione apud antiquos fuisse, testis est Ouidius in libro de arte amandi.

Brachia saltantis, uocem mirare canentis. Idem.

Si uox est cantata, si mollia brachia salta.

Modū autem hunc saltandi cum quibusdam gesticulis apud Sarracenos nuper conspeximus, & apud Sclauinos nunc in usu est modus ille antiquorū. nam cum staticulos in chorea fecerūt, omnes uno eodemq; tempore terrā pede pulsant. Cui⁹ saltationis meminit Horatius in primo carminū. Iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna,

Iunctæq; nymphis Gratia decentes,

Alternō terram quatunt pede.

nā pro modo cātilenæ terrā feriebāt. Curuatura brachij ubi lacerto iungit, Cubitus siue cubitū genere neutro & masculi Cubitus.

no prodit. Plinius. vii. naturalis historiae, Inuenimus in monumento Salamine Euthimenis filium in tria cubita trienio ac creuisse. Plautus in capti. Nā meus est, balista, pugnis, cubitus, catapulta, humer⁹, aries. Brachij uitiū Ancus. nā is dicit q obuncū brachiū habet. nō em̄ uitiū cubiti brachiū extendit, aut exporrigit. qualē fuisse romanū regē literis proditū est. Anc⁹ em̄ Martius ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος id est cubito incuruo Ancus.

dictus, Seruio affirmāte. A cubito, cubitale ornamentū fieri testis Horatius Flaccus in libro sermonum.

Fasciolas cubitale, fscalia.

Sed in

Cubiti cō Sed in mensura sunt communes cubiti & geometrici, de qui
munes. bus paulo post dicemus. Brachia Geminis subiacēt. M. Ma
Geomet trici. nilius. ij. astronomicon.
Brachia Et in geminis æquali brachia sorte
sub gemi Scribuntur connexa humeris.
nis.

MANVS

Manus.
Artus.

MANVS sequitur lacerto adiuncta artibus. Artus enim omnium membrorum ossa habentium membrum membro alligant. ab artando dicti teste Prisciano, uel a græco uocabulo, quod autem membra & artus differant, nam hi nodum, illa uero trūcos significant, testis est Poeta in quinto Aeneidos cū dicit, Et magni membrorum artus, accedit etiam quod artus de animantibus tantum, membra uero de inanimis quoque dicuntur. Plinius iunior in epistolis magna sui parte meridiem spectat, æstiuūque solem ab hora sexta hibernum, aliquanto maturius quasi inuitat in porticum latam, & pro modo lōgam, multa in hac membra. Manus igitur membrum lacerto conectitur, ibique Pulsus est. de quo sic Plinius. Arteriarum pulsus in cacumine membrorum euidentis maxime index morborū, in modulos certos, legesque metricas per etates stabilis, aut citatius, aut tardius. Sed percussus pulsus alio in loco Plinius percussus nominat. nam uita gubernacula tenet, & ictu crebro, aut languido ualitudinem indicat. Est autem pulsus multiplex, sed formicans uicinam mortem prænunciat Plinius septimo. uenarū inæquali aut formicāte percussu, sed hoc ex arterijs est. Arteriæ sunt spiritus semitæ. Venæ autem sunt sanguinis riuū. licet apud idoneos etiam

neos etiam repugnante a Gellio & contradicente, uena pro arteria dicatur. Persius,

Tange miser uenas, & pone in pectore dextram
 Nil calet hic. Idem. Postq̄

Tertia compositas uidit nox currere uenas.

Cornelius Celsus tertio, si protinus uenæ conciderint, & sa-
 pius eodē die, si inter plures accessiones, subinde uis corpo-
 ris deest. Manus igitur de qua dicere institueramus multa, **Manus.**
 plures habet significationes, nam ut omittamus quod mul-
 titudinem collectionemq̄ indicat. Vergilius sexto,

Hic manus ob patriam pugnando uulnera passi.

Non tacendum reor manum pro capiendi instrumento a
 ueteribus accipi, non dico de manu nostra, quæ digitorum
 collectionem & potestatem gerit. Lucanus primo,

In manibus uestris quantus sit Cæsar habetis.

Sed pro proboscide elephanti, nam hanc manum uocant **Manus**
 latini. Curtius quarto, cum de elephanto loquit̄ sic ait, Præ- **in ele-**
 cipue terribilis illa facies erat, cum manu arma uirosq̄ corri- **phanto.**
 perent, & super se regentibus traderent. Idem in eodem, Co-
 pidas uocabant gladios leuiter curuatos, falcibus similes,

quibus appetebant belluarum manus. Sed elephanti an- **Angui-**
 guimani ideo uocantur, quia proboscis, quā manu dixi- **manus.**
 mus uocari, ad omnem partem uertitur. Lucretius quinto,

Anguimanus belli docuerunt uulnera Pœni

Sufferre, & magnas Martis turbare cateruas.

Manus plerumq̄ pro scriptura manuū dicitur. Quintilia- **Manus**
 nus primo Institutionum oratoriarum, Causa cassus Cice- **pro scri-**
 ro & Vergilius scripserunt, sic manus eorum docent. Homi- **ptura.**
 nis manus in quinque digitos distinguitur, nam qui præ alijs **Manus ho-**
 e pollet **minis in**
quinq; di-
gitos di-
stinguit.

e pollet

Pollex: pollet potensq; est, pollicem dixerunt. Iuuenalis,
Et uerso pollice uulgi
Quemlibet occidunt.

Salutaris Index. Huic proximus est digitus salutaris, quem nonnulli iuniores indicem uocauerunt. Suetonius, in uita Augusti, dextraeque manus digitum salutarem tam imbecillum interdum sentiebat, ut torpentem contractumque frigore, uix cornei circuli supplemento scripturae admoueret. Martianus de nuptiis Philologiae. Verum quidam redimitus puer ad os copressio digito salutari silentium commonebat. Dicitur autem salutaris, uel quia non salutamus, nisi uisa & indicata. Vergilius tertio Aeneid.

Salutaris unde dicitur. Italiam laeto socij clamore salutant.
Vel quia eo comprimimus os ad silentium, quod salutare est praecipuum. Salutari digito proximus est medius caeteris longior & apparentior, in medio positus digitorum ob ignauiam apparet. Indigere enim uidetur aliorum defensione, ideo apud antiquos infamis digitus uocabatur. Persius, Infami digito lustralibus ante saluis
Expia Iuuenalis,

Medius. Cum fortunae ipse minaci
Mardaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
Hoc autem fiebat, ut ille, cui ostendebatur digitus, talis diceretur, & ignauus, & uitijs illustrior caeteris, sicut iste obscens digitus longitudine inter alios est eminentior. Hunc sequitur proximus minimo, quem medicinalem uocari ait Macrobius. Nam neruus quidam de corde natus, pergit usque ad digitum manus sinistrae, qui minimo proximus, ut legitur in libris Anatomicorum. Ob quam causam nouus nupris

Medicinalis.

ptus, huic digito tanq̄ cordis uicario, suæ sponsæ imponit
annulum. Hunc igitur medicinalem de dextera dici non me-

mini legisse, sed digitus dicitur proximus minimo a situ. Proxim^o

Qui uero ultimus est ob breuitatem minimus appellatur. minimo.

Concauitas manus, dicta est Vola. hinc uolare ad manus Minim^o.

& pedes pertinens. Terentius, Vix me contineo quin inuo- Vola.

lem in capillum, & inuolare est in uola abscondere, ponitur Volare.

pro furari. Catullus, Inuolare.

Remitte palliū mihi quod inuolasti. Palma autē mani- Palma.

festæ significationis, cum de manu dicit. Vergilius primo,

Et tunc pectora palmis.

Nam proprie expansa dicitur. Minius iunior tertio episto- Pugnus.

larum. Sed ipsum Macedonem tam grauius palma per-

cussit, ut pene concideret. & ob hoc pro mensura ponitur, ut

suo loco dicemus. Pugnus uero compressa manus. Plautus

in amphitryone, Haud malum est huic pugno pondus. &

his duobus alapæ & colaphi incutiuntur. Iuuenalis,

Nos colaphum incutimus lambenti crustula seruo. Idem,

Ridere potest qui Mamercorum alapas.

Palmam autem arborem propter frondis similitudinem di Palma

xerunt, & caricas uocauerunt Dactylos, quia dactyli sunt arbor.

digiti, & caricæ palmarum digiti uidentur. Apitius, Et croci Dactyli.

dragma singulæ dactylorum ossibus torridis quinq̄, q̄s de/

niq̄ dactylis nunc mollitis. Est & in manu dextra uiri, & si E manib^o

niſtra mulieris, futurorum cognitio. Nam quæ a nonnullis futurorū

minus idoneis lineæ manus uocantur, latinitas uocat Incisu cognitio.

ras. Plinius undecimo, Contra longæ esse uitæ incuruos hu- Incisura.

meris & in manu una duas incisuras longas habentes. Ma/

num infestat Chiragra. Horatius primo epistolarum, Chiragra

e 2 Nodosa

Nodosa nolis corpus prohibere chiragra. Persius,
Sed cum lapidosa chiragra

Fregerit articulos.

Chiro/
graphū.

Chirographum uero chiragramq; græca esse tanq; uulga-
ria relinquimus. Chirographum manu scriptum ad cautio-
nem esse uel imperiti sciunt. Iuuenalis,
Vana superuacui dicens chirographa ligni.

Vngues.
Molles
& lucidi.
Acumi/
nati.
Reclu/
uūm.
Cluere.
Paro-
nychia.

Digitos operiunt ungues, in quibus mores quoq; hominū
comprehendunt. nam molles, plani, ac lucidi ingenium de-
nunciant, ubi simul cum digitis acuminantur memoriam
etiam bonam. Et in his etiam morbus est. reclusiuum enim
uocari dicit Festus, cum circa ungues cutis se soluit. Cluere
em̄ soluere est. De paronychis apud medicos etiam sermo
est, nam iuxta ungues est supputatio cum dolore. Plinius
uigesimalitertio naturalis historiae, gingiuarum inflationib;
paronychis, sordidifq; ulceribus & putrescentibus deriva-
tio est manifesta. Nam onyx dicitur unguis, & hinc lapides
onyces ad similitudinē unguis humani. Lucanus, Vbiq;
Calcabatur onyx.

Onyx.
Sine un/
guibus
quidam
nascunt.
Defun/
ctis un/
gues cre/
scunt.
Digiti
sub tute/
la Miner
uæ.
Articuli.
Articula/
rius mor/
bus.

Vt legimus, quidam sine unguibus nascuntur. Rationem
huius a matre esse dicunt. Nam falsioribus usæ cibis, dum
pregnantes sunt, partum sine unguibus pepererunt, & Pli-
nius dicit, defunctis quoq; ungues crescere. Digiti sunt sub
tutela Mineruæ. Digitorum esse dicunt articulos, quoniam
parui artus sunt, & hinc articularius morbus, qui per omnes
artus uagatur, quo dicitur laborasse Ennius. Q. Serenus,
Si uero articulos tabes inimica per omnes
Hæserit, ex ficu betas cum melle iugabis.
Vel pelagi latices simul & baccheia dona

Sumere

Sumere curabis, nimio sed parito uino.

Ennius ipse pater dum pocula siccata iniqua,

Hoc uitio tales fertur meruisse dolores.

Et articulos fidei tanquam membra religionis nostrae dixerunt. Articuli fidei.

Paruum quasi membrum & minutias dici demonstrat Plautus, qui in Menæchmis ait, Illa ego soleo, comoditatis omnes

articulos scio. Sed de brachijs & lacertis manibusque mixtim

& confuse, nunc de dextra & mensuris nomina membrorum

habentibus, peculiaris ac distinctis sermo nobis erit. Dextra fidei consecrata.

Dextra Numae Pompilii fidei consecrauit, ut narrat Liuius primo

ab Urbe condita. Hinc est quod Aeneas apud Vergilium quaerit,

Cur dextra iungere dextram

Non datur?

Hac enim corporis parte antiqui se uenerabant, quia fidei ac fortitudinis sedes est, nam qui auxilium quaerunt, dextram

petunt. Vergilius sexto,

Da dextram misero, & tecum me tolle per undas.

Hanc supplices osculantur. Lucanus,

Oscula pollutae fixisse trementia dextrae.

Et qui iurabant per dextram tanquam fidei sedem, & uirtutis Dextra supplices osculant. Per dextram iurabant ueteres.

ministram, deierabant. Vergilius septimo,

Fata per Aeneae iuro, dextramque potentem

Siue fide seu quis bello est expertus & armis.

Hac detrimento sui cognomina facit, nominaque imponit.

Nam Scauola dictus quia debilitata dextra, sinistra usus Scauola.

est. Liuius secundo ab urbe condita, Mutium demissum cui Scaea.

postea Scauolae a dade dextrae manus inditum. Scaea enim

sinistra est, & Mutius sinistra est usus exusta dextra. De

scæua Vlpianus. hoc pacto de edilio edicto loquitur. scæ-
uam sciendum est nō esse morbosum uel uitiosum, præter
q̄ si imbecillitate dextræ ualidius sinistra uras, sed hunc nō
scæuam, sed mancum esse. cui dicto accedit Iuuenalis cum
dicit,

Tanq̄

Mancus & extinctæ corpus non utile dextræ.

Dexter. A dextra dexter, id est, propitius, Vergilius octauo,
Et nos & tua dexter

Adipe de sacra.

Secūdo, Et aptus atq̄ agilis. Staius, quarto Syluarū,
Signa frenatæ moderatus ala Castore dextro,

Læuum. Et læuum & sinistrum, nisi in rebus diuinis, quia non de-
Sinistrū. xtra sunt, malum significant. De his hæctenus. De nomini-
bus mensurarum nunc diceremus, nisi sese subgessisset anu-

Anulus. lorum mentio, nam hi quoq̄ manus ornant. Anulus, cuius
Anellus. diminutiuum anellus, Horatius secundo Sermonū,

Sæpe notatus,

Cum tribus anellis, modo læua Priscus inani,

a rotunditate dicitur quasi anus. Apud ueteres diuerso no-

Cinguli. mine uocati sunt anuli. Nam prius uocauerūt cingulos. po-

Symboli. stea & Græci & nostri symbolos, teste Plinio. quod profe-

Symbol^o. cto non est admirandum. nam symbolus est nota & signū

& anuli militiæ notæ erat. Quod autē symbolus dicatur no-

ta & signum, testis est Cicero in Topicis, genus hoc Notati-

onem appellamus, quia sunt uerba rerum notæ. atque hoc

idem Aristoteles symbolum appellat, quod latine est nota.

Iustini lo- hæc Cicero. Iustinus. ij. Sollicitare eos in partes suas statuit.

cus. & cū colloquendi copiam nō haberet quo applicituri erant

symbolos proponi, & saxi proscribi curat. Symbolos autē

posuit

posuit Iustinus, pro literis, quæ sunt notæ & signa quædam. Sed apud uetustissimos digiti dicti sunt, ex Græco detorto uocabulo. Plautus in Pænulo, Atq; ut opinor, digitos in manibus non habent, quid iam, quia incedunt cum anulatis auribus. Hos quoq; unguolos & unguinos dici testis est antiquitas. Anulos gestare in digitis minimo proximis moris fuit, deinde in pollice, postea in minimo, plerumq; in salutaribus. Galliæ tamen & Britanniaë medios digitos anulis ornabant præter aliorum consuetudinem. Et hæc sunt digitorum ornamenta. Digiti autem sicut manus. & cubitus, percutiunt. digitorum percussus uocatur Condylus. Digitis enim complicatis aut medio digito ab ipso pollice eunte condylus est. Martianus in primo, Caput illi uirga comminuens, eidem quibus fuerat eblandita, ictibus crebris complicatisq; in condylos digitis uulnerabat. Condylomata autem a quadam similitudine dicuntur cæcæ hæmoroides & tubercula quædam corporis.

Digitus p
anulis.

Vnguli.
Vnguini

Anulos
gestandi
mos.

Condylus

Condylomata.

DE MENSVRIS

His igitur expeditis redeundum est ad id quod fuerat propositum. Nam mensuram a membris humanis dictam ordo exoptulabat. Nam hominis brachium, id est, ulna, cubitus, palma, digitus, pro mensuris accipiuntur. Vlna duplicis mensuræ est, nam aliquando cubitum significat, plerumq; tantum spacij, quantum utriusq; manus extensio capit, quod tamen in idem reuertit. Extensa enim palma bis, cubitum facit, intelligendo cubitum lacertum cum manu. Vergilius in Buccolico.

Tris

Tris pateat cæli spacium non amplius ulnas.

- Palma. Sed unum animaduertendum est palmam fœminini generis, & palmum neutri dici. Vitruuius Architecturæ secundo.
- Palmū.
- Doron. Doron autem Græci appellant palmum, quod munerum datio, græce Doron appellatur. Id autem spargitur per manus palmum. Palma quatuor digitos continet. Cubitus sex palmas. Vitruuius architecturæ tertio, homo ex sex pedibus. Cubitus ex sex palmis & digitis uigintiquatuor. Cubitus autem duplex, communis & geometricus. Communis duorum duntaxat palmarū, pedem habens, & dimidium.
- Palma. Cubitus.
- Cubitus cōmunis. Geometricus autem sex cubitorum est, quales fuisse in mensura arcæ ipsius Noe dicit Augustinus. Sed qui dicit ex sex palmis cubitum constare, de compressis intelligit, qui uero ex duabus, de extensa palma loquitur. Digiti duplex uatio est apud antiquos, nam alius quadratus, alius uero rotundus. Quadratus maior rotundo est tribus quartis decimis suis. hoc est, si quadratus in quatuordecim partes diuidatur, tribus ex illis partibus superabit rotundum. Et hæc res in mensuris differentiam facit, nam cum digiti diuersi sint, & ab ipsis cubitus, palma, pes, mensuram accipiant, necesse est pro digitorum conditione has quoque mensuras uariari. Sed cum de digitis loquimur, de rotundis intelligimus. Iuuenalis,
- De digi-
tis cū lo-
quimur,
de rotun-
dis intel-
ligimus.
- Digitus rotūdus.

Digitis a morte remotus

Quatuor aut septem si sit latissima teda.

Sed rotundus tribus undecimis suis quadrato minor est.

Tres igitur undecimæ partes rotundi, adæquantur tribus quartis decimis quadrati, ut sentit Frontinus de aquæ ductibus urbis. Digitus rotundus, est sextadecima pars pedis.

sedecim

sedecim digiti faciunt pedem. Vncia uero est duodecima pars pedis. Vncia igitur est digito maior tertia parte ipsius digiti. Vncia & ad pondus & mensuram sicut As, cuius ipsa pars est, refertur. Iuuenalis,

Vnciolam Procuilius habet segillo deuncem
Partes quisq; suas ad mensuram inguinis hæres.

THORAX

HIS igitur absolutis, ad id, unde digressi sumus, reuertamur. Collum insertum est corporis truncus. nam truncus sine pedibus & manibus ac capite græce thorax dicitur. Cornelius Celsus tertio. Sudor autem & supra consuetudinem & modo & tempore ex toto thorace & ceruicibus, atq; etiã capite erumpit, pedibus tantummodo & cruribus siccioribus atq; frigentibus. Thorax dicitur huius trunci armatura & uestimentum. sic enim fere armorum nomina omnia significant uestimenta. Pro thorace ferreo, id est, trunci armatura. Vergilius,

Bis sexta thoraca petitum.

Stattius libro Thebaidos,

Propugnat pectora thorax,

Pro uestimento, Iuuenalis,

Viridem thoraca iubebit

Afferri.

Et Suetonius posuit in uita Augusti, Hyeme quaternis cū pingui toga tunicis & subuculæ thorace laneo, & femoralibus, & tibialibus muniebat. quæ quidem thoracem quidam iuniores & imperiti diploidem nuncupant, cū diplois aliud sit. Nam Hieronymus in expositione illius uersus, Et operiantur sicut diploide, confusione sua, sic ait, Diplois genus est pallij.

est pallij, deniq; in Hebræo cōmitra dicit̃. diplois igitur dicitur, quia duplex est pallium. & nō thorax, ut quidā putauerunt. Et manicæ dicuntur, & ferreæ, & laneæ. Vergilius,

Manicæ
Ferrea,
Lanea.
Tunica
manu-
leata.

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ. Et hæc dicitur tunica manuleata. Plautus in pseudulo, His tamen ab alijs manuleatam tunicam habere hominem dicit. Lucanus tertio,

Ast alios manicæq; ligant teretesq; catenæ,
Pro ferreis manicis. Sic & alia, sicut suo loco dicemus.

• IUGVLVS •

Iugulus.

IRVNCVM siue thoracē in anteriorē, posteriorēq; partē distinguim⁹. & priorē nunc aggrediemur, de posteriori erit deinde sermo. Vbi collum desinit, incipit iugulus, qui quasi lacunā quādā efficit, quæ cædi obnoxia est plurimū. Lucan⁹ tertio,

Iugulumq; senilem

Confodiam.

Idem in septimo,

Pauidi num gessimus arma?

Teximus aut iugulos? alieni pœna timoris

In nostra ceruice sedet.

Iugulo. Hinc iugulo uerbum quod nō modo gladio, sed morbo occidere significat. Cornelius Celsus tertio, Nam quartana ne minē iugulat. Et Martialis, Scelus est iugulare falernū.

Iugula. Iugula uero signi cælestis pars est, de qua sic Varro de origine linguæ latinæ, Iugula signū qd' Accius appellat Oriona ait, citius Orion patefit. Huius signi caput ducitur ex tribus stellis, quas infra duæ claræ, quas appellant humeros, inter quas quod uidetur iugum, iugula dicta, Plautus in amphitryone.

tryone, neq; iugula, neq; uesperugo. Hactenus Varro,

PECTVS

Pectus.

IVGO siue iugulo incipit pectus, qd' quatuor partibus terminat. Incipit a iugulo, desinit ad stomachum, duobusq; lateribus cōcluditur, ad alasq; se extēdit. A pectore pectorosus descendit. Vergili⁹ in Priapeis, Nemo est feroci pectorosior Marte. Pectus dictum (ut multi autumant) qd' positum sit inter mamillas, nam mammæ, in pectore. Martialis,

Pectorosus.

Aut tibi pannosæ dependent pectore mammæ. Pectus non modo superficiem corporis, sed cor sub pectore significat. Iuuenalis,

Nocte dieq; suum gestare in pectore testem.

Sic etiam multæ superiores partes, p inferioribus ponunt, & e contrario, sicut de illis dicemus. A pectore uerbum expectoro, as. quod est e corde & mente eijcere, deriuari, testis est antiquitas. Pectus cancro subiacet. M. Manilius quarto

Expectoro.

Astronomicon, Censentur pectora cancro.

Quod nō est mirū, nam signa partibus corporis dominari dicunt, quia eorū potētia in his membris operat, accedente etiā quadam nominis similitudine. Nam Caput Aris sibi uendicat, quia hui⁹ animalis uis magna est in capite. Collū Taurus, id animal collo trahit. Brachia Geminis tribuunt ppter similitudinē. Gemelli em̄ ut plurimū similes esse consueuerunt. Pectus Cancris est, ob huius animalis formā. Latitudo em̄ pectoris dorsum cancri efficit, costæ uero pedes. Est autem cancer octo pedum, & duorum brachiorum, sic enim uocantur. Quodius libro Fastorum,

Quæ signa celestia, qbus corporis ptib⁹, & cur dominari dicantur.

f 2 Octipedis

Octipedis frustra quærentur brachia cancri.

Brachia igitur hominis inuersa retroq; pendētia, cancro-
rum brachia prefigurant. Hæc igitur ex influxu & potestate
sua, illius animantis nomen gesserunt, cuius in apotelesma-
te repræsentant similitudinē. nam omnibus animaduersis
nullum in terris animal omnimodam gerens potestatem,
signis cælestibus cōparabitur, nisi id cuius nomē gerit. Sed
latius uagati sumus q̄ opus esset, ad institutum igitur no-
strum reuertamur. a proposito enim nostro est alienum, si-
gnorum nomina excutere. Sed alias dicendum de hac re cē-
seo, cum Astrologiam, ad latinitatem reuocabimus. est em̄
nobis in animo cum absoluerimus comentarios in Vergili-
um: scribere in Astrologia, & barbariē qua omnes fere astro-
logi nunc imbuti sunt, penitus delere, docereq; om̄es, latinā
linguam non indigere in omni disciplinarum genere barba-
ris uocabulis.

MAMMAE

Mammæ

M IN pectore ut dixim⁹ mammæ sunt. Iuuenalis,

Et nuda teneat uenabula mamma.

Et in moreto

Pectora lata tument mammis.

Mamma

Licet mamma dicatur plerunq; nutrix. Persius,

Et iratus mammæ, lallare recusas.

Plautus in Mustellaria. & quid tibi uideor mamma. Idem
in eodem. tun uis mea mamma adesse. māmæ uero pro ube-
ribus ab antiquitate uocatæ sunt. Martialis primo.

Tata.

Mammas atq; tatas habet Afra, sed ipsa tatarum

Dici, & mammaram maximā mamma potest.

intelligendo

intelligēdo Taram quoq; nutricem significare. A mamma Tata.
mammilla diminutiuum, Iuuenalis, Māmilla

Recta facie strictisq; mammillis.

Dicitur etiam papilla ob quandam similitudinē. Est enim Papilla:
papilla, illud quasi tuberculum quod lactentes pueri ore ca-
piunt, papilla dicta quasi parua papula. Et ideo saepe papil-
la p tuberculo, morbo, & cōdylomate reperit. Q. Serenus.

Excruciant turpes anum si forte papillæ.

Id est, parua papulæ. Vergilius undecimo,

Hæst. Catullus,

En hæc in roseis latent papillis.

pro tuberculo mammarum. Sed olim mamma rumen uo- Rumen:
cabatur. Plinius quintodecimo naturalis historiae. Quoniã

sub ea inuenta est lupa infantibus præbens rumen, ita uoca-
bant mammam. Sed superius diximus rumen partem gut-
turis dici. Vnde rumino descendit, quod ratione non caret. Rumino
nam rumen mamma quasi sumen dicitur. Sumen autē est Sumen,

uber a sugendo, ut inferius cum de interiore homine dice-
mus, late patebit. S, em̄ & R, inuicem sibi cedunt. Vnde ru-
stici, ut ait Festus, hædos adhuc lactentes subrumos dicunt. Subrumi
A papilla expapillatus dicit, teste Nonio, qui allegat Plauti Expapil-
textum in Milite glorioso, Expapillato brachio, pro usq; ad latus,
papillam nu dato.

ALAE

ALAE sub humeris sunt & in homine uestiuntur Ala.
pilo. Plinius undecimo naturalis historiae. qd
titillatu maxime intelligit alarū, quas subit, non
f 3 alibi

alibi tenuiore humana cute. ideoq; scalpendi dulcedine ibi
 proxima. In istis quas diximus alas uocari, cōcipitur aut ex
 sudore, aut immunditijs odor ille hircinus, quem nonnulli
Hircinus odor. Hircinus de gente hircosa centurionum.
Hircosi. Et Catullus more suo mordens de Ruffo sic,
 Lædit te quædam mala fabula qua tibi fertur
 Valle sub alarum trux habitare caper.
 Ala autē axillam, sicut mala maxillam facit. Et in hac parte
Titillatio est titillatio a uerbo titillo. Horatius secundo sermonum,
Titillo. Præterea neruos titillet gloria iure
 Iurando obstringam.

• LATERA •

Latera. **L**ATERA alas sunt latera quæ costis terminant,
 & a dextra & sinistra. Vnde in euangelio legi-
 mus, Miles lancea latus eius aperuit. Iuuenalis,
 Præterea lateris uigili cum febre dolorem
 Si cœpere pati missum ad sua corpora morbum
 Infesto cœdunt a numine.
Pleuresis Est autē huiusmodi morbus quē pleuresim nuncupant. Sed
 latus multis de rebus dicitur. Vergilius primo Aeneidos,
 Impulit in latus, ac uenti uelut agmine facto
 Qua data porta ruunt. Iuuenalis,
 Curatoris eget qui nauem mercibus implet
 Ad summum latus. Idem,
 Nec frustum Capreæ subducere, nec latus Afræ
 Nouit auis.
 Sed latera attollit deprimitq; respiratio. Hinc est q; orator
 laudatur

laudatur qui bonis egit lateribus. Cicero in Catone maiore, cum ego quinque & quadraginta natus legē Voconiani uoce magna & bonis lateribus suasissem. Bolus, Bolero, & Latus latero uerbum faciunt, Prisciano teste. Latera subiacent leoni. Latera. subiacent leoni.

Lateruni regnum scapulæque leonis.

ILIA

ILIA sequuntur latus, dicunturque (ut ait Festus) ab ina, quæ est pars chartæ tenuissima. nam circa ilia tenuior sine dubio cutis est. Ilium terminos sic præfinit Cornelius Celsus quarto libro, Ilia inter coxas & pubem, in imo uentre posita sunt. Sed hoc de ilibus interioribus intelligitur, quæ sunt arteriæ quædam. Plinius undecimo naturalis historiæ, inter eas & alium arteriæ ad pubem tendentes, quæ ilia appellantur. Sed exteriora ilia latius parent. nam ea pars quæ maxime respiratio-
Ilia.

ne in lateribus concutitur, hoc nomine comprehenditur. Horatius primo epistolarum,

Solue senescentem mature sanus equum ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat. Iuuenalis,
Vis frater ab ipsis Ilibus. Persius. Ilia subter
Cæcum uulnus habes, sed lato balteus auro
Protegit.

Hæc enim tanto inflantur spiritu, ut sæpe crepent. Vergilius in Buccolico,

Rumpantur ut ilia Codro.

Qui enim inuidet cõticescunt mœrore, spiritumque cõprimunt.
Vnde fit ut homines plerumque crepent. Martialis,

Rumpatur

Ilia tertiæ & secundæ declinationis. **Rumpatur** quisquis rumpitur inuidia. **Ilia** siero tertiæ & secundæ declinationis apud ueteres rumpuntur.

Vis frater ab ipsis **Ilibus**, **Dicitur** est. Et Cornelius quarto, deinde super rectum intestinum progressa Ilijs foemina, latera sua couertit. Et hæc sicut plurima tam exteriora quàm interiora membra significant, ut stomachus dicitur extra & intra, & pectus ut dicitur est de utroque. Iuuenalis,

Pectora nostra duas non admittentia curas. **Ilia** subiacent uirgini, M. Manilius secundo, **Virginis** in propriam cesserunt Ilia sortem.

• VENTER •

Venter.

VENTER a superiori parte pectore, ab inferiori Ilibus & pube, ab latere lateribus ipsis terminatur. Iuuenalis,

Mortani quoque uenter adest abdomine tardus. **Hicque** extenditur, constat enim ex pelliculis quibusdam, quas **Pantices** uocant, Pantices. Plautus in pseudolo, Et uos uestros pantices adeo madefacitis, cum sim hic siccus, de interiori parte uentris intellexit Martialis,

Panticibus laxis.

Venter plura significat. nam pro hominis parte iam patet. **Dicitur** aliquando foetus qui in uentre est: Liuius ab Urbe condita. Aruns prior quam pater moritur, uxore grauida relicta, nec diu manet superstes filio pater, qui cum ignorans nurum uentrem ferre, immemor in testando nepotis, decessisset. **Sumitur** aliquando pro inscio maiori, Martialis,

Et lucanica

Et lucanica uentre

Cum falisco.

Et interdum pro aluo. Iuuenalis,

Soluunt tibi cornua uentrem.

A uentre uentriosus & uentricosus deriuantur. C. littera saepe additur. nam Arcadius & Arcadicus, Sardonius & Sardonius. num & nunc dicitur. Statius,

Etiam num inhumata procorum

Corpora.

tum & tunc in eadem significatione. Iuuenalis.

Viuum recte cum propter plurima, tum his:

Precipue causis,

nō igitur mirū uentricosum & uentriosum dici. Plautus, in

Mercatore. Ego dicam uarum, uentriosum. Venter subiacet

signo uirginis sicut ilia. nam hæc quoq; uentris partes uidentur,

capiendo uentrem, pro ea parte quæ ossibus caret. Ventrem

uexant tormina & uermina, & licet in omnibus membris

sint, tamen frequentius uentrem lædunt. Tormen a torqueo,

est quædam tortio cum dolore. Plinius xx. anetū quoq; ructus

mouet, & tormina sedat, aluum sistit. Cato de re rustica,

Ad tormina. & si aluus nō cōsistat, & si tineæ & lumbrici

molesti existerent. Et hinc dicuntur torminosi, sicuti ex

textu Ciceronis superius allegato apperuit, cum de grauedine

locuti sumus. Vermina autem sunt dolores corporis & uentris,

maxime qui quodam minuto motu quasi uermes scindere

uidentur. Hic dolor (ut ait Festus) græce stophos dicitur,

hūc morbum Lucretius grauem ac periculosum putat, cum dicit in quinto,

At quos effigiem seruari corpore ad Beso

g Posterius

Ventricosus.

Ventricosus.

C. littera saepe additur.

Num unnc. & Tum & tunc.

Venter sub uirgine.

Tormia. Vermina Tormen

Torminosi.

Vermina

Posterius tremulas super uiscera tetra tenentes
 Palmas, horribilis accibant uocibus orcum.
 Deniq; eos uita priuarunt uermina saua.
 Ex quo sermone, animus inclinatur, ut uermina appellentur,
 tum quia minuto, ut dictum est, motu scindant, tum etiam
 a similitudine, quoniam animantibus nimio dolore confre-
 ctis, mos est ante & retro se flectere, ac recuruare, ut uermes
 facere consueuerunt.

UMBILICVS

Umbilic⁹

IN MEDIO uentris est umbilicus, qui tanq̄ cen-
 trum hominis uidetur, cuius quidem significa-
 tio latissima est, Vergilius in Priapeis,
 Rumpatur precor usq; mentulaq;

Ne quicq; sibi pulset umbilicum.

Accipitur pro medio cuiusq; rei, Vnde Plinius, umbilicum
 Italiae circa lacum Reatinum dixit, & in Priapeis
 Delphos Pythius orbis umbilicus.

Umbilic⁹ Et de libro quoq; umbilicum dici Catullus ostendit,
 de libro. Relata chartae regiae nouem libri.

Noui umbilici lora rubra membranae.

Et in hac significatione accipitur, quia illuc tanq; ad centrum
 librorum membra conueniunt. Quapropter ratione factu

Umbilici
 effigiem
 Iupiter
 Ammon
 habuit.

uidetur, ut Iupiter, ad quem tanq; ad umbilicu omnia referu-
 tur, in templo Ammonis, umbilici effigie habuisse tradatur
 de quo sic Curtius iij. Id quod pro deo colitur, no eandem
 effigiem habet, quam uulgo dijs artifices accommodauerunt.
 Umbilico maxime similis est habitus, & smaragdo,
 & gemmis coagmentatus, hunc cum responsum petitur, ma-
 uigio aurato

nigro aurato gestat sacerdotes, cum multis argenteis pateris ab
utroque nauigio latere pendentibus. sequuntur matronae vir-
ginesque, patrio more, inconditum quoddam carmen canen-
tes, quo propitiari Iouem credunt, ut certum edat oracu-
lum. Sed haec quae dicit Curtius, non sunt contraria Silio Ita-
lico, qui in tertio libro de Ioue Ammone sic,
Sed nulla effigies simulacraque nota deorum
Maestate locum & sacro impleuere timore,
nullam dicendo effigiem, & nulla simulacra nota, insinuauit Io-
uis effigiem ibi in eo loco non esse alijs simile, id est animan-
tis. Iupiter igitur sine effigie humana, optimus planetarum
Et Venus quae Iouis filia fingitur, Vergilius,
Oscula libauit nata,

est planeta bonus, ideo ad similitudinem patris, & ipsa quoque
in Cypro effigiem habet humana forma carentem, de qua
Cornelius Tacitus decimo septimo actorum diurnaliu[m] Au-
gustae historiae, sic, Simulacrum deae non effigie humana, conti-
nuus orbis latiore initio tenuem in ambitum metae modo exur-
gens. Sed Curcij & Taciti uerba scrupulum facerent, nisi scire-
mus in unoquoque templo duo esse simulacra, quorum alterum
in praetulo, & hoc communi, id est, animantis forma esse, alterum
uero in adyto, & id forma tali, quale eorum religio exposcula-
bat, & huius rei non ignarus poeta in secundo Aeneidos,
Sub pedibusque deae dypei que sub orbe teguntur,
de simulacro intellexit, quod non erat in adytis. Nam cum Ve-
neris Cypriae barbatum simulacrum & Iouis Ammonis arietis
nam effigiem legimus ad uulgaria signa reducimus. Umbilicus
igitur medium uentrem obtinens, subiacet librae, nam hoc signum
plures & finitimas partes occupat. Nam eius potestate sequuntur
g 2 lumbi,

Veneris
simula-
crum in
Cypro.

Duplicia
deorum in
templis
olim erat
simula-
cra.

Umbilic^{us}
sub libra.

lumbi, uertebrae pubes inferior; & clunes. sunt autem haec omnia quadam uicinitate contigua. & cum ipsis clunibus con- cordare uidentur. M. Manilius.

Libra regit clunes.

• PVBES ET • PECTEN •

Pubes:
Pecten.

VB umbilico ubi pilus fruticatur, dicitur pubes & pecten. Vergilius tertio Aeneidos.

Et pulchro pectore uirgo

Pubetenus. Iuuenalis.

Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Pubes autem & pecten etiam de alijs dicuntur, sed una rati- one de inferioribus partibus poni uidentur, quando quide-

Impubes pubes dicitur barba. Vnde impubes qui adhuc inberbes sunt. Et barba apud ueteres pectebatur. Persius,

apud ue- Tu cum maxillis balantum gausape pectas

teres pe- Inguinibus, quare detonsus gurgulio extat?

ctebatur. Quo sermone comprehendimus, inguina etiam non radenda & eodem modo habenda ut olim barba. Ex quo facile co- gnoscimus pectinem dici, quia ut barba indetonsa, pectine indigeat. Pecten polysemus sermo est. nam & citharae instru- mentum. Vergilius sexto.

Pecten. Iam pectine pulsat eburno.

piscis. Dicitur piscis ob similitudinem formae. Horati⁹ ij. Sermonu,

Pectinibus patulis iactat se molle Tarentum.

& hinc Plinius cuniculatim, pectinatim dixit, cum de cochilijs locutus est. Et uerbum pecto notae significationis. Vergili-

Pectere. us octa.

us octauo,

Pectebatq; ferum puroq; in fonte lauabat.

Et digitis inter se pectine iunctis,

quod est in octauo Metamorphoseon satis intelligitur, pro
infertis, ad similitudinem pectinis dictum. Hæc de thora-
cis parte anteriori dicta sufficiant.

SCAPVLAE

VNC ad posteriora sermo uertatur, ut ordine
suo cuncta procedant. Primam partem thora-
cis in posteriori parte occupant scapulae. & hæ
quidem mobiles. Iuuenalis,

Scapulae.

Quid dicam scapulis seruorum mense decembri,

De his locutus est quæ in seruorū delicto plectunt, cedunt
em̄ ut terga, Plautus in Mustellaria, Mei tergi facio hoc,
non tui fiducia. Et scapulae in tergo sunt, ut inferius docebi-
mus. Inter scapulas est uallicula quædam a fine colli incipi-

ens, quam latini interscapilium uocant. Higinius in descripti-
one Vrsæ, in humero daram unā, in pede de posterioribus
nouissimo, duas, in summo interscapilio unam, bene addi-

dit summum, quoniam in quolibet membro summum dici-
tur & imum, diuerso tamen respectu. Nam cū Persius dixit,

Interscapi-
lium.

Summū
& imū de
quolibet
membro di-
cuntur.

Summosq; pedes attinge manusq;

extrema intelligendo respexit ad cor. quod quasi radix &
fundamentum hominis est. Sic etiam in Moreto,

Atq; manu summa lachrymantia lumina terfit.

Sed cum Vergilius primo Aeneidos, ait,

Pedes uestis defluxit ad imos,

a capite sumpsit initium. & in Suetonio de naso Augusti le-

g 3 gimus.

A foemī
nis & ma
sculinis
saepe neu
tra descē
dunt.
Interno
dium.

gimus. a summo eminentiorem, ab imo deductiorem, a ca
pite initium sumitur, Sed unum non tradendum obliuioni
arbitror, non solum a scapulis, cum genere sint foeminino,
intercapilium neutrum fieri, sed multa talia apud auto
res esse, & a masculino & a foeminino deriuata, quæ mutant
genus. Nam a nodo masculino, internodium neutrum. Qui
dus in sua Metamorphosi,

Longa internodia crurum.

Interue
nium.
nterco
lumnium.

Plinius decimo sexto, nauigiorum etiam uicem præstant, si
credimus singula internodia. A uena hoc interuenium. Vi
truius architectus, octauo. Sed non per interuenia dila
bantur & liquefcant, A columna intercolumnium. Idē in
Item intercolumnia tria quæ erunt inter antas & columnas

Effugiū.

pluteis marmoreis, siue ex intestino opere factis intercludā
tur. A fuga effugium. Vergilius. ij. Aencidos,

Ob nostra reposcēt

Effugia.

Epitogiū

Toga epitogium facit. Quintilianus primo Institutionum.
ex nostro & peregrino ut bidinium, contra ut epitogium. &

Commili
tium.

militia commilitium facit. Iustinus quinto. Deinde cogitati
ones legum sacrarum, tum uetusti per tot bella commiliti
orant, miseratur ciuium exulum.

SPINA ET DORSA

Spina.
Dorsa.

PINA a collo usque ad natium flexū depressa,
quasi uallis est inter colles, quos uocant dorsa,
nam hæc de inanimis & de animantibus dicun
tur. Vergilius. primo,

Dorsum immane mari summo.

Hieronymus

Hieronymus in Ezechiele. inter uestibulum & altare quasi triginta quinque uiri dorſa habentes contra templum domini, & faciem ad orientem. Dorſum igitur tota posterior pars quæ ſimilitudinem uallis inter colles habet. nam ſpina humilis uallecula, eminentes pulpæ ab utroque latere ſpeciem habent collium. Hinc exdorſuare uerbum Plautinum quod eſt, dorſo nudare. In dorſis igitur ſcapulæ, & tergum, quod thoracis poſteriorē partē ſignificat totam. Ouidius. primo Metamorphoſeon.

Oſſaq; poſt tergum magnæ iactate parentis.
Et alio in loco,

Manibus poſt terga ligatis.

Curtius. & telum quod unum forte non effluerat, per medium pectus penetrauit ad tergum. Hinc tergiuerſari notū uerbum, uitium tergi gibbus. licet pro alio quoq; tumore ſolido ac ſuperuacuo ponatur. Iuuenalis,

Attritus galea medijsq; in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli.

Et de edilitio edicto, ſic aut iracundi aut melancholici, uel pro curui uel gibboſi. Dicuntur huiusmodi uiri etiam gibberoſi, ſicut frequenter utitur antiquitas. De ſpina & eius medulla ſicloquitur Plinius undecimo, ſpina lumbis oſſea, ſed terti ſtructure per media foramina a cerebro medulla aſcendente, eſſe ei naturam, quam cerebro, colligunt, quoniã pretenui eius membrana modo incifa ſtatim expiretur. In ſpina igit parte ſuperiori ſcapulæ, a lateribus dorſa, quæ omnia dicuntur terga. nam dorſum a forma nuncupatur. dictū eſt enim, ut ait Feſtus quaſi deorſum ab altitudine deuexū ad uallem, & quaſi deorſum eſt.

Dorſum.

Exdorſua
re.

Tergum;

Tergiuer
ſari.

Gibbus.

Gbberio
ſus.

Dorſum
a forma.

lumbi.

LVMBI

Lumbi.

CINCTURA ad nates lumbi uocantur, ubi se-
des libidinis est. Persius,

Cum carmina lumbum

Intrant & tenero scalpuntur ubi intima uersu.

Et in sacris quoq; legimus. Sint lumbi uestri præcincti, nec
iniuria, ibi enim luxuriæ est domiciliū. quare aut hoc sit, etiã
me tacente intelligitur, ex illo carmine in priapeis.

Crissabit tibi fluctuante lumbo.

Delūbis. hinc delumbis, quod effractis pudoris claustris in uenere
soluitur. Persius.

Summa de lumbe salua

Hoc natat in labris.

Iuuenalis,

Cum tibia lumbos Incitat.

& lumbi etiam de brutis dici, Horatius testatur primo Ser-
monum.

Nunc mihi curto

Ire licet mulo, uel si libet usq; tarentum,

Mantica cui lumbos onere ulceret, ac eques armos.

Lūbago. A lumbis, lumbaginē, lumborū debilitatē dixerūt, ut ait Fe-
stus. Pectinem umbilicum, & oppositas partes. id est

Lūbos re lumbos cum uertebis, & ilibus secundum alios regit libra.
git libra. Sed M. Mauilius, clunes libræ, ilia uero uirgini tribuit, ut su-
perius declarauimus,

NATES

Nates.

LVMBIS nates conterminæ. Horatius primo
Sermonum,

Diffisa nate ficus.

Et uocatur

Et uocatur sedes. Plinius uigefimo tertio, Cinis sarmentorū Sedes.
uitiumq; & uinaceorū condylomatis, & sedis uitijs medet.
Dicitur etiam tumor ille natium clunis. Iuuenalis,
Ad terram tremulo descendant clune puellæ. Idem,

Et de uirtute locuti

Clunem agitant.

Hoc est, ceuent. Ceuere enim est molliter & obscene clunes Clunis.
mouere. Et hoc cinædi facere cōsueuerūt, cū turpia patiunt. Ceuere.
Ideo Persius tanq; de uirilitate Romuli dubitaret dixit,

An romule ceues?

Absolutis igitur trunci partibus, priusq; descendamus ad
inferiora, dicendum arbitror de membris purgatorijs, e qui
bus excrementa, urinaq; tanq; e canalibus manant. Et ut or-
do seruetur de membro prius, deinde de ano erit sermo.

MEMBRVM

INFR A pectinē membrum est, ob excellentiam
sic appellatum. Nam cum plura in homine
membra sint, hoc solum membri nomen opti-
nuit, ut cum absolute dicatur, sit uirile membrū.

Membrū

hoc tribuit ei antiquitas propter fecunditatē, solum enim Priapus
hoc generat. Vnde nō immerito, Priapo curam hortorum horticorū
assignant, quādoquidem horti alijs agris semper fecundio- custos
res sunt. Sed a membro membrofus dicitur mentulatus. cur?

Vergilius in Priapeis,

Sed ruber hortorum custos membrofior æquo.

Vocatur etiam mentula. Idem in eodem,

Mentula Tantalidæ bene si non nota fuisset.

Et hinc mentulatus. Idem,

Membro-
fus.

Mentula

& Mētū-
latus.

Muto.

h Deus

- Deus priapo mentulatio non est.
 Dicitur etiam Muto. Horatius primo sermonum,
 Huic si mutonis uerbis mala tanta uidenti
 Diceret hæc animus. Lucilius ab Acrone allegatus,
 Læso iam lachrymas mutoni exterget amica.
 Et hinc mutoniatus. Martialis tertio,
 Dormis cum puëris mutoniatis.
Mutoni- atus. Et apud ueteres Mutunus quoq; & Tutunus dicitur Pri-
Mutun^o. pus, qui membri deus membrū quoq; significat. Lactanti^o
Tutun^o. primo diuinarū institutionū. & Tutunus in cuius sinu pu-
 dendo nubentes præsidet, ut illarū pudicitiam prior deus
Verpa. delibasse uideatur. Appellat' etiam Verpa. Martialis,
 Non nisi per somnum nunc arrigis & tibi Meui
 Incipit in medios meiere uerpa pedes.
Verpi Iu- daï. Dicta autē uerpa ab inuerfa pellicula. Vnde Iudæos Ver-
 pos dixerunt. Ipsi enim circumcisi membri pellicula, quam
 uocant præputium, carebant. Iuuenalis,
 Quæsitum ad fontem solos deducere Verpos.
Appellæ. Hoc est, circumcisos in membro. Et propter hanc causam
 Iudæi dicuntur Apellæ, id est, sine pelle, qua glans membri
 tegitur. Horatius primo sermonum,
 Dum flamma sine thura liquefcere limine sacro
 Persuadere cupit, credat Iudæus Apella.
Natura. Nuncupat' etiam natura, in eo enim membro nascendi uis.
 Plinius uigefimo, Iumenta urinam reddere, atq; non tor-
 queri tradunt, si co trito natura tangat. Neruum & uenam,
Nerutus. quia neruosum & uenosum est, dixerunt. Persius,
Vena. Singultiet inguine uena. Iuuenalis,
 Mensura incognita nerui.

Dicitur

Dicitur inguen a uicinitate inguinis. sed inguen ad utrunq; ^{Inguen.}
 sexum pertinet. Ouidius primo Fastorum,
 Venerat & senior pando Silenus asello,

Quiq; rubro pauidas inguine terret aues.
 De uiro locutus est. Sed Martialis tertio,
 Aut infinito lacerum patet inguen hiatu.
 De muliere intellexit. subijcit enim,

Aut aliquid cunni prominet ore tui;
 Ponitur penis pro membro uirili. Persius,
 Si facis in penem quicquid tibi uenit amarum,

Penis.

Ob quandam similitudinem, nam penes & peniculi sunt
 caudæ longiores, sic dicti, quia pendent. Vnde offam por-
 cinam cum cauda, offam penitam dicebant. & hinc penicu-
 los deriuamus. Terentius in Eunucho, Peniculon pugnare
 ignaue credis? hinc Penicella, quæ sunt instrumenta picto-
 ria. Quintilian⁹ secundo institutionū oratoriarū, ut celator
 celum, & pictor penicellam desyderant. Penis igitur, quia in
 uiro membrum sicut cauda in brutis deorsum pendet. qua-
 propter caudam quoq; uocauerūt. Hora. primo sermonū.
 Accidit ut quidam testes caudamq; salacem
 Demeteret ferro.

Penes.
 Peniculi.
 Offa pe-
 nita.
 Penicel-
 la.
 Cauda.

Cum Pyga mentula nuncupatur, est ratione extrem⁹ par-
 tis. Pyga enim extremam partē tam anteriore q̄ posteriore ^{Pyga.}
 significat. hinc est q; & nates significat & membrum, trunci
 em extremū utrunq; est. Horatius primo sermonum,
 Ne nummi pereant aut pyga. Martialis,
 Et anatis habeas horto pygium macræ.

Hoc est, rectam pygam. Fascinū autē dici & rutabulū aliqñ
 & tentum per similitudinē testes sunt ueteres. Vergilius.

h 2 Pedicabere

Pedicabere fascino pedali. Catullus,

Grandia te medijs tenta uorare uiri.

Psoleon ut in Priapeis est,

Psoleon. Psoleon ille uocat, quod nos psoloenta uocamus.

^{ψωλι.} Præputium. Græcum est, nam ψωλι præputium dicitur. Et de præputio non est sermo faciendus, quandoquidē pellicula qua glans membri tegit nuncupat, Iuuenalis cum de Iudæis loquitur.

Nec distare putant humana carne suillam,

Qua pater abstinuit mox & præputia ponunt.

Impatiensq; more pauet & præputia ducit.

antiqui masturbari uno uocabulo dicebant. Martialis,

Mastu- Mastubrabantur phrygij post hostia serui.

brari. Hoc est, præputia ducebant, nam a manu & stupro deriuatur. Quid autem manus in hac re sit, utinam non satis notum, dicentibus Martiale & Vergilio,

Mingo. At mihi succurrit pro Ganymede manus,

Falce manu posita, fiet amica manus.

Hoc igitur membro mingimus, quod notum est, sed actum habet. Horatius primo sermonum,

Hunc perminxere calones.

Permin- Et meio, quod eiusdem significationis est. Iuuenalis,

go. Meio. Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est. Martialis, Incipit in medios meiere uerpa pedes.

Vtrumq; autem istorum, non modo ad urinam, sed ad se-

Colis. men hominis refertur. Colis dicitur quasi caulis, proprie hausta, & fustis ipsius membri. Hieronymus in Iosue, Eo tempore ait dominus ad Iosue, Fac tibi cultros lapideos, & circumcide secundo filios israel in cole præputiorū. Cornelius Celsus quarto, tum in masculis iter urinæ spatiosius, & com-

pressius

pressius a ceruice huius descendit ad colem, sed partem colis
 quasi distinctam a fuste, glandem uocat saepe idem auctor. Glans.
 nam deducto præputio glans nudatur. A radice membri
 dependet Hernia, sic em̄ uocat theca testicularū. Martialis, Hernia.
 Ingens iratis apparuit hernia sacris. Iuuenalis,
 Laomedontiades aut Nestoris hernia posset.

Qui intus sunt testes & testiculi, exhibent enim uiriliter te/
 stimonium, a cole, id est, membro colei nuncupantur. Ver/
 gilius in Priapeis, Testes.
 Testiculi
 Colei.

Stamus sub Ioue coleis apertis. Idem in eodem libro,
 Intra uiscera furis, Ibit usq;

Ad pubem, capulumq; coleorum.

Vnde quorundam iuniorum imperitiam admiramur, qui
 coleos prima correpta posuerunt, cum tam ipsa natura, q̄ Colei pri
 uersu Vergilij producat. nam ut diximus colis, id est, cau- ma pdu.
 lis. Horatius secundo sermonum,

Cole suburbano, nihil est elutius horto.

Cole pro caule, sicut plaustrum plostrum. claudius clodius.
 & poetæ carmē Phaetium quod constat spondeo dactylo
 & tribus trocheis. Aliqñ hernia ipsa, dicit ramex. Iuuenalis, Ramex.

Iacet exiguus cum ramice neruus.

Plinius uigesimo naturalis historiae. Testium uero enipho-
 ris cum ramis laureæ teneris, adeo peculiari in uisceribus
 his effectum, ut syluestri ruta cum axungia ueteri illitos ra-
 mices sanari prodant. Cum autem Nonius Marcellus alle-
 gans Plautū in Milite, tua causa rupi ramices, iam dudum
 sputo sanguinē, ramices pro pulmone accipi dicit, non recte
 sentit, nusq; enim hoc lectum est, nec textus Plauti quicq;
 probat, cum illa oratio sit bimēbris, T u a causa rupi ramices,

h 3 membrum

membrum unum. Alterum uero, Iam dudum sputo sanguinem. quod nimio labore accidit. Sed si unimembris est, sputus sanguinis etiam prouenit cum descendunt uiscera in thecam testiculorum. Et is uomitus est, ut non modo sanguis, sed stercus quoque ab ore eijciatur. Ab hac igitur corporis parte sunt castrati, qui dicuntur quasi casti acti. Castro uerbum notum. Iuuenalis, Nullus ephæbum Deformem sæua castrauit in arce tyrannus.

Castrati.
Castrare

Eunuchus.

Spadones
Spata.

Est etiam Eunuchus cuius nomine Terentius fabulam dedit sic dictus, quia bonam mentem habere cogitur. Græcum enim nomen est. Sunt etiam Spadones, a quibus testes euelluntur. *σπάω* enim uello. & hinc spata telum. Sed spadonum duplex obseruatio, Vlpianus de edilitio edicto. spadonem morbosum non esse, neque uitiosum uerius mihi uidetur. sed sanum esse, sicuti illum qui unum testiculum habet, qui etiam generare potest. Sin autem quis ita spado est, ut tam necessaria pars corporis penitus absit morbosus est. Hæc Vlpianus. Spado in illa prima significatione generare potest. Eunuchus nequaquam, id est, spado in secunda significatione. Iuuenalis ergo & Martialis de conditione sui temporis conqueruntur. Spado enim in hac ultima significatione, & mœchabatur, & uxorē ducebat, ac si posset procreare. Vnde Iuuenalis, Cum tener uxorem ducat spado.

Et Martialis in sexto Epigramaton ad Cæsarem Domitianum, Lusus erat, sacrae connubia fallere tedæ.

Lusus & immeritos executus mares.

Utraque tu prohibes Cæsar, populisque futuris

Succurris, nasci quos sine fraude iubes.

Nec spado iam, nec mœchus erit te præside quisquam,

At prius

At prius, o mores, & spado mœchus erat.

Spado igitur est generale uocabulum ad castratos, & uicia testium. ideo Vlpianus de uerborum significatione, spadonum generalis appellatio. Quo nomine, tam hi qui natura spadones sunt, item tibiæ, talasiæ. Et si quod aliud genus spadonum est, cõtinetur. Est & aliud malum, quod enterocelici patiuntur. Viscera enim græce entera dicuntur. unde exenterare, pro euiscerare. Abrupta pellicula, ubi ramosæ arteriæ sunt, unde & ramices dictos putant, cõtinentes uiscera ne in thecam testiculorũ descendant, fit hoc malum, de quo Plinius uigesimo naturalis historiæ, ad tertias decocto eorum potio, cum uino, enterocelis profunt. sanguinem quoq; inutilem sic extrahunt, sed enterocelæ arum. dicitur is morbus. Martialis undecimo,

Enterocelici.
Exenterare.

Enterocelæ.

Mitior implicitas alcon secat enterocelas.

De primo igitur & anteriori membro, quod est corporis nostri pars purgatoria, satis dictũ. Nunc ad alium quasi canalem sordium, sermo uertatur, si prius illud quoq; dixerimus membra genitalia scorpioni subiacere. Marcus Manilius secundo Astronomicon, Et scorpium inguine gaudet.

Membra genitalia scorpioni subiacet.

CVLVVS

INTER clunes & nates culus est. Martialis,
Quid miseros igitur culos cunnosq; laceffis.
Vocatur podex. Iuuenalis,
Sed podice leui

Culus.
Podex.

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.
Culum autem dici putant, quasi culeon, id est, uaginam.
Vergilius in Priapeis,

Et quod

Et quod nos culum, culeon ille uocat.

A quadam similitudine tractum hoc nomen est. Nam uirile membrum quasi telum est. Vnde,

Hoc mihi si telum desit inermis ero.

Et Plautus iocorum suorum, theatralisq; licentiæ memor, in Pseudolo. Noctu in uigiliam quando ibat miles, cum tu ibas simul, conueniebat ne in uaginam tuam machera militis? & ille respondit, tanq; de re turpi audiret, I in malam

Anus.

crucem. Et podicem dici anum non mirū, cum sit rotundus, nam ab ano anulus deriuatur. sed circulum ani quidam

Socus.

antiquorum socum nominant. Hæc pars qua excernimus

Ragades

uarijs morbis afficitur. Sed duobus maxime, hoc est, rhagadibus & fico. Rhagades em̄ sunt fissuræ in circulo ani. Plinius uigesimo tertio naturalis historiæ, rhagadū uulnerib;

Ficus.

Ficosus.

in linteolis imponitur. Ficus autem ob similitudinem dicta est. Est enim quædam res ulcerosa, habens quædam quasi semina ficorum. & hinc ficosus qui huiusmodi morbum patitur. Hanc ficum Iuuenalis ad speciem reduxit,

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Marisca.

Est enim Marisca species ficorum. Plinius decimo septimo naturalis historiæ. Cato de ficis serendis ita meminit, ficus mariscas in loco cretoso aut aperto serito, in loco autē crassiore aut stercoreato Africanus. L. Columella in eo carmine quod de cultura hortorum facit.

Purpureæq; celidoniæ pinguesq; mariscæ.

Est enim marisca eiusmodi, ut præ pinguedine aperiatur, semenq; ostendat. Ideo in eo epigrammate Martialis,

Donasti lupe rus subinde nobis,

Legitur,

Nec boletus hiare nec marisca ridere.

Nam

nam aperitur sæpe. & ob hanc similitudinem obscenæ libidinis morbum mariscā dixit Satyrus. quā ueteres rubiginē quoq; dixerunt, nam rubiginem uitium libidinis obscenæ Varro interpretat⁹ est. De marisca iterū Martialis septimo Infanti melimella dato. fatuasq; mariscas.

Rubigo.

Martialis locus.

At mihi quæ nouit pungere, Chia sapit. Vult enim hæc duo ficorum genera sapore differre. Nam idem duodecimo,

Chia feni similis baccho, quam Setia misit

Ipsa merum secum portat & ipsa salem.

nam cum merum dixit ad unam retulit, quæ Chia dicitur, unde & chium uinum. Cum autem salis meminit, de fico intellexit. utraq; enim Chia dicitur. Sed Macrobius, cum de fico loquitur, albam dicit, & nigram Chiam. Sed inter omnes ficos marisca morbo similima est. Sed hic oritur quæstio propter Priscianum, qui in Sexto libro dicit, etiam hic ficus uitium corporis quartæ est, decept⁹, illo epigrammate Martia.

Chium uinum.

Marisca.

Cum dixi ficos rides quasi barbara uerba,

Et dici ficus Ceciliæ iubes.

Dicemus ficos, quas scimus in arbore nasci,

Dicemus ficus Ceciliæ tuos.

Laurentius autem dicit, posito etiam hoc epigrammate, ex quo ostendit & uitium & fructum quartæ declinationis esse, genere autem differre. Ego magis sentio de generis differentia sentire Martialem. Hæc Laurentij dicta non me nimium commouent. Vnde fit ut non irascat Laurentio. Nam ipse a Prisciano deceptus, masculini generis ficum pro morbo credidit. Honestus enim est error magnos duces sequentibus, ut ait Quintilianus. Sed nusquam in lingua latina.

Contra Priscianū & Vallā.

Ficus cui⁹ generis & declinationis pro morbo & fructu.

Ficus

Ficus masculini generis est, foeminini generis semper, siue sic
cum siue morbum significet. Iuuenalis mariscam ficum pro
morbo genere foeminino enunciauit.

Caduntur tumida medico ridente mariscæ.

Nam multa sunt quæ morbum significant, & aliud, & tamē
non mutant genus. Nam uerruca & pro uicio corporis, & pro
colle, eiusdem generis. & furunculus pro fure paruo, & pro
morbo. & cancer pro morbo & animali. & clauus etiam pro
morbo non mutat genus. Ficum pro pomo quartæ & secun
dæ declinationis esse, testes sunt antiqui. nā Suetonius in ui
ta Augusti, sic, Et pisciculos minutos & caseum bubalū ma
nu præssum, & fic⁹ uirides biferas maxime appetebat. & Pl
nius in ficorū autē caricas. De arbore, quid loquimur cū po
mi & arboris sit sæpe cōmunis appellatio. Vnde & nux pro
utraq; significatione reperitur. & cerasus & pomū & arbor.
Marcus Varro. Circa solstitiū inseri ficos, necnō brumalib⁹
diebus cerasos, pro arbore. Sed pro pomo Propertius,
Hic dulces cerasos, hic autumalia pruna

Cernis, & æstiuo more rubere die,

Tibullus autem pomum pro arbore,

Ipse setam teneras maturo tempore uites

Rusticus, & facili grandia poma manu.

Sed nis omissis non enim disputationis nostræ est, quartæ
an secundæ declinationis sit ficus, uel pro arbore uel pro po
mo. sed illud fuerat propositum, Priscianum & Laurentiū
Vallensem in genere errasse, cū crediderunt ficum pro mor
bo masculini generis, male intelligentes Martialis epigram
ma, & hoc presertim quod caput quæstionis est,

Dicemus ficos Ceciliane tuos,

putauerunt

Nux.
Cerasus.

putauerunt tuos hic adiectiuū masculinū. per quod ficus iū Martialis
locus.
dicarunt masculini generis. Sed norandus est lepos & mor-
daciditas pariter poetæ in Cecilianum. Nam Martialis a Ce-
ciliano irrisus, quia ficus quartæ declinationis dixerat, respō-
det quartæ & secundæ declinationis esse. hoc pacto,

Cum dixi ficum rides quasi barbara uerba,

Et dici ficos Ceciliane iubes,

Secūda em̄ dūtaxat declinatiois Cecilian⁹ ficos putauit esse

Dicemus ficos quas scimus in arbore nasci,
hic secundæ esse confitetur.

Dicemus ficus Ceciliane tuos,

hic quartæ esse ostendit. Sed eo modo ut Cecilianum mor-
deat. Et hoc modo intelligit. dicit enim o Ceciliane dicemus
tuos. id est familiam tuam esse ficos. Tuus enim & meus nō Tuus.
Meus.
semper adiectiua sunt. Vergilius in quarto Aeneidos,

dulcesq; meorum

Reliquias colerem.

Idem in tertio.

Cape dona extrema tuorum.

Cecilianum ergo tanquam emasculatorem carpit, quando
quidem tota familia ficus erat. nam ficus pomum & arbor
dicitur. Vnde ficos uocauit pueros, tanquā arbores ficos ge-
stantes. sic etiam idem poeta alibi,

Vt pueros emeret Labienus uendidit hortos

Nil nisi ficetum nunc Labienus habet.

ille igitur pueros habens, ficetū habere dicitur, tanq̄ arbo- Ficus pro
morbo,
masculin.
Hæmor-
rhoïdes
uenæ.
rum multitudinē ficos habentium, sicut salicetum, buxetū,
oliuetum. est igitur ficus pro morbo sceminini generis, non
masculini, ut Priscianus & Laurentius errātes putauerunt.

Sed ad anū perueniunt uenæ, Hæmorrhoides appellatæ, a

i 2 fluxu

fluxu sanguinis. Sed cum cæcæ sunt, tunc fiunt tubercula quæ
 dan, quæ uocantur condylomata. de quibus diximus supra
 & de his loquitur Cornelius septimo libro, At tubercula quæ
 condylomata appellantur, ubi induruerint hac ratione curan-
 tur. alius ante omnia educitur. Tunc uolsella tuberculum
 apprehensum, iuxta radices exciditur. Ab ano exeunt excre-
 ta. Excerne re. Oletum.

Veto quisquam faxit oletum.
 Foria. Forica. Foria sunt stercora liquidiora. Vnde & foricas dictas putat
 Crepitus autem, & de alijs, de ano dicitur cum pedit. Plau-
 tus in Curculione. Vbi quid surripuere operto capitulo, cali-
 dum bibunt, tristes atque ebrioli incedunt, eos ego si offende-
 ro, ex uno quoque eorum eijciam crepitum polentarium.

VERTEBRÆ COXÆ

Verte-
bra.
Coxæ.

THORACE siue trunco femora dependent.
 sed ubi annectuntur sunt uertebrae, quæ coxæ
 quoque dicuntur. Cornelius Celsus quarto renes
 uero diuersi, qui lumbis sub imis coxis inha-
 rent. Iuuenalis,

Hic coxa debilis ambos
 Perdidit ille oculos.

Cornelius quinto. at cum uulua percussa est, dolor inguinibus &
 coxis & femoribus est. Sed coxa id est os uertebrae, uocatur
 etiam

etiam coxendix. Suetonius in uita Augusti, Coxendice & femore & crure sinistro nō perinde ualebat. Vt saepe etiam inde claudicaret. Quod autem coxa iuncturam uertebrarū simul cum neruo uertebram continente, & os quoq; significet, & superiora declarant, & ostendit Plinius iunior in epistolis. hunc dum sequitur, colligitq; per leue & lubricum pauiumentum fallente uestigio cecidit, coxamq; fregit, quæ parum apte collocata, reluctante ætate male coijt. Cornelius Clesus quarto, Coxis proxima sunt genua, de osse intellexit Hanc quidam sciam uocant. & hinc sciaticos dicunt qui coxendice claudicant. Vertebra libra regit, ut aiunt mathematice. & M. Manilius non dissentis, quandoquidem dixit.

Coxēdix

Scia.
Sciatici:

Libra regit clunes,

quæ ex ipsis uertebris fiunt ac pendent. Quod uertebras librae Iulius Firmicus tribuat, nō caret ratione. pendentes enim pedes libram representant. De his satis nunc inferiora tractabimus, promiscue anteriora & posteriora. non enim superior ordo seruabitur.

FEMORA

VERTEBRIS ad genua sunt femora siue scœmina. nam utrunq; extat, initium capiunt a parte exteriori ubi tumor natiū desinit, ad interiōri uero ubi flectuntur sedendo. Plautus in Mite, Ecce autē aduortit nixus læuo in scœmine. ore habet læuam manum. dextra digitis rationem computat, feriens femur dextrum. L. Columella septimo. mox etiam conuenit totos tractare & respergere mero, quo familiariores fiāt bubulco, uteris quoq; & sub scœmina manum subijcere, ne ad

Femora.
Fœmina.

i 3 huiusmodi

Contra
Laurētīū.
Femur
utramq;
partē inte-
riorē siue
exteriorē
significat

Femina.

huiusmodi tactum postmodum pauescant, & reclusi qui
plerumq; foeminibus adhærent, eximantur. Idem in eodem
Rotundis cruribus, foeminibus torosis ac neruosis, Idem in
eodem libro. Ceruice ualida, robustis ac latis costis, pectore
musculofo, & uasto, foeminibus lacertosis, cruribus compa-
ctis. de toto igitur membro promiscue & femur & femina
dicitur. quo fit, ut admiremur Laurentij dubitationem, qui
in hunc prorupit sermonem in elegantijs suis, Femora par-
tem illam exteriorera significant, femina partē interiorē,
molllioremq;. quæ se contingunt. uel femora partē antero-
rem, femina posteriorē. nos autē femina & femur de utra-
q; parte dici ostendimus, nam idem nomen est. femur em̄ fe-
moris & feminis facit, ut ait Festus & Martianus iij. Con-
uertitur R. in. L. & in. n. & in. s. ut niger nigellus, Femur fe-
minis. gero gessi, est ergo unum & idem nomen. Nam cum
dicimus, Brachium, & interius & exterius intelligimus. & pe-
dem & manum. A femore siue femine foeminas dictas pur-
tant, aut quia in foemine discretio sexus est. aut quia femi-
nibus crassioribus sunt ut tradūt physici, ob onus foetuum
substantandum, uel quia in uenerem sunt magis pronæ, cuius
sedes in femoribus quoq; ponitur. Iuuenalis,
Callidus & cristæ digitos impressit aliptes
Ac susamum dominae femur exclamare coegit.
Est em̄ uulua cū femoribus, coxis, & inguinibus, cognatio
quædā, dicente Cornelio, cū uulua percussa est, dolor inguini-
bus, & coxis, & femoribus est. & ideo apud Iuuenalem,
Lenonum ancillas posita Laufela coronam
Prouocat, & tollit pendentis præmia coxæ,
propter uiciniam & cognationem. Sed femur etiam in sa-
cris

cris literis pro opere nuptiarum poni, affirmat Hieronym⁹ Femur p
 Femina etiam inferiores partes significant. Nam a flexu di ope nu
 eta uidetur. ubi enim iunctura cum flexu pedis est, femina ptiarum.

dicuntur, Plautus in Asinaria. Sed tamē tu nempe eos asi-
 nos prædicas, uetulos, claudos, quibus obtritæ ad femina

erant unguæ. Lucretius quarto,
 Proceros passus, ideo uestigia posse

Surarum ac feminum pedibus fundata plicari

Lucius Columella septimo, cū de suffragiosa mula loquere
 tur, ait, femina secari, & interdum iniuri solent. est etiam

pars infra iuncturam, ubi calcanea, ut ita dicā, callosa in be/
 stijs sunt. A fœmine uel femore, feminalia & femoralia di/

cuntur, Suetonius in uita Augusti, quare quassato corpore Femina
 neq; frigora neq; æst⁹ facile tolerabat, hyeme quaternis cū lia.

pingui toga tunicis, & subuculæ thorace laneo, & femoralia.
 bus & tibialibus inueniebatur, Subligar quoq; & huius par Subligar.

tis tegmentum est, ad honestatem excogitatum, Iuuenalis.

Personam thyrsūq; tenet, & subligar Acci.

Martialis tertio,

Narrat te rumor Chione nunq; esse fututam

Atq; nihil cunno purius esse tuo.

Tecta tamen non hac qua debes parte lauaris,

Si pudor est transfer subligar in faciem.

Dicitur etiam subligaculum in eadem significatione. Tulli- Subliga/
 us primo de officijs, Scenicorum quidem mos tantā habet culum.

ueterē disciplinā & uerecundiam, ut in scēnā sine subligacu

lo prodeat nemo. Subligar autē & subligaculū dicta sunt q;

subtus ligent, ad tegēda pudēda corporis. Campestre quo/ Campe/
 q; & pudenda tegit, ad exercitationem campi excogitatum stre.

& est

& est uelamen admodū breue. Horatiū primo epistolariū.
Penſa ſolſtitio campeſtre nīualibus auris,

Succinctoria. quæ alio uocabulo ſuccinctoria nuncupātur. De quibus ſic
Beatus Auguſtinus decimo quarto, de ciuitate dei. Campe-
ſtria id eſt, ſuccinctoria genitalium. Nam quidam interpre-
tes ſuccinctoria poſuerunt. porro autem Campeſtre latinū
quidem uerbum eſt. ſed ex eo dictum q̄ iuuenes nudi exer-
cebantur in campo, pudenda operiebant. Vnde qui ita ſuc-
cincti ſunt campeſtratos uulguſ appellat. haecenus Augu-
ſtinus. Sed Hieronymus ita uocauit in primo Geneſeos

Perizomata. perizomata. Nā uterq̄ de primis parentibus loquitur. Sed
hæc tegmenta pudendorū quidam imperiti brachas appi-
Bracha. pellant. Cum brachæ dicantur longa ueſtimēta ex pellibus
facta. Ouidius in libro de triſtibus,

Pellibus hyrfutis arcent mala frigora brachis

Oraq̄ de toto corpore ſola patent

Idem in eodem,

Pellibus & laxis arcent mala frigora brachis.

Oraq̄ ſunt longis horrida tecta comis.

Idem in eodem.

Hos quoq̄ qui geniti Graia creduntur ab urbe.

Pro patrio cultu perſica bracha tegit.

Brachata Gallia. hinc Gallia brachata dicta eſt. Renonib⁹ enim utebatur, id
eſt ueſtimentis ex pellibus, quod etiam tangit Propertius.

Renones Illi uirgatis iaculantis ab agmine brachis

Torquis ab incifa decidit unca gula.

Virgata ſagula. ſed Vergilius de Gallis locutus eſt,

Virgatis lucent ſagulis.

Brachas id eſt ueſtes pelliceas, uirgatas tñ habuiſſe uidet

Galli

Galli, quandoquidem textus duplicem recipiat expositionem, ita ut uirgatas in uirgarum modum deductas intelligant quidam. Vel uirgatas purpureas, ut ait Seruius. Nam uirgæ gallorum lingua purpura dicitur, Sed a Persis prius bracharū usus manauit. Persius,

Brachatis illita medis. Et Iuuenalis,
Mittentur brachæ, cultelli, frena, flagellum,
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

Artaxata autem urbs est Medorum præclarissima. Femora sagittarius regit. M. Manilius secundo,
Centauro foemina accedunt.
Et femur arcitenens.

Vergilij
locus.
Artaxata
Femora
sub sagit-
tario.

Idem in quarto,

GENVA

MEMORI annectuntur genua, ibiq; uertebra est Genua. qua sedendo uel ambulando, ita se flectunt, ut literæ græcæ figuram habeant. Ideo uulgo gamma nuncupantur foemina & crura simul. Nam reuera hoc membrum in genu gammoides flectitur, Genu dicitur a parte superiori. Staius in primo Thebaïdos,

Flexoq; genu uacua ilia tundunt.

A parte uero inferiori, id est, retro uocatur, hic popl. Oui. Poples. dius octauo Metamorphoseon,

Dextroq; a poplite lauum

Præssa genu, digitis inter se pectine iunctis.

L. Columella septimo, Si dolore neruorum claudicat, oleo & sale genua poplitesq; & crura complicanda sunt. Lucretius quarto,

Brachia palpebræq; cadunt, poplitesq; cubanti.

k Sed apud

Sed apud historicos etiam pro tota illa parte nervosa acci-
pitur. Livi uigesimo secundo, quosdam & iacentes uiuos
succis femoribus poplitibusq; inuenerunt. Horatius secun-
do sermonum,

Qui peccas minus, atq; ego cum Fului Rutubæq;
Aut placide iani contento poplite miror Prælia.

Cōgenu-
do.
Geniculū
Engona/
sis.
Ingenicu-
latū & ge-
nunixū
sydus.

A genu uerbum erat antiquum Congenudo, quod est ge-
nuflecto, ut ait Nonius. A genu geniculum diminutiuum,
Plinius uigesimo, Caule rubro, & longo, densis geniculis,
Vnde & caeleste signum, quod Græci engonasim uocant,
Latini Ingeniculatum & genunixum dicunt. Vitruuius ar-
chitecturæ nono, Pes ingeniculati, Ouidius octauo meta-
morphoseon,

Consistuntq; loco specie remanente coronæ

Qui medius nixiq; genu anguemq; tenentis.

Genua
Miseri/
cordiæ
cōsecrata
Ratio.

Genua sunt Misericordiæ consecrata. de quibus sic Plinius,
Homini genibus quædam & religio inest, obseruatione gen-
tium. Hæc supplices attingunt. ad hæc manus tendunt,
hæc ut ad aras adorant, fortassis quia inest ijs uitalitas. nãq;
in ipsa utriusq; genu cōmissura, dextra læuaq; a p̄iore par-
te, gemina quædam buccarum inanitas inest, qua perfossa
ceu uirgulis spiritus fugit. hæcenus Plinius, nō mirum ergo
quod ait Satyricus,

Inde superbi,

Totum regis agrum, nuda & tremebunda cruentis

Erepet genibus, si candida iusserit Io: Et alio in loco.

Propter quod fas est genua incerare deorum.

Et Vergilius tertio Aeneidos,

Dixerat & genua amplectens, genibusq; uolutans

Hærebat.

Supplex

Supplex em Achimenides ad Anchisen confugerat. namq;
paulopost subiunxit.

Nos trepidi procul inde fugam celerare recepto
Supplice.

Genua regit capricornus, M. Manilius secundo Astrono.

Capricornus utrifq;

Imperat in genibus.

Genua
subiacet
capricor-
no.

CRVS

GENV initium capit crus, quod usq; ad talum
extenditur. Cornelius Celsus tertio, Vltimum
est iuxta talum ex utroq; crure paulum sangui-
nis mittere. Ouidius primo metamorphoseon.

Crura notent sentes.

A parte anteriori uocatur tibia. Os enim illud a genu ad pe-
dem usq; descendens, huius nominis est. Et antiqui & prae-
sertim Etrusci ex ossibus tibiariū, musica fecerūt instrumen-
ta, propter qd' tibiae uocauerunt. Horatius in arte poetica,
Tibia non ut nunc orichalco uincta, tubaeq;

Aemula.

Sed tibia pro numero foraminum diuersitatem sortitur.
ait enim Varro, Tibiam phrygiam dextram, unum habere
foramen, sinistram uero duo. quorum alterum acutum red-
dit sonum, alterum uero grauem. cuius rei non ignarus Ma-
ro dixit in nono,

Vbi biforem dat tibia cantum.

De phrygibus enim loquitur. Sed a tibia osse cuius me-

k 2 minit

Tibia.
Tibia ex
ossibus.
Tibiae
unde?

Tibia
Phrygia
dextra.
Sinistra.

minit Higinius in descriptione Persei, in dextro femore, Tibialia. unam ad genu, in tibia unam, dicuntur tibialia. Suetonius in uita Augusti, thorace laneo, & femoralibus, & tibialibus muniebatur.

SVRAE

Suræ.

PARTE uero cruris posteriore sunt suræ. Vegetius primo Aeneidos,

Purpureoq; alte suras uincire cothurno.

De quibus Plinius ita loquitur undecimo naturalis historiae, Pedes homini maximi. Fœminis tenuiores in omni genere, suræ hominū tantum, & crura carnosā. Crus igitur ex tibia & sura, quæ est collectio carnis, faciens decentem tumore, quod fortitudinis signum in milite putat Vegetius, cum dicit suras non superflua carne distentas, sed duritia neruorū collectas. In cruribus uitia sunt, & morbi plurimi. Nam uari & uarici dicuntur, qui introsum habent re-

Cruris uitia.

Vari.

Varici.

Varices.

Valgi.

tortos pedes. Et hinc uarices appellantur uenæ quædam, in suris inflexæ atq; obtortæ. quarū meminit Cicero secundo Tusculanarū, Cum uarices secabantur C. Mario, dolebat, cum æstu magno ducebat agmen, laborabat. Sed Valgi, ut Aureliis intellexit, teste Festo, sunt qui peruersas suras habent. Econtrario uari dicuntur incurua crura habentes. Horatius primo sermonum,

Hunc uarum, distortis cruribus.

Honestius enim filiorū uitia patres appellant. Valgi igitur & Vari uidentur oppositi uitio pedum. nam quorum crura ita sinuantur exterius, ut quasi arcus appareant, inter enim crura spatium magnum est, Vari nuncupantur. Sed quorū crura

crura interius ita incuruantur, ut quasi adhæreant suræ, & pedes inter se distent Valgos uocauerunt ueteres, nam Valgus intortus dicitur. Plautus in Milite, Maiorē partē uideas ualgis suauis. Hinc Valgustum fustem unicum dixit anti-
 quitas. Sed a uaro siue uarico (utrunq; em̄ diximus extare) uaricosus dicitur, nam & uarices hinc quoq; manant. Persius, Dixeris hæc inter uaricosos centuriones. Iuuenalis,

Valgu-
stus.
Varico /
sus.

Varicosus fiet aruspex.

A uaro quoq; uaricor uerbum, cuius compositum in usu est, præuaricor, & huius significatio omnibus fere innotuit. Nam præuaricari, est a recto discedere. Plinius octauo naturalis historiae Arator, nisi incuruus, præuaricatur. Vnde præuaricatoris nomen, inde translatum, hoc crimen in forum. Sed quidam iuris consulti aliorum q̄ dicat Plinius interpretantur, cum significatio ad idem fere redeat. Nam Vlpianus dicit præuaricatorem esse, qui aduersam partem adiuuat, pro-
 dita causa sua, allegatq; Labeonem, qui hoc nomen a uaria-
 certatione tractum sensit. sed ipse Labeonis derivationem
 improbare uidetur, in titulo de uerborum significatione, ait
 em̄ præuaricatores eos appellamus, qui causam aduersarijs
 suis donant, & a parte actoris in partem rei concedunt, a ua-
 ricando præuaricatores dicti sunt. Hæc Vlpiani dicta cum
 ueritate concordant, nam in sacris literis hoc uocabulum pe-
 culiare fere, & frequens est in ea significatione, cum a recto
 disceditur. Crura aquarius regit, M. Mamilius. II. Astrono.

Præuari-
cor.

Præuari-
cator
apud Iure
consultos.

Crurum fundentis aquari

Crura
sub aqua-
rio.

Arbitrium est.

Et hoc etiam uidetur dictum, quia crura inuersa, uasorum
 speciem habet, licet ut ammonuimus, ab apotelesmate hoc

k. 3 tractum

tractum uidetur. nam luna in his signis multa operat. Vnde illud dictum est a Ptolemæo uigesimo, uerbo, libri Fructuum, Verendum esse, membrum ferro tangere, cum luna est in signo illius membri.

PERNA

Perna.

VERTEBRA pedis, ad calcanei finem, Perna uocatur & Petafus. Perna autem a pernitendo sicut & pernix. Vergilius quarto,

Pedibus celerem & pernicibus alis.

Ex hoc perna antiqui & petasum dixerunt suis partem. Persius,

Petafus. Et piper & pernae Marci monumenta clientis.

Cato primo de re rustica, Pernas sic salire oportet, in dolio, aut seria. cum pernas emeris, ungulas earum præcindito, sa-

Supnati. lis Romanensis in singulas semodios. Hinc Supernati dicti sunt, quibus femina sunt succisa in modum suillarum

pernarum, ut ait Festus. Vnde quorundam imperitiam admiror, qui terga suis, cum omnibus fere appendicibus pernam significare putauerint. Cum hæc dicantur terga, siue

Terga. more antiquo tergora. Iuuenalis,

Tergora. Sicci terga suis, rara pendentia crate.

Plautus in Captiuis, Arripuit gladium, pertruncauit tribus tergoribus glandia, aulas, calicesque omnes confregit, nisi qui modiales erant. Idem in eodem loco, Ut ego collos pertruncabo tergoribus. quanta pernis pestis ueniet. quanta labes larido. quanta sumini absumendo, quanta callo calamitas.

Petafus. Sed pernam petasum quoque diximus appellari, Plautus in Amphitryone, Ego has habeo usque in petaso pinnulas. Tum meo patri autem torulus inerat aureus sub petaso, id signum

signum Amphitryoni non erit. Dicitur etiam petaso. onis. Petafo.
onis
Martialis tertio,

Capparin & putres capas hallece natantes.

Et culpam dubio de petasone uoras.
Iuuenalis diminutiuum facit

Siccus petasunculus & uas

Pelamidum.

Sed a perna pernio morbus ex frigore a uertebra ad calca- Pernio:
neum exulcerans. Plinius uigesimo octauo naturalis histo-
riae, Perniones ursinus adeps, rimasq; pedum omnes arcet.

efficacius alumine addito. Petasus pro petasi calciamento Petasus
p calcia-
mento.
ponitur. nam eam partem tegit. Et hinc deriuat petasatus.

Suetonius in uita Augusti, Solis uero ne hyberni quidem Petasar:
patiens, domi quoq; non nisi petasatus sub diuo spatiaba-
tur. In quadrupedibus Suffragines dicunt eas partes, quas

nomine petasi comprehendere monstrauimus. Suffragines Suffragi-
nes.
autem dictae, quia subtus uidentur frangi, cum flectitur lo-
cus ubi pes iungitur cruri. Plinius octauo, cum de cauda bo-

uis loquitur, crescit uni donec ad uestigia ima perueniat,
quamobrem uictimarum probatio in uitulo, ut articulum

suffragines contingat, breuiore non litant. Quod etiam te-
tigit Vergilius in laudem bouis, tertio Georgicon,

Et gradiens ima uerrat uestigia cauda.

L. Columella septimo, Suffraginosae, hordeacea farina im-
ponitur, mox suppuratio ferro reclusa linimentis curatur.

Idem quinto, semper circa crus dolabella dimouenda terra
erit, & si soboles quam rustici suffragines uocant, radicibus
adhæret, diligenter explantanda, ferroq; alleuanda est.

Calx.

CALX

Calx.
Calcaneū

RVS finitur in pedem. Sed pes plures habet partes, hoc est, calcem siue calcaneum, siue talum, uolam & digitos, Sed prius de calce. Calx igitur posterior pars pedis a calcando dicta est, unde & calcaneum, Vnde illud in Moreto, Continuis rimis calcanea scissa rigeabant. Et Hieronymus, Crinitum calcaneo tenus hominem. Vergilius, Quadrupedemq; citum ferrato calce fatigat. Et hinc est quod calx plerumq; pro percussu pedis ponitur. Iuuenalis,

Aut dic aut accipe calcem.

Calcitro/
fi.Calx pro
bitumine
ædificio/
rum.Fornax
calcanea.
Calcari⁹.

Vnde & calcitrosi dicti. L. Columella secundo, Iuuenemq; recte tractum, calcitrosūq; eum reddidit, nonnunq; tamē admoueat flagello. Sed calx quoq; dicitur bitumen ædificiorum, quia ita lapides simul astringit, ut calcati uideantur. Et hinc fornacem calcaream, & Calcarium, qui præest fornaci dicimus. Cato de re rustica, calcem Partiaris coquendam qui dant. Idem in eodem, Et calcarius ligna conficit ad fornacem. Sed quidam grammatici dicunt calcem pro parte pedis, & pro cemento genere distingui, cum hoc foemini, illud masculini generis perhibeant. attamen apud ueteres uarij codices reperiuntur. Nam in Vergilio & ferrato & ferrata calce, & in Catone calcem arenatum legimus.

Talus.

TALVS

Qs autem quod in calcaneo est, talus uocatur. unde & uestis talaris quæ ad calcanea usq; descendit appellatur. Et est quadrangulus. propter hoc maiores nostri talos uocauerunt cubos & tesseras. sunt enim tali ad ludum. Propertius.

Me quoq; per talos Venerem quærente secundos.

Semper damnosi subsiluire canes,

Hinc diminutiuum taxillus, id est paruus talus. Quod autem talaria dicantur quia talis annectuntur Vergilius iij. Aenei.

Pedibus talaria nectit

tanq; nota relinquimus. Sed qui grandiora ossa calcaneorum habent, unde tali extant, antiquitas uocauit scauros.

Horatius primo Sermonum, Illum

Balbutit scaurum prauis fultum male talis.

est enim pater in uitij filiorum cæcior, ita ut honestius quæ libet appetlet. Et hæc de calce dicta sufficiant.

VOLA PEDIS

VNC de alia parte quæ dicitur uola (nã & manus quoq; est) Et propter hanc rationem uolare, est aliquando pedes, id est uolas mouere. Vergilius sexto.

Ille tantum prodire uolando

id est, ambulando. Nam ad pedum uolas retulit Seruius. Est autem uola concauitas pedis. Manus enim & pedes multa

habent similia. Et ideo in sermone plerunq; iunguntur, ut in Terentio manibus pedibusq; obnixè operam daturum. Pe-

dis quoq;

Talus.
Talaris
uestis.
Talarum
nomē cur
cubis ac-
commo-
datum.

Taxillus,
Talaria.

Scauri.

Vola per
dis.
Volare.

Manus &
pedes ha-
bent mul-
ta similia.

Pedis di- dis quoq; digiti sunt quinq; qui Hisdē fere nominibus ap-
 giti quin- pellantur, exceptis salutari & infami digitis. nam in manu
 ꝑ. medium infamē quoq; digitum appellant. Persius,
 Infami digito lustralibus ante saluus
 Expiat.

Pollex pe In pede est pollex. in quo nonnullis fuit uis medica. nam sic
 dis. de Pirrho rege Epirotarum loquitur Plinius septimo natu-
 ralis historiae. Sicut Pyrho regi, dextro pede, cuius tactu ly-
 enosis medebatur. hunc cremari cum reliquo corpore non
 potuisse tradunt. Sed pollex interdum alios quoq; digitos
 scandit, & tunc uocatur hallux, ut ait Festus. Sunt igitur no-
 mina digitorum pedis. Pollex, Proximus pollicis, Medius,
 Medio proximus, & Minimus.

Hallux.
 Noia di-
 gitorū pe-
 dis.
 Pollex.
 Proxim⁹
 pollicis.
 Medius.
 Medio p-
 ximus.
 Mini-
 mus.
 Planta.
 Plātaris.

PLANTA

PLANTAE appellatione calcaneum, uola, & di-
 giti comprehenduntur. Vnde in Moreto,
 Cruribus exilis spatiosa prodiga planta.
 Et hinc plātaris adiectiuū. Staius prio thebai.
 Summa pedum prope plantaribus alligat alis.
 Nam de arborum plantaribus quid afferam, cum ipsa quo-
 q; a planta sint. Vergilius secundo Georgicorum.
 Expectant, & uiua sua plantaria terra.
 quia plantæ de arboribus sicuti alia fere omnia dicuntur.
 Idem in eodem,
 Hic plantas tenero abscondens de corpore matrum.
 Dicitur etiam uestigium quod ad alia quoq; cōmune est.
 Vnde uerbum uestigio in sexto Aeneidos,
 Ergo alte uestiga oculis & rite repertum

Vestigium
 Vestigia
 re.

Carpe

PES

ED pes totus dicitur & superius & inferius. Nā summum & imum diuerso respectu dici, supra ammonuimus. Vnde in Moreto,

Atq; manu summa lachrymātia lumina terfit. quasi pro dorso manus. Et Satius, Summa pedum alligat, dixit. ligamentum enim dorso pedis fieri certū est, quod uocauit summū, quia imum est uestigium. Pes plurima significat. nā de mēsurā supra memorauimus, Sesquipes uero pedem & dimidium continet. non quinq; pedes, ut quidā Perlij commentator arbitratus est in eo uersu,

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat. Nam sic Vitruuius Architectus secundo, Tria genera laterum unū quod græce Lydium appellatur, id est quo nostri utuntur, longum sesquipede, latum pede. Pes etiā est funis in fine ueli nautici, Vergilius v. Vna omēs fecere pedē.

Pes etiam a multitudine pedum dicitur pater lendis, id est pediculus. Plautus in Curculione, Ut muscæ, culices, pedesq; pulicesq; odio & malo & molestiæ, bono usui estis nulli. Sed a pede hominis membro, bipes tripes & quadrupes & pedalis. Vnde in Priapeis, Pædicabere fuscina pedali.

Sed græce tripos. dis. dicitur trium pedum instrumentum, quod ob auxilium tertij pedis fortius se sustentat, q̄ si bipes esset. Et propter hoc Græcia uiros fortes tripodibus donabat, ipsi enim non facile succumbunt, nec calamitatibus cædūt, imo ita se gerunt, quasi adminiculū habuerint maius

Pes tor?

Pes.

Sesqui pes.

Pes pro fune.

Pes, pediculus.

Bipes. Tripes.

Quadrupes.

Pedalis. Tripos.

Cur uiri fortes a/

pud Græcos, tripodibus do

natētur.

q̄ ceteri, ita ut quasi tertio pede subfulti alios uicerit. Vnde
 Vergilius nono Aeneidos,
 Et tripodas geminos auri duo magna talenta.
 Horatius primo carminum,
 Donarem tripodas præmia fortium
 Graiorum.

Pedare. A pede pedare, quod est pedamēta, id est palos uitibus ap-
Pedamē ponere. Columella quinto, pedatam uineam iugatamq; se-
ta. quitur colligationis cura. Idem in eodē, putatione enim se-
 quitur pedandæ uineæ cura. Verum hic annus nondum ue-
Caligæ. hemetem palum aut ridicam desyderat. Sed istorum mem-
 Iuuenalis,

Veniam caligatus in agros.

Ocreæ. & horum quoq; tegmenta sunt ocreæ. Vnde in Moreto,
 Ambit crura ocreis.

Caligati. Licet omnia fere corporis uestimenta, & arma, eodem uoca-
 bulo comprehendantur, ut diximus, & ideo Caligati dicun-
 tur armati in ea parte quæ caligis uestitur. Iuuenalis,
 Cum duo crura habeas offendere tot caligatos.

Manicæ. Et Manicæ pro armatura manuum, nam de uestimento &
 uinculis diximus. Iuuenalis,

Si coniugis auctio fiat.

Balteus & manicæ & cristæ crurisq; sinistri
 Dimidium tegmen.

Paludati. Et Paludati armati & ornati, omnia eim̄ militaria ornamen-
Paluda- ta paludamenta dicebant, ut ait Festus. Ad quod illud Iu-
menta. uenalis refertur.

Cunq; paludatis ducibus præsentem marito.

Sed pedis

Sed pedis calceus est. Iuuenalis,

Et si rupta calceus alter

& solea etiam pedum est. Martialis:

Et soleas surripit ille suas,

pro calceis. Sed solea ex ferro, argento, corio, & alia quoque
re fit. Catullus,

Et supinum animum in graui delinquere ceno.

Ferream ut soleam tenaci in uoragine mula.

Mam mulis, equis & bobus quoque multis in locis soleae fer-
reae applicantur. Hinc est quoque in Suetonio legimus mulionem
in itinere quodam ad calciandas mulas defilisse. quia soleae
ferreae unguis affixae calceorum vicem praebent. A solea so-
leatus. Martialis duodecimo.

Et si iam lotus iam soleatus erit.

Et e contrario excalceatus. idem in eodem

Ne facere posset tale saepius damnum,

Excalceatus ire coepit ad cenam,

Et illud quoque non est omittendum, nam diximus ex alia
re soleas fieri. L. Columella septimo, Linimenta sale atque
aceto imbuta applicantur, ac solea spartea pes induitur. So-

lea quoque piscis genus est a similitudine formae appellata.

Plinius in nono, rombi, soleae, passeris, formam habent pla-
nam. Plinius iunior in epistola ad Gallum, Mare soleas ta-

men & squillas optimas egerit.

Calceus.

Pelle patet.

Solea.

Solea fer-
rea.

Soleatus.

Excalcea-
tus.

Solea
spartea
apud Co-
lumellam
Solea pi-
scis.

PEDVM MORBI

EDVM morbi & uitia sunt plurima. nam podagra Podagra
gra a contrahendis pedibus dicta, ut morbus ita
nomen peregrinum, ut ait Plinius, Non enim

I 3 Roma

Roma cum sudando & laborando uiuebat, hoc malum co-
gnouit. de qua Ouidius,

Tollere nodosam nescit medicina podagram.

Est enim morbus lógus. De quo Cornelius Celsus in iiii. lo-
loquitur, in manibus pedibusq; uitia longiora sunt, quæ in
podagris chiragrisq; esse consueuerunt. eã uero raro uel ca-
stratos uel pueros ante fœminæ coitũ, uel mulieres quibus
menstrua suppressa sunt tentãt. Idẽ cũ de podagra loquit.

Quidã etiã cũ asinino lacte epoto sese eluissent, in ppetũ
hoc malũ euaserũt. Sed a podagra Podagrosus dicit. Plau-
tus in Mercatore, Sed tandẽ si podagrosus pedibus esset Eu-
thic⁹. Idẽ in Pœnulo, nũc uos quia aduocatos dixi, & testes
ducere, podagrosi estis, ac uicistis cocleã tarditudine. Est etiã

Podagro-
sus

Gemursa

morbis Gemursa inter digitos pedũ nascens a gemitu ap-
pellatus. de quo Plini⁹ xxvi. naturalis historia. Gemursa in-
ter digitos pedũ nascens. Nunc nõ reperit nomine oblitera-

Vitia pe-
dum.
Attæ.

to. Vitia uero pedũ hæc sunt, nã Attæ uocantur qui ppter
uitiũ crurũ aut pedũ plantis insistent. & atterunt magis ter-
rã q̃ ambulent, quod cognomẽ, ut Festus inquit, Quintio
poetæ adhæsit. Et qui malis sunt crurib⁹ aut pedibus aut co-
xendice, dicti sunt claudi & loripedes. sed tamẽ inter se diffe-

Claudi.

runt. Claudĩ em̃ hi dicuntur qui ex pedibus aut cruribus fe-
moribusue uitiat, nõ possunt passus facere. nã eos claudũt
Vnde Salustius in historijs, Equi præ labore claudunt. pro-
claudicant, Huiusmodi em̃ uerba diminutionẽ cũ actus fre-

Vellico.

quẽtatione significant. nã uellico min⁹ q̃ uello, cãdico min⁹

Candico.

q̃ cãdeo, nigrico minus q̃ nigreo. sed cũ frequẽtia. Vnde

Nigrico.

claudicare nõ est om̃ino claudere, sed frequẽter & parũ clau-

Claudico

dere. bene igit claudĩ dicũtur qui claudũt frequẽter & parũ.

nam

nā spatiū quod in ambulādo est inter pedes, ideo passus nū Passus.
cupatur, quia patēs apertūq; est. a pateo em̄ passum supinū
est. cū uero nō est passum, clausum dicit̄. & ob hoc claudere
est de illo spatio intercepto diminuere, & minorē passum fa
cere, ad quantitātē ipsius spatiū referendo, aut ad tarditatē.
nā qui tardius ambulat non uidet̄ æquales passus habuisse
illi qui celerius uenit. quod tā diminutione passus fieri po
test, q̄ ipsa tarditate ambulādi quæ solet esse in claudo. Vn
de apud ueteres, uersus Iambicus, scazon dicitur, qui in fine Scazon.
nō habet Iambū pedē citū, ut appellat̄ Horatius in arte po
etica. nā spōdeus qui iambo succedit tardus est. Idē in eodē
Spondeos stabiles in iura paternā recepit.

Scazondes igitur nomen, quia non ita celeriter ut Iambicus
purus. claudus est igitur propter tarditatem, ex qua iudica
mus minores passus esse, cum ambulandi spatium tardius
dimensum est, cum reuera etiam passus claudi possint spa
tio recti, sed nō celeritati adæquari. Loripes uero dicitur qui Loripes.
quali loropedem ligatū habet, id est contractis neruis clau
dis, natura uel casu factus, Iuuenalis,

Loripedem rectus derideat.

sed hæc plerunq; confunduntur. Pedes subiacent piscibus.

M. Manilius secundo Astronomicon,

Piscesq; pedum sibi iura reposcunt.

Ed iā habūde dixim⁹, de exteriorē hoīe, s; mul
ta cōsulto p̄termisim⁹, quæ uel supuacua uel iā
uetusate abolita, uel nimis obscura aut uulga
ria dixim⁹. Vnū tñ his addēdū cēseo, oīa fere
uocabula q̄ de hoīe dixim⁹, nō mō animātib⁹ sed arborib⁹
q; cōuenire. nā arbores et segetes aiā q; hñt. nā uiuūt;
adolefcunt dicit̄.

Pedes pi
scib⁹ sub/
iacent.

Quæ con
ueniunt
homini
uocabula
notandū
est etiam
de animā
tib⁹ arbo
rib⁹q;
dicit̄.

adoleſcunt & moriuntur & occiduntur. Vergilius iij. Geor.
 Fer ſtabulis inimicum ignem, atq; interſice meſſes,

Interſice/ Interficere autem eſt a uita priuare. Moriuntur etiam. Ver-
 re: gilius in Buccolico,

Et fallax herba ueneni

Occidet,

id eſt amittet animam. quam etiã de alijs dici oſtẽdit Plau-
 tus in Amphitryone, Scin q̃ bono animo ſim? ſi ſitulã iam
 capero, nunquã cœdepol tu mihi diuino quicq̃ creduiſ poſt
 hunc diem, ni ego illi puteo ſi occepeſo, animam omnem in
 tertraxero. De arboribus non eſt mirum. nam ipſas ad ſimi-
 litudinem hominum natura formauit. quod ita eſſe elegan-
 tiſſime oſtendit, L. Columella, hiſ uerbis, hac lege pecudes,
 hac uirgulta progenuit, hac uitium genera figurauit. quibꝰ
 eadem ipſa mater ac parens, radices uelut quãdam funda-
 menta iecit. ut hiſ quaſi pedibus inſiſterent. truncum dein-
 de ſuperpoſuit, uelut quandã ſtaturam corporis, & habitus,
 Mox ramis diffudit, quaſi brachijs, tum caules pampinoſ
 q; elicuit, uelut palmas, eorumq; alioſ fructu donauit, alioſ
 fronde ſola ueſtiuit, ad protegendos tutandosq; partus.
 Hęc igitur Columellæ uerba contemplanti nõ erit nouum
 de arboribus quoq; caput, oculos, pollicẽ, crura, pedes, plan-
 tasq; dici, & alia quæ ſæpe tetigimus. L. Columella quarto,
 duo uel tres fructuarij oculi, penitus in terram deprimãtur.

Oculi.
 pollex.

Et de arboribus pollicem dici idem oſtẽdit in ſexto, atq; in
 frondatione cauẽdum, ne aut prolixiores pollices ſiant, qui
 ex amputatiſ uirgis reducuntur. Idem in quarto, Vnde for-
 micis alijsq; animalibus quæ putrefaciunt, crura uitium la-
 tebræ præbẽtur. Sed alia tanq̃ nota relinquimus. nõne ad
 ſimilitudinem

Crura ui-
 tium.

similitudinem hominum, furculi qui nihil gignunt, spadones nuncupantur. Idem in quarto, Et ut ad consuetudinem agricolarum reuertar, eiusmodi furculos qui nihil attulerunt, spadones uocant. De his haecenus.

NOMEN COGNO

HOMINI tam nomen quam cognomen accidit, plerumque nihil significans, aliquando sensum gerit, apud Latinos. Sed apud Graecos & Hebraeos semper fere sunt nomina propria alicuius significationis. apud nos uero quaedam, nam Caesar primus ille cognominatus, qui caeso uentre matris natus est, & ex hac eadem causa caesones quoque uocauerunt, Pisonibus pistrini pilum, Ciceronibus, Fabijs, Lentulis, legumenta dederunt nomen, ut quisque cicer, fabam, lentemue melius serebat, ut legimus in Plinio, Catones sapientes, Neronos fortes lingua Sabina nuncupantur. Scipioni baculus nomen imposuit. Cossos uermium similitudo uocauit. Nam cossi sunt uermes rugosi, qui in ligno nascuntur. Ob quam similitudinem cossos dixerunt rugosos homines. Sed quid de Tuditanis loquemur, cum tudides uocabulo antiquo mallei appellentur. Et propter hoc Tuditanus ille primus cognominatus, qui caput ad similitudinem mallei habuit, ut ait Festus, Agrippas, aeger partus nominauit. nam quorum pedes in natiuitate praecedunt, aegre nascuntur, nam mos est capite nasci. Luranos, lucios & manios, a luce & mane dictos, ipsa deriuatione cognoscitur. cum de populo luraniae (nam is

Hominis
Nomen
Cognomen.
Caesar.
Caesones
Pisones.
Cicerones
Fabij.
Lentuli.
Catones.
Nerones.
Scipiones.
Cossi.
Tuditanus.

Agrippas.
Lurani.
Lucij.
Manij.

m quoque

- Cæcilius** quoq; Lucanus dicit alia sit ratio, Cæcilius suæ cognationis nomen gerit, si Festo credimus, nam a Cæculo Prenestinae urbis cōditore, uel Cæcade socio Aenæ nominat⁹. nos uero a cæcutiētibus oculis, Cæcilium primum censemus dictum.
- Cæcilia.** quandoquidem Cæcilia dicitur serpens illa cæca bobus inimica, L. Columella septimo, Est & magnorū animalium noxium uirus. nam & uipera & cæcilia saepe cum in pascuo bos improuide supercubuit, laceffita onere, morsum imprimit.
- Marcus.** Marcum uero ab ipso diminutiuum descendens, ostendit
Marculi. marculus, ut ait Festus. quid autem sint marculi, Martialis declarat duodecimo,
Aerariorum marculi die toto.
- Titii.** Titorum cognomentum ex titulis ortum est, ut ait Festus.
Tituli. Sed milites olim tituli dicti sunt a tutando, ex eo qd̄ uentur patriam, Persius,
Hic nec more probo uideas nec uoce serena
Ingentes trepidare titos.
Sed quidam commētator Persij aliter & peruerse intelligit,
& titulos librorum esse. Ouidius,
Legerat huius amor titulum nomenq; libelli.
Quia scribendo, gesta maiorū autores patriā exēplis ditando defendunt & cōseruant. hortanturq; ad munia reip. capescenda. Tullij dicunt aquarū riui, & sanguinis uehemētes proiectiones, ut apud Enniū, allegāte Festo, didicim⁹. Quintiliani uero Luperci nūcupati sunt, quoniā eis præerat olim Quintilius quidā. Panfæ a planis pedibus. Vatinij a uaris crurib⁹ dicti. Plancū planca nominat. Est em̄ planca tabula plana. Palladius in libro generali, plancæ roboreæ supponuntur stationibus equorū, ut iacentibus molle sit, stantib⁹
- uero

Tullij.
Quinti-
liani.
Panfæ.
Vatinij.
Plācus.
Planca.

uero durū. Plancū igit̄ dicunt, quia ut planca, planis est pedibus. & qui tales habēt pedes alio uocabulo dicunt̄ Ploti. Vnde poeta dictus est primo Plotus, ppter huiusmodi pedes, deinde Plautus. O em̄ & au, inuicē sibi cedunt, ut Claudius clodius. Et soleas dimidiatas, quibus utebant̄ in uenando semiplotia appellabant, ut ait Festus. Et ob hanc similitudinem plauti dicunt̄ canes, quorum aures languidæ sunt ac flaccidæ. Aut quia latius patēt, ut ait Festus, aut quia planæ sunt, ut planca. Quapropter non absōnū uidet̄ q̄ de seipso Plautus dicit, Plautū offero cum latranti nomine. Sextos, Quintos, Decimos, prænomena, numerus non minus indicat, q̄ Hortensia ab hortis Hortensios. De his satis, nō em̄ omnia perscrutari decreui. Hæc autē posui ne homines putent propria nomina cōmunē habere quantitatem, cum aliquando ipsa deriuatio nominibus tribuat quantitatem.

Ploti.
Plotus.
Plautus.

Semiplo
tia.
Plauti ca
nes.

DE MORBIS CORPORIS

HIS igit̄ expeditis, ad morbos transeam⁹, qui totū infestant corpus, hoc est, totā corporaturā, sic em̄ uocat̄ habitus & status ipsius corporis. Vitruui⁹ Architecturæ sexto. Sed ex cælo ros cidus aer in corpora fundens humorē, efficit ampliores corporaturas, uocisq; sonitus grauiores. De huius ergo morbis sparsim dicem⁹. Horū duplex est ratio. nā quidā partē duntaxat, quidā uero totā corporaturā afficiūt, sed nō omnes referre in animo est, q̄s autē dicem⁹, sunt, Carbunculus, Furunculus, Clau⁹, Pan⁹, & panicula, Elephantiasis, Lichena, Impetiletigo, Verruca, Neuus, Alopecia, Aqua intercus, Morb⁹ regi⁹, Morb⁹ arcuat⁹,

Corpora
tura.

m 2 Resolutio

Resolutio neruorum, Lepra, Phanaticus error, Phagedine,
 Vari, Hictericus, Cancer, Sacer ignis, Hemitriteus, & alij plu-
 res. Sed nunc de his, Carbunculus est quædam suppuratio
 sic appellata ob similitudinem carbonis, Carbo autem dicitur
 ignitus & extinctus. Plinius decimo octauo naturalis hi-
 storix, Et cum cinis in foco cõrescit, & cum carbo uehemen-
 ter perlucet, de ignito intellexit. Persius,
 Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.
 Pro nigro & extincto. Morbus igitur utraq; ratione dicitur,
 ardore em̄ habet & nigredinẽ. ideo græce anthrax appellat,
 id est, carbo. Propter hanc igitur rationẽ carbunculus mor-
 bus dicitur, & utramq; gerit significacionẽ. nam p̄ ignito car-
 bunculo in Cicerone legim⁹, Prometheus, qui carbunculos
 mortalib⁹ corrogaret, carbunculos p̄ ignitis, & non modo
 animalia, sed fata quoq; & arbores infestat, Pli. xvij. Pleriq;
 dixerẽ rorem inustum sole acri frugib⁹ rubiginis causam es-
 se, & carbunculi in uitib⁹. Sumit̄ aliquñ p̄ terra, ubi tessellæ
 lapideæ & nigræ reperiunt̄. Rutilius Palladius, In ianuario
 mense Carbunculus nisi stercoret̄, macras uineas reddit. Pli-
 nius sedecimo naturalis historix, Maximeq; sabulũ humi-
 dum aut carbunculũ, aut tophaceam formã. Alias p̄ lapide
 preciosũ. Idem trigesimo septimo, Principatum habent car-
 bunculi a similitudine ignium appellati, cum ipsi non sen-
 tiant ignes, & ob id a quibusdã apyrastæ nominati. Furun-
 culus a fure diminutio est. Is em̄ morbus extrema quædam
 occupat, ibiq; quasi furtim nascitur. Idem uigesimo, Ly-
 cus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Pa-
 nos furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto, uel
 crudo illini utiliter putant. Clauus furunculi species, sed per-
 petuus

Carbūcu-
lus.

Anthrax

Apyra-
stæ.

Furūcu-
lus.

Clauus.

petuus fere. nam hic quoq; extremitates aggreditur. sic ap-
pellatus, quia ita pungit, ut quasi clauus ferreus infixus ui-
deatur, nam caro durefcit in callum, semper fere pungentē.

Et hic uidetur poetarum hostis, nam ætate nostra IANVM
Episcopum Quinq; ecclesiarum, uirum summæ doctrinæ,
rebus gestis clarum, ac poetam illustrem, qui nuper elegan-
tissimo stilo Panegyricum de uita Guarini Veronensis He-

Ian^o Pā-
nonius,
clauo la-
borauit.

roico carmine cecinit, maxime infestat, in digito enim pedis
locatus non patitur tactum calcei. Et Sylius Italicus huius
quoq; causa a uita recessit. De q; Pli. iunior in. iij. epi. Modo
nunciatus est Sylius Italicus in Neapolitano suo inedia fi-

Syli^o Ita-
licus Cla-
uo perijt

nisse uitam, causa mortis, ualefudo, erat illi natus insana-
bilis clauus, cuius tædio ad mortem irreuocabili constantia
decucurrit. Plinius decimonono, Clauis pedum illini, item
lienis & temporum doloribus. Panus, cuius diminutium

Panus.
Panicula:

paniculam dicit Priscianus, est tumor in inguinibus maxi-
me, sed alia quoq; membra infestat. Dicitur autem panus a
formæ similitudine, ut ait Nonius. Plinius Parotidas panos

sanat. Sed Parotis nuncupat tumor iuxta aures remanens
plerumq; ex febre. hic autem adiectiuum est. Elephantiasis

Parotis.

ab elephanto dicta propter similitudinem cutis, cuius me-
minit Plinius uigefimosexto naturalis historiæ, Elephantia
sis non fuit in Italia ante CN. Pompei tempora, incipit a

Elephan-
tialis.

facie per totū corpus maculosum uarijs coloribus, inæquali
cute, alibi crassa, alibi tenui, alibi dura, alibi ceu scabie aspe-
ra, ad postremum nigrescens, & ad ossa carnem apprimens,
in tumescētibus digitis in manibus & pedibus. Sed corpus,
ut ait Cornelius tertio libro in elephantiasi emacrescit. Hui^o

tædio uidet interijisse Festū, de q; Martialis primo Epigram.

m 3. Indignas.

Indignas premeret pestis cum tabida fauces.

Inq; ipsos uultus serperet atra lues.

Siccis ipse genis flentes hortatus amicos

Decreuit stygios Festus adire lacus.

- Lichena.** Lichena, quã latini mentagram appellant, quoniã a mento
Mētagra incipit, est morbus faciem, collum, pectus, manusq; fœdo
 quodam furfure occupans. Hanc quidam iuniores falso pu-
Impeti- tauerūt esse impetiginē. Nam Impetigo est quædã cutis fœ-
go. datio serpens cum pruritu, quapropter quidã minus idonei
Serpigo. serpigine nuncuparūt. & quia uolare, id est, celeriter crescere
 uident, uolaticã scabiem uulgo appellāt. sed impetigo ab im-
Volatica petu nomen sumpsit, subito enim uenit, Q. Serenus,
scabies. Si uero uitium est quod ducit ab impetu nomen
 Hoc matutina poteris prohibere salua.
- Lētigo.** Lentigo a lente legumēto dicitur, est enim macula subrufa, &
 interdum nigra, faciem corpusq; occupans. Plinius uigesi-
 mo, cū de atriplice loquitur, Nec nisi mutata sæpius aqua co-
 quendum, stomacho cōtrariū esse, lentigines & papulas gi-
 gnere. Idem in eodem, cum sæuo uitulino uel melle, sugilla-
 tis illinitur, cum melle & uua passa, & aceto lentigini nigrae.
- Alopæ-** Alopæcia per se nota. Est enim depilatio ad similitudinem
cia. uulpis, unde & ipse morbus dicitur. ἀλώπηξ enim uulpes
 ἁλώπηξ.
Verruca. græce dicitur. Verruca est caruncula nascens sine pruritu, &
Fabius in corpore eminens, & eius sanguis alias quoq; facit suo con-
 cognomi tactu, & Fabius Maximus cognominatus Verruca, quoniã
 nat⁹ Ver/ hoc erat malo turpatus. Vnde, Q. Serenus,
ruca. Interdum existit turpi Verruca papilla.
 Hinc quondam Fabio uerum cognomen adhæsit
 Qui solus patriæ cunctando restituit rem.

Aetruca

A uerruca uerrucosus, uerrucis quasi tuberculis plen⁹. Perfi. Verruco'
Sunt quos Pacuius & uerrucosa moratur sus.

Antiopa.

Et antiqui locum æditum Verrucam uocauerunt. Neuus est Neuus
caruncula etiam eminens paululum, in quo sæpe sunt pili.
& naturalis est, nam cum homine nascitur, & plerumq; sub/
crescit. nec indiget medicamēto, nec reuera morbus est. Ho/
ratius primo Sermonum,

Egregio insperatos rependas corpore neuos.

Aquam inter cutem, siue subter cutem latine dicunt, græce Aqua in/
uero Hydropem. Horatius in carmine Lyrico, ter cutem
Crescit indulgens sibi dirus hydrops. Hydrops

Nec sitim pellit nisi causa morbi

Fugerit uenis & aquosus albo

Corpore langor.

Hunc morbum aliquādo expulsū narrat Plinius septimo
naturalis historię. Sic Iulium Viatorem equitem Romanū
e Vocontiorū gente foederata, in pupillaribus annis, aqua
subter cutem fusæ morbo, prohibitum humore a medicis,
naturam fecisse consuetudine, atque senecta caruisse potu.

Sed hydropis tres species a medicis, & a Plinio, & Cornelio
ponuntur. Ascites ex humore. Tympanites, quia corpus ut
tympanum. Hypofarca cum caro subcreſcit corpusq; tume/
facit. Sed hydropicum Cato, ut ait Festus, ueterosum ap-
pellauit, in sermone ubi dicit, Veterosus q̄ plurimū bibit.

Et ad hunc sensum loquitur Horatius,

Fuñesto nolis corpus arcere uetero.

Sed alij & maxime Vergilius Veternū, aggrauantē somnū
appellant, ut est in Georgicis,

Nec

Ascites.
Tympanites.
Hypofarca.
Veterosus.
Vetern⁹.

Nec torpere graui passus sua regna ueterno.
 Et hinc Vternosos somno graui oppressos nuncupamus,
 quod non sine ratione est. Nam humor & hydropem facit
 & somniculosum. Et huius rei non ignarus poeta dixit.

Et iam nox humida caelo

Præcipitat, suadentq; cadentia sydera somnos.

Somnus
 nocet ner-
 uis.

Dormitio est inimica neruis, qui cum de natura sui, sint sicci,
 facile nimia humiditate læduntur. Vnde fit ut somniculosi,
 & ebrii, uix possint pedibus cōsistere, neruis, tanq; corporis
 catenis, nimia humiditate solutis. Vternosum ergo Cato
 hydropicum nominando, ad causam respexit communem,
 humiditas em̄ utrunq; uitiat. Hinc illi sales Publii Syri, qui
 de hydropico in sole iacente dixit, Aquam calefacit. Sed re-
 gium morbum de quo Horatius in arte poetica,
 Aut mala quem scabies, aut morbus regius urget.

Regius
 morbus.
 Arcuat⁹

Antiqui arcuatam quoq; a colore arcus caelestis dicunt. De
 quo arcu poeta inquit,

Mille trahit uarios aduerso sole colores.

Sed quare regium dixerit, audiatur Cornelius Celsus in ter-
 tio libro, cum de regio siue arcuato est sermo, Color autem
 eum morbum detegit maxime oculorum, in quibus quod
 album esse debet, fit luteum, soletq; accedere sitis & dolor
 capitis, & frequēs singultus, & præcordiorū dextra parte du-
 rities. Idem in eodem, Per omne uero tempus utendum est
 exercitatione, frictione, si hyems est balneo, si æstas frigidis
 natationibus. lecto etiam & conclaue cultiore, clauso loco,
 uti ludis, lasciuia, per quæ mens exhilaret, ob quæ morbus
 Regius dictus uidet. Arcuatus igitur a colore, Regius uero
 ppter curam qua indiget, dictus est, ut, ex sermone Cornelij
 deprendimus.

deprendimus. Est & resolutio neruorum, quam Græci Paralytim uocant. de hac Tertullianus in apologetico, cum de CHRISTO loquitur, Cū ille uerbo dæmonia excuteret, leprofos mundaret, paralyticos restringeret, mortuos deniq; uerbo redderet uitæ. Restrictus ergo resolutio cōtrarius est. Lepra duplex est, & illa quæ nō nisi auxilio diuino curatur, omnibus fere nota, quam malā scabiem Horatius in Arte Poetica nominauit.

Resolutio neruorum.
Paralytis Restrictus

Lepa.
Mala scabies.

Aut mala quem scabies, aut morbus regius urget, & alia quæ minus lædit & curabilis est. Plinius xxiiij. lachryma uitium, ueluti gemma, lepras & lichenas, & psoras nitro ante præparatas, sanat, Phanaticus autem is appellatur, cui multæ uanæ apparitiones sunt. & hi imaginibus quibusdā non mente fallūtur. quales insanientem Aiacem uel Horrestem percepisse Poetæ ferunt. sapiebant quidem sed oculis obuersabantur falsæ imagines & uanæ apparitiones. ideo hunc morbum Errorem uocauit Horatius in Arte Poetica. Aut Phanaticus error & iracunda Diana.

Phanaticus.

Error.

De his igitur ita uexatis sic loquitur Cornelius Celsus tertio, Si imagines fallunt, ante omnia uidendum est, tristes an hilares sint, in tristitia nigrum ueratrū, deiectionis causa, in hilaritate album ad uomitum excitandum dari debet. Phagedinas medici uocant quædam ulcera quæ ita carnem corrodunt, ut comedere uideantur. φαγειν enim græce comedere est. Plinius uicesimo naturalis historiae, Ulcera quæ phagedinas uocant, folia & radix recens cum melle sanant. Varii dicuntur a quibusdam iunioribus uarioli, sunt pustulæ cū febre nascentes pueros maxime infestantes, licet & grandes natu plerunq; occupēt. Plinius xxiiij. naturalis historiae. Cō-

Phagedinas.

Varioli.
Varioli.

n tra ser

tra serpentium ictus trita dragmis duabus bibitur. vitia cutis in facie, uarosque & lentigines, & squillata emendat & cicatrices. Ictericus, morbus, & homo morbosus dicitur a colore. Est enim icteris graece latine ficedula avis, quae est crocei coloris. quidam putauerunt Icteritiam esse arcuatum morbum quod non omnino uerum est, nam recte dici potest esse arcuati speciem, propter colorem, cum causa & cura huius sint longe diuersa. hic enim morbus periculosus est, praesertim si per septem dies febre antecedit. Unde Hippocrates in Aphorismis. icteritia quae in febribus acutis ante septem dies apparuerit, timorem portendit. quae post septimum, salutem. nam ita in eodem libro Hippocrates. Quibuscumque in febribus septima, aut nona, aut decima, aut quartadecima, icteritia superuenerit, bonum, si non dextrum hypocondrium durum fiat. si uero non, non bonum. Causa autem huius morbi est ictus morsusue uenenosorum animalium potio ueneni. Consuetudo cibi, potusue calidi, sanguinem incendens, biliosumque facientis. In febribus igitur acutis morbus iste salutem nunciat, nisi uenerit ante septimum diem. Nam si ante septimum uenit, apparitio sui, non est ex naturali actione. sed potius ex morbi acumine & uehementia. Unde fit ut huius morbi salus, aut desperatio non nisi a perito medico iudicetur & ideo Iuuenalis,

Consulit ictericae lento de funere matris,
non enim quiuis obseruauit numerum dierum, nam ante septimam perniciosum dicunt, post uero salutiferum, nam, ut diximus, si septima, nona, aut quartadecima superuenerit morbus iste, bonum est. Cancer dicitur a similitudine animalis, multas enim radices agit, de quo Ouidius,
Vtque malum late solet immedicabile cancer.

Serpere

Serpere & illæfas uitiatas addere partes.

Et Hippocrates in Aphorismis, Quibuscunq; cancri absco-
diti fiunt, non curare melius est. Curati enim citius pereunt,
nō curati longo tempore proficiunt. Huius species est Can-
crena, quæ, ut ait Plinius, sanari potest. nam & carcinoma, a
cancro etiam deriuatur, qui græce carcinus dicitur, Luca-
nus decimo nono,

Cancre/
na.
Carcino-
ma.

Et idem q; carcinus ardens,

Humidus Aegoceros.

Est autem carcinoma uomica, plures habens cauernas sani-
em eiectantes, Plinius uicesimo naturalis historiae, Aqua
quoq; eius decocta neruos articulosq; mire iuuari si foueā-
tur ulcera & recentia & uetera carcinomata, quæ nullis alijs
medicamentis sanari possunt. Sed q; Suetonius in libro se-
cūdo de duodecim Cæsaribus scribit, Agrippam nepotem,
& duas Iulias hoc est filiam & neptem, non aliter ab Augu-
sto appellatos quā tres uomicas, ac tria carcinomata sua, a
quadam similitudine huius foedi, & incurabilis morbi di-
ctum cognoscimus. Sacer ignis sunt pustulæ ad similitudi-
nem uarorum celeriter corpus corripientes. dicitur autem
ignis, quia corrodit & consumit. & sacer quia exécrabilis,
Vergilius,

Augusto
in quem
seniū ne-
poti & ne-
potes,
tres uo-
micas &
tria carci-
nomata
dixerit.
Sacer
ignis.

Auri sacra fames.

L. Columella octauo, est & insanabilis sacer ignis, quam pu-
stulam uocant pastores. ea nisi conspicitur intra primam
pecudem, quæ tali morbo correpta est, uniuersum gre-
gen? contagione prosternit. siquidem nec medicamen-
torum, nec ferri remedia patitur. nam pene ad omnem ta-
ctum excādescit. Idem in eodē, ut uiuam pecudē quæ fuerit

n 2 pustulosa.

puftulofa, refupinam obruamus. Plinius xxiiij. fiftit reuma-
tismis earum partium, & mulierū mēfes. panos difcutit nō
dum exulceratos, & anginas & facros ignes cum cera. Ver-
gilius tertio Georgicon.

Verum etiam inuifos liquis tentarat amictus,
Ardentes papulæ atq; immundus olentia fador
Membra fequebatur, nec longo deinde moranti,
Tempore, contactos artus facer ignis edebat.

Hemitri-
taus.

Hemitritæus est species tertianæ sic dictus, quia tertio die re-
uertitur. Sed ex quadraginta & octo horis, quæ duos dies
integros faciūt, fere triginta & sex occupat, per accessionem.
interdum uero uel minus uel plus. nec ex tota remiffiōe de-
fiftit, ut ait Cornelius, quiefcit ergo æger duodecim fere ho-
ris quod est dimidium diei, unde hemitritæum dictum pu-
tāt. Quidam uero iuniores hemitritæū ex duabus febribus
compositū putant, quod fi ita est, duæ quidē accessiones ue-
hemētes, & illa quæ die quietis accidit, remiffior, faciūt hoc
nomen, ut tertia illa, inter tres fit fere accessio dimidiata, uel
in medio posita, de hoc Martialis.

Vri Tongilius omnia dicitur hemitriteo.

Sed inter omnes febres, Hemitritæus quoq; grauis & peri-
culofus est. Nam tertio die reuertitur, & parum quietis ha-
bet, quandoquidē ex illis diebus quos accessiones occupant
non nisi duodecim horarū spatiū datur quieti, & in hoc fen-
fu apud antiquos capitur. nam in illa duplicis febris signifi-
catione, non memini me legiffe apud idoneos. Hæc autem
morborum genera attigimus quæ sparsim omne corpus in-
festant, nō enim sunt morbi alicuius membri peculiare, sed
promiscue omibus membris accidentes. De quibus cū satis
dixerimus.

DE HOMINE EXTERIORI LIBER PRIMVS. 51
dixerimus, spatium & magnitudo libri admonet, ut perfectio exteriori homine, ad interiori ueniamus. ubi permulta cognita digna noscentur, sed relatu turpia in quibus ueniam peteremus (non enim quæ natura celauit sine rubore propalari posse uidentur.) nisi ecclesia nos moneret, urgente synceritate historiae, posse quoque dictu obscena, & relatu scæda, etiam in medium hominum afferri. nam ipsa quoque decantat. Omne masculinum aperiens uuluam, & in medio templo, inter sacrificandum in conspectu uirginum & matronarum, in cœtu sanctissimorum hominum, & præputium, & alia quoque quæ dictu turpia iudicantur, dicere non erubescit, nam quid afferamus illa, quæ in Canticis Canticorum, Christianorum sanctitas semper dicere sine ullo honestatis uelamento non ueretur. ex quibus illud est, Laua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. & illud quoque, Dilectus meus mihi misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. & alia plura. Ex quibus audatiam sumpsimus, omnia etiam in conspectu grauissimorum hominum, qualiacumque fuerint, quæ ad hominem spectant, latine hoc est, sine aliquo uelamento scribere, sicut in superioribus fecimus.

GALEOTTI MARTII NARNIENSIS,
LIBRI PRIMI, DE HOMINE EXTE
RIORI, FINIS.

GALEOTTI
MARTII NARNIENSIS, DE HOMINE
LIBER SECVNDVS. AD IOAN
NEM ARCHIEPISCOPVM
STRIGONIENSEM.

EXTERIOREM hominem libro
superiori R. Pater. satis superq;
descripsimus, secundum animi
nostri propositum. Nunc id ag-
grediemur quod in pollicitis fue-
rat, nam de interiore loquemur,
eo ordine, quo ab initio ceppi-
mus. A capite enim cum extero-
ra narrauimus, nobis fuit initiū.

& iam cū de interioribus ratiocinabimur, ab his quæ in ca-
pite sunt sumemus exordium.

CEREBRVM

Cerebrū.

ALVA continet Cerebrum, quod in tres par-
tes distinguitur. nec illud Lactantiij nos moue-
at, quodam libro de opificio ait, his uerbis quia
cerebrum in quo sentiendi ratio est, quous sit
unum, tamen in duas partes membrana intercurrēte discre-
tum est. de ea locutus est cerebri distinctione quæ diuersa
iudicatur. Nam pars cerebri posterior quā occipitium conti-
net siccior, duriōr q; reliquo cerebro est. ideo q; quasi alteri
formæ a Lactantio prætermittitur. Partes anteriores mem-
brana

brana quadam uestitæ in medio habet cauernulas quasdam, quas, ut inquit Macrobius, uentres cerebri nostra uocauit antiquitas. & in harum cauernarum angulis, ut tradit phisici, concipiuntur uisa animi. sic enim Græci phantasias uocant. illic imaginatio. illicq; memoria esse perhibetur. licet quidam aliter sentiant. Membrana qua cerebrum uestitur sensum habet, cerebrum uero uim sentiendi nullam continet. hanc membranam partes uestientem, & illam quæ totum inuoluit cerebrum, uocant omentum. Vnde Macrobius, & cerebrum quod tactu sui hominem uel torquet, uel frequenter interimat. non suo sensu, sed uestitus sui, id est omenti hunc importat dolorem. Sed omentum est generale uocabulum ad omnes membranas interiora tegentes, Persius, Cum tibi tot iunicum inflammans omenta liquefcunt. ut latius dicemus inferius. Sed nulli animantium tantum cerebri natura contribuit, habita tamen ratione corporaturæ, sicut homini. Hoc cum palpitat uiuacitatem ingenij indicat. Nã de Zoroaste legimus, qui artes magicas reperit primus, eo die quo genitus est, risisse. & eius cerebrum palpitate ut impositam repelleret manum, futuræ (ut ait Plinius) præfagio scientiæ. Cerebri & uitia & morbi sunt. Vitio cerebri cerebrofos fieri nemo ignorat. Est autem cerebrofos duræ & pertinacis & stultæ ac peruersæ cupiditatis, tam ad hominem quàm ad bruta pertinens, Horatius tertio Sermonum, Donec cerebrofos profilit unus. L. Columella secundo, quod eo tempore satum pecori sit noxium, & præcipue bobus quos pabulo suo cerebrofos reddit. Hæc quæ in osus desinunt, nimietatem, ac uitiositatem dicunt,

Ventres cerebri. Visa animi. Phantasia.

Omentum

Cerebrum homini maximum.

Cerebri uitia & morbi. Cerebrofos.

Nomina in osus.

Morosus dicunt, ut demonstrat Morosus. Sed, ut diximus, in cerebro
 In cere- memoria est, quæ est Sapientia mater. Ex ea enim genita
 bro me- Musas Poetæ summa ratione finxerunt. Vnde rectissime
 moria. Afranius de gignenda, comparandaq; sapientia opinatus
 Memori- a sapietia est, nã eam Vfus & Memoria filiam dixit, in uersibus ab
 mater. A. Gellio allegatis.
 Vfus me genuit, mater peperit Memoria,
 Sophiam me uocant Graij. nos sapientiam,
 Mala a ce Ex cerebro mala sunt plurima & periculosissima. hoc est
 rebro. Apoplexia, & Epilepsia quæ in eodem loco, sed nõ hisdem
 fiunt causis, nam utrumq; gignitur cum uentres cerebri fu-
 mosi crassisq; humoribus, opplentur. Sed causa diuersa, ua-
 riaq; signa. Apoplexia siquidem quam latini attonitionem
 Apople- uocant omnem uim, omnesq; corporis & animæ sensus ac
 xia. motus. uno momento recidit. nullis tamen huius mali præ-
 Attoni- cedentibus signis, cum causæ diuersæ sint. Cornelius Celsus
 tio. quarto. Attonitos raro uidemus, quorũ & corpus & mens
 stupet. Fit interdãm ictu fulminis. interdũ morbo, apople-
 Epilepsia xiam hunc morbum Græci appellant, Epilepsiam, quam in
 hisdem cerebri locis fieri diximus ex fumosis, crassisq; uir-
 tiatis humoribus, præcedũt capitis aggrauatio, uertigo oculo-
 rum, & corporis motus, non uoluntarij. Attonitio non nisi
 si fortuita est. hæc autem certo & statuto tempore redit, &
 quæ accidit cum luna, augetur lumine, insinuat sui materiã
 humidam, ut testatur Galenus. humida nanq; crescente lu-
 na accipiunt incrementum. quæ uero lumine lunæ deficien-
 te cõtingit sicciorem quidem sed frigidiorẽ sui substantiã
 esse eodem autore didicimus, Epilepsia græce, latine uero
 Comitia- morbo comitalis, qui adeo detestabilis apud antiquos fuit,
 lis morb⁹ ut pet

ut per eum Comitia soluerent. Piaculum enim erat habere

comitia, uiso epilepticò, sic enim ait Q. Serenus.

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo est.

Quod fieri nobis suffragia iusta recusant.

Sæpe etiam membris atro languore caducis

Concilium populi labes horrenda diremit.

Et apud ueteres moris erat, in morbum comitiale m spuere.

Plautus in Captiuis, Et isti qui sputatur, morbus interdum

uenit. Proinde tu ab isthoc procul recedas, Et paulopost

idem ait, Et eum morbum esse qui me opus sit, insputarier

ne uerere, multos iste morbus homines macerat, quibus in-

sputari saluti fuit, atq; ips profuit. Plinius nono naturalis hi-

storiae, Quam ob causam, eas damnauere mensæ, simulq;

propter comitiale morbum despui suetum, quæ solæ ani-

mantium sentiunt præter hominem. Suetonius in primo,

Comitali morbo bis inter agendas res correptus est. Qui

morbo afflictatur comitali, Caducus dicitur, ex eo q; cadit.

Et a nonnullis uocatur Lunaticus, hac ratione, quia aucta

uel diminuta luminibus luna, huiusmodi uirum facit. Ad

quod accedere uidetur Q. Serenus, cum de comitali loqui-

tur his uerbis,

Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ

Conceptum talis quem sæpe ruina profudit.

Sed lunaticus differt re uera a caduco, is enim dicitur qui aut

ab insania uexatur certis lunæ temporibus, aut grauat mor-

bo. Esse autem diuersos ostendit Firmicus quarto Mathe-

seos, inquit enim, Et si luna male fuerit collocata, aut spati-

cos, aut lunaticos, aut caducos facit. Sunt igitur diuersa spa-

ticus, caducus, lunaticus. Nam spaticus is appellatur, qui quasi

o maligno

Caducus
Lunaticus

Lunaticus
proprie.

Spaticus.

maligno spiritu correptus, non potest aliquo in loco consistere, sed subito mouetur. Plinius uigesimo tertio, Nec expauescentibus repente, nec spaticis, aut rursus torpētibus, nec super somnos genitura effundatur. Cerebri quoque morbus est lethargus, est enim rerum obliuio. Boetius primo de consolatione,

Lethargus solatione, Lethargum patitur communem illularum mentium morbum, sui paulisper oblitus est. Plinius uigesimo tertio, grauedinē enim capitis morbumque lethargicum patitur.

Cerebrū sedes sapientiae, propter memoriam, de qua diximus. Vnde antiqui Palladem sapientiae & armorū deam, de qua Martianus.

Virgo armata decens rerū sapientia Pallas.

Ex Iouis cerebro ortam summa ratione finxerūt. Non igitur

Aries in tutela Palladis. mirum signū arietis quod capiti dominat, in tutela Palladis esse, secundū religionē antiquorū, quae dijs quoque signa tribuit. Vnde M. Manilius secundo Astronomicon,

Lanigerum Pallas, Taurum Cythera tuetur.

Quod a sententia Platonis non discrepat, qui cerebrum putauit, animae nostrae principale habitaculum. Sed Saluator noster in corde esse monstrauit, cum dixit, Beati mundo

Sternutamenta horū causa. corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Itemque, De corde procedunt cogitationes malae. Ex cerebro etiam sternutamenta sunt, tunc enim accidunt, cum coadunatos humores, fumosque collectos, ab ipso natura expellit. Et cum ad ipsum a parte exteriori, aut puluis, aut frigidus aer, aut acer odor, aut splendor solis deueniūt, Canales enim a naribus ad cerebrū admodum breues, efficiūt, ut haec oia citissime sentiant. A cerebro

Nerui Syzygiae ad oculos sunt nerui quidam, quos Graeci (ut ait Macrobius) Syzygias uocant. Sed is qui a dextra incipit, tendit ad sinistrum.

strum. Is uero qui a sinistra, tendit ad dextrū oculum, adeo ut secent se ad similitudinē crucis, Vnde οὐβυγίας dictos putant. Coniungunt enim se. & cum in illa cōiunctione uapor fumusue fuerit, diuiditur cernēdi potestas. ut quæ simplicia sint, iudicentur duplicia. Hinc est quod qui quodam morbo grauantur, aut ebrii sunt, duplicata conspiciunt, quæ sola simplicitate consistunt. Vnde Iuuenalis,
 Cum bibitur concha, cum iam uertigine tectum
 Ambulat, & geminis exurgit mensa lucernis.

Videndi ratio.

OS

CEREBRO transitus ad os est. Os interius, superiori & inferiori mandibulis clauditur, sic dictis, quia mandere est dentibus conficere, licet Vergi. iij. nō ad effectū, sed ad actum retulerit.

Stat sonipes & frena ferox spumantia mandit.

Serenus uero hinc adiectiuum ad effectum retulit.

Purgatur cerebrum mansa radice Piretri.

Testudo & solum oris interioris nuncupatur Palatum. Ho Palatum. rarius secundo Sermonum,

Feruīda quod subtile exurdant uīna palatum.

L. Columella octauo, sed etiam si palatum atq; lingua concolor lanæ est. Palatum autem dictum est, quod dentibus tanq; palis uallatum sit, ita ut palatio facta uideatur. Nam palationes in Columella legimus, Dentes qui palationem uallumq; faciunt, diuersa sortiunt nomina. Nam qui prius apparēt apertis labijs, primores uocant, ipsis em̄ morsus faciunt. Pli. vij. naturalis historiae, Nec cibo tantum & alimētis necessarij, quippe uocis sermonisq; regimē primores tenent

Palatiōes Dentes.

conceptu quodam excipientes ictum linguæ. Primores lati
& acuti sunt, & his, ut diximus, affigitur morsus, nō sine alio
rum auxilio. Sed qui feruntur quasi rotunda specie, acuti in
Serrati.
Canini. modum serræ, & ob hanc causam etiam serrati dicuntur, pri-
moribus longiores, ab antiquis canini appellantur in quo-
cunq; animali. Plinius undecimo naturalis historiae. Lupi
dexter caninus in magnis habetur operibus. Idem in eodē,
Maxillares qui sunt caninis nullum animal mutat, Caninos
Molares. sequunt molares qui duplices sunt, cibumq; cōficiunt. Iuue.

Interq; molares

Difficili crescente cibo.

Sed primores non omnibus dantur animantibus, de his lo-
quor, qui in superiore parte sunt. Boues enim ouesq; & ru-
minantia carent primoribus, qui in superiore parte sunt. Ge-
Genuini. nuini nouissimi nascuntur homini, ut ait Plinius. Deriuatio-
nem nemo ignorat, cum a genis dictos uideamus. Et hos
satyricorum instrumenta esse ad morsum ostendit Persius,

Secuit Lucilius urbem

Te Lupe te Muti, & genuinum fregit in illis.

Et Hieronymus in epistola ad Marcellam, In plerisque pro-
uincijs familiare est, ut genuino dente se lacerent, pro denti-
Genuin^o. bus p̄sult. Nam quasi generali uocabulo genuinus, dentes
significat. Vnde Iuuenalis ad morsum esculenti referens ait.
Quæ genuinum agitent non admittentia morsum.

Et dens de omnibus quæ apprehendunt a ueteribus dicitur.
Vergilius sexto Aeneidos,

Tum dente tenaci

Ancora fundabat naues.

Et in primo ancoris dentes esse insinuauit eo uersu,

Vico

Vnco non alligat ancora morsu.

Et bidens instrumentum rusticum. Iuuenalis.

Bidens.

Viue bidentis amans, & culti uillicus horti.

De dentibus humanis plura narrantur. Dicit enim Plinius hominū dentibus inesse uirus. nam speculi nitorem ex aduerso nudati hēberant, columbarū foetus implumæ necant.

Et hoc quoq; mirum est, quod eodē autore didicimus, cum ait. Dentes autem tantum inuicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore. Idemq; flammis indomiti, cauantur tabe pituitæ. A dente, dentio uerbum deriuari ostendit poeta Plautus in Milite, Venter creat omnes has erumnas,

auribus peraudienda sunt, ne dentes dentiant. A dente dentatus, sicuti a denticulo denticulatus manifesta deriuatione formantur. Vnde Curius ille dentatus dictus, qui dentibus natus est. Edentatus uero sine dentibus. Macrobius edentata belluæ morsus. Et Edentulus eiusdē significationis est.

Sed sicut a labris Labeones, sic Bronchi appellantur, qui sunt dentibus prominentioribus exporrectioribusq;. Et hinc Brochitas. Plinius undecimo naturalis historię. Senectus in equis & cæteris ueterinis intelligitur, dentium brochitate, superciliū canicie. L. Columella septimo, cum de equis loquitur, brochitatem descripsit. Decimo tamen anno tempora cauari incipiunt, & supercilia nonnunq; canescere, & dentes prominere. A dente dentifrangibulum, Plautus in Bacchidibus dixit. Næ tibi herde haud longum os, ab infortunio, ita dentifrangibula hæc meis manib; gestiunt. Dentiscalpium autem & Dentifricium a scalpo & frico deriuari nomine ipso apparēt. De dentifricio sic Apuleius in Magia primo, Igitur legere e ludicris meis epistoliū. De dentifricio

o 3; uersibus um.

Dentatus.
Denticu-
latus.
Edentat.
Edentulus.
Labeones.
Bronchi.
Brochitas.

Dentifran-
gibulum.
Dentiscal-
pium.
Dentifrici-
um.

uersibus scriptum. Et Martialis,

Et dentiscalpia septem.

Gingiuæ. Dentium radices in maxillis affixæ, gingiuis muniuntur, a
Gingiuu. gignendis dentibus appellatis. Iuuenalis,
la. Frangendus misero gingiua panis inermi.
Cuius diminutiuum gingiuula. x. Apuleius in eo epigram-

mate, quod in Magia refert,

Complanatorem tumidæ gingiuulæ.

Quo autem colore sit, Catullus expressit,

Quod quisq; minxit hoc sibi solet mane.

Rufus
color.

Dentem atq; ruffam defricare gingiuam.

Dentes in
uiperis
tantum,
non ex-
tāt in gin-
giuis.

Est autē Rufus color non plene ruber, Sed in omnibus ani-

mantibus dentes in gingiuis extant, præterq; in uiperis.

Nam ut ait Plinius, non apparent supra gingiuas. Dentes

mortem iramq; demonstrant. Persius,

Dentes crepuere relecti. Vergilius nono,

Dentibus infrendens.

Dentes
mortem
irāq; dei
demon-
strant.

Vitia dentium, rubigo & pituita, quæ satis nota sunt. Den-

tibus morsus, ut diximus, efficitur. Iuuenalis,

Rubigo
dentium

Ostrea callebat primo deprendere morsu.

Pituita.

Cuius diminutiuum morfiuncula. Plautus in Milite, Com-

Morsus.
Morfiun-
cula.

pressiones arte amantium comparatæ, teneris labellis mol-
les morfiunculæ.

LINGVA

Lingua.
Lingua
Latina.
Græca.
Glossa.

IN ORE est lingua, a ligandis cibus nominata.
Non modo membrum hominis, uerumetiam
sermonem significat. Vnde & Latina & Græca
lingua dicuntur. Hanc Græci nuncupant glos-
sam.

fam. & Latini hoc quoque uocabulo utuntur. Glossæ enim (ut ait Quintilianus) sunt secretioris linguæ expositiones, & recte notiora enim minus nota declarant. hinc etiã Glossemata uocem minus usitatã significantia deriuari autumat. A lingua ligula diminutiũ fieri (nam hæc quoque a ligando dicitur) exclusio literæ nõ obstat, cum a frango quoque fedifragus, n, litera exclusa manifesta deriuatione descendat. Lingua est irrisionis signum, cum ex ore porrigitur, Persius, Nec linguæ tantum sicut canis Appula quantum. Et in Au. Gellio Q. Claudij uerba de Gallo sic referunt, quã cũ Manlio qui Torquatus postea fuit, pugnatũ est. Deinde Gallus irridere cœpit, atque linguã exertare. Sed cur antiquitas (& nunc quoque in usu est) linguam in irrisionẽ exerta uerit, cognita facile est. Ostenditur enim lingua tanquã sermonis ministra, ac si hoc gestu indicaret longa lingua, id est, plurimo sermone opus esse, ad exprimẽda uitia eius in quem lingua exertat. Sed antequã ulterius progrediar, ne ingratus uidear, suadente Apuleio in Magia cũ dicit, Cui illa fandi cura sit, impensius cætero corpore os colendũ, quod est animi uestibulũ, & orationis ianua, & cogitationũ comitiũ, plura in mediũ afferã, de hac hominis parte, hoc est, de ore. Non enim animi nostri uestibulum negligendum est, ianuã sermonis postponenda, cogitationum concilia contemnenda. his enim maxime homines cæteris animantibus præstant. Et hæc hominis pars uiros doctos ad culmen dignitatis uexit. hæc Galeottum multis principibus iunxit & maxime regi MATTHIAE uiro inuictõ, qui nondum octauum & uigesimum annum egressus, Dacia uicta, superata Boemia, fugatis ex Hungaria hostibus, Brensis in ditionem reductis, Turchorum

Glossæ.
Glosse
mata.
Ligula.

Lingua
exerta si
gnum ir
risionis.

Matthias
Coruinus
Vngariæ
rex.

antur, a
igram
us ani
eris.
entes
Den
Com
mol
nata.
etiam
graca
glos
sam.

Turchorum exercitu saepe caeso, tam clarum in toto orbe terrarum nomen obtinet, ut nuper deua staca Euboea Chalcideque obtrita, infandis Turchorum caedibus, tota christianorum spes in sapientissimo ac fortissimo rege MATTHIA, fixa ac locata sit. Hac eadem mihi Galeotto, & diuitias parauit, & honores tribuit, & amicos conciliauit. De hac igitur latissime dicendum est. ingrati profecto esset, tam excellentem hominis partem, sicca oratione pertransire. Nam ut omittam, quantae uirtutis sint, uerba, in hoc oris uestibulo concepta, quae tam religione quam magia omnibus fere innotuerunt, dicente Horatio,

Carmine dii superi placantur carmine manes.

De literis erit sermo noster. Dicemus enim in qua parte huius uestibuli, quaeque litera formetur, & cur sit diuersae formae.

DE LITERIS

Litera
unde.

LITERA quasi legitera, eo quod iter legentibus praebeat, hoc est, legentis iter. uel quod in legendo iteretur, ut Seruio in Donatum placet. uel a lituris, ut Priscianus addidit, dicta est. sed nobis quoque licebit aliam deriuationem imaginari & fortassis ueriores. Nam a linea magna dicta uidetur, quandoquidem graece gramme linea dicitur, & inde gramma litera, & grammatica literatura. Ad cuius deriuationis exemplum, nostra formata sunt, ita ut apud nos linea literam faciat, & haec literaturam, unde & literator grammaticus. Et literae quae notae quoque appellantur, ex lineis constant, quae aut circulum, aut semicirculum, aut oblongam, aut alterius formae figuram faciunt. Sed ubi formentur Martiano dicitur, quare autem sic scribantur

scribantur nostro ductu & auspicio utemur.

A. Ex duabus lineis constat, quæ suo contactu angulum
emanantem indicant, quæ uero per transuersum posita est,
certam mensuram hiatus ostēdit, quanto opus est in huius
elementi enunciatione, non enim plus minusue patere de/
bet hiatus ille, q̄ sit interpositæ lineæ mensura. nam acumē
anguli in summo. in imo uero linearum latum spatium. cer/
tam oris formam declarant. quandoquidem circa fauces spi/
ritus coartatur, quia lineæ spiritum ostendētes coeunt in an/
gulo acuto, & in fine circa os dilatator fit, cū hæc litera pro/
nunciatur. nam ore nimis patulo, nec nimis angusto huius
elementi fit sonus. ideo certa fuit opus dimensione, quæ in/
dicatur per transuersam lineam ad pronuntiandum. quod
dicēte Martiano firmatur. ipse enim ait, Nancq̄. A. sub hia/
tu oris congruo solo spiritu memoramus. Sed sicut de hac
litera diximus, ita in omnibus intelligendum est. lineas scili/
cet ex quibus literæ cōstant, pro spiritus cōditione formari.

B. Vt idem ait, labris per spiritus impetum reclusis dici/
mus. Et huic Martiani dicto. huius elementi figura cō/
cordat. nam linea ab utraq̄ parte intorta, & clausa, spiritum
in labris tortuose reclusum insinuat, & quæ in medio posita
est, spiritus exhalationem ostendit, cuius impetu lineæ infle/
xionem repræsentantes aperiuntur.

C. Vt in eodem legimus, molaribus super linguæ extre/
ma appulsis exprimitur. Et huic uerbo figura haud dif/
ferentanea est. nam semicirculus est, molares enim linguæ ap/
pulti, spiritum ab una parte claudunt. ita tamen ut circa fau/
ces reuolutus spiritus, cum in rotundum tenderet, concidat,

p semi

circulus est, molares enim linguæ appulsi, spiritū ab una parte claudunt. ita tamē ut circa fauces reuolutus spiritus, cū in rotundū tenderet, concidatur, semicirculumq; efficiat.

D Appulsu linguæ circa superiores dentes innascitur. Et hoc eius forma clare demonstrat. nam duæ superiores lineæ decentem hiatū oris faciunt, & linea inferius claudens illasq; quodāmodo intercicens, concisionem exhalationis per linguam ad dentes superiores appulsam insinuat. ascendit enim linguæ cuspis addentes ut spiritum concidat, qui in omnibus elementis per ipsas linearū uarietates ostenditur. nā non consideratur hiatus quantitas, nisi propter spiritū. hiscere enim & non spirare non est litteras formare.

E Spiritus facit lingua paulum pressiore. Hæc Martiani sententia in descriptione literæ dignoscitur. nam cū ex hemicyclo, & linea in medio posita constet, ratio ipsa dicitur in huius elementi enunciatione, quandoquidē hemicyclos fauces uersus, clausis ut in c litera est, circūactū spiritū indicat. & quod in medio semicirculi positū est, mediocritatē in eleuatione aut depressione linguæ necessarā demonstrat. nō em̄ hæc litera fit, si lingua, aut ad palatū ascendat, aut si prostrata iaceat, sed si mediocriter surgat.

F Dentes labrum inferius deprimētes, quod ex eius characterē deprenditur. Longiorem em̄ lineam duæ breuiiores attingunt. nā illa superior linea indicat spiritū a dentibus in labijs reflecti, nec libere euagari. quandoquidē literam a superiore parte contegit. Et inferior illum eundem spiritum a dentibus in medio fere concidi, sicuti breuior & inferior linea longiorem in medio tangit. Fuit enim necessariū in huius literæ formatione, ut uolentia esset in labris, sicut in B
litera

litera dictum est. Ibi enim uolentia spiritus labra recludit, & hic apertis iam labris spiritus ipse truncatur. haud igitur mirum est quoniam haec litera in labris quoque concipitur, si pro Digamma Aeolico ponitur, uel Digamma pro ea, cum formationis loco & figura concordent. Duplex enim r, F, constituit si alterum alteri superponatur. & haec eadem figura inuersa digamma Aeolicum est. Et haec gerit figuram, ut diximus propter formationem, nam longior linea spiritum libere ad labia usque uenientem, insinuat. & duae breuiores uirgulae maiori aequae distantes, affixae, non nisi ex dentibus congruam incisionem exhalationis ostendunt.

Digamma
aeolicum.

G. Spiritus cum palato. Pro quo, Martiani sermone non est omittendum quod ponunt Grammatici, dicunt enim Caius & Cneus, C litera scribi, pronuciari uero G, & hoc propter harum literarum affinitatem, nam G & C in eodem oris tractu formantur. sed in C, spiritus licentius euagatur, in G uero retorqueatur ad palatum, quod non est eius figurae dissentaneum. Linea enim in inferiori parte hemicycli, sursum & introrsum reuoluta, reflexionem exhalationis ad palatum euidenti ratione demonstrat. Esse autem cognationem in C & G, non modo ratio sed usus ostendit. Dicimus enim centum, ducenta, & quadraginta, & quingenta pro quadricenta & quingenta.

G

G & C.

H. Corrahis paulum faucibus uentus exhalat. liber enim spiritus ab omni parte exit, sicuti per latera huius litterae indicatur, quae lineam in medio per transversum positam continet, ut certa hiatus dimensio ostendatur. non enim haec littera siue aspiratio, ore nimis patulo nec clauso nimis exhalat, nam si hianti ore aut recluso dixeris, nuncquam aspirationem sed efflationem effeceris.

H

p 2 H spiritus

I. Spiritus proprie dentibus pressus, exit sine impedimen-
 to tenuiter, tamen, unde I eius caractere nusquam linea flechi-
 tur. Sed hic aliquantisper immorandum, nam cum hæc lite-
 ra sit principium numeri nostri, & plures latinæ litteræ nu-
 merum significant, non est omittenda ratio literarum. I ex
 recta linea constat, sine qua nulla elementa formantur. nam
 hæc aut duplicatur, aut in rotundum agitur, aut incuruatur,
 aut alijs modis describitur, in formatioe literarum. sola enim
 hæc inter elementa rectam lineam continet. Et ideo maiores
 nostri hoc uidentes, principium numeri eam constituerunt
 & unitatem significare. unitas enim omnium numerorum
 mater est. Ita enim inquit Boetius secundo arithmetica, quod
 quemadmodum per se constantis quantitatis unitas, princi-
 pium & elementum est, ita & ad aliquid relatæ quantitatis
 mater est, demonstramus enim quod hinc & eius procreatio pri-
 ma foret, & in eam rursus postrema resolutio. Hactenus Boe-
 tius. Non igitur numerum per I unitatem significari, quando
 quidem omnia elementa ab ipsa linea sumunt exordium, &
 in lineam resoluuntur. Nec assentior Prisciano qui, in libro
 de numeris & ponderibus huius litteræ significationem, in
 numero, a Græcis quoque detorquet, nam duplicata dualita-
 tem, triplicata triadem, quadruplicata numerum quaternar-
 rium representat. V quinque, quia quinta uocalis est. Et hæ
 duæ uocales duntaxat numerum significant. C centum, quia
 eius numeri principale elementum. D quingenta, quia inter
 hanc & M, quod mille significat, sunt quinque litteræ quæ di-
 midium millenarij numeri faciunt. Nam in mille, decies cen-
 tum reperitur. Sunt hæc litteræ intermediae E F G I L, nam
 K non est nostra, nec ea indigemus, & H, aspiratio, nota est
 litera

V cur
 quinque si-
 gnificat.
 C centum.
 D cur p
 quinque

midium millenarij numeri faciunt. Nam in mille, decies cen-
 tum reperitur. Sunt hæc litteræ intermediae E F G I L, nam
 K non est nostra, nec ea indigemus, & H, aspiratio, nota est
 litera

litera. L significat quinquaginta, ad imitationem Græcorū nā apud Græcos ueteres μ id est n numerum hūc significat. L autē & n inuicem sibi cedūt, ut ait Priscianus, & ideo lympha & nympa dicitur. X decē, quia decima est consonās. ut ait idem autor, & apud nos quoq; si diligenter inquirim⁹ decima est, nam C G Q, sunt una litera ut eodem teste didicimus. B & F, inuicem sibi cedūt, nam bruges & fruges dicimus. S uero non literam sed sibilum esse ostendimus, cū de ea faciemus mentionem. Hac igitur habita consideratione. X decima apud nos quoq; cōsonans est. Sed unum aduertendum est duas tantummodo uocales, id est I & V, duas semiuocales, ut L & M, duas mutas, ut CD, ad numerū significandum fuisse a Grammaticis assumptas. Sed X cū ex c & s constet, duplex litera, non uera consonās est. quandoquidem ex c & s efficitur. Q, quam diximus esse unam cum c & g, pro quingentis millibus apud ueteres ponebatur, quoniam erat initium nominis. De literis igitur numerum significantibus satis dictum est, nunc ad institutum nostrum reuertemur.

K. Faucibus palatoq; formatur, non enim in eius charactere duæ minores maiori lineæ ita applicarentur, ut angulum constituant, nisi in eius enuciatione, spiritus diuisus sursum ac deorsum, non magno tamen hiatu ad fauces palatumq; ferretur.

L. Lingua palatoq; dulcescit. Constat enim ex linea longa, cui breuior quadam in fine adnectitur, ita ut rectū angulum constituat, ex quo ostenditur spiritū ab ipsa lingua ad palatum illūsi. minor enim linea exhalationem libere euagatē reflecti ad palatū indicauit, in cuius reflexione

L cur pro quinquaginta.

L & n sibi inuicem cedunt.

X cur pro decem.

B & F sibi inuicem cedunt.

Q p quingentis millibus.

K

L

Locus
Plauti in
Aulularia.

non acutus sed rectus angulus constituitur, id est non nimis inflexa, quod esset acuti, nec nimis explicata, quod esset obtusi, sed lingua mediocriter recurvata, quod recti anguli officium est, spiritus ipse palato dulcescit. Et in hanc figuram incatus est Plautus in Aulularia his uerbis. Nec quicquam melius est mihi, ut opinor, quam ex me ut unam faciam litteram longam laqueo collum quando obstrinxero, de hac littera intellexit. Qui enim sic pendeo L, imitatur, nam corporatura lineam longam, & pedes breuiorem representant.

M

M. Labris imprimitur. Sic eius nota indicata. Nam ex tribus lineis constat, duabus latera constituentibus, & tertia sinuata lateribus, ita coniuncta, ut obtusos angulos efficiat. Huius figuræ ratio est, quia spiritus in utrumque labrum impactus, per laterales lineas representatur. & cum non habeat liberum exitum, in labrisque obuerfetur, ideo superior sinuata linea fingitur. Est enim in hac littera sonus imperfectus & quasi in exitu ad interiora repulsus, sicuti ex ipsa figura ostenditur. nam si lineam superiorem lateribus tribueris, & hanc litteram in duas æquales diuiseris portiones, erunt latera tantum quidam uncini, ex quibus retusus spiritus indicatur, unde non immerito quidam antiquorum hanc litteram hemitoniū esse dixerunt.

M hemi/
tonium.
N

N. Lingua dextris appulsa colligitur, duas habet lineas inæquales nam dextera paulo longior sinistra est apud nos ab una enim parte magis, quam ab alia dextris lingua impingit, & ad superiora ipsa exhalatio recuruat. sicuti per lineam transversam non recte positam indicatur. nam sinistra linea transversa hac annexa, similitudinem quasi L in se continet. nam lineam rectam alia attingit, sed non in fine ut in L, nec rectum constituit angulum sed

sed alio modo descēdit, propter hanc similitudinē apud ue-
 teres in usu fuit, ut L & N inuicē sibi caderēt. Sed apud græ-
 cos hæc litera alia forma scribit̃, quia in græcanicæ literæ p̃-
 nunciacione spiritus dentibus imprimitur. Hæc litera cū D
 quoq; habet affinitatē. utraq; em̃ scilicet dentibus appulsa
 lingua format̃. & ob hanc causam D & N, apud uetustissi-
 mos inuicē sibi cadūt. Terentius in Phormione, Quia nō re-
 cte accipitri tenditur neq; miluo. Legitur etiā & tennitur. ha-
 bet em̃ n̄ litera cū d̄ cōmunionem, ut Donatus inquit.

O. Rotundiore spiritu comparatur. Forma enim per se
 patet, nec declaratione indiget. circulus enim hoc est
 forma capacissima est. Vnde ore rotundo loqui dicuntur hi
 qui multa paucis exprimunt. capacioris em̃ formæ uidetur
 horum uerba, q̃ eorum qui multis pauca dicūt. ideo in lau-
 dem Græcorum dixit Horatius
 Grais ingenium, Grais dedit ore rotundo,
 Musa loqui.

Sed apud latinos e & o pro quantitate uariānt pronuncia-
 tionē, ut inquit Seruius in Donatū. E siquidē cū corripitur,
 ut equus, pro animali, sic sonat quasi diphthongus æ, in qua
 ore apertiore utimur. Cū uero producit̃, ut idē ait Seruius,
 sic sonat quasi I, ut demens. Eadem ratio est in O, cum bre-
 uis est, Vt opus, rotundo ore enunciatur. cum uero longum
 O, Vt orator, Roma, intra palatū sonat. Quod rationi non
 est dissētaneū. Breuia em̃ cito finiūt̃, ideo pleniore & aper-
 tiorē utimur ore, ut q̃ citissime exhalet. Quæ uero producū-
 tur diutius durant, ideo spiritus retardatur. Ea propter e lit-
 tera longa quasi ī pronunciat̃, quia ī efficit, ut dictum
 est, spiritus dentibus pressus. Et o longum elemētum, intra
 palatum

L & N si/
 bi inuicē
 cadunt.

D & N si/
 bi cadūt.
 cur?

O
 Ore rotū-
 diore lo-
 qui.

E & O ua-
 riāt, p̄nū-
 ciationē.

O breuis
 & produ-
 ctū p̄nū-
 ciatio.

P. Labris spiritus erumpit, cuius character notus est, quoniam in B littera diximus, quæ cum hac littera quadam cognatione iungatur. media enim linea in B erumpentem spiritum indicat. Sed in hac non tanto spiritus impetu opus fuerit in recludendis labijs. superiore enim labio formatur. & ideo huius elementi superiora sunt clausa. Esse autem B & P, quadam cognatione ligata, ostendunt plurima. nam triambos & triumphus dicitur. Byrrus & Pyrrhus, Byxos & Pyxos, unde & pyxides, cum buxus dicatur, certa ratione noscuntur esse cognata.

Q. Appulsu palati ore restricto. Sed C & Q idem sunt (teste Prisciano) quod ab eorum figura non est alienum. cum in utroque sit semicirculus, sed in Q magna clauditur, & crispanti linea decoratur, ut restrictiore bucca & alio uerberatu opus esse in enunciatione ostendatur. Nam in Q sonus huius litteræ C est in principio, sed in fine clauditur, & uibrante spiritu palato illiditur, cum in C libera sit exhalatio. Esse autem his elementis cognationem plura indicant, & maxime nomen relatiuum quis uel qui. cuius obliqui tam quæ quæ c retinent. nam cuius & cui quem & quo dicimus.

R. Lingua crispante dicitur. Duæ enim breues longiori lingua a parte dextra annexæ, quarum superior litteram claudit, inferior uero uibrata descendit, uibrationem linguæ ad superiora clauso spiritu tendentem, manifestissime ostendunt. Et hæc littera canibus tribuitur, Persius,

Sonat hic de nare canina

Littera.

& Donatus in Terentium ita exponit Irritatus est ira pro uocatus

uocatus. Dicitur autem a canibus, qui restrictis dentibus, R, literam imitantur.

S Sibilum facit dentibus uerberatis, & ob hanc causam S
 quidam putauerunt non esse literam. Et apud antiquos
 saepe in uersu abijcitur. Iuuenalis,

Dispositis praediues hamis. Vergilius,

Inter se coisse uiros & decernere ferro.

Linea intorta sibilum indicat, in sibilo em spiritus inflectit.

T Appulsu linguae dentibus, quia impulsis extunditur. T
 Hoc ex eius figura depredimus, linea in longum & re-
 ctum exporrecta, pro exeunte spiritu ponitur. quae uero in
 summitate transuersa locatur, spiritum in ordines dentium
 impactum indicat. & quia nusquam clauditur ab utroque latere,
 exeuntem exhalationem ostendit. Sed haec litera apud Grae-
 cos habet in se aspirationem, Et sola cum scribitur, mortem
 significat. Vnde Persius,

Et potis es nigrum uitio praefigere theta.

Apud Latinos uero, T, ueteribus senatusconsultis inscriptum, T,
 tribunos censuisse significabat. Apud Hebraeos uero Tau, Tau,
 quod huius literae uim obtinet. litera salutaris fuit. Legitur
 enim in Ezechiele, Transi per mediam ciuitatem in medio
 Hierusalae, & signa Tau super frontes uirorum gementium. Hoc
 autem illis contigit propter signum crucis, futurum tunc, Hoc enim
 elementum patibuli in quo saluati sumus, formam gerit.

V Ore restricto labrisque prominulis exhibetur. Huius V
 forma nota satis est, nam inferius clauditur, & superius
 aperitur, ut compressus in principio exhalationis spiritus,

X liberius euagetur per labia exporrecta. X
 Quicquid, C, atque, S, formauit, exsibilat. Sed de hac
 q litera

q litera

litera nihil dicendum est. non enim ea indigemus, nec in numero literarum est, ut Varroni & Prisciano placuit. De C, & S, ex quibus hoc elementum constat plene diximus, ut in eius figura recognoscitur, X, nam inuersum, C, & græcum sigma continet.

Y, Appressis labris spirituq; procedit, ut idem Martiana ait. sed græca litera est, & in græcis dictionibus utitur. Et hanc reperit Pythagoras Samius. Differt ab, i, in pronuntiatione, quando quidem in hac litera, i, labra prope dentes premuntur, & in hac cum labris spiritus, ita ut quasi, u, litera concludatur. Linea enim dextra a parte inferiori longior, indicat non omnino ut, u, debere concludi.

Z, Non est litera, sed duplex sibilus, id est, duplex, s, & hoc eius figura bis intorta indicat. Hanc literam (ut Martianus ait) Appius Claudius detestatur, quod dentes mortui dum exprimit, imitatur. De literis igitur cum satis superq; dixerimus ad linguam reuertamur.

LINGVAE VITIA

Linguae
uitia.

LINGVA in cæteris animantibus semper absoluta est, in homine tantum, ita sæpe constricta uenis, ut intercidi eas necesse sit. Alioquin ad loquendum inepta est, Legimus enim Metellum Pontificem adeo inexpeditæ linguæ fuisse, ut multis uicibus tortus credatur, dum meditatur in dedicanda æde Opifera dicere. Sunt igitur linguæ uitia plurima, & omissis quæ nota sunt, ut elinguis, & bilinguis, & linguax quoq; cuius significatio

significatio patet, nam is dicitur qui nimium & stulte loquitur. Au. Gellius primo noctium Atticarum. Hoc genus homines in uerba prouectos, locuteleios & blaterones, & linguaces dixerunt. In uitijs est balbutire, id est, lingua impedita aliquid pronunciare, quod plerumq; ex industria fit. Balbutire
Horatius primo Sermonum,

Hunc uarum distortis curibus, illum
Balbutit scaurum prauis fultum male talis.

Et balbus quod ad rem, personamq; refertur. Tibullus, Balbus.

Balbaq; non puduit dicere uerba senem.

Blesus, nam & hoc linguæ uitium est, is dicitur qui in pronuntiatione aliquam excludit literam. Nam plurimi sunt, qui elementa quædam minime possunt proferre. Vergilius in Priapeis, Blesus.

Cum loquor una mihi peccatur litera nam te

Pedico semper Blesaq; lingua mea est.

Sed tam blesus q̄ balbus, & qui maiori difficultate loquuntur, Trauli cognominantur. unde & Traulis. Lucreti⁹ quarto, Trauli.

Magna atq; inanis cataplexis plenaq; honoris Traulis.

Balba loqui non quit, traulis muta pudens est.

In uno quoq; enim uerbo qui huiusmodi est, diu reluctat.

Et Aphthiphos lingua uitiosos esse ostendit Vlpianus de Aphthi-
edilitio edicto, his uerbis, Quæsitum an balbus & blesus & phus.

aphthiphus, isq; qui tardius loquitur, & uarus & uaricus uitiosus sit. Sed Opicus cuius meminit Iuuenalis,

Opicus.

Nec curanda uiris opicæ castigat amicæ

verba solæcismum liceat fecisse marito.

Tam ad uerborum fracturam, q̄ ad libidinē refert. Is em̄ Opicus est, qui uerba inculcat, atq; supplantat, de quo Persius,

q 2 Actenero

Ac tenero supplantat uerba palato.

Nam huiusmodi locutio etiam ad libidinē in usu est. Non
 oscus. mirum igitur cuius uideri debet, si opicus oscus dicitur, teste
 osca uerba. Festo. nam osca uerba, ut eodē teste didicimus, turpia sunt,
 a quibus obscena deriuant, ut quidam autumant; Sermones enim blandi ubi fracta & blefa uerba noscunt, cinædis conueniunt. Opicus enim propter hanc similitudinem qui corrodit & forat dictus est. Iuuenalis,

Et diuina opici rodebant carmina mures.

ὄπι εἰμ̄ græce foranēn, & mures corrodingo forant. Qui-
 Vitiligo. dam putarunt uitiliginem quoq; linguæ uitium propter
 Martiani sermonem, qui sic in tertio libro loquitur, Scabros
 dentes uitiliginēsq; linguarū, quas in Sola equidē ciuitate
 contraxerat. Sed uitiligo est totius corporis uitium. Nam
 uitiliginem faciunt diuersi coloris maculæ, per omnia mem-
 bra dispersæ, sic dictam uel a uitio, uel a uitulo propter eius
 membranæ candorem, qua nascitur indutus. Et hanc macu-

Alphion. lam Græci Alphon; unde nos album dicimus appellant, ut
 ait Festus, allegans Lucilium, Hæc odiosa mihi uitiligo est,
 unde dolet, inquit. Sed Cornelius Celsus Vitiliginem dicit
 esse herbam, quæ alphos dicit, quia alba. cum & alia quoq;
 sit guttis dispersa, quæ melas colore nigro dicitur; utraq; ta-
 men serpit. Ob hanc igitur similitudinē uitiliginem magis
 dictam puto. non enim hæc herba siue uirgultum, ut ait Fe-
 stus, a uitulo uel a uitio, sed a uite nuncupatur. cuius natura
 est, ut sine adminiculo stare non possit. De morbo sic memi-
 nit Apuleius in Magia, Cum caro in humorem crassum, &
 spumidum inimico igni colliquefacit, & spiritu in idem par-
 to, ex candore compressi aeris albida & humida tabes fluit.

etra

terra namq; tabes, si foras e poris prospirauit, maiore dede-
 core q̄; noxa diffunditur, pectoris primorem cutem uiligini
 ne insignit, & omnibus maculationibus conuariat. Plinius
 de hoc eodem morbo uigesimo naturalis historiae, Ferunt
 eos qui quotidie edunt, scilicet capparim, Paralyfi non peri-
 ditari, nec lienis doloribus. radix eius uiligines albas tollit.
 Ex his igitur ostendimus uiliginem maculam non modo
 linguae, sed totius esse corporis, & cum pro linguae uitio su-
 mitur, per quandam similitudinē dicitur. Sicut illud Persij.

Vnde haec sarrago loquendi

Venerit in linguas.

Oris quoq; est, & oscito & oscitor in eadem significatione, Oscito.
Oscitor.
 ab ore & cito, as. deriuata. Accidit hoc & in alijs ut passiuae
 uocis uerba ab actiuis plerumq; descendant, a scio sciscitor, Sciscitor.
 & a proficio profiscor. A cito igitur oscito & oscitor. Persius, Profi-
ciscor.
 Oscitat hesternum; dissutis undiq; malis.

Et Cicero sexto ad Herennium, Cum etiam maiores impen-
 dere uideantur, sedetis & oscitamini. Oscitare autem est hi- Oscitare.
 scere, & hisciacus, qui nimium oscitat. Cato in primo rerum Hisciaco.
 rusticarum, Vinum ad hisciacos sic facito, de iunipero mate-
 riam semipede crassam concidito minutim, eam teruefacito
 cum congio uini ueteris. ubi refrixerit, in lagenam confun-
 dito, & postea id utitor. uini cyathum mane ieiunus prode-
 rit, Est etiam oris uitium oscedo, nam graueolentiam signi- Oscedo.
 ficat Q. Serenus.

Hinc oscedo fugit linguae quoq; uulnera cadunt.

Et in ore sputum & saliuua uersantur Lucretius, Sputum.
Saliua.

Tenuia sputa croci contacta colore.

Spuere enim manestam habet significationem. Persius,

q̄ 3 Despuere

Despuit in mores.

Et saliu a saliendo dicta, in ore enim succrescit, nota signifi-
cationis, differt tamen a sputo, nam hoc humoris nimietate
redundat. Salu uero non modo humiditate, sed uitio ple-
rumq; fit hominis. ideo multiplici epitheto distinguit. Per.

Lustralibus ante saluus

Expiat. Idem,

Nec tenuem solers tuxdorum nosse saliuam.

Ad Ganeonem retulit. Et in eodem legimus,

Inq; luto fixum possis transcendere nummum,

Nec gluto sorbere saliuam mercurialem.

Ad lucri cupiditatem spectare, Mercurius enim lucri deus
est, ut testatur Plautus in prooemio Amphitryonis. Sed bea-

Salu
uirgo.

tus Augustinus saliuam uirginem uocauit, qua stomacho
ieiuno manauit. dicit enim, Quanta sit orandi differentia

inter uacuum uentrem & refertum, inter rubentem faciem &
ora pallentia, inter saliuam uirginem & labia crapulis disso-

luta. Recte igitur hic doctissimus & sanctissimus uir, uirgi-
nem saliuam dixit nondum potu ciboq; corruptam. Nam

Virginis
charta
apud
Martiale

uirgo de unaquaq; re intacta dicitur. Martialis primo,

Custodit ipse uirginis pater charta.

De ore igitur satis dictum cum sit, ad fauces sermo uertat.

FAUCES

Fauces.

FAUCES dicuntur angustia montium, & alio-
rum locorum. Vergilius sexto,
Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus oris.
Sic etiam in animantibus. Os enim ibi angu-
statur. Sed per similitudinem nuncupantur in montibus
alijue

alijſue locis. In animantibus uero ſecundum earum ſignifi-
 cationem. ſic enim dicuntur quia ibi uox format. Nam au, Au, & o,
 & o, inuicem commutari nemo dubitat. Dicitur enim plau, commu-
 ſtrum ploſtrū, aula olla, Claudius clodius, Faux quaſi fox. tantur.
 F, autem & digamma Aeolicum inuicem ſibi cædunt. Faux F. & di-
 ergo fox, & fox quaſi uox. Fauces igitur quaſi foces, & inde gamma
 uoces. A uocibus ergo dictæ ſunt. De his intellexit Vergi- aeolicum
 lius cum dixit, Et udæ ſibi inui-
 Vocis iter. dunt.

Plautus in curculione, Os amarū habeo, dentes plenos, lip-
 piunt fauces fame. Sunt autē fauces foramina duarū fiſtu-
 larum cibalis ſcilicet & ſpiritualis, quæ cōtinua humectatione
 indigent, ſiccæ enim exulcerantur. Vnde Vergilius in maio-
 rem luporum rabiem dixit ſecundo Aeneidos,

Faucibus expectant ſiccis. Perſius,

Et agris,

Faucibus exuberat grauis halitus.

Ouidius quinto metamorphoſeon,

Caret os humore loquentis.

Et

Fauces arēt uix eſt uia uocis in illis.

Ab his igitur ſuffoco & præfoco uerba formantur. Eſt autē Suffoco.
 præfocare ſpiritū faucibus claudere. Ouidius in ibini, Præfoco.

Præfocent animæ Gnoſia mella uiam.

Secunda producta, quia ex diphthongo eſt. nam ſuffoco &
 præfoco penultima braui, licet a foco apte deriuari poſſint.

Extinguitur enim hominis uita quæ ex calore eſt, obſtrictis
 faucibus. nō memini me legiſſe apud idoneos & emēdatos.

Sed circa fauces ſit ravis, ſic em̄ apud uetuſtos raucedo uoca-
 tur. Plau. in Aulularia, Si quid poſcam⁹, ad rauim poſcam⁹. Ravis.

Sed ſit

Raucedi/ Sed fit raucedo, aut nimia siccitate propter clamorem, aut
nis causa nimio humore ad uocis loca fluente, ex quibus uox homini
plerūq; negatur. Sicuti de Hortensio legit de quo sic Q. Sc.
Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore.

Planum radit iter, sic est Hortensius olim
Absumpris causis, etenim confectus agendis.

Obticit cum uox domino uiuente periret.
Et nondum extincti moreretur lingua disertis.

Vua.

Illud quod in fine palati dependet, circa fauces, ut in hiante
homine conspicitur, uua nuncupatur, quæ etiam de apibus
dicitur. nam cum collectæ sunt in modum bottrionis, uuam
fecisse narrantur. Plinius cum de apibus loquitur in undeci-
mo naturalis hystoriæ. Tunc ostenta faciunt priuata ac pu-
blica, uua dependente in domibus templisq;. Vua igitur ho-
minis pars, quia ut uua dependet, & humiditate uariatur.
Sicuti uuam uitis cernimus, intumescit em & plerumq; pu-
trefcit humore superuacuo. Et est uocis moderatrix sicuti
uua. Dicit enim Horatius,

Ennius ipse pater nuncq; nisi potus ad arma
Profiliuit scribenda.

Vuam autē p uino accipi testatur, idem in carmine lyrico.
Cæcubum & prælo domitam caleno

Tu bibes uuam.

De hac hominis parte sic Q. Serenus,
Aegrescunt teneræ fauces cum frigoris atri
Vis subijt, uel cum uentis agitabilis aer,
Vertitur, atq; ipsas flatus grauis inficit uuas.

Et recte nam hæc pars multis est morbis obnoxia. De na-
tura enim sui spongiosa est, & humorem a cerebro capiteq;
fluentem

fluentem excipit, ne ad stomachum & intestina labatur. ea propter suppuratur læditurq; frequenter. Accedit etiã ad hoc q; ibi aër repercutitur formaturq; uox. & tanq; quoddam repagulum obstat, ne spirit⁹ naribus captatus, statim ad pulmonem deferatur. prius enim illic illiditur, ut iã purgator, sine noxa ad interiora descendat. facile enim pulmo aut nimia frigiditate, aut pestilenti aere uitiatur. hoc igitur obstaculo corruptus aer, siue a naribus, siue ab ore trahatur, aliquantisper retardatus descēdit innōxius. Esse autem mo-

Vua mo/
deratrix
uocis.
Celisto/
mia.

deratricem ipsius uocis uuam manifesto cognoscimus. nam qui ea carent ululare magis q; loqui uidentur. ita ut in eo celistomia appareat. quam dicit Quintilianus tunc fieri, cum uox quasi in recessu oris auditur. Sed de eo qui uua caret sic loquitur Vlpianus de ædilitio edicto, Si uua in gutture alicui præcisa sit, tollere magis q; præstare redibitionē. q; morbus minuitur. sin autem uitium perseueraret redibitionem locum habere. Tonsillæ sunt circa uuam ex utraq; parte in-

Tonsillæ.
Glādulæ.

fra fauces. uocanturq; glandulæ, ob quandam glandis similitudinem. caro em̄ ibi est glandulosa. Hæc pars ab antiquis iucundisaporis putabatur. Martialis tertio, Partitur apri glandulas palestritis, Apitius, interpones pullas pulli, glandulas edonas. Hinc illa pars suis laudatissima glādium dictum est. Plautus in Captiuis, Perruncauit tribus tergoribus glandia. & inde caro glandionica. Idem in Menechmis, Glandionicā suillam, lardum, pernam. Esse autem suis hanc peculiarem laudē ostendit Columella, qui porcum laudat, qui est amplæ & glandulose ceruicis. Sed quidam putauerunt in homine tonsillas dici huiusmodi carnem, in brutis uero glandulas. cum glandulæ

Glandiū.

Caro glā/
dionica.

r dulæ

Glādulæ dulæ tā de homine q̄ de bruto dicuntur. Cornelius Celsus
 tā de ho- quarro, itemq; arteriæ quas parotidas, uocāt, sursum proce-
 mie q̄ de dentes, ultra aures feruntur. & in ipsis ceruicibus glandulæ
 brutis di- positiæ sunt. Tōsillas diminutiū a tole putat Festus. Est au-
 cuntur. tem Toles, ut idem ait, tumor fauciū. Sed animus inclinat
 Toles. ut tonsillas dictas putem, tāq; loca in quibus fistulæ & ciba-
 lis & spiritalis religatæ sunt, uel quia huiusmodi morbus tā
 uehemēs acutusq; est, ut nō minus q̄ acutiores paxilli, pun-
 gat. Tonsillas em̄ ueteres dixerunt dolatos palos in acumi-
 ne & cuspidē præferratos, qui nauis religandæ causa in litto-
 re figuntur, ut Festo dicente, cognoscimus. Sed unū nō est
 Tonsillæ. obliuioni tradendum glandulas sæpenumero intumescere
 Pali. adeo, ut hominem graui morbo infestēt. & huiusmodi mor-
 bum tonsillas ueterum diligentia uocauit. Plinius tricesimo
 Tonsillæ p morbo sexto naturalis historiæ cum de electro loquitur, Pado ue-
 ro annexa fabula, euidēte causa hodieq; transpadanorum
 aggressibus maxime decoris causa, sed & medicinæ, quoniā
 tonsillis creditur consistere & fauciū uitrijs. Sed has tonsillas
 circa uuam locari, ut supra dictum est, declarat Plinius xi.
 naturalis historiæ his uerbis, Tonsillæ in homine, in sue glā-
 dulæ, quæ inter eas uuæ nomine, ultimo dependet palato.
 Circa has partes nascitur morbus ille grauisim⁹ qui ab an-
 Angina. gendo Angina dictus est, de quo Lucilius,
 Improuisus abit quem una angina sustulit hora.
 Hic morbus apud græcos plura sortitur nomina, pro diuer-
 sitate ac uarietate malī, nam aliquando neq; rubor, neq; tu-
 mor ullus apparet, corpore arido cū difficultate anhelitus &
 membrorum resolutione, & id (ut ait Cornelius) græci *δυσπνοια*
χρ uocant. Interdū lingua faucesq; cū rubore intumescunt,
 uox

uox nihil significat, oculi uertuntur, fauces pallent, singultus quoque adest, & hoc Græci κυνάγχη appellant. nostri uero tam hoc quæ illud uno uocabulo Anginā nuncupant. Et græcorum quidam addunt & tertium, cum tumor tantum cum rubore est, & id κυσινάγχη uocitant. & hoc quoque apud Latinos Anginæ nomine comprehenditur. de qua sic ait Cornelius quarto, uulgo audio si quis pullum hirūdinium ederit, angina toto anno non periclitari, Sed hic morbus maxime infestat fues, ut in multis legimus. & Vergilius tertio Georgicon huius mali periphraſim fecit, cum ait,

Et quatit agros

Tussis anhela fues & faucibus angit obes.

His igitur expeditis, de gutture dicendum est in communi, postea ad particularia descendemus.

• GUTTUR •

GUTTUR tam manifeste significationis est, ut Guttur. expositione non indigeat. Significat enim tubulatū intestinū, Vnde Plautus non oblitus comici salis in Aulul. dixit, Etiā ne obturat inferiore gutturē. ne quid animæ emittat dormiēs. Genere masculino pro ano posuit gutturē. Vergilius autē pro gulæ parte in Georg. Et lætæ pecudes & ouantes gutture corui.

Hinc & in sacris, non clamabunt in gutture suo, pro spiritali fistula intelligitur. Persius uero etiam cibalē guttur dici ostēdit eo uersu,

Gutture sulphureas lente exhalante mephites.

Et tam interiorem quæ exteriorē partem gulæ significat. Iuuenalis.

Quis tumidum guttur miratur in alpibus.

Gutturo/
sus.

Et ab hac significatiōe gutturosos dici res ipsa indicat. cum gutturosi appellantur quorum guttur tanq̄ spongia quādam intumescit, ita ut hoc malum non morbus sed uitium

Struma.
Strumoso/
sus.

fit. Vlpianus de ædilitio edicto, Si quis natura gutturosus sit, aut oculos eminentes habeat. Accedit etiā ad hoc q̄ quidam istud uitium strumam nūcuparunt. Vnde Strumosus Iuuenalis,

Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, ue
Strumosum atq̄ utero pariter gibboq̄ tumentem.

Sed hoc malum & in obprobrium hominis poni, testis est
Catullus cum dixit,

Sella in curuli struma Nouius sedet.

De quo sic Boetius tertio de consolatione. Non uis ea esse magistratibus, ut utentium mentibus uirtutem inserant, uitia depellant, atqui non fugare sed illustrare potius nequitiam solent, quo fit ut indignemur eas sæpe nequissimis hominibus contigiōe. Vnde Catullus licet in curuli sedentem Nouium, strumam appellat. hæc Boetius, Sed huius Strumæ filium, cognominem patri, nam ipse quoq̄ Nouius dictus est, q̄ uis esset senator, proscrisit M. Antonius, cupiditate gemmæ, cuius Nouius possessor erat, magis q̄ ratione motus. Sed hoc malum porcos quoq̄ infestat. Plinius unde

Struma
porcos in
festat.

mo, Guttur homini tantum & suis intumescit, aquarum quæ potantur plerunq̄ uitio. Sed huius rei medicamentum docet Columella cum dicit. strumosis porcis sanguis sub lingua emittendus est. Ex hoc igitur, quia homini duntaxat

Scrofula.

scrofula struma accidit, sumptum est, ut quædā tubera spongiosa per corpus aliquando inspersa scrofulæ dicantur a quibusdam

busdam minus idoneis. nam illa quoq; sub strumæ appellatione comprehenduntur, ut rectius strumulae quasi parvæ strumæ quæ scrofulæ appellantur, sicuti passim legentibus occurrat. In summo gutture fit gargarizatio. Gargarizare enim est sæpe ad gurgulionem id est guttur reuocare. Et hoc uerbū apud ueteres duplici constructione locatur. nam res qua sæpe guttur alluitur in nominatiuo, plerūq; in ablatiue ponitur. Plinius uicesimo naturalis historię, uoci succus sub certamine utilis & qui gargarizatur uua tumente adiecta menta. Cornelius quarto, in uetusto capitis dolore communia sunt sternutamenta excitare, inferiora uehementer refricare, gargarizare his quæ saliuam mouent. Et hæc dicta sufficiant de gutture prout duas fistulas & tam exteriorem quæ interiorē partem significat. Nunc ad reliqua transeamus. Summū gulæ, fauces uocantur. cur autem ita dictæ sint rationem reddimus superius.

Strumulae.
Gargarizare.

FISTVLÆ

FAUCIBVS incipiunt duæ fistulæ, quarum altera cibalis, per quam cibus potusq; defertur. altera uero spiritalis, per quam respiratio fit, & hæc Cornelius asperam arteriam nominat. sed alia aliq; est superposita. Nam interior gula uocatur, quæ a Cornelio stomachus nuncupatur. quia stomacho connectitur, & per quam, ut diximus, cibus potusq; feruntur. Exterior uero epiglossis dicitur, licet hoc uocabulo, huius fistulæ superior pars uocetur. Nam tota uocatur curculio, ut in Laetantio legimus. Is constat ex ossibus flexuosis & mollibus quasi ex anulis in catenæ modū compactis, & imperfectis.

Fistulæ.
Cibalis.
Spiritalis
Aspera
arteria.

Stomachus.
Epiglossis.
Curculio

r 3 Nam

Nam ex ea parte qua iungitur cibali, lenis est. & hæc semper patet, ut spiritus habeat liberum exitum, qui ad pulmonem corq; defertur. Cibalis uero huic annexa aperitur per uices & clauditur. potus enim cibusq; cum corporales sint, modum ac uiam transmeandi faciunt. Sed cum cibus uoratur, clauditur epiglottis siue epiglossis foramen, quodam operculo chartillaginoso, quod quidam iuniores nouo uocabulo sublinguium dixerunt. Sed idonei minorem linguam nominant, Cornelius autem Celsus linguam quoque huius arteriæ obturamentum esse asserit. in quarto cum dicit, sub ipsis faucibus lingua est quæ, cum spiramus, attollitur, cum cibum potionemq; assumimus, arteriam claudit. Vnde non mirum si locus quoque epiglottis siue epiglossis dicitur, cum glotta & glossa recta ratione lingua uocetur. S enim & T inuicem sibi cedunt tam apud grecos quam apud ueteres latinos. nam pulto & pulso, merto & merso, teste Quintiliano, dixit antiquitas. Sed hæc caro chartillaginosa quam operculum spiritalis fistulæ diximus, cum ridemus attollitur, Risus enim omnia concutit, qua propter periculosum est, ne nos risus inuadat cum deglutimus, hoc enim operculum natura instituit, ne quid esculenti potentie ad pulmonem feratur, quod si accideret, nisi reijceretur, hominem strangularet. hinc est quod plerique uiri minimis quibusdam rebus suffocati interierunt, ut in exemplo sunt, Anacreon poeta, & Fabius senator ac prætor, quorum primus acino uuæ passæ periit. Secundus uero in lactis haustu uno pilo strangulatus est. Istarum fistularum iter uarium ac diuersum est. nam gula id est, cibalis fistula ad os tantum fertur. Gurgulio uero id est fistula spiritalis ad os, naresque dirigitur. Vnde loquendi facultatem habemus. Sed si respirationis

Sublinguium.
Minor lingua.

S & T in uicem sibi cedunt.

Anacreon.

si respirationis meatus aliquo modo intercipiatur, mutos facit. Nam uocalis ille spiritus per nares quasi mugientium erumpit. Vobis em̄ transitu ad os obsepto, aut nulla omnino semita est, aut non ita patens, ut plenam emittat uocem. & huiusmodi uitium plerunq; naturale est. aliquando casus efficit, sæpenumero uí morbi, aditu intersepto, uox ad linguam non habet meandi facultatē, ex quo fiunt de loquentibus muti. Fit plerunq; e cōtrario sicuti legimus in Valerio, nam Aegles Samius athleta mutus, indignatione accēsus, uocalis euasit. Sed a muto Mutire uerbū quod est summissa & imperfecta uoce fabulari. Persius, Mutire.

Men mutire nefas?

Et ut dictum est spiritus ad nares labens, in uerba nullo pacto conciditur. unde ad irrisionem pronunciatis pertinet illud Persij:

Balba de nare locutus:

Sed anteq; huic rei supremam manū imponamus, non est obliuioni tradendum, a diuersis autoribus fistulas gutturis quo ad sitū diuerso modo uocari. Nā Plinius, spiritalē fistulam interiorē uocat. cibalē uero exteriorē, quia cibalis spiritali superponitur. Cornelius autē exteriorē dicit spiritalē, interiorē uero cibalem propter sitim. nam quæ uicini or anteriori parti, exterior uidetur. Illa uero quæ longius distat a parte colli anteriore, fistula putatur interior, quia magis intus est. nam cum meminit de aspera arteria id est curculioe dicit, ita tamen ut ex parte exteriorē aspera, ex interiorē stomachi modo lenis sit. diuerso igitur respectu Plinius & Cornelius hæc dixerunt, in quibus dissentire uidentur cum maxime consentiant. Hæc igitur aspera arteria descendens ad precordia

Fistula interior.
Exterior.

ad precordia, cum pulmone committitur: quam quidam anti
Trachia. qui Trachiam uocant.

EXTA

HIS expeditis, consequens est ut ad alia descen
damus. Et interiorem thoracem hoc est truncum
in duas partes secabimus, in exta scilicet & uiscera,
una cum liene & iecore. nam hæc separatur
quodam membrana satis dura, quã græci diaphragma,
nostri uero transversum septum nuncupant. Cornelius
at sub corde atq; pulmone transversum ex ualida membra
na septum est. Hoc igitur a parte superiori habet pulmone
& cor, quæ proprie exta ab extando dicuntur. A parte ue
ro inferiori iecur & lienem, de quibus postea dicemus latius
sed prius de pulmone, deinde de corde nobis sermo erit, &
unum tamen ante dixerimus. Exta, ut dictum est, proprie cor
& pulmo dicuntur, quia in parte superiori locantur, & lien
& iecur hoc nomine appellantur, quoniam supra inferiora
intestina locantur. Vergilius in Georgicis,
Pinguiaq; in ueribus torrebimus exta columnis,
omnia simul complexus est. Romanorum religio semper exto
rum caput putauit iecur. unde Festus hæc omnia exta dici pu
tauit, quia dijs profecantur qui extant eminentq; ut non ali
tu dicta putarit, sed ab officio.

PVLMO

Pulmo.
Fibræ.

PVLMO de natura sui spongiosus, & ideo est
spiritus capax, diuiditur ad similitudinẽ ungu
læ bouis. Et duæ illæ partes pulmonis fibræ uo
cantur

cantur, sicuti in omnib⁹ uiscerib⁹. nam cordis & iecoris fibræ dictæ sunt in quas iecur ipsum diuidit. unde Vergili⁹ sexto.

Nec fibris requies datur ulla renatis.

Et pulmonis fibras dici testatur Cornelius his uerbis, A tergo spinæ ipsi iunctus, in duas fibras unguæ bubulæ modo diuiditur. Hoc igitur pulmone respiramus. Vnde Persius,

Quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Attollitur enim, spiritum attrahendo, & emittendo deprimitur. Hinc est quod qui superbiores sunt, ita ut grandescere cupiant, spiritum continent & intumescunt, ideo tumidi dicuntur superbi, habitu corporis ad animū translato. Huius rei non ignarus Persius dixit, Tumidi.

An deceat pulmonem rumpere uentis,

Stemmata quod Thusco ramum Millesime ducis?
Ea enim superbiæ conditio est, ut hominem tumefaciat, ea quam diximus ratione. Vnde in sacris literis, Scientia inflat, id est, talem & tantum uideri animo facit, qualem ac quantum corporis indicat inflatio. Sicut enim corporaturæ futili incremento alios excellere concupiscit, ita uanitate animi præstare uanissimus exoptat, qui huiusmodi mores habet. Et in hunc sensum locutus uidetur Persius,

Superbia tumefacit

Neq; enim mihi cornea fibra est.

Ac si dicere uellet, intumescit plerumq; laudis amore correpta. Dicuntur etiam pulmones numero pluratiuo. Plautus in curculione, Renes dolent, pulmones distrahuntur. Licet Cicero in quinto ad Herennium, Hæc itaq; anhelans ex animis pulmonibus præ cura spiritus ducebatur, dici arbitretur per colorem, intellectionē, cum de uno duntaxat pulmone intelligatur. Ego uero sic dici a Plauto & alijs arbitror, quia
s in duas

Pulmones.

**Pulmo-
nis suppu-
rationes.** in duas (ut diximus) fibras resoluitur. In pulmone fiunt ple-
runq; suppuraciones. nam tam a capite, q̄ a multis corpo-
ris partibus ad hunc humores defluunt. ipsumq; exulce-
rant, & hinc nascit̄ tabes. sic enim uocatur latine, quā Græci

Tabes. teste Cornelio, phthisim nominant. Iuuenalis,
Phthisis.

Et phthisis & uomice putres.

Ex hoc igit̄ quia pulmo tabescit, frequēs tussis est, & sangui-
nis screatus. qui si in ignem iacit̄, mali odoris est. Qui igitur
de hoc dubitant morbo, hac nota utuntur. Sed quo pacto
hoc malo homines contabescant, dare ostendit. Ouidius,
Cernis ut e molli sanguis pulmone remissus

Ad Stygias certo limite ducat aquas.

Est enim incurabilis morbus. Tabes, pulmonis portionem
uiciatam indicat. Cum totus uero pulmo afficitur, alius est
**Pulmo-
naria.** morbus quē Græci πνευμονατικὸν uocant, Nostri uero pul-
monaria. & tam de animante q̄ morbo dicunt, L. Columel-
la octauo, Quem pulmonariam & suam curari conuenit. Et
medici quandā herbam pulmonariam nuncupant folijs mol-
libus, albo maculatis, ob huius similitudinē, Cum pulmo

Suspiria. uiciatus est, ex pulmone fiunt suspiria, quæ etiam suspiratus
Suspirat⁹ dicuntur. Ouidius, Et suspiratibus haustis.

Suspirare Suspirare em̄ manifestæ significationis est. & unde fiat, ne-
mō fere ignorat. nam quæ mente cōcipiunt̄, retento spiritu
hominē inflant. & si uerbo nō exprimunt̄, necessitate urgen-
te hominē rumperēt, nisi in uentū mentis cōcepta exhalent.

**Suspi-
riofus.** ex quo homines sic affecti onere quodā leuant̄. cōceptā em̄
**Asthma-
ticus.** rem in uentū efflant. Sed a suspirio suspiriosus deriuatur. Is
em̄ dicit̄ cui uiciosa est respiratio, quē Græci Astmaticum
uocant. In eo enim difficultas spirandi est. Plinius uigesimo
naturalis

naturalis historiae, Suspiriosis coctum aliqui & crudum in lacte dederunt.

COR

COR ceteris animantibus in medio pectore, homini uero est infra laeuam mamillam. quod quidem in homine, sic ut prius format, ita nouissime moritur. Tradunt etiam ueteres id in homine usque ad quinquagesimum annum crescere, duabus dragmis in annos singulos, & post quinquagesimum ab eo tantum detrahi, & hominem ultra centesimum annum non uiuere defectu cordis, & ut tradidere Aegyptij. Sed cum quidam centesimum annum excessisse legant, astrorum rationi id tribuit. Cordis radices dictae sunt, ubi latius est, & alligat, ubi quoque fibras habet. Inferior uero pars ubi acuminat, mucro cordis appellat. Si cordis igitur radix uergit ad dextram propter caliditatem, dextra utentem facit. Si ad sinistram, sinistrum. Si uero aequo pendet libramentum, aequimanum facit. Et in ipso corde cauernulae, sicuti in cerebro uentres quoque appellantur. Est & membrana quam Latini, quia cordi praetendit, praecordia numero pluratiuo, genere neutro, dixerunt. licet haec membrana, apud ueteres aliquando pro membris interioribus reperiatur, Ouidius primo metamorphoseon, Mollia cinguntur tenui praecordia libro. Interdum pro ore stomachi. Sic enim fit, quia ex loco uicino sumitur denominatio. Sed praecordia graeci φρενας uocant. Haec enim ut diximus cordi praetendunt. Et omnia uiscera principaliora, in membranis propriis ac uelut uaginis inclusit prouides natura. In praecordiis est sedes hilaritatis. Nam legitur traiecta praecordia morientibus gladiatoribus cum risu mortem attulisse.

Cor
Cor ho/
mini in/
fra laeuam
mamilla.

Cor cre/
scit, & de/
crescit.

Mucro
cordis.
Dextri,
aut sini/
stri, aut
ambidex/
tri unde
Ventres
cordis.
Praecor/
dia.

In pra/
cordijs
sedes hila/
ritatis.

s 2 Cuius

Cuius rei non ignarus Persius præcordiorum tactum cum
 risu esse, satyrico more monstravit, in eo loco.
 Omne uasfer uitium ridenti Flaccus amico
 Tangit, & admissus circum præcordia ludit.
 Et horū frigiditas hebetiorē facit. Vnde poeta in Georgicis,
 Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis.
 Et Iuuenalis ibi quoque uim ingenij esse satis clare ostendit.

Quod læua in parte mamillæ

Nil salit Arcadico iuueni.

Ibi enim cordis domicilium esse narrauimus. Sed hæc frigi-
 ditas quæ hebetem facit, tunc maxime apparet, cum uenæ
 non saliant. Salire enim ignei coloris est. Vnde prouidens
 natura, præcordiorum materiam tenui membrana compo-
 suit, ne animus cuius sedes in corde est, crassitudine obfusca-
 retur. Natura (ut ait Plinius) huic certe refertur subtilitas
 mentis. In qua re aliquantisper immorandum est, propter
 Seruij & Laurentij Vallensis mendosam opinionem, putan-
 tium animum & mentem idem esse, cum sint longe diuersa.
 Et multi in hunc errorem lapsi sunt, quia mens & animus in
 eodem loco, id est, in corde consistunt, quæ ratio admodum
 puerilis est. Non enim omentum cerebri, & eiusdem uentri-
 culos idem uere dixerim, quia in eodē loco, hoc est, cerebro
 sunt. aliud enim omentum, & aliud cerebri uentriculus est.
 & sic de mente ac animo dicendum est. Esse autem diuersa.
 Poeta ostendit in primo Aeneidos,

Accipit in Teucros animum, mentemque benignam.

Et in sexto,

Cui mentem animumque

Delius inspirat uates.

Et Terentius, Mala mens, malus animus. Pro diuersis igitur

apud

Contra
 Seruij &
 Vallam.
 Mens &
 animus
 differunt.

apud istos, linguæ latinæ obseruantissimos autores, mens & animus ponuntur. Quomodo autem differant, iam declarabimus. Est igitur mens ipsius cogitationis & consilij subtilitas quædam, certæ rationi consentanea. ideo dementes & amentes dicimus, nullo recto consilio utentes, Animus uero est uitæ & uoluntatis fundamētum, & hinc exanimis, & exanimati dicuntur. Plautus in Cistellaria, Exanimor, feror, distrahor, diripior, ita nullam mentem animi habeo. & ubi sum, ibi non sum, ubi non sum, ibi animus est. Idem in Epidico, Pauor territat mentem animi, neq; ubi meas collocem spes. Recte igitur Poeta dixit,

Qua facere id possis, nostram nunc accipe mentem.

Nam si animum dixisset, uoluntatem quidem suam indicasset, sed non cum stabilitate consilij. Aliud enim est dicere, ita in animo est, & ita in cōsilio est. Consilium enim rectum est, cum animus plerumq; fluctuando fallatur, & sine ratione concupiscat. Et sæpe animus est ubi mens non est, sicuti clarissime ostendit Poeta in secundo Aeneid. sic enim Aeneas apud eum loquitur,

Arma amens capio, nec sat rationis in armis.

Sed glomerare manum, simul & concurrere in arcem

Cum socijs ardent animi.

Hoc postremum cupiditatis erat. potest enim animus uelle ac nolle nō absq; recta ratione, sed nō erat hoc consilij. nam recta uelle & cum cōsilio, mentis est propriū. ideo subiunxit,

Furor iraq; mentem

Præcipitant.

Ac si insinuare ueluerit, quod erat superius propositum.

Nec sat rationis in armis.

s ; Nam si

Mens.
Demens
Amens.
Animus.
Exanimis
Exanimatus.

In consilio est.

Nam si id consilio & uera intelligentia fecisset Aeneas, se ipsum non uocasset amentē. Sed quid multis moror, nonne omnes doctissimi & antiquissimi animum ac mentem senterunt esse diuersa. Lucretius quarto,

Tenuis enim natura deum, longeque remota.
Sensibus a nostris animi uix mente uidetur.

Cicero in quarto Tusculanarum, humanus autem animus decerpitus est, ex mente diuina, cum alio nullo, nisi cum ipso deo, si hoc fas est dictū, comparari potest. hic igitur si est ex cultus, & si eius acies, ita curata est, ut nec necetur erroribus, fit perfecta mens, id est, absoluta ratio, quod est idem uirtus.

His uerbis Cicero manifestauit animū ac mentem differre, quandoquidem animus priusquam efficiatur mens, id est, ratio perfecta, & rectum consilium, longo indiget laboris amfra-
ctu. Accedit etiam ad hoc, quod quæ sunt uera dogmata, id est, scriptura sacra, de sede, quam in corde diximus, & significatione mentis, hoc quod narrauimus, sentit. Vnde illud dictum est, Dispersit superbos mente cordis sui. Nam cum animo erramus, ueniam uidemur mereri, quoniam ipse catur erroribus. Sed cum mente delinquimus, id est, certo consilio, & uera scientia, tunc non est recursus ad ueniam. Hinc

Mentiri.

est illud notum uerbum mentior. Mentiri enim est ex mente, id est, consilio facere. cum enim a ueritate discedimus uolentes, tunc mentiri dicimur, hoc est, ex mente dicere. In malam partem acceperunt, cum homo hoc facit, quoniam ad malum pronus non recte, sed perperam & gratia fallendi, quod mente concepit, enunciat, cum mentiri sit ex mente loqui. Sed in deum non cadit hæc hominis perturbatio. Vnde illud dictum in sacris uidetur, Si Dauid mentiar, quod quidam exponunt,

exponunt, si pro non, ut conditionalis pro negatiua ponatur, quod nusquam apud idoneos occurrit. magis enim placet ut in deo aliud quam in homine, uerbum hoca mente deriuatum insinuet. Nam & alia sunt quae in humanis malam gerunt significationem, & ad diuinitatem relata, inter bona locantur, ut sunt laeuus, insanus, & furor, Nam

Intonuit laeuum, Et,

Insanam uatem aspicias. Dixit poeta, & Claudianus, Iam furor humanos nostro de pectore sensus

Expulit, & totum spirant praecordia Phœbum.

Et ut unde digressi sumus reuertamur, ne uideamur oblitum, quid de hac mente senserit Aurelius Augustinus nono de ciuitate dei, eius uerba audiant. Ipsa igitur mens eorum, id est, pars animi superior, qua rationales sunt, in qua uirtus & sapientia, si ulla eis esset passionibus turbulentis inferiorum animi partium regendis moderandisque dominaretur. Superiorem igitur partem, hoc est, digniorem hic sanctissimus & doctissimus uir, mentem appellauit, qua carere dicit spiritus immundos, de quibus eo in loco mentionem facit. Recte igitur mens deo tribuitur, quod asserit Tullius primo de legibus, de deorum immortalium natura, ratione, potestate, mente, numine. Idem in eodem, Multo etiam magis parent huic caelesti descriptioni mentis diuinæ. De animo & mente satis superque ut arbitror dictum est. A corde quod mentis sedem esse asseruimus. Cordatus dicitur sapiens. Vnde illud, Egregie cordatus homo catus Aelius Sextus.

Hinc uecordes, discordes, concordes manifestae significationis. Et Recordari pro eo quod est meminisse. Reminisci enim a recordor differt, nam minisci ex prima impositione significat

Quaedam de homine dicta male sonant, de deo, bene.

Recordari. Reminisci.

significat fingere, & formare. Quod ita esse quæ sunt ab eo
 Comminiscor. / composita, demonstrarunt. Nam comminiscor ab eo est.
 Cōmentum. / Vnde commentum pro figmento, ut apud Terentium est.
 Atq; illis commētum placet. Reminisci igitur est refingere,
 id est, iterum formare, & componere quæ lapsa erant. Qui
 igitur reminiscitur iterum in mentem reuocat. Ex qua re ho-
 mo redditur sapientior. & ideo recordatur, hoc est, iterum
 cordatus fit. Reminisci igitur prius est & minus. recordari
 autem est posterius & maius. Et Cordolium, quod Plauti-
 num est, tam notæ significationis & deriuationis est, ut nulla
 egeat declaratione. Vnum nullo pacto omittendum reor,
 quæ sunt pauidiora animalia, ut sunt cerui, & lepores, maio-
 ra corda, Quæ sunt audaciora minora habere, quod etiam
 in homine contingit. Sed cum magno corde dicant aliquan-
 do fortes, non ad magnitudinem uisceris, sed ad uirtutem
 excellentiamq; refertur. Qua etiam ratione dictus magnus
 Alexander, & magnus Pompeius, & magnā Græciam, ex
 quam partem Italiæ, propter eius sublimitatem, Græcorum
 sapientia nuncupauit. COR in extis, quod admirabile est,
 aliquando non repertū est, ut Iulio Cæsari accidit. nam quo
 die ueste purpurea processit, & in sella aurea sedit, sacrifican-
 ti bis in extis defuit. Vnde quæstio magna de diuinatione,
 potuerit ne sine illo uiscere hostia uiuere. an ad tempus ami-
 serit, ut ait Plinius, Et huiusmodi auspicia sine corde, & cum
 caput in iocinore non erat, pestifera uocauit Romanorum
 religio. Cor in homine est, supra quæ enarrari potest, caliditate
 conspicuum. unde continua indiget refrigeratione, & humi-
 ditate perpetua. Refrigerationem quidem affert pulmo,
 & humiditatem præcordia tribuunt. Nam in his tanquæ in
 theca

Auspicia
 pestifera

thea cordis, natura locauit humorem, quo exiccato anhelitus difficultas, uehemensq; palpitatio sub laua mamilla fit, & hominem sic affectum cardiacum uocamus. Cardia em̄ græce latine cor dicitur, nam cardiaco tremor & palpitatio cordis frequenter est, & hoc nō modo ægrotis, sed sanis plerunq; accidit. Huius morbi causa duplex est nimia precordi orum siccitas & superuacuos humor circa finitimas cordis partes coadunatus, sed in utraq; tā contraria causa, semper fere sitis accidit. Vnde non immerito Iuuenalis dixit,

Cardiacum nunq̄ cyathum missurus amico.

Plinius uicesimo tertio Naturalis historiae Cardiacorū morbo, unicum spem esse in uino certum est, sed id dandum nō nisi in accessione censent. Accedit etiam ad hoc q; morbum cardiacum, iecur affectum aut turbatio stomachi efficiunt, quod nulli mirum esse debet, quoniam uiscera sunt quadā cognatione religata, non enim alterū sine alterius detrimento uitiatur, & præsertim cor, quod est totius structuræ cardo & fundamentum. Huius autē cognationis inter uiscera non ignarus Plautus Capadocem lenonem in Curculione ad loquendum introducit, Renes dolent, pulmones distrahuntur cruciatur iecur, radices cordis pereunt, chriæ omnes dolent. Quo sermone ostenditur ruente corde cætera labefactari, nihil enim in isto sermone periculosius, q̄ cum dicitur, radices cordis pereunt. Et ideo tanq̄ ad principaliorē partem respondens ad lenonem inquit, Tum te igitur morbus agit epatarius, cardiaci doloris causam putans a iocinore nasci. Illud quoq; non est prætereundū, Cardiacō morbo aut ueneno interemptos cor cremari non posse, teste Plinio. A corde tristitia, gaudiū, cogitationes & sermo dijs immortalibus

Cardiac⁹
καρδια.

Viscerū
cognatio

A corde
quid pro
cedat.

t bus

bus acceptus. Corde enim numina flectuntur, & optatorum
euenta procedunt. Vnde non iniuria Adriana apud Catu-
lum in hunc sensum locuta est,

Quæ quoniam uere nascuntur pectore ab imo,
Vos nolite pati nostrum uanescere luctum,
Sed qualis Theseus sola me mente reliquit:
Tali mente dea funestet seque suosque
Has postquam mæsto profundit pectore uoces,
Supplicium sauis exposcens anxia factis
Annuit inuito cælestum numine rector.

Cordi est Et cordi est, & Quid cordis, tanquam notos sermones omitti-
Quid mus, cum de cordolio superius dixerimus. Plautus in Poenu-
cordis. lo, Vbi tibi erit cordolium, si quam ornatam melius forte aspe-
Cordoli- xeris. Huius autem significatio tam clara quam deriuatio est.
um, dolorem enim cordis significat, Corculum autem ex ipsa di-
Corculum, minutione cognoscitur. Ab hoc uiscere phrenesis est. Phren-
Phrene- nas enim mentes graeci nuncupant, quarum sedem in corde
sis, praefiniuimus. Sed de phrenesi audiatur Cornelius. Is enim
in iiii. sic inquit, Phrenesis uero cum demum est, cum conti-

Phrene- nua demencia esse incipit. nam æger quamuis sapiat adhuc, tamen
sis perfecta quasdam uanas imagines accipit. perfecta est ubi mens illis
Inops me- imaginibus addicta est. hinc est quod mente captos inopes me-
tis, tis dicimus. Ouidius de remedio amoris,

Quis matrem nisi mentis inops in funere nati
Flere uetet.

inopem mentis dixit, uero priuatum consilio. Esse autem perfectam
quoque phrenesim satis declarat Satyricus dicens,

Cum sit manifesta phrenesis.
Sed quosdam corde hirsuto gigni, & hos fortes atque industri-
os esse

os esse, etiā tacentib⁹ physicis per Aristomanē Messeniū co
 gnoscimus, uirū sūmā audaciæ magnæq; industriæ. qui ter
 centos occidit Lacedæmonios. & ipse uulneratus & captus
 per cauernā euasit. Iterū captus sopitis custodibus, ad ignē
 ut ait Plinius, aduolutus, lora exussit. Tertio hūc captū disse
 cuere Lacedæmonij causa uidendi, & eius cor hirsutū reper
 tū est. De corde hætenus, ad reliqua sermo uertatur.

Aristo/
 manes
 Messeni⁹

• IECVR •

IECVR infra transuersum septū est in parte de
 xtra sub præcordijs ab ipso trāsuerso incipiēs
 septo, gibbū (ut ait Corneli⁹) ab exteriori par
 te, ab interiori uero concauū & uentriculo infi

Iecur.

dens, in quatuor fibras diuiditur. Sic em̄ uocantur cuiusq; Fibra.
 uisceris extrema fimbriata, ut dictū est. Nā fibras cordis di
 ci, eas pinnas a dextra & sinistra circa latiorē partē penden
 dis.

tes adeo notū est, ut repetere sit quodāmodo uitiū. Iecur cō
 nectitur cordi, per uenas quæ sanguini alimenta iocinori
 præstant, & hæc eadē ab ipso iecore distribuuntur in uenas
 unde colorē accipit. habet em̄ iecur sanguinis cōcreti colorē.
 & in eo amoris est sedes, ut tradunt sapientes. quorū autori
 In iocino
 re sedes
 amoris.
 Titij fa
 bula un
 de?

tate cōmoti diuini uates, finxere Titū illū qui Latonam de
 stupro appellauit, apud inferos iocinore, hoc est ea qua pec
 cauerat parte, puniri, Vnde Vergilius in sexto Aeneidos,
 Necnon & Tition terræ omnipotentis alumnum
 Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
 Porrigitur, rostroq; immanis uulneratur obunco
 Immortale iecur tundens, fœcundaq; pœnis
 Viscera, rimaturq; epulis, habitatq; sub alto

t 2 Pectore,

Pectore nec fibris requies datur ulla renatis.

- Terræ alum-
nus.** Terræ alumnum appellando libidinosos, nō nisi terrena re-
spicere. & huius per nouem iugera corpus porrigi fingendo
satis manifesta sententia, amoris uitium late patere mōstra-
uit. Fibrarum autem continua & immortalis uexatio, libidi-
nis impatientiam recrudescere ac renouari certissima in-
nuatione delarat. Huc accedit singularis & alta poetarū sci-
entia. renasci enim aiunt iecoris fibras, quia in alijs uiscerib⁹
non est cum putruerint uis nascendi. Iecur uero quibus tabi-
dum rediuiua instauratione subcrefcit. Iecur apud ueteres
erat caput extorum. Volētes igitur auruspices ex extis futu-
ra cognoscere, iocinoris partē hosti, partem uero ciui, ani-
mo p̄finiebant. Itaq; in capite extorū hoc est in iecore duo
bus etiā capitib⁹ cōstitutis, eorū alterū huius, alterū uero al-
terius partis nūcupāt. Postmodū uiscera p̄secabant. Et hinc
Profecta. profecta dicta sunt, Lucanus sexto, Si pectora plena
Sape dedi & laui calido profecta cerebro.
Hoc igitur facto alterius partem in alterā huius uel alterius
partis p̄sagiebāt uictoriā. Eratq; momēti maximi siq; d in
extis appareret. nā apud Laurētū sacrificātī Syllæ, in capite
uitulini iecoris similitudo coronæ apparuit, quod uictoriā
cū regno significare admonuit Posthumi⁹ auruspex, in illis
**Extorum
color.** q; ut solus Sylla extis illis uesceretur. Est quoq; extorum co-
lor magnæ significationis. Vnde Lucanus primo,
Terruit ipse color uatem, nam pallida tetrīs
Viscera tincta notis gelidoq; infecta cruore
Plurimus asperfo uariabat sanguine liuor.
Hoc fuit ad uniuersū mali significationem, imminebat enim
cades & ruina maxima toti populo romano. In eo autem
quod

quod postea iungit,
 Quodq; nefas nullis impune apparuit extis
 Ecce uidet capiti fibrarum increfcere molem
 Alterius capitis, pars ægra & marcida pendet
 Pars micat & celeri uenas mouet improba pulsu,
 Pompeianorū, eadē, Cæsarianorū uictoriā indicabāt exta,
 & in omnibus diuinatorijs artibus, quæ apud ueteres pluri-
 mæ fuerunt, ut auguria ex auibus, caria a cara dicta inuēto-
 re, ut auspicia ex alijs quoq; animalibùs ut a lupo, uulpe, ser-
 pēte, & a quadrupedibus quæ pedestria uocauit antiquitas,
 auspicia quoq; auium quæ Tiresias, ignispicia quæ Amphia-
 raus repperit, & diuinationes per fibras quarum Tages di-
 citur fuisse inuentor, Vnde Lucanus,
 Et fibris sit nulla fides sed conditor artis
 Finxerit ista Tages,

semper habent dubia quædam, & nonnulla ita certa & in-
 dubitata ut iam facta uideantur. Vnde Posthumius Auru-
 spex de quo diximus, a fibris edoctus, se custodiri iussit sub-
 turus capitis pœnam, nisi Syllæ dictatori omnia quæ in ani-
 mo fuerant, prospere essent euētura, sed hæc omnia tempo-
 ribus nostris, abolita sunt partim autoritate pōtūcum, par-
 tim negligentia hominum. Olim uero optimi & sapiētissi-
 mi uiri has artes sequebantur, immo senatus ipse nihil age-
 bat nisi auspicio prius sumpto, non igitur mirandū Numā
 pompilium, grauissimū & sapiētissimum Romanorū regē,
 hydromantiam exercuisse, in aqua eim imagines deorū uide-
 bat, & ab ipsis futura sciebat. Quod diuinationis genus a
 Persis repertum etiam Pythagoras lōgo tempore post Nu-
 mam nō ignorauerit. Sed Numā finxit antiquitas propter

Auguria.
 Auspicia.

Ignispicia

Numa
 pōpilius

hanc scientiam cum Egeria collocutum. Vade satyricus,
In uallem Egeriæ descendimus. & postea,
Hic ubi nocturnæ Numa constituebat amica.

His igitur omissis ad rē nostrā redeamus, iecur hoc est exto-
rū caput, cū deest, quid portendat satis superq; M. marcelli
infelix exitus dedarauit. Nam circa mortē cū Hannibale pe-
riit, iecur in extis defuit, dieq; sequenti geminū repertū est. &
C. Marius cum Vtica immolaret, in extis iecur non reperit,
quod aut deorū uirtute, aut demonū solertia, fieri autumat.
Maiores em̄ nostri, a dijs superis felicitatem, ab inferis uero
infelicia dari censebant. Lucanus primo,

Neq; enim tibi summe litauī

Iuppiter hoc sacrum cæsiq; in uiscera tauri
Inferni uenere dei,

per quos malum fieri opinabantur. Et hæc tristitia ab anti-
quis piacularia dicebantur, licet piaculare quoq; auspicū di-
ctum sit cum hostia aut ab ara effugisset, aut percussa mugi-
tum dedisset, aut in aliam partem corporis q̄ oporteret ce-
cidisset. Sed iecur cuius diminutiuum Iecusculum dicitur a
græcis epar. Vnde epararius siue epararius dicitur qui mor-
bo laborat eparis. Plautus in Curculione, Tū te igitur mor-
bus agit epararius.

Piacula-
ria.
Piaculari-
a auspicia
Iecusculū
Epar.
Eparari⁹.

FEL

Fel.

EL in iecore est nō omnibus animātibus datur,
nam equi, muli, asini, capræ, apri, cameli, delphi-
ni, ut ait Plinius nō habent. muriū uero aliqui
habēt. Sed paucis hominū nō est. quorū ut ait
Plinius ualitudo firma, & uita lōgior, quidā uero putauere
equo

equo fel esse, nō in iccore, sed in aluo. Ceruo uero in cauda, aut in testinis est, & ideo tantā habent amaritudinē, ut a canibus non attingantur, Est autē fel purgamentū sanguinis pessimū cui tantū inest uirus, ut hominē totū dedecorē reddat, & maxime oculos ut in homine irato cernimus. quod more satyrico Persius exprimit,

Nunc face supposita feruescit sanguis, & ira
Scintillant oculi.

Fel enim iræ sedes est, ut tradūt physici, Humor qui in folliculo fellis est bilis uocatur, quæ pro sui conditione hominē conuariat. Bilis enim atra, quam græci Melancholiā uocant facit insaniam. Plautus in Amphitryone, delyrat uxor. atra bili percita est, nulla res tam delirantes homines concinnat cito. Hanc autē solēt medici albo ueratro purgare, quod dicitur helleborus. Et in hanc sententiā locutus est Persius,

Bilis.
Bilis atra.

Non est hic Illias Acci, Ebria ueratro.

Indicans Accij opus insanum. Et Horatius in arte poetica, de insano intelligens dixit;

Si tribus Anticyris caput insanabile nuncq̄

Tonsoni Lycyno commiserit.

Ex Anticyra helleborus aduehebatur. Sane sciēdum & hic helleborus Vergilius tertio Georgicorum,

Helleborosq̄ graues,

& hoc helleborum dici Plautus in Pseudolo, Helleborum, hisce omnibus opus est. Sed bilis quam choleram græci uocant, de qua Horatius,

Si purgor bilem sub uerni temporis horam,
non modo ad hunc humorem sed ad mores refertur. nā animus sequitur corporis inclinationem. Et ideo Plinius cum
de felle

de felle fit mentio, ait, Huic & in mores Crimen bilis nomi-
ne. Persius,

Turgescit uitrea bilis.

Findor ut Arcadiae pecuaria rudere dicas.

Martialis quarto,

Si forte bilem mouet hic tibi uersus.

Irae & leuitatis signum esse testantur bilem, Maiores nostri
intestinorum nomina plerumque ad mores transferunt. ut de
corde dictum est. Nam pro uirtute & animi magnitudine po-
nitur. sic & fel quia pessimus humor est, pro amaritudine ani-
mi plerumque accipitur. Et hinc quidam iuniores & imperiti
putarunt fellatores dici, quia mali humoris uidentur cupidi

Fellator.

Fellare.

Fellare enim. unde & fellator. Martialis,

Corue salutator quare fellator haberis

In caput intrauit mentula nulla tuum,

est mentulam alterius lingere, ac ore excipere Ausonius Gal-
lus deglubit, fellat, patitur per utrumque foramen. Sed non a fel-

Felis.

le corporis purgamento descendit, sed a felle animali. Felles enim
animali, nunc domesticum, mures capit, quam graeci φαλκον uo-
cant. Tullius primo de legibus, idcirco qui canem & felle, ut
deos colunt, eadem superstitione qua ceterae gentes consti-
tuntur. Et Ouidius metamorphoseon,

Felle soror phœbi.

quam stultissime quidam iuniores ceruam putauerunt, cum
animal sit quod nunc nobiscum habitat. Plinius undecimo. No-
cturnorum animalium ueluti fellium in tenebris fulgent, radi-
antque oculi, ut contueri non sit, & caprae lupoque splendent.
Sed felles linguam habent asperam, & lambendo in rabiem
uertuntur. Idem in eodem. Sed in gustatu linguae uice carnosum

alligab

aquatilibus

aquatilibus palatum, leonibus, pardis omnibusq; generis eius, fellibus imbricata asperitatis, ac limæ similis, attenuatq; lambendo cutem hominis, quæ causa esse mansuefactam, ubi ad uicinum sanguinem peruenerit salua inuitat ad rabiem. Ex his igitur Plinij uerbis, quiuis intelliget fellatorem a felle animali dici, ex eo quod illa lambendo cutem hominis attenuat. inuitaturq; ad rabiem, quod etiam fellatorib⁹ conuenit. lambunt enim, & ad malos & peruersos appetitus impelluntur. Et huius nominis, hoc est, fellis significatio, latissime patet. nam nō modo quam cattam nominant, significat. Martialis,

Pannonicas nobis nuncq; dedit Umbria cattas.

Sed ad alia se extendit. nam sicuti canum tanta diuersitas est, ut plures uideant^r species, canes tamen dicuntur omnes. sic fellium uarietas maxima. nam hæ nostræ quæ mures capiunt, sub hoc nomine comprehenduntur. & illæ quoq; quarum pelles carissimæ in usum uestimentorū repertæ sunt. & tam harum, q̄ illarum oculi in tenebris lucent. & gallinas anatesq; infestant. M. Varro, tertio rerum rusticarū, omnes parietes tectorio leuigantur, ne felles, aliaue bestia introire ad nocendum possit. atq; septum totum grandibus maculis integitur. ne eo inuolare aquila possit, neq; euolare anas.

Quidam tempore nostro preciosiores felles sabellinas uocant, quia in Sabina felles erant, aut pilo molliori aut ferociori natura. nam ea conditio est agri Sabini, ut tam homines, q̄ feras alijs præstantiores gignat, Vergilius secundo Georgicon in laudem Italiæ dixit,

Hæc genus acre uirum Marfos pubemq; Sabellam.

Itemq; illud dictum est,

u Dentefq;

Dentesq; fabellicus exacuit sus.
Et Horatius primo Carminum,
Namq; me sylua lupus in Sabina.
Dum meam canto Lalagem & ultra
Terminum curis uagor expeditus
Quale portentum neq; militaris,
Daunia in latis alit Aesculetis,
Nec iubæ tellus generat leonum

Fugit inermem

Arida nutrit.

Biliosus.

Pro quodā miraculo^o posuit. Sed diu uagati sumus, ad rem
igitur nostrā redeundum est. A bile biliosus deriuatur. Cor-
nelius Celsus, aut liuidum, aut biliosum, idem, sputum etiā
biliosum aut purulentum. Idem in quarto, Si utriliber ætas
est, accidit periculo uomitus biliosus, mali odoris, aut ua-
rius, aut niger.

LIEN

Lien.
Splen.

LIEN Latine, græce autem splen, est in parte sin-
stra iecori oppositus, non transuerso sepro ut
iecur. Sed intestino innexus est crassitudinis
longitudinisq; modicæ sine fibris, a concauo
stomachūm assequitur. a gibbo uero dorso alligatur. Dicit
etiam ab antiquis hic lienis trium syllabarū in nominatiuo.

Lienis
magnitu-
do causa
risus in/
teperatis.
Lienis
exilitas
causa, cur
quidā nō
rideant.

Cornelius tertio, Si iecur aut lienis est affectus. Huius autē
magnitudine intemperantiam risus fieri affirmant physici
& Persius non inficiatur cum dicit,

Sed sum petulanti splene cachinno.

Sic ecōtrario qui liene carent, aut breuissimo utuntur liene
rident nunq̄. quamobrem Crassum Crassi qui apud Par-
thos perijt auum, risisse nunq̄ ferunt. & ob hoc Agelastum
cognominatū.

cognominatum. Lien ita plerunq; intumescit, ut cingere hominem uideatur. & humore pariter subcutaneo & fædo anhelitu afficere. Plautus in Curculione. Nam quasi zona liene cinctus ambulo. geminos in uentre habere uideor filios. nihil metuo, nisi medius disrumpar miser. A liene Lienosus, qui morbo lienis laborat, certa deriuatione formatur. Plinius septimo, De Pyrrho cuius pedis pollex lienosis medebatur, Hoc a latino. Et a splene quod græcum diximus, qui eodem morbo uexatur, spleneticus fit. Plinius uigesimo, folia decocta spleneticis in cibo data. Spleneticis sinistrum latus dolet. intumescit enim splen, & stomachum non sine dolore humectat. Liene uulneribus exempto animalia uiuere, & eundem in dorso impedimento esse affirmat, Plinius. Vnde ioco dictum uidetur illud Plauti in Curculione, cum lenoni dicenti, Lien disruptus est, respondit Palinurus seruus, Ambula id lieni optimum est. Septem sunt intra hominem, quæ a Græcis nigra membra uocantur, ut ait Macrobius. Et lingua, corde, pulmone, iecore, liene, enumeratis, deniq; & renes duo referuntur. de quibus ordo exposcit, ut aliquid dicamus.

Lienosus

Splenicus.

Nigra membra.

RENES

RENES dicti sunt teste Varrone, quia in eis sunt reni humoris obsceni. Ab ipsis enim ad medullam spinæ, quam semē uiri dicunt, sunt uia, per quas humor obscenis, id est, semen ad colem usq; delabitur. Et sunt duo, qui lumbis sub imis coxis adherent, ut uerbo Cornelij utar. Situs eorum & forma patet, nam in unoquoq; animante in adipe immerguntur, ab

u 2 ea parte

Renum uentriculi. ea parte qua coxis adhærent resumi; ab alia uero retundi, Eorum cauernulæ sicuti in cæteris uentres uocant, siue uentriculi. Sunt autem uenosi & tunicati, obsceni feminis potram, ut ita loquar, tenentes, lumbisq; adiuncti, ut diximus hinc illud Persianum,

Sumam delumbe salua.

Itemq;

Cum carmina lumbum

Intrant.

Vtrumq; de libidine dicitur, Et sancti uiri dicere non erubescunt, Vre igne sancti spiritus renes nostros, timètes ipsius ueneris uiolentiam, Sed horum morbus q̄ grauis sit, testatur Horatius in primo epistolarum,

Si latus & renes morbo tententur acuto

Quære fugam morbi.

Nephretici. Et qui huiusmodi morbo afficiuntur, a Græcis nephretici nuncupantur, & a renibus nomen accipiunt, νεφρον enim renem nuncupant. Et hoc nomine etiam appellantur, qui circa uesicam patiuntur. His igitur absolutis, ad alia reuertantur, quæ fuerant omissa ut ordo seruetur.

STOMACHVS

Stomachus.

STOMACHVS est fistula per quã cibus descendit, sed ponitur pro uentriculo, id est, receptaculo ciborũ. Est enim stomachus principium intestinorum, de natura sui neruosus, a spinæ uertebræ incipiens, circa præcordia cum uentriculo connexus. Quapropter nõ mirum est, quod superius dictum est, præcordia interdum pro ore stomachi sumi, quandoquidem ex uicinitate datur occasio. & (ut iam diximus) pro toto uentriculo sæpenumero ponitur. Iuuenalis,

Si stomachus

Si stomachus domini feruet uinoq; ciboq;

Et hinc stomachari & stomachosus descendunt. nam stomachus iram & cōceptum odium significat. Cicero quarto Tusculanarum, tractata diffinitione fortitudinis, intelliges eam stomacho nō egere. Idem in eodem, An uero uir fortis, nisi stomachari cœpit, non potest fortis esse. Horatius secundo Sermonum,

Aufer,

Me uultu terrere manum stomachumq; tenero.

Idem in primo epistolarum,

Læua stomachosus habena

Dicet eques.

Et hæc significatio non nisi ex uicino est. Iecur enim ubi fel est, a quo omnis indignatio nascitur, uentriculo quem stomachum quoq; uocamus insidet, eumq; mouet & felle uenenat. De stomacho igitur siue uentriculo secundum ueram & naturalem significationē ordiemur. Venter siue uentriculus qui uorata recipit, inter lienem & iecur positus est. utroq; tamē ex his paululum supra uentriculum ascēdente. Huius duo sunt orificia (sic enim a Macrobio appellantur) superius & inferius. superiore deuorata recipiuntur. Inferiore uero orificio, quæ excreturi sumus, emittuntur. Pars inferior acuminatur, restringit, & coartatur, & iungitur intestino. Hanc iuncturam Græci πυλωρον uocant. est enim tanq; porta qua excrementa labuntur. Porta autem hæc uergit ad dextram. nam eo uentriculus quoq; paululū inclinatio est portamq; efficit. Hanc portam sequitur ieiunum intestinum, non ut cætera implicitum sic appellatum, quia nunq; quod accipit continet, sed propinuis ad inferiora transmittit. & ideo Anatomici semper reperiūt uacuum. Hoc maiores nostri hiram

Stomachari.
Stomachosus.

Venter.
Ventriculus.

Hiram;

u. 3. dixerunt.

Hilla. dixerunt. & per diminutionem hillam, ut ait Festus. Ex hoc
Hillum. (nam & hillum quoque neutro genere dici sensit Acron) fiunt
 insicia, ideo pro fassis hircorum intestinis atque insicijs accipi-
 tur. Horatius secundo Sermonum,

Perna magis ac magis hillis

Flagitat in morsus refici.

Ponitur aliquando ad similitudinē pro eo intestino quod
 in anum resoluitur, a quo purgamenta descendunt. Nam
 illud quoque nihil in se sicut ieiunum intestinū continet, emittit
 enim omnia. Huius significationem ostendit textus, in
 Catilinario a Nonio allegatus, his uerbis. Neque aliter pedi-
 eabis, adolescenti nostro cedis hilla. Cum igitur hilla appella-
 tione & principium & finis intestinorum comprehendantur,

Bochilla. non mirum est omnia simul intestina sub hoc nomine in-
 cludi, quod ita esse Nonius testatur, cum dicit, Bochilla op-
 pidum Italiae esse sic dictum, quia eo bos intestina uulnere
 trahens aduenerit. **Bochilla** igitur quasi bouis hilla, id est,
Insicia. intestina ex uentre siue uentriculo, **Insicia** quoque fiunt cum
 uenter carne minutatim concisa repletur. Martialis,
 Et Lucanica uentre cum ualisco.

Venter pro stomacho. Iuuenalis,
Ventre nihil noui frugalius.

Et pro alijs frequenter accipitur, nam plerumque pro aluo sum-
 mitur. Cornelius tertio, ubi ab inferiori parte purgandum
 aliquis est, uentrem eius ante soluendum esse. Iuuenalis,

Soluunt tibi cornua uentrem.

Pro sordibus. Nam aluus quoque idem significat. Plinius
 uigesimo, Pepones qui uocantur, refrigerant, maxime in ci-
 bo, & emolliunt aluum. Aluus autem ab alluendo dicta
 uidetur.

uidetur. Sed uterus ideo dicitur quia continet, & tanquam uterus est, ad pregnantemque pertinet. Vergilius secundo,

Vterumque armato milite complent.

Nam ea differentia, cuius meminit Seruius, non omnino vera est. Nam uterus foeminarum dicitur, ut ipse ait. corroboratque id Vergilij autoritate, qui uterum de equo dicens, memor sui paulo post inserit.

Scandit fatalis machina muros

Fœta armis.

Aluus uero qua sordes educuntur. Ad hanc Seruij expositionem, & nos quoque accedimus. Sed quod uenter dicitur, qui apparet non omnino uerum. Nam & foetum significat, ut in libro superiore diximus, Et aluus pro eo quod apparet a ueteribus plerumque accipitur. L. Columella octauo, nisi obesam ingluuiem, atque distentam pabulis aluum demerserit, & refrigerauerit. Stomachus igitur uenter & uentriculus, Venter uero tam inferior, quam superior. quia initium est intestinorum, aluus uero ubi sordes tam occulta quam apparentis dicitur est aqualicus, siue aqualiculus. qui proprie porcorum est, in significatione cum uentre concordat. Apitius, teres, piper, ligusticum, silphium, anisum, gingiber, rutæ modicum, liquamen optimum, olei modicum, replet aqualicum, sicut laxamentum habet, ne dissiliat in coctura. Persius,

Pinguis aqualiculus propenso sesquipedale extat.

Et hoc ad irrisionem pertinet de homine, ut sues saginato, satyrica mordacitate intellexit. Sed de stomacho plurima occurrunt narranda. hinc enim omnia fere morborum genera sumunt exordium. Nam crudus dicitur actiue & passiuè. Crudum enim dicimus non coctum. Iuuenalis,

Aqualiculus.

Stomachi uitia.

Crudus.

Qui

Qui crudum pavonem in balnea portas.

Et crudū in actiua significatione dixerunt, cuius stomachus frigiditate impeditus, escas nō coquit. Horatius primo Ser. Namq; pila lippis inimicum & ludere crudis.

Cornelius quarto, Si ex uino uel cruditate origo est. L. Columella septimo. Cruditatis signa sunt, crebri ructus, ac uentris sonitus, fastidia cibi, neruorum intentio, hebetes oculi, propter quæ bos neq; ruminat, neq; lingua se detergit. Cruditates autē (ut ait Macrobius) eueniunt, aut qualitate succi, in quam cibus uertitur, si non sit aptus humori, qui corpus obtinuit. Aut ipsius cibi multitudine, nō sufficiente natura, ad omnia quæ congesta sunt, concoquenda, Ciborum con-

Crudita /
tū causæ.

Digestio coctio a quibusdam dicitur digestio. Macrobius, Igitur in uentre sit prima digestio, Idem, Et est secunda digestio, hoc

Digerere autem nomine appellatur, quia digere est ordinare & distribuere. Vergilius sexto,

Digerit in numerum atq; antro sedusa reponit.

Concocti enim cibi sit digestio ac ordinata distributio. Frigida em̄ lienem petunt tanq; frigoris domicilium, sicut iecur caloris, quo calida confluunt, ubi quoq; est digestio, & alia sit in arterijs & uenis in quibus acceptus sanguis defecatur.

Concoctio igitur præcedit, sequitur digestio. Ex stomacho est etiam redundatio, quæ tunc fit cum est efflatio residente cibo. Plinius septimo fastidium in cibus, redundatio stomachi, indices sunt hominis inchoati. Et hinc est ructus. Vnde

Ructus.
Ructo.
Ructor.

ructo & ructor in eadem significatione uerba formantur. Horatius in arte poetica,

Hic dum sublimis uersus ructatur.

Vergilius sexto,

Cocyto eructat harenam.

Sed de

Sed de ructu sic sanctissimus ac doctissimus uir Hieronymus loquitur, Ructus autem proprie dicitur digestio cibi, & concoctarum escarum in uentum efflatio. Plautus autem in Pseudolo, quid tu malum ergo in os mihi ebrius irructas? ostendit aliorum quoque accipi posse, Vomitus & uomitio & orexis, de qua Iuuenalis,

Vomit⁹.
Vomitio
Orexis.

Rapidam facturum orexim.

omnibus fere nota sunt. Coeliaci autem hi dicuntur qui ex uicio stomachi id est uentriculi profluuium patiuntur. Plinius uicesimo, si & tussis sentiatur hisopite admixto datur. Idem in eodem, Hippocrates coeliacis & disentericis bis coctum cum sale, Cornelius quarto, in ipsius uero uentriculi porta consistit, is qui & longus esse consuevit, Coeliacus a graecis nominatur, De stomacho haec tenus.

Coeliaci.

COLON

COLON est crassius intestinum obtortum ac tubulatum, ex quo excrementa eam accipiunt formam, qua egeruntur, plurimas cellulas atque cauernas habens, ad renemque religatur sinistram ibique est inuolutus. propter quod non facile huius malum a renem dolore discernitur. Hoc intestinum sursum uersus ascendens, operiensque circa exteriora lienem ipsum, tendit ad dextram, stomachumque ascendit ac tegit. hinc est quod humor superuacuus in crassiore intestino retentus stomachum afficit. Nam cum dolor est, auditurque rugitus, fit excernendi cupiditas, & cum necessitate effectus, quod nullo pacto contingeret si humor dolorum faciens esset in stomacho. Fit aliquando ut seipsum purgantibus anima deficiat, tunc maxime cum

Colon.

x excreturi

Colicus
dolor.

excreturi sunt. humores enim diutius in hoc intestino retenti, orificium stomachi aggrauant, quò alterato statim fit animæ defectus. Vnum tamen non est omittendum, huius intestini malum, a renum doloribus hoc pacto secerni. Colicus enim dolor cibo potuq; fit grauior, quandoquidem repleto stomacho colon comprimitur. inedia; autem tempore leuior est, sed inedia nephreticus laborat magis. Colicum igitur ac nephreticum fames ipsa secernit, quæ in colico sinistra magis quæ in nephretico uexetur. De morbo crassioris intestini sic Q. Serenus,

Cum colon inuisum morbi genus intima carpit,

Mande galeritam uolucrum quam nomine dicunt,

Aut pauidi leporis madefacta coagula pota,

Cæcū in-
testinū.

Colon committitur cum intestino quod uocatur cæcum, in mo idem cum eo uidetur esse. Cæcum autem dicitur quia non habet duo opposita orificia, sicuti in alijs cernimus, a dextra incipiens in sinistram non exit, nam uno & eodem ore & accipit & emittit, locatumq; est supra coxendicem, infraq; renem dextrum, eiusdem fere naturæ cum crassiore intestino est, & eodem uexatur morbo, & iisdem medicamen-

Crassi^o in-
testinū.

tis indiget. Colon dicitur membrum & crassius intestinum, hoc sibi nomen uendicauit, quia crassitudine cætera antecellit intestina. Quod autem colon orationis quoq; membrum dicatur, testis est Hieronymus in Ezecheilis proœmio, legitur igitur & hunc iuxta translationem nostram quia percola scriptus & commata, manifestiorem sensum legentibus tribuit. Sed crassioris intestini pars quæ a rene ad antrum uis-

Rectū in-
testinū.

q; descendit quo aluum purgamus antiquitas rectum intestinum nominat, quoniam non ita orbibus implicitum se-

cuti

cuti intestinum tenue, in longumq; protenditur. unde & longanone nuncupatur, Apitius, Longanones porcinos ex iure Longanone Tarentino farlos, cunctos concisos, in cinere pullorum. non. Tenuius intestinum Græci εἰλιον uocant. & ab omnibus fere hoc superius, Crassius uero intestinum inferius nuncupatur. non ratione loci, quandoquidem colon stomachū scandit, sed ratione colligationis, nam tenue a stomacho incium capit, Crassum uero ab inferioribus ad superiora reuoluitur. Tenue intestinum in sinus uehementer implicitū plurimos habet orbes quibusdam membranulis inter se conexos, quæ uocantur omenta, Lucanus,

Produntq; suas omenta latebras.

nam ut dictum est uniuscuiusq; membri interioris uestitus omentum nuncupatur. Et hæc uidentur ea parte qua tangunt intestina uestire. Huius intestini orbes in dextram conuersi desinunt, quod tandem eregione dexteroris coxæ, demum cum crassiore transuerso connectitur ei, a dextra incipiens, in sinistram non exit, ut dictum est. unde cæco nomē impositum, quod ipsius crassioris partem esse docuimus. pars uero huius quæ peruia est late fusa, ac sinuata, minusq; neruosa est. q̄ tenue intestinum. Huius morbus acutus & uehemens sed breuis, plenioris uero intestini longus esse consueuit. Sed tenuioris intestini morbum Diodes Charistius cordapsum, Iuniores uero iliacum nominant. De intestinis satis (ut arbitror) dictum. Reliquum est, ut de uariis nominibus pinguedinem significatibus primo dicamus, postea de uesica.

Omenta.

Cæcū in
testinū.

Cordap-
sum.

x 2 Nomina

NOMINA PINGVEDINIS

Adeps.
Adipat⁹.

OMINA autē pinguedinis sunt adeps, Lactes abdomē, Sagina, aruina unctum, Lardū, axungia, popa, de quibus particulatim loquemur, Adeps generale uocabulū ad omnē pinguedinē, siue carnis, siue alterius rei. Ideo adipatū pingue & succulentum tam de sermone quā alijs dicitur Iuuenalis,

Feruent adipata ueneno,

Et Cicero a Nonio allegatus, Sciuerē suis artibus opimum quoddam & tanquā adipatæ dictionis genus. Et in psalmis legitur, Cibauit eos ex adipe frumenti, Postea adeps restringitur, significatque illud pingue, ad similitudinē reticuli intestina continēs, Cornelius quarto, Contegit uero omnia hæc omētum exteriore parte leue & strictum. Ex superiore mollius cui adeps quodque innascitur. Quæ sensu, sicut cerebrum & medulla caret, Dicitur autem hic & hæc adeps. Idem in tertio, Protinus uel ptisanæ uel alicæ uel oricæ cremor dandus est, cum quo recens adeps cocta sit. Plinius uicesimo, auribus quoque instillatus succus cum adipe anserino, Lactes licet pro pinguedine aliquando sumantur, tamē proprie dicuntur esse crassum & tenue intestina. aut propter mollitiē, aut propter candorē pinguedinis. nā a lacte denominant. Perfrigitur Pulmone & lactibus unctis.

Lactes.

De quibus sic Priscianus sexto, hæc lactes partes sunt intestina, nō a græco γάλακτος dictæ, & seruaerūt apud nos quoque idē genus. Pōponius in lare familiari, Oro te Base per lactes

tuas

tuas, Titinius in Maltri. Feticula, cerebellum, & lactes agni-
nas. hæc Priscianus. Qui autem crediderunt lactes quoque
omenta dici propter pinguedinem, moti sunt quandoqui-
dem omentum quod est uestitus quidã (ut diximus) nõ si-
ne piguedine est. Plinius undecimo, Ventriculi atq; intesti-
na pingui atq; tenui omento integuntur, præterq; oua gi-
gnentibus. Hinc omentata pingui id est omento facta, Api-
tius. Inficia omētata pulpam concisam teras. Hinc omasus
genere & quantitate differens significat pinguius atq; crassi-
us intestinum bubulum, ad cuius similitudinem propter
edacitatem Furium more suo irridens dicit Horatius secun-
do Sermonum,

Seu pingui tentus omaso,

Furius hybernas cana niue conspuet alpes.

Lactes igitur, ut ad rem redeamus, cum candor aut mollici-
es nominent, Lactidiacos ex se creant. sic enim uocantur qui
circa umbilicum calce percussi sunt. quia ea pars delicata &
mollis est. aut quia intestina circa umbilicum esse cognosci-
mus. Significare autem lactes tenue ac crassum intestina ostē-
dit Plinius undecimo naturalis historiae, Ab hoc uentriculo
lactes in oue & homine, per quas labitur cibus, in cæteris hil-
læ, quibus capatiora intestina ad aluum, homini quoq; fle-
xuosisissimis orbibus. Hoc sermone indicauit tenue intesti-
num. Idem in eodem, Media hæc in umbilico annexa omni-
bus, in homine hillæ, infima parte simul a Græcis uocat Co-
lon. Nos autem superius ostendimus hillam pro recto & pro
jeiuo etiã intestino accipi. ex qua re dicimus per lactes tã
tenue q̄ crassum intestinum intelligi. Plautus in Milite una
opera alligem fugitiuã canem agninis lactibus. Abdomen

Omētata
Omasus.

Lactidia
ci.

Hilla.

Abdomē

proprie est ea pinguedo quæ spinæ adhaeret circueiens, & ad uentrem usq; perueniens, in qua renes iacent. Iuuenalis Montani quoq; uenter adest abdomine tardus.

Cornelius Celsus quarto. ipsa autem ilia inter coxas & pubem in imo uentre posita sunt, a quibus ac pube abdomen sursum uersus ad precordia peruenit, ab exteriori parte euidenti cute, ab interiori leui membrana inclusumq; omento iungitur, περιτόναιον a Græcis nominatur. Sed Abdomen pro hac (de qua diximus) pinguedine duntaxat accipitur apud uetustissimos, Plautus in Curculione. Pernam, abdo-

Publi⁹ Syrus mi-
mograp-
phus.

men, suis glandium. Postea Publius Syrus mimorum scrip-
tor tempore Iulij Cæsaris, nam ei cæsar palmam cõtra Lib-
berium tribuit, cuius mimos ætas illa admirabatur. Vnde
Horatius primo Sermonum,

Et Laberi mimos & pulchra poemata mirer,
ut refert Plinius, Abdomen pro sumine posuit, hoc est su-
men abdominis uocabulo nuncupauit, Cum re uera sumen
sit aliud. Nam sumen a sugedo dictum mammã significat,
ut Nonius sentit, allegatq; hoc Lucilij carmen,

Sumen.

Tenero succussa lacerto

Atq; manus uberi lactenti in sumine sidat.
Et illud laudatissimum inter esculenta sumen, cuius meminit
Plautus in Pseudolo, Pernam, callum, glandium, sumen, fa-
cito in aqua iaceant, ex uentre cum mammis prægnantis lac-
q; habentis porcæ fit. & ideo hoc nomen habuit. mamma
enim porcarum est, diciturq; sumen quasi rumen. senim &

S & R in
uicē com-
mutatur.

r inuicem commutantur, Fusios enim pro Furios & ualios,
pro ualerios dici affirmat Quintilianus primo institutio-
num oratoriarum. & aliorum usus corroborat. arbor nat-
q; &

q; & arbor, odor & odos, honor & honos, labor & labos po-
 ni ab antiquitate conspiciamus. Sed Publius Syrus ex uici-
 no sumpta occasione, nam abdomen ad suminis locum per-
 uenit, pro sumine abdomen posuit. Cum abdomen interi-
 us, lumen uero exterius sibi fere respondeant. Post illum
 ergo Syrum lumen cepit abdomen quoq; uocari. Sagina Sagina
 proprie est superuacua pinguedo arte non natura adaucta
 per totum dispersa corpus, Iuuenalis,

Propera stomachum laxare saginis

Et tua seruatum consume in secula rhombum.

Vnde saginare quod est supra modum pinguefacere. Plini
 us nono naturalis historiae, cum exquisitis quotidie Anto-
 nius saginaretur epulis. Hinc & saginarium dicimus locum Saginari-
 ubi aues aliaque animalia arte redduntur pinguiora. Mar- um.

cus Varro tertio Rerum rusticarum, ad saginandum eli-
 gunt pullos circiter, sexquimense qui nati sunt, eos indu-
 cunt in saginario. ibique polentam & pollinem aqua ma-
 defacta dant cibum. Aruina secundum Suetonium in li- Aruina.
 bro de uitis corporis, sic enim allegatur a Seruio, est pin-
 gue illud durum quod est inter cutem & uiscus, Vergilius
 septimo Aeneidos,

Pars leues clypeos, & spicula lucida tergunt.

Aruina pingui.

Vinctum cum substantium est id significat pingue, quod Vinctum
 in porci dorso mollius est. Lucius Columella septimo, Fri-
 goris fomenta adhibentur, caput & spina tepenti adipe, uel
 uncto linuntur. sed Persius adiectiue posuit,

Vincta uixisse patella.

Semper Laridum apud Plautum trisyllabum, apud Iuuenalem Laridum
 duarum

duarum syllabarum dicitur, quasi large aspidum, est enim e
ro sicca id est salsa. Iuuenalis,

Sicci terga suis.

quæ tam unctum quæ macram significat carnem, Iuuenalis,
Et natalicium cognatis ponere lardum.

Axungia Axungia est adeps inueteratus, & abdomen uetustate ma
ceratum, Plinius uicesimo, & siluestri ruta cum axungia ue
teri, illitos ramices sanari produit. Popa ideo pinguedinem
Popa. significat, ut apud Persium est,

Tremat omento popa uenter.

quia panis erat quo uescebantur sacerdotes, uel eorum mi
nistri, & eius in usu perpetuo fiebat habitiores. Hinc Popea
Popeana na pinguis unguenta dixerunt ueteres. Iuuenalis,
Ridendaque multo

Pane tumet facies, aut pinguis popeana
Spirat. & hinc miseri uiscantur labra mariti.

Sebum. His omnibus adderem & sebum, nisi notissima significatio
nis uerbum ex se iaceret sebo, as. L. Columella secundo, fa
pinfere, faces incidere, candelas sebare. Legit & seuare, quia
seuum quoque pro sebo ponitur, Q. Serenus,

Seuum. Parua sabucus inest hircino collita seuo.

• VESICA •

Vesica.

VESICAM ultimo loco posui⁹ inter intestina,
quonia de ea diuerso modo dicendum erat. na ali
ter in uiro, & aliter in muliere sita est. In uiro em
iuxta rectum intestinum locat, in sinisteriore parte
aliquanto inclinatio, & quibusdam uenis cum eo esse coniungit
quod

quod subest pubi. Est autē uesica in ipso sinu, hoc est, uascu-
lo urinario neruosa, circa ceruicem autē plena atq; pinguis.
In fœminis uero supra earum genitalia sita, supraq; elapsa
ab ipsa uulua sustentatur. Quapropter satyricus huius rei
non ignarus a loco uicino sumens occasionem dixit.

Vetulae uesica beata.

Pro uulua. Ad hanc igit uesicam singulae uenae colore albae
a renibus feruntur. & has ^{δυσήκτες} Graeci nuncupant, quod
per eas descendente urinam in ipsam uesicam distillare con-
cipiunt, ut dare demonstrat Cornelius, Celsus. Vnum tamē
non est obliuioni tradendum, in masculis scilicet iter urinae
longum, sed compressum esse. In mulieribus autem breuius
sed pinguis. Vulua, quam Macrobius uocat matricem, in
uirginibus admodum exigua est, & in mulieribus nisi praeg-
nantibus nō multo maior, q̄ ut manu comprehendatur.
Huius ceruix recta tenuataq; canalis dicitur uuluae. illic em̄
semen animatur, nisi nimia sagina laedatur, pinguedo enim
huius loci conceptioni aduersatur. Raro enim concipiunt,
quarum canalis uuluae pinguior est, & si cōceperit, abortum
faciunt. Quorum poeta non ignarus de equino genere in
Georgicis sic locutus est,

Sæpe etiam cursu quatiunt & sole fatigant,
Cum grauitè tunis gemit area frugibus & cum
Surgentem ad zephyrum paleae iactantur inanes,
Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior usus,
Sit genitali aruo, & sulcos obliuet inertes.

Sed rapiat sitiens uenerem interiusq; recondat.

Ex his igitur uerbis elicimus uuluae pinguedinē generationi
officere, cum aruum genitale diligentissimus poeta canalem

Vulua.

Canalis
uuluae.

Aruum
genitale
apud Ma-
ronem.

y uuluae,

uuluae, ut arua ex semine concipientem, d^ocenti similitudine
nuncupavit. Vuluam autem nimia sagina compleri declarat Sa-
tyricus, cum ad iucunda esculenta hoc sermone traducit,
Squalidus in magna fastidit compe de fossor
Qui meminit calidae sapiat quid uulua popinae.
Sumitur aliquando pro ore uuluae. Iuuenalis,
Adhuc ardens rigida tentigine uuluae.
Est enim locus libidinis, nam illud Persij,

Populo marcentes pandere uuluas.

Cum de masculo loqueretur, propter coitum satyrica mordaci-
tate reprehendit. Medium autem uuluae, antiquitas eugium no-
minavit, ut ait Nonius, Vuluae malum conuersio est, quod fre-
quenter mulieribus accidit. Hinc illud uirus quod menstruum
uocant, incredibili nocumento redundat. de quo inferere alii
quid profecto pigeret, nisi uerba Plinij occurrerent, is enim sep-
timo libro inquit, Sed nihil facile reperit mulierum profluvio
magis monstriferum, aescunt superuentu musta, orta sterile-
scunt, fruges moriuntur, hortorum germina & fructus arborum,
quibus insedere decidunt, speculorum fulgor aspectu ipso he-
betatur, acies ferri praestringitur, eborisque nitor, alui apiam
moriuntur, aes etiam atque ferrum rubigo protinus corrumpitur,
odorque lirus aera, & in rabiem agunt gustato eo canes, atque
insanabilis ueneno morsus infigit. haec Plinius. Non
igitur mirum, si sacrae quoque literae menstruatam mulierem non at-
tingendam censent. Hoc menstruum dicitur etiam mensis, ut saepe
legentibus occurret. Ratio utriusque nominis est, quia singulis
mensibus quibus hoc malum frequens est, menstruo lan-
guescunt, quibus raro, ad spatium trimestre, perueniunt illae,
sicut quibusdam nunquam. menstruum autem a mense dici ostendunt

Eugium.

Conuersio
matricis.
Menstruum.

Mensis.

dunt bimestris & semestris, & alia plura. & Vergilius qui in Georgicis inquit,

Quid menstrua luna moneret.

Singulis em̄ quibusq; mēsis renouat̄. Vuluæ sicuti mem-
bri uirilis est tentigo, quā quidā priapismū, quidam uero sa-
tyriasm nuncupant. De tentigine muliebri. Iuuenalis,

Tentigo.
Priapil-
mus.
Saty-
riasis.

Adhuc ardens rigida tentigine uuluæ.

Et de uirili in Priapeis,

Hac tentigine quam uidetis in me

Rumpatur precor usq; mentulaq;

Ne quicq; sibi pulset umbilicum.

Sed satyriasm satyri nominant, sunt enim libidinosi. Oui-
dius primo Fastorum,

Et in Venerem satyrosum prona iuuentus.

Et signum satyriacum dicitur simulacrum Priapi, quod in
hortis apud antiquos ponebatur, ad repellendas effascina-
tiones, ita enim Plinius decimonono naturalis historię in-
quit, Est & religio quædam, hortosq; & fora, tantum contra
inuidentiū effascinationes dicari, uidemus in remedio saty-
riaca signa, quanq; hortos tutelæ Veneris assignante Plau-
to. Contra igitur effascinantū inuidiam satyriaca signa in
hortis, ut ait, ponunt̄. Non igitur mirum si fascinū quoq;

Signū sa-
tyriacū.

ut dictum est, membrū uirile significat, quandoquidem eo
prohibente nemo effascinat, de hoc in Priapeis,

Fascinū.

Pedicabere fascino pedali.

Hinc est quod medio digito, qui dicitur impudicus & infam-
is, priapum representant, propter causas libro superiore
assignatas. Infamem autē medium digitum dici, & impudi-
cum ostendunt duo uiri clarissimi, nam sic Persius,

Medius
digitus
infamis.

y 2 Infami

Infami digito & lustralibus ante saluis
 Expiat, urentes oculos inhibere perita.
 Et alter in Priapeis,
 Derides quoq; fur & impudicum
 Ostendis digitum mihi minitanti.
 Et in Iuuenale ut diximus,

Mediumq; ostenderet unguem.

Quod factum est apud ueteres, ut insinuaretur, tales esse
 eos, quibus hæc ostenduntur, ut non uiros, sed mulieres cre-
 damus, quæ solent huiusmodi membra excipere. Sed Prip-
 tum signum satyricum a coruis coli ostendit Horatius pri-
 mo Sermonum, cum Priapus sibi ipsi dicat,
 Mentior, at siquid merdis caput inquiner albis
 Coruorum.

Tanq; auium familiarium, quæ capiti suo solitæ sint inside-
 re. Et propter hanc rationem, saepe coruus inter illa quæ ad
 signa satyrica redcunt, merito annumeratur. Martialis,
 Corue saluator quare fellator haberis?

In caput intrauit mentula nulla tuum.

Hanc auem etiam Priapo assignari ratio dicit, nam ipsa
 quoq; dicitur auis satyra, de qua sic, L. Florus cum singulari
 certamine Manlius aureum torquem barbaro inter spolia
 detraxit, inde Torquati. iterum Pontino agro, cum in simili
 pugna latius insidente galeæ satyra alite adiutus, inde Cor-
 uini. His igitur omissis tanq; longo postliminio ad uesciam
 reuertamur, ex ea em fluit urina, quæ alio uocabulo lotium
 appellatur. L. Columella tertio, plagam acri aceto pariter ac
 lotio ueteri, permixta terra, linito, eodemq; radices rigato.
 Lotium autem dictum, quia est totius corporis lotio, sicut
 urina

Satyra
 alis.
 Locus.
 Flori.

Urina.

Lotium.

urina ab urinor verbo uidetur deriuata . est autem urinari, Vrinari.
 demergi & sub aqua esse. Vnde Marcus Varro, urnam pro Urna.
 uase dictam putat. Plinius undecimo, eadem est causa qua
 re sub aqua diu ranæ & focæ urinentur . Cur igitur non cre
 dam sic urinam appellatam, quia distillando in uesicam de
 scendit, & quodammodo demergitur. licet quidam græcum Calculus
 esse sentiant. Vesicæ morbus est calculus, utinam nō nimiū
 notus, sic nominatus a calcando. Est enim lapillus, qui cum
 calcatur, lædit. ad cuius similitudinē morbum quoq; dixere.
 hoc etiam nomine appellant, quibus in computando utun
 tur. Iuuenalis,

Ponatur calculus ingens.

Sed hic morbus magnos plerūq; uiros infestat, & maxime Laus Io
annis Ar
chiepisco
pi Strigo
nienfis.
 IOANNEM ARCHIEPISCOPVM STRIGONIEN
 SEM, uirum diuino consilio, doctrina admirabili, integrita
 te uitæ conspicuum, rebus gestis clarissimū, Qui tempestate
 nostra musas ex toto orbe fugatas, ad se reuocauit, Hunga
 riamq; nouum musarū domicilium cōstituit, unde factum
 est, ut qui dispersi fuerant docti, ad ipsum tanq; ad literarū
 parentem turmatim confluxerint, Nam diu cum eo uixit,
 præmioq; affectus, nomine IOANNIS nunc Archiepiscopi
 STRIGONIENSIS, librū dedit Aeneas Senēsis qui postea
 pontifex effectus, Pius cognominatus est. Non referam
 quantis impensis construxerit illam omnibus fere mortali
 bus celebrem bibliothecam, in quam omnium disciplinarū
 monumenta congeffit. Et cum maxime calculo laboraret li
 brorum curam, disciplinarum delectationem, doctorum ho
 minum fauorem, reipub. gubernacula (nam in eo multorū
 regnorū onus recumbebat) nunq; dimisit neq; postposuit.

Y 3 quod

Stran/
guria.

Quā co/
acte hic
reprehen
dendi
Lauren-
tium ca/
ptat occa
sionem.

quod me uidente factum est. Non possunt igitur hunc mor-
bum non infectari, quandoquidem unicum studiorum fau-
torem tam uehementer affecerit. Sed de calculo sic Plinius
uigesimo, Statui raphani decocti mane poti ad ternos cy-
athos comminuunt & eijciunt calculos. Est & uesicæ uitium
stranguria. Videtur enim canalis uesicæ ita strangulari, ut
urina aut guttatim fluat, aut omnino supprimatur. De hoc
& alio quoq; morbo loquitur Cato primo Rerum rusticarū,
At dyspepsiam & stranguriam, mederi oportet. malum pu-
nicum, Vbi florebit colligite tres minas, in amphoram in-
fundito. Sunt & alij plures morbi, quos consulto prætermi-
timus. Non enim omnes describere est nostri instituti, sicuti
diximus. De homine satis, ut arbitror, scriptum est. Etiam
libro secundo, supremam manum imponerem, nisi illud oc-
curreret, sapius in hoc uolumine a nobis Hieronymum in
sacris literis fuisse allegatum, & hoc fortassis imperitorum
turbaret animos, nisi ea diluerentur, quæ in reprehensio-
nem Hieronymi a Laurentio Vallensi impudenter nimis
& indocte in libro Elegantiarū posita sunt. Videretur enim
Hieronymi autoritas, cui sæpe nos innixi sumus, fluxa &
uana, si Laurentij Vallensis in Hieronymum criminatio,
mentibus hominum inhaeret. Quapropter stultitiæ argue-
rent Galeottum, qui tam reprobati uiri sermone uteretur,
essetq; calumnia Hieronymo cum Galeotto communis.
præsertim si errasset Hieronymus, & Galeottus errata pro
approbatis habuisset. Sed in hac defensione a te Hierony-
me sanctissime & sine dubitatione omnium Christianorū
eruditissime ueniam peto. Non enim Achilli honorificum
esset, si Thersites pro eius defensione pugnaret. nuncq; em
tanti

tanti me faciam. ut tui defensor merear appellari. Tu enim mole tua, singulari q; doctrina stas, æternumq; stabis, omnibus imperitorum fluctibus resistens. Sed (ut arbitror) non arrogantis erit, si Laurentium Vallensem coarguero, docue- roq; omnes doctrinam tuam sanctissime uir, impudenter pariter & indocte carpisse. Licet hæc tui pfe cõtemnas, nam in illa beatitudine inter angelorum choros in ipso diuinitatis aspectu, immortalitate subnixus, lætari pfecto, ridesq; tui ludibria trunci, nec allatrantem Laurentium curas, præsertim cum iam uiuentis tui animus aduersariorum maledi- ctis concaluerit. Tibi enim datum est, ut sine æmulis fueris nunq;. nam ut omittam quæ sparsim per omnia tua opera de æmulis conquereris, illud satis sit in medium attulisse, qd est in procemio Iob, cuius initiũ huiusmodi est. Cogor per singulos diuinæ scripturæ libros, aduersariorum respõdere maledictis, Et inferius, Audiant quapropter canes mei. Ca- nes, uir beatissime, aduersarios nuncupasti, quorum natura est latrare semper & inuidere. Nullum enim animal magis inuidum inter nos natura constituit. nam in suos sæuiunt, nec quẽq; sine morflu aut latratu abire patiunt. Sed quo- rum Laurentius Hieronymum insimulat, quatuor sunt. Nam licet multis in locis sacre scripturæ se censore faciat, Hieronymũ tamen nõ nominat. Putauit enim alium fuisse interpretem, de quibus nihil impræsentiarum. solum ad ea sermo uertetur, in quibus nominatim Hieronymum carpit. Sic enim inquit Laurentius in quinto libro elegantiarũ, Ita hæc duo idem supinum a sto, uel sto a sisto accipit, quod est statum, unde fit stator quod magis a sisto, q̃ a sto descendit. Ob idq; Iuppiter Stator uocatus, quia Romulum orantem
ut fugam

Et fuit
alius.

ut fugam suorum sisteret, audiuit. Quare nescio cur Hieronymus contra Iouinianum dixerit, offendet Iouem Statorem, qui libenter sederit, quasi Iuppiter Stator a stando dicitur, & non a sistendo. Hæc Laurentius. Hic libet interrogare, qua coniectura, quæ literarum similitudine a sisto deriuat statorem Laurentius, cum sto steti statum manifestissime faciat. & hinc stator qui stat. Stare autem duo significat, erectum, & immobilem esse. Vergilius,

Stat sua cuiq; dies.

Et apud Ouidium,

Sic stat sententiâ.

Sacra
stata.

Stator,
famulus.

Iuppiter
prædator

Apollo
tortor.

Iuppiter
pistor.

Stare.
Sedere.

Pro immobilis & fixa est. Et sacra stata dicuntur quæ non mutantur, & firma & stabilita sunt. Qui igitur stat aut non mouetur, aut erectus est. unde Statorum magistratus famulum uocauit antiquitas, qui a magistratu non mouetur, nec cum eo sedet. Stator autem Iuppiter dicitur, qui stare animo facit, qui autem stat animo, non fugiunt. huiusmodi enim nomina dijs ab effectu tribuunt. Vnde Iuppiter Prædator dicitur, cui aliquid de præda debetur, ut ait Seruius. Dicitur autem sic, quia ad prædam fuit adiutor. Apollo tortor cui pro remotis tormentis sumus obnoxij. Et Iuppiter Pistor, cui aranæ Romani dicauere, in Capitolio, quia eos admonuit in obsidione Capitolina, ex omni frumento quod haberent, panem facerent, & in hostium castra iactarent. quo facto, soluta est obsidio, desperantibus Gallis inopia subigi posse Romanos. Pistor ergo quia pro re pista, Sic etiã Stator, quia ei pro statu, hoc est, immobilitate pugnae debetur. fauor enim numinis huius causa fuit. Nam stare negotium agere, sicuti sedere otari significat. Ouidius de Tristibus,

Mulciber

Mulciber in troiam pro troia stabat Apollo.

Vulcanus aduersus Troianos, Apollo uero contra Græcos stabant, hoc est laborabant & operabantur. Non enim sedebant id est non erant otiosi. sedere enim manifestæ significationis est, etiam cum ad ignauos refertur. Cicero ad Herennium, Cum etiam maiores impendere uideantur, sedetis & oscitami. Stator igitur dicitur qui stat. Et stare significat operari, cui contrarium est sedere, quod significat otiosum esse. Recte igitur Hieronymus per cauillum irrisit Iouem, qui cum stare putaretur, id est aliquid agere, ei tribuit sessionem tanquam nihil operanti. Vana enim erat Iouis potentia. Sed fingamus statorem dictum a sistendo, ut tu somnias Laurenti, quid obstabit dicto Hieronymi, ignoras ne tu scommata & strophas non semper ad sensum, sed ad uerba & ad unicam, ut ita dicam, literam referri. Vnde M. Rutilius Pitholaus, C. Seruilio qui uno die consul fuerat, dixit ante flamines, nunc consules diales fiunt, referens scommata suum non ad significationem, sed ad nominis similitudinem. quando quidem dialis non a die, sed ἀπὸ τοῦ δῖος id est Ioue deriuatur, cum de flamine loquimur, cum alias dialis a die formetur. Horatius,

Iouem diales dissipati sunt cineres.

Adicit Laurentius in eodem libro elegantiarum. Nimirum oblitus historiae est, & super Ionam fabulae, ubi ait ex Ioppe Iudaeae portu, Andromedam a Perseo liberatam. in quo incolarum manifestus est error, qui cum legerint quod Ionas surrexit, ut fugeret, in Tharsis & Ioppen, opinantur hanc esse Andromedae urbem, cum sit in India ciuitas Tharsis. unde illa fuit, ut ipse quoque Hieronymus meminit. Ouidius

Vide
Erasmi in
Hieronymi
scho-
lia.

Scommata
M. Ruti-
lij.

Alter
Hieronymi
locus a
Laurentij
calumnia
defensus

z libro

Hiero-
m Scato-
ando di-
t interro-
ne a sisto
n manife-
duo signi-

qua non
t aut non
tus famu-
etur, nec
re animo
odi enim
Prædator
. Dicitur
ortor cui
er Pistor,
s admo-
quod ha-
ent. quo
ia subigi
etiã Sta-
debetur.
egorium
tibus,
Mulciber

libro primo de arte amandi,

Andromedam Perseus nigris portauit ab Indis,
Et Sapho ad Phaonem

Candida si non sum, placuit Cepheia Perseo,
Andromedæ patria fusca colore fuit.

Haecenus Laurentius. Piget respondere in rotam puerili. nō
q̄ em̄ mihi persuadere potuissē, nisi legissem hæc, tā deli-
rū Laurentiū, Arguis Laurēti Hieronymū. inquis em̄ nū-
rū oblit⁹ historiae est, & super Ionā fabulæ, ubi ait ex Ioppe
Iudææ portu, Andromedā a Perseo liberatā, cui inquā succi-
nis ambages? Tu Laurenti sanctissimū & eruditissimū illū
uirū in fabulis carpes? tu Hieronymū totius fidei lumē, di-
sciplinarū fontē, eloquentiæ flumen, trium linguarū peritiā
subfultū obliuionis argues? nescis Laurenti quātus in omni
doctrina fuerit Hieronymus, profecto nescis. nō em̄ hæc di-
ceres si diligenter eius dicta inspiceres. non em̄ ipse sed tu fa-
bulā ignorasti, Taceo illud tantq̄ omnibus notum, q̄ Iop-
pe pro Andromeda a nomine oppidi ponit Propertius.
Vobiscum Ioppe, uobiscum est candida Tyro.
ac si illam fuscā uoluerit insinuare. Taceo quæ super hæc
re dicere possem, Audiatur Plinius, qui sic inquit, Aegyptio-
rum bellis attrita est Aethiopia, uicissim imperitando serui-
endoq̄ clara & potens, etiā usq̄ ad Troiana bella Memno-
ne regnante, & Syriæ imperitasse eam, nostroq̄ litori, ætate
regis Cephei patet Andromedæ fabulis. Ex hoc igitur ser-
mone comprehendimus Cepheum Andromedæ patrē in
Syria quoq̄ regnasse, & Ioppe Syriæ est oppidum. In hoc
igitur Syriæ oppido belluæ obiecta est Andromeda, tantq̄
in regno patris, Hoc ita esse clarissime ostendit idē autor li-
bro nono

bro nono historia suae naturalis, dicit em̄ tempore M. Scauri adilis ossa illius belluae, cui dicebatur exposita fuisse Andromeda, Romae apportata ex Ioppe oppido Iudaeae. Longitudine pedum quadraginta, altitudine costarum Indicos elephantes excedere, non est igitur fabulae oblitus Hieronymus. sed tu Laurenti fabularum inscius, quae non intellexisti pro erratis habuisti, nec dictum Ouidij considerasti. ipse em̄ in eo uersu, Andromedam Perseus nigris portauit ab Indis, antiquam patriam respexit. nam cum Cepheus Aethiopiae rex, filiam habuisset patrio colore fuscatam, obijcere tamen eam potuit belluae in Ioppe, quod erat Syriae, id est regni sui oppidum. Quod autem dicit a nigris Indis fortasse non est contrarium. a Cepheo enim & Cassiopea & alijs qui Aethiopes, id est Indi erant acceptam asportauit. Et si hoc nullo pacto intelligere potuisti, saltem ad memoriam reuocasses quod ait Cicero primo de legibus, cuius haec sunt uerba, non a poeta sed ut a teste ueritatem exigant. Perseuerat Laurentius Alius locus. in suis deliramentis in eodem loco de Hieronymo locutus ait enim, Eadem obliuio eiusdem fuit quod Gallos matris deum in Osee ait esse ex gente Gallorum. qui a Romanis ob ignominiam illius nationis uindictae animo effeminantur. cum a Graecis hoc antea & tunc fuerat factitatum. Quorsum tendunt Laurenti haec portenta uerborum? quis hoc negat & a Graecis hoc factitatum? non enim hoc inficiatur Hieronymus, sed dicit hunc morem a Romanis assumptum in ignominiam Gallorum, quando quidem & gens & sacerdotes cognomines sunt. Sed illud te turbauit scio, hoc ex gente Gallorum esse, ac si Graeci non multas Gallorum consuetudines accepisset, cum longe, lateque dominati sint. Et Gallograeciam

Alio loco non ignoras a gallo & græco nominatam, Idem carpit Hieronymum in primo Genesios. q̄ sementem pro semine posuerit. In quo profecto subiraſcor Laurentio qui leges quoq̄ profiteretur, cum iam per tot sæcula huius uocabuli fuerit possessor Hieronymus, non patiat̄ur saltem iure præscriptiõnis Hieronymi esse, amissis præsertim instrumentis quibus se iusto titulo possidere monstraret. Nec, ut ego arbitror, si Vergilius & Cicero ignorantia arguerentur, q̄ in uocabulis errassent, locupletes testes reperirēt, iam tot annis elapsis ad sui defensionē, ut ostēderent se ab alijs accepisse, & nō finiri se uocabula. Transeo Hieronymi canes q̄ etiā minutissima quæq̄ scrutati sunt, q̄ si hoc malū uocabulū in hac significatione putassent nūq̄ p̄fecto tauiſſet, quoniam & in alijs leuiorib⁹ carpere conati sūt. Sed ut hoc quoq̄ refutet, ne Latini rēti⁹ tāq̄ uictor exultet, etiā monumentis amissis, ex æquo & bono iura nostra monstrabimus. Duo sunt oppositæ significationis, quæ tempus & rem significant. Contrariorum autem (ut ait Cicero) contraria sunt consequētia. messis igitur & sementis tanq̄ finis & principium se habent ut omnibus notum est, Messis autem duo representat, hoc est tempus metēdi, & rem pro tempore Vergilius in Bucolico, Ante Æcum si frigus erit, si messis in umbra, hoc est, tempus metēdi, pro re autem accipi, idem est testis in Georgicis,

Atq̄ interfice messes,
id est fruges. Sic etiam sementis & tempus & semen significat. Ouidius primo fastorum,
Villice da requiem terræ semente peracta.
pro tempore & actu seminandi, Idem in eodem,

Messis.

Semētis.

Vos date perpetuos teneris sementibus auctus,

Ne noua per gelidas uista sit herba niues.

pro femine. Pro qua significatione assurgeret profecto grex grammaticorum, acclamantium poetice hoc dici, nisi repelleret eos Quintilianus, qui sic inquit, Historia quoque alere orationem, quandoque mouere, iucundoque succo potest, uerum sic ipsa est legēda, ut sciamus plerasque eius uirtutes oratori esse uitandas. est enim proxima poetis & quodammodo carmen solutum. Sciētes igitur Grāmatici, librum Geneleos non modo historiam, sed ipsam hīstoriarum matrem, non culpabunt in eo poeticum uerbum. nam, ut diximus, hīstoria est quodammodo solutum carmē. Hęc sunt quę mihi occurrunt a Laurentio in Hieronymum dicta. Non referam eiusdem uiri etiam in alios temeritatē. ab instituto enim nostro alienum est. sed alias docebimus librum elegantiarū erroribus scatere, Nam qui uis intelligit, illud quoque in Seruium male dictū. sic enim primo libro Laurentius ait, Quod autem posuit minime & maxime & similia Seruius, non recte posuit. Nam minimum est proprium aduerbium superlatiuum. Minime uero pro negatiōe accipitur, quasi nequāquam. ut hic homo est minimum literatus id est pauxillum literatus, ego sum minime literatus, id est idiota, & nihil prorsus habens literarum. Hęc Laurentius antiquorum immemor. Transeo Iuuenalis carmen,

Nemo malus felix minime corruptor,

id est ad minimū. Sed ero Lucij Columellę latinissimi uiri autoritate contentus, qui sic in primo libro ait, Circa uillam deinceps hęc esse oportet, Furnum & pistrinum, quantum

z 3 futurus

Seruium defendit.

Minimū.

Minime.

futurus numerus colonorum postulauerit, piscinas minime
 duas, alteram quæ anserib⁹ pecoricq⁹ seruiat, alteram in qua
 lupinum, ulmi uimina, uirgas atq³ alia quæ sunt usibus no-
 stris apta maceremus. Minime ergo id est ad minimum, mi-
 nuit igitur hic, non negat. De his satis. Nunc ad rem nostrâ
 reuertamur. Homo occidua legi subiacet, siq³ enim dicimus,
 teste Plinio, quam græci climatera uocant. Nam climater
 aliud est, nisi quædam lex moriendi. Lex autem occidua
 tinet tres & sexaginta annos, hoc enim tempus periculosi-
 mum est, raro enim accidit sine uitæ, aut rerum mutatione,
 nam, ut obseruatum est, duo numeri in nobis mutationem
 faciunt. hoc est septenarius & nouenarius. Cum igitur hi
 duo numeri simul iunguntur, maiorem mutandi uim ac po-
 testatem habent. nouies enim septem anni, sexaginta tres
 efficiunt, & rursus septies nouem, simili modo eundem con-
 stituunt numerum. sexagesimustertius uitæ annus omnibus
 fere cum periculo uitæ, & aliqua clade aut corporis aut rerū
 uenit. Nam septem anni & nouem qui Hebdomatici & En-
 neaci a Græcis appellantur, grauiâ pericula hominibus sem-
 per inducunt. Sexagesimustertius qui utriusq³ numeri mul-
 tiplicatam, & inuicem sibi obligatam summam continet, nõ
 nisi cum periculis aceruo uenit. & Horum, ut ait Firmi-
 cus, non est una substantia. nam aut ex accusationibus, aut
 ex insidijs, aut ex nauigationibus, aut ex itineribus, aut ex
 damnis, aut amissione patrimonij, aut ægritudinibus, ex
 uulnere, aut debilitate corporis. Non igitur admirabimur
 epistolam Augusti ad Caium, quam refert Aul. Gellius, in
 qua sic scriptum est. κλιματήρα communem seniorum omni-
 um tertium sexagesimum annum euasimus. deos autē oro
 ut mihi

Minime
 p ad mi-
 nimum.

Nugatur
 hic Gale-
 ottus. nã
 Plini⁹ κλι-
 ματήρα,
 scansilem
 legem oc-
 ciduã uo-
 cat. non
 simplici-
 ter legem
 occiduã.

ut mihi quantumcunq; superest temporis, id saluis uobis traducere liceat, in reipub. felicissimo gradu. HAEC igitur R. pater quæ de homine duobus uoluminib⁹ absoluimus, tanq; ab optimo in te animo profecta, libenter accipias, rogamus, ut sint monumentum & pignus amoris.

GALEOTTI MARTII NARNIENSIS
LIBRI SECVNDI DE HOMI-
NE FINIS.

GEORGIUS MERVLA ALEXANDRINVS
LAVRENTIO ET IVLIANO ME-
DICES, SALVTEM.

VETEREM legimus professorum morem fuisse quem posteriores crescentibus subinde disciplinis seruauerunt, ut ueri habendi gratia, si quid a scriptoribus perperam dictum fuisset, id corrigere & emendare uellent. nec uel amicis, uel præceptoribus parcerent modo ueritati consulerent. Sic Aristoteles Platonem, Varro Lelium, Casselium Sulpicius, Hilarium Hieronymus. Rursum Hieronymum Augustinus reprehendit. Alij quoque permulti leguntur, quorum concertatione bonæ artes & illustratæ sunt, & creuerunt maxime. Hos ego imitari cupiens cum opus Galeoti, quod de homine inscribitur legissem, plurimaq; non dico minus

Ratio
cur scri/
psit in Ga
leotum.

Laurēti⁹
& Iuljan⁹
medices.

Cosmus
pater pa/
triae.

Laus Cos/
mi & Pe/
tri medi/
ces.

minus eleganter dicta, uel parum docte tractata, sed plane
falsa offendissem, ueritus ne lectio noui operis auido lecto
ri imponeret, & eo magis cum non deessent, qui mendose
& uitiose praecepta defenderent, quae ueterum autoritate Ga
leotus niti uideretur, Non potui sane pati bona ingenia
decipi, & turpiter errare. Opem itaque cum ueritati, tum
amicis ferre uolui, atque ea refellere, quae plurima temere
& sine iudicio dicta in eo opere leguntur. Tum in libellum
coacta Laurentio & Iuliano medices priuatim dedicare sta
tui. In quorum sinu nostra aetate maxima spes & studio
ratio fouetur. Sic enim uos partes literarum suscepistis, ut li
teratorio gymnasio in nobilissima Italiae parte nuper con
stituto, iam leges sanctissimae & liberales disciplinae, sic Lau
rentium & Iulianum parentes appellare possint, quemadmo
dum Florentia Cosmum salutis & oem sui autorem publico
decreto patrem patriae dixit. Cuius urbis fato nimirum gra
tandum est, quod negotijs publicis, auum, filium, & nepotes
praefectos continua serie habuerit, per quos certa quadam
& solida florentini populi felicitas perdurauit. Et ita nunc
urbs pulcherrima & opulenta floret, ut non minus e re flo
rentina sit Laurentio & Iuliano medices urbis tutelam po
manu traditam fuisse, quam Cosmum & Petrum illi praestul
se, quorum prudenti consilio & magnifica opera undique pro
mentibus bellis tutus & incolumis status ciuitatis seruatus
fuerit. Sed nec uos poeniteat qui in administrandis rebus
urbicis occupati semper magna tractatis, ad haec legenda
descendere, quando memoriae proditum sit illustres rerum
publicarum principes hoc fecisse. Sic Cigero post peroratas
causas & curas publicas Antonij Gnifonis scholam frequen
cauit

tauit. Et Iulius Cæsar, siue in bello, siue in ciuili negotio, de Analogia libros conscripsit. Nos autem etsi in errores hominis sibi plurimum arrogantis, & qui omne genus scriptorū tractare audet, inuehamur. Tamen nec petulanti, nec contumelioso sermone res agitur, sed literis & eruditione certat, ut scilicet aliquando recte diiudicari possit, uerius ne Galeotus, an Georgius de re latina differat.

GEORGII ALEXANDRINI IN LIBRVM DE HOMINE GALEOTI NARNIENSIS OPVS.

XANDRINI IN LIBRVM DE HOMINE
GALEOTI NARNIENSIS OPVS.

SCRIPTVRVS de homine, immo potius de membris humani corporis Galeotus, si Latinos Græcosq; scriptores imitatus, opus suum cōfecisset. Non a diuisione corporis, neq; membrorum quorundam nominib;

Galeoti
operis
initium
culpatur.

incipere debuit. Sed multa de conceptu, & hominum ætate illi altius repetēda fuerunt, ut iure inde exorsus fuisset, unde cōceptus & prima nostri corporis forma trahi solet, quando paulo diligentiores in hoc genere scriptores, tum ut legendium gratiam productiore sermone acquirant, tum ut enucleate magis rem enarrēt, multis supra repetitis, huiusmodi materiam aggressi fuerint. Sed magistro parum diligenti, hanc culpam facile ignoscamus, cum non tam quæ omiserit, quæ scribendo admisit, in communem sane rei literariæ

A utilitatem

utilitatem & notare, & pro doctrina nostram corrigere in antimo sit. Ergo quanta sit præceptoris noui eruditio, facile in præfatione demonstratur, non eruditorum exemplo appo-
sita. Sic enim ait,

GAL. His diebus proxime elapsis.

Exactis
siue super-
rioribus
diebus.

GEOR. Quo sermone imperiti quidam, & in forensi iurgio detriti rabulæ utuntur. Exactis siue superioribus dicendum erat.

GAL. Galeoti Martij Narniensis liber de homine inchoat primus.

Inchoat
cum accu-
satiuo.

GEOR. Titulus hic iam lectoris spondet autorem operis per se rudem esse, qui præter doctorum consuetudinē cum manifestario solæcismo inscriptionem fecerit. Nam apud idoneos accusatiuo casui semper iungitur inchoat, utpote actiue significationis uerbum. Vergilius in Georgicis,
Te sine nil altum mens inchoat. Idem.

Inchoat ars.

Cicero, Inchoatum opus reliquit. Suetonius, Emissarium fu-
cini lacus inchoauit. Quos secutus Diomedes inter accusatiui idiomata enumerat. Inchoo opus.

GAL. Caput dicitur totum illud, quod collo sustentatur, cuius summitas quia ad occipitium in decliue uertitur, nup-
cupatur uertex. Iuuenalis,

Tot res

Impositas capiti, quas recto uertice portat.

GEOR. Nec uertex dicitur, quia ad occipitium in decliue uertatur, nec Iuuenalis uerba hoc probant. Sed propter flexum capillorum. Quintiliano tradente, uertex dicitur, cuius hæc sunt uerba de octauo Oratoriarum institutionum, ut
uertex

vertex est contorta in se aqua, uel quicquid aliud similiter Vertex.
 uertitur, inde propter flexum capillorum pars summa capi-
 tis. Apuleius tamen id uerticem dici sentit, quod tenui cute
 capillisq; contegitur, in dogmate Platonis sic scribens. De-
 niq; ipsius capitis uerticem specta tenui cute contectum, ca-
 pillisq; hirsutum uidebis, aduersus uim frigoris & caloris.
 Plinius, & binos hominum tantum aliquibus uertices dat,
 & quibus ossibus coagmentetur caput, eleganter in undeci-
 mo naturalis historiae sic expressit, Vertices bini hominum
 tantum aliquibus, capitis ossa plana, tenuia, sine medullis,
 serratis pectinatim structa copagibus, perfracta non queunt
 solidari. Sed exempta modice non sunt letalia, inuicem eo-
 rum succedente corporea cicatrice infirmissima uersis, durissi-
 ma psitacis.

GAL. Capitis anterior pars, sinciput. Iuuenalis,

Comedam ego flebile nati

Sinciput elixi.

Quousq; tendat, quadam generali diuisione declarauit Persi⁹.

Mihi festa luce coquatur.

Vrtica & scissa fumosum sinciput aure.

GEOR. Nisi eos hic putaret uel amentes, uel imperitos esse,
 in quorum manus scripta sua perueniunt, aut place sileret,
 aut quae diceret, testimonijs ijs probaret, quibus sententia
 sua confirmari, non redargui posset. Nam dicat quæso, an duo
 in satyra clarissimi poetæ anteriore capitis partem, sinciput
 dici probent? Sane non. Immo inter edulia sinciput annu-
 merari inuunt, sine discrimine anterioris aut posterioris
 partis. nam fere apud doctos, sinciput partem significat ca-
 pitis porcini duntaxat conditam, & ad edendum paratam.

Sinciput.

A 2 Plautus

Plautus in menæchmis. Sinciput aut polimenta porcina.
Plinius in octauo naturalis historiæ, Interdicta quoq; canis abdomina, glandia, testiculi, uulua, sincipita uerrina.
Macrobius saturnaliorū libro quarto, In coena summa sinciput aprugnum patinam piscium. Sed ut ex diuisione quam

Vertex.

ueteres & eruditi fecere, partes capitis distinguamus, iam primum uerticem eminentiorē partem appellabimus, tum coronam capitis ex Lactantiij uerbis trifariam diuidemus.

Frons.

In frontem anteriorem, & occiput posteriorem partem, media uero sunt tempora, quibus aures inhærēt. Præterea quicumq; latine locuti sunt, fronti semper occiput opposuerūt. Cato in re rustica, Frons propior occipitio est. Tu quoq; exponens tam ambitiose illud,

Fronte capillata post hæc occasio calua.

Sinciput

Manifeste doces frontem occipitio opponi. Phocas Grammaticus, Sinciput quasi semicaput, ex etymologia deducit. Idem sentire uidetur Diomedes grammaticus. Recentiores quidam quod *ἡξίχουα* græce dicitur, sinciput interpretantur, partē uidelicet eam, qua se frons ad uerticem attollit. In qua interpretatione multa diligentius requirenda forent, præsertim cum Celsus in octauo, capitis ossa, & ipsam caluariam describit, ubi de sanando uulnere, quod in osse fit præcipit. Occipitium fronti uelut e regione positum locet, Sincipitis nusq; mentionē faciens. Plinius item membratim historiam per partes corporis tractans de sincipite in totum silet.

GAL. Caput nudabant antiqui ob reuerētiam ostendentes nudata principaliori parte tanq; inermes sese dedere.

GEOR. Tecum non sentit Plinius in uigesimo octauo naturalis historiæ sic dicens. Capita autem aperiri aspectu magistratum,

stratuū, non uenerationis causa iussere, sed ut Varro autor est, ualitudinis, quo firmiora ualitudine ea fierent. Præterea indigna est dictio, principali qua tu utaris, qui tantopere dictiones nitidas, & tersam latinatam ames. Nam apud quem principaliorem & principalius legisti? nisi forsan germanæ & Panfoniae gentis familiarem uocem Romanam putaſti. Et quando de caluitio non parum multa anxie conquisiuiſti, cur magis ea non subiunxiſti, quæ Plinius in undecimo naturalis hystoriæ notauit, & apud poetas legunt? Esse uidelicet gentes naturaliter caluas, quales Miconij, qui capillo carentes gignunt. Vnde illud Lucilij, Miconij calua omnis iuuetus. & græce φαλακροί μυκόνιοι λέγονται. Nimiſq; affectate autore Donato, dixit Terentius, Miconium hospitem Crispum.

GAL. Calindrū uitta, mitra mulierū, aut molliū uirorū, aut puerorū, sicut dare ostendim⁹ in inuectiua cōtra Philephū.

GEOR. Iniuria afficis ueterum religionem, quorum sacerdotes uittati deos placabant, utpote qui ex tua sententiā molles & mulieres, non homines forent. Nostri quoq; sacerdotes atq; pontifices mitra & uittis capita redemiti molles & effeminati erunt, tum præcipue cum rei diuinæ operam dant.

Mitra præterea nescis quid significet, quæ apud græcos nō solum pro ornatu capitis, sed pro fascia in lorica modum contexta, ad latera defendenda accipitur. At contra Franciscum Philephum Galeotus ὅς ἔστι πρὸς τὴν ἀθλῶν, hoc est, sus, in Palladem. Hic plura non dicam, nisi te nō minus hoc homine & ista tua in hominem eruditissimum petulantia, ludibrio literatis uiris ita fuisse, ut si Thersites Hectore ad singulare certamen prouocasset.

A 3 Gal.

Capitis nudatio.

Principalis & principalior non dicitur.

Mitra.

GAL. Caput infestat præcipue pfora. Nam & aliorum membrorum est. Est autem pfora cutis asperitas, squammosa a scabie differens. Plinius in uigesimo, Scabiem, pruriginem, pforas.

GEOR. Hic ego Galeotum eiusdem scriptoris autoritate coarguam, quamquam satis per se reuincitur, quando Plinius scribens scabiem, pruriginem, pforas, non continuo uelit asperitatem cutis eam esse, Immo ex huius sensu sibi repugnans, cum in eodem uigesimo libro, ubi de cucumere syluestri, & elaterio loquitur, pforam & lichenas græca uelit esse uocabula, & latine impetiginem siue scabiem significare, hoc modo, Arida cum resina impetiginem & scabiem, quam pforam & lichenas uocant, sanat. Et recte sane, nam utraq; hæc dictio græca est, fitq; a uerbo græco $\psi\omega$, quod est scalpo, siue palpo. Nam qui pfora laborant, ulcera siue pustulas supra modum contingere, palpare & scalpere cupiunt.

Pfora.

GAL. Est quoque huius & aliorum membrorum porrigo, sic dicta, quasi porrigo, porcos enim afficit. Est autem porrigo minutus furfur. Horatius secundo Sermonum.

Vngere si caules oleo meliore caputq;.

Cœperis impexa scædum porrigine.

GEOR. Quod porrigo sit aliorum membrorum quam capitis, si caput accipimus, ut tu asseris, quicquid collo sustinetur, nega: Cornelius Celsus in sexto medicinae libro, qui in capillo, barba, & in supercilio tantum nasci hoc uitium dicit. Nec item minutus est furfur, immo squammulæ quædam a cute inter pilos resolutæ. Et quod porrigo dicatur, quasi porrigo, huius etymologiæ autorem per te discere cupio. Sed ut magis indiligentia tua cognoscatur, Cornelij uerba subiiciemus.

Porrigo

Porrigo autē est, ubi inter pilos quaedam quasi squammulae surgunt, hae quoque a cute resoluuntur & interdum madent, multo saepius siccae sunt. Id euenit modo sine ulcere modo exulcerato loco huic quoque modo, malo odore & modo nullo accidente, fereque id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiam in supercilio. Nec minutum furfurem, nec a porcis nomen trahere hoc uitium corporis, tantus medicinae autor significat, quem non relegisse diligentius Galeoto turpe fuit.

GAL. Sed a capite capitatus est. Lucius Columella septimo, alij capitatas uineas, alij brachiatas magis probant.

GEOR. Per haec uerba, nemo quid capitatus sit, intelligit. at quanto rectius dixisset, a capite deduci capitatus. tum. quod significat in caput crescens, id quod Vergilius innuere uidetur in Priapea,

Non brassicarum fero gloriosior caules,

Betasue quantas hortus educat nullus.

Crescensue semper in suum caput porrum.

Et Martialis de porro capitato,

Mittit praecipuos nemoralis aritia porros.

In medio uirides stipite cerne comas.

In Moreto,

Et capiti debentes nomina porri.

Lucius Columella in duodecimo, Cultus autem porri capitati assidua sarcitio & stercoratio est. Plinius, capitato maior est ad eadem effectus. In tot scriptoribus hunc capitatum hominem capitati porri mentionem crebram non obseruasse, pro miraculo habendum est, nisi forte cecutientibus oculis, & puerili studio grauissimos latinae rei scriptores reuoluit.

Gal.

GAL. Capitis diminutivum, ut in Terentio legimus, Oledidum capitulum. hinc capitula parva quaedam rerum initia nuncupamus.

Capita librorum non capitula dici.

GEOR. Vt a capite capitulum fit per diminutionem sic parva initia in libris, potius capita quam capitula dicuntur & praecipue in legibus, Suetonius. Capiti legis Papiae. Cicero tum in epistolis, tum in actionibus in Verrem capita semper, capitula vero nunquam, quod exponens Asconius. Capita proprie in similibus dici asseuerat. Aulus Gellius. Quod in capite superiore a Critolao scriptum esse diximus. In capite dixit, non in capitulo, sed apud Plinium, Capitula ea legimus, quae columnis adduntur. Vnde in trigesimo sexto, Proximum columnis spirae subditae, & capitula addita.

Capitula

GAL. Capillus, quo caput tegitur, multa sortitur nomina. Nam cirrus uocatur. Persius,

Ten cirratorum centum dictata fuisse

Pro nihilo pendas. Quidius,

Cirris & adempto nomen sortita capillo.

Et cirrinam Vergilius sub hoc nomine dedit, quia de filia. Nisi mentionem facit. Est autem cirrus plusculi capilli coadunati in modum caudae pendens. Vnde cirres ostrea quaedam capitata dicta sunt. Nam multa huiusmodi in mari reperuntur. Et Plinius cum de conchis meminit, iam distinctione ungulata, crinita, crispa. Martialis,

Tecum iuuant cirres, & pelle melandria cana.

Cirris.

GEOR. Quod cirris a cirro dicatur, ut tu sentis, nec res ipsa, nec poetae sensus hoc uolunt. Siquidem a uerbo graeco κείρω, quod incido latine, cirris deriuatur, quod poetae uerbis declaratur, & adempto nomen sortita capillo, quasi quod capillum patri

patri adempserit, cirris appelletur. Sed tu cum dicis cirrum Cirrus.
 esse plusculos capillos coadunatos in modum caudæ pen-
 dentis, tecum pugnas, quia in capite auis, quam Galli Alau-
 dam, alij Gallericum, quidam Cassitam dixerunt, plumæ in
 modum caudæ non pendeant, sed in Galeri formam in acutum
 arrectæ stent, hincq; nomē Varrone autore trahat. Sic em̄
 ait, Galerulus & motacilla altera q; in capite habet plumā
 elatam, altera q; semper moueat caudam. Porro q; temere
 & indocte legis illud Martialis,

Teq; iuuant cirres & pelle melandria cana.

Interpretaris enim ostēda esse cirres, ingerēs inscitissime uer-
 ba quædam Plinij, nihil ad hanc rem pertinentia, cum ubiq;
 nisi in ijs codicibus qui te emendatore deprauati fuerant, le-
 gatur.

Teq; iuuant gerres, & pelle melandria cana.

Cui nostræ lectioni assentitur Plinius in tricesimo secundo
 naturalis historię, ubi enumerat plurima animalia in mari
 uiuentia, Conger, gerres, galeos, garros, nipus, hippiros, hi-
 rundo. Et idem Martialis in xij. Fuisse gerres aut inutiles
 menas, Odor impudicus urcei fatebatur, Qualē mari
 næ misit aura piscinæ.

GAL. Cincinnus etiam dicuntur plusculi capilli intorti, quos
 Martialis annulos uocauit secundo epigrammatum.

GEOR. Quod autē capilli plusculi intorti sint cincinni, quos Cincinn⁹
 Martialis annulos uocet, nemo nisi tu dicit. Ergo cum dictio
 græca sit, a græcis scriptoribus quærenda est, apud quos le-
 gimus cincinnium a *κίρκι* specie olei deriuari, eosq; dunta-
 xat esse capillos, qui ita demum intorti sint, ut oleo perfusi,
 madescant. Cratinus uero *σημονίασ* cincinnos dixit, autore

B Polluce

Polluce, quod sint stamini propter tenuitatem similes.
 GAL. In medio fere frontis uena quædam recta, quam per
 cuti ut sanguis effluat, in delirio medici iubent. Nam si fre-
 neticus sanguinis diminutione eget, periculosum est brachi-
 um manumue incidere, ne delirans illæ uenæ ligamentū tra-
 bet, ac intercizat, sibiq; ipsi mortis causam afferat. Ideo Iu-
 uenalis ut omnino insanum ostenderet, & furiosum dicit.

O medici mediam pertundite uenam.

GEOR. Magis insanice & furere se his uerbis arguit Galeo-
 tus q̄ Iuuenalis Vrsidiū. Cui non frontis uenā, sed brachii
 ad phrenasim tollendā uulnerari iubebat, quando nulla in
 fronte sit uena in furore ferienda, aut quæ media dicatur. Im-
 mo hercule peritissimi medicorū in brachio eam aiunt esse
 quæ q̄ epati & cerebro sanando cōmunis sit media dicitur.
 Num curandis insanis uincula defunct & custodes? qui eos
 seruet, manusq; constringat? aur nō æque facile frontis liga-
 mēta, ac brachij aut manus dissoluere ac abijcere furēs ualeat
 GAL. Supercilia in tutela Iunonis ueteres esse dixerūt. Nā
 his oculi proteguntur, per quos luce fruimur, quam Iunoni
 tribuunt, unde Lucina dicta.

Vena in
 furore in-
 cidenda.

Lotos ca-
 pillata.

GEOR. Hęc Pompeius Festus ait, nō. Galeotus iactabūdit
 & perinde indiligens. Nā si sedulo Pliniū legisset, uel quæ se-
 git obseruasset, uel meminisset, qui paulo ante in ostentanda
 doctrina dixit, quippe defraudans laude sua Plinium, & lo-
 totam illam uetustam Romæ capillatam dixerunt, quia ad eā
 capillus uestalium uirginum ferebatur, illud subdidisset,
 quod in eodem loco sequitur, diuersum scilicet a festo. Ro-
 mæ uero lotos in Lucinæ area anno qui fuit sine magistrati-
 bus cclxix. urbis, æde condita, incertum ipsa quantum ue-
 tustior.

tustior, esse quidem vetustiore non est dubium, cum ab eo Lucina nominetur, hunc circiter annum habet antiquio Lucina rem, sed incerta eius ætas quæ capillata dicitur, quoniã Ve capillata. staliu uirginu capillus ad eam defertur. Conueniẽs erat uel ad ostentationem, in quo dissideant duo non incelebres scriptores ostendere, atq; adeo magis cum particulam uerborum Plinij & annotauerit, & in explicationem sententiæ suæ protulerit.

GAL. Glaber enim sine pilis dicitur, unde facetiarum suarum memor Plautus in Aulularia, Tu istum gallum si sapi glabrionem reddes mihi. Gallus gẽtem & pullum significat, & glabrionum familia Romæ erat. Vnde Acilius glabrio uir Romanus fuit, hic sermo uidebatur insinuare, ut ex Gallo Romanum faceret cum diceret, ut depilaret glabrum pullumq; redderet.

GEOR. Si lepidissimi Plauti hoc modo sales enarrentur, ex facetissimis, non modo infaceti & insoues, sed uanissimi, & insulsæ cuiusdam impudentiæ, ne dicam affectationes deridiculæ forent. Nam quod uicinitatis habet, aut similitudinis uenustæ, Glabrionum familia cum Gallis gallinaceis, aut gens Gallica cum familia Romana, An magis ego iuxta tecum desipere uidebor, si de ratione salium atque facetiarum, hac in parte quicquam egero. quando non glabrionem, sed glabriorem quippe a glabro comparatiuum Glabrior legatur. Est enim glaber carens pilis, unde glabrior nascitur, a glaber. atque glabellus in diminutione. Quod sic esse cõfirmat Nonius Marcellus, quem optarem tam hunc hominem, quam nescio quosdam nostri temporis grammaticos accuratius lectitasse, ne festiuum dictum de historia theatri sum-

ptū obturbassent interpretatione uanissima. Respōde que-
 so bone præceptor. Nonne sequitur. Reddas qua uolus lu-
 dius est. Quod si glabrimonem legeris, & sensus inconstans
 atque diuulsus & fluctuans fuerit, & solæcon facies nulla
 ratione excusandum, aut ulla licentia ferendum. Ergo in li-
 bro de doctorum indagine sic legimus, quod ludis præcibus
 pueri essent glabri ac depiles propter ætatem, quos antiqui
 ludios appellabant, ut est in primo Varronis de uita panti-
 Ideo Plautus in Aulularia. Tu istum gallum si sapi glabri-
 orem reddes, quæ uolus ludius. Hinc satis noscitur legendum
 esse glabriorem, non glabrimonem. Et qua ratione Plautus hæc
 dixerit, in enarrationem huius loci plura dicemus, cum Au-
 lulariam Plauti interpretabimur, cuius an hic uersus foret,
 prisca grammatici concertarunt.

GAL. Sed nasus pro signo uituperationis ponitur, nam ita
 Plinius in præmio naturalis historię. Quod si hoc Lu-
 cilius qui primus cōdidit stili nasum legerit quasi abusione
 & uituperationem reputabit. Primus enim satyricum carmen cō-
 didit. In quo utique uituperatio uniuscuiusque continetur. Na-
 sum autem dixit, quasi uituperationis signum, hætenus Plinius
 GEOR. Adeo caret naso Galeotus, ut illi non soboleat hanc
 compositionem uerborum Plinij non esse, & nequeat Roma-
 na uerba a puerili interpretatione discernere. nam illud solum
 Plinij est. Quod si hoc Lucilius qui primum cōdidit stili na-
 sum, dicendum sibi putauit, Cicero mutandum, præsertim
 cum de repu. scriberet, quanto nos causatius ab aliquo iudice
 defendimur. Cætera a grammaticulo in explanatione nasi inter-
 posita fuerunt.

GAL. Nasus enim sagacem sapientiam recte representat,
 sumpta

sumpra translatione ab animalibus. nā canes & uultures ol/
fatu inquirunt & quaedam animantes sola odoratione suos
ab alienis discernunt. Sapiens ergo & cautus est, qui odora/
tu obstrusa quæq; intelligit. Martialis,
Non cuiq; datum est habere nasum,
hoc est sagacem intelligentiam. Horatius primo Sermonū,
Ut pleriq; solent naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum,

GEOR. Quo plura de naso anxie congeris, hoc ineptius &
magis confuse loqueris, scilicet ignorans cuius gratia eruditi
uiri locantes, toties nasi meminerint. Immo a teipso dissen/
tis, nam qui paulo ante scripsisti, nasum pro signo uitupera/
tionis accipi, supposititia quaedam de procemio Plinij uer/
ba proferens. Nunc illud Martialis in Cecilij uituperationē
dictū, Non cuiq; datū est habere nasum, hoc est, sagacē
intelligentiam exponis. Quod si hic sensus esset, Garrula
nimirum & stulta numerosa illa ad urbanitatem Cecilij cō/
paratio iure dici posset, nec minus Horatianum illud, ut ple/
riq; solent, Naso suspendis adunco, pro insulsiſſimo habere
tur. Sed dicit quispiam quid sentit poeta festiuus cum dixit
non cuiq; datum est habere nasum, hoc uideñcet cum ri/
su & contracto in rugas, uelut uituperanti naso aliq; incesse
re, quando non sagaci intelligentiæ, sed subdolæ irrisioni,
Plinio tradente, noui moris nasum dicauere. Cui interpreta/
tioni consentit, tum illud. Et pueri nasum rhinocerotis ha/
bent, tum illud maxime quod sequitur, Ludit qui solita pro/
cacitate, Non est Sextius ille, sed Caballus. Fuit sane Sexti/
us hic parum liberali ioco, & mordaci dicto, nimis uehe/
mens & acer, unde Sextiana dicta sibi ascribi, Cicero in qua

B 3 dam

dā epistola ad Volumnium conqueritur. Apud Senecam
Item in declamationibus testium legimus declamatorem
dicacem ad modum, Vnde non incommode Testius legi
posset.

GAL. Polypus nasi morbus est. In naribus enim caro cor-
rupta radices agit plurimas, quæ tanquam pedes sunt. Et hinc
nomen accepit. Nam polypus piscis est, quem latini remo,
ram uocant.

GEOR. Nimis audaci licentia, ne dicam arrogantia est Ga-
leotus, qui sibi id licere putat, quod priscis & eruditis uiris
nunquam concessum est, ut ex sua sententiā rem quampiam
definirent. Nimisq; sibi arrogat in interpretatione dictio-
num. Nam quem medicinæ scriptorem usquam legimus,
sic polypum morbum definisse, ut sit caro corrupta radices
agens plurimas, quæ tanq; pedes sint. Quod si græcorum
scriptorum illi copia non fuit, saltem a Cornelio Celfo in
septimo hoc discere potuit, ubi de morbis qui nares exulce-
rant atque infestant, paulo latius præcipit. Polypus uero est
caruncula, modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi in-
hæret, & modo ad labra pendens nares implet, modo re-
tro per id foramen, quo spiritus a naribus ad fauces de-
scendit, adeo increscit, uti post uiam conspici possit, stran-
gulatque hominem, maxime Euro aut Austro flante. fere
que mollis est, raro dura, eaque magis spiritum impedit, &
nares dilatat, quæ fere carcinodes est. Cornelius longe ali-
ter a nostro præceptore morbum hunc describit. Sed quia
de causa nominis certari potest, hoc est cur polypus dica-
tur, Pauli Aegynitæ medici clarissimi uerba subiugemus la-
tine, ut potuimus interpretata. ὁ πολύπους ἄγκυρα ἐστὶν ἀπὸ τῆς

ἐν τῷ τῷ ῥῆσι συνιστάμενος, ὠνομασμένον ἀπὸ τῆς τοῦ θαλαττίου πο-
 λύποδος ἐμφερείας, ὅτι τῆς ἐκείνου προσέοικε σαρκί. Polypus
 tumor est præter naturam in naribus consistens a similitudi-
 ne marini polypi nominatus, quod eius carni similis sit.
 Hic affirmat morbum a carne polypi, quæ mollissima est
 denominatum assentiens uidelicet Cornelio Celso, quem
 in primis imitari mihi uidetur. Hic ego quando me tem-
 pus & res ipsa morbi admonuit non præteribo. Nasum ho-
 minis duobus uitis, uel potius duplici ulcerum genere la-
 borare, quod utrunque malum de marinis piscibus nomen
 accepit, hoc est Ozæna & Polypo. Ozænam dicit esse Cor-
 nelius Celsus cum ulcera circa nares sunt, pluresue crustæ, &
 odorem fœdum habent, cui malo uix potest succurri. Et Pli-
 nius in nono naturalis historiæ. Polyporum genera & ozæ-
 na dicta a grauitatis odore. Polypum uero iam a pisce de-
 minari docuimus. Sed ne quispiam de similitudine carnis
 addubitauerit, illud addimus ab Aristotele & a Plinio sem-
 per polypum inter μαλάκια, hoc est mollia annumerari.
 At quam non dico impropria, sed longæ alienæ significati-
 onis dictione, Polypum Remoram latine Galeotus uocat
 quando polypo, & si græcum est tanquam recepto, & ciuita-
 te Romana donato, latinus utatur. Et Remora is piscis la-
 tine dicatur, ut ait Plinius naturalis historiæ tricesimo secun-
 do, quem Græci ἔχινον uocitent. Quas autem partes tan-
 quam pedes ait esse, Græci πλεκτοίνας, nostri uero flagella
 cirros & acceptabula appellant.

GAL. Ipsæ malæ ab antiquis genæ uocabantur, huius rei te-
 stis est Plini⁹ xi. natural⁹ historiæ his uerbis. Malæ hominū
 tantū, quas præci genas uocabant, ex duodecim tabularum

inter

Ozæna.

Polypus.

Malæ.

Genæ.

interdicto, radi eas in fœminis uetantes, pudoris hæc fedus
ubi maxime ostenditur rubor.

GEOR. Pro falsario hic accusandus, qui uerbis Plinij addit
non nihil diuersissimum, sane a scriptoris sententiâ. Nã in
decimo naturalis historiæ, ubi hæc leguntur in fœminis, ni
q̃ habetur. Sed ubi repertum est, malas fœminarum radi
Quin potius aut purpurifata, aut cerusata, uel cum oppro
brio, illis obijciuntur, nisi fortasse hic olim putauit fœminas
fuisse barbata, & cultris tonsorijs indiguisse.

GAL. Pupula diminutiuum pupilla, illud significat, quo in
tuemur. Vnde in sacris literis legitur. Et pupillæ oculorum
eius non uidebunt.

GEOR. Nisi autorem ostenderis, apud quem ratione me
tri cogar pupillam legere penultima producta, potius testi
monio & autoritate Lucretij, Vergilij, & Horatij ductus,
contendam pupulam tãtum dici, penultima correpta, quo
rũ uersus ideo adducere supersedeo, quod tu eos annote
ris. Sed quando tam multa de pupula loqueris, illud miror
te siluisse, quod in undecimo naturalis historiæ Plinius ait
Adeo absolutam uim speculi in oculis esse, ut tam parua
ta pupula, totam imaginem reddat hominis. Ea causa est
ut plerũq̃ alitum e manibus hominum oculos potissimum
appetant, quod effigiem suam in his cernentes, uelut ad co
gnata sua desyderia tendunt.

GAL. Est etiam oculi malum glaucoma, Tunc enim oculi
uidi & plumbei coloris apparent, quod curari difficilli
mum est.

GEOR. Qualitatem huius morbi incite atque imperfecte
expressit, id quod miror factũ esse ab eo, q̃ se Cornelij Celli
assiduam

Pupula
dici pe
nultima
correpta.

assiduum lectorem iactet. Nam hic autor sub uitio, quod suffusionem appellant, glaucoma locat. Sed Paulus Aegy-
nita, glaucoma & hypochyma, ueteres medicos unum exi-
stimasse dicit. Recentiores uero putauerunt, Glaucomata
esse passionem humiditatis cristallinae commutatae in glau-
cum. Hypochymata uero, quae Cornelius Celsus suffusio-
nes appellat, cum humores infusi, inter corneam & cristalli-
nam tunicam congelantur. Sed de glaucomate diligentius
scribemus, cum illud Plauti in Milite interpretabimur glau-
comam ob oculos obijciemus.

Glauco/
mata.
Hypo/
chymata.

GAL. Cæsij autē oculi, quasi cælij, id est, cyanei coloris a uete-
ribus dicti sunt, & ij quoq; flauī appellant, quales Mineruæ
fuisse dixit poeta in Priapeis.

GEOR. Expectabam hoc loco commemorari a Galeoto,
quæ de Pallade Cæsia, & de glauco colore, Au. Gellius in se-
cundo noctium atticarū cum Fauorino tractata scribit, hoc
est, glaucopin dici Mineruam, quæ a latinis dicitur Cæsia. &
quomodo glaucus color cum flauo cōuenire dicatur. Nam
non minus uideretur dissentaneum, græcos glaucopin dixisse
Pallada, hoc est, glaucorum oculorū. Et Vergiliū in Pria-
peis dixisse,

Minerua flauo lumine est.

Quod illud Ennij, de quo Fauorinus dubitasset, nisi uarietate
flauī coloris enarrasset. Est enim uersus Ennij talis,
Verrunt extemplo placide mare marmore flauo.

Cœruleum spumat mare confecta rate pulsum.

Sed cui libuerit discere, quomodo cœruleum mare cum fla-
uo conueniat, legat Atticas noctes.

GAL. Anguli oculorum, de quibus Iuuenalis,

C Si prurit

Si prurit frictus ocelli Angulus.

Alio uocabulo hirci, siue hirculi a Suetonio de uitijis corporis, ut ait Seruius dicti sunt. Quod Seruij ac Suetonij dictum confirmat Festi autoritas, qui hircitalos pueros dicit ait, qui primo uirilitem suam experiuntur.

Hirci/
tali.

GEOR. Festi uerba nequaquam cum Seruij & Suetonij sententia conuenire possunt. Nam hircitali pueri ab hircis animalis mali olido nascuntur, non ab hircis oculorum. Quod ut apertius cognoscatur, quæ Censorinus ad Cæcilium de uarietate atatum nostrarum conscribat, apposui. In secunda hebdomade, uel incipiente tertia, uocem crassiorem & inæquabilem fieri aiunt. quod Aristoteles appellat antiqui, nostri hircitalire. Et inde ipsos hircitalos appellari, quod tunc corpus hircum olere incipiat.

GAL. Licet Pterigium etiam de alijs dicatur. Nam caro superuacua, unguis digitosque crescendo operiens, hoc nomine appellatur.

GEOR. Hæc non diceret Galeotus, si sextum Cornelij Celsi librum perlegisset, ubi de digitorum ulceribus hæc scribit. In iisdem recedere ab ungue caruncula, cum magno dolore conseruit, pterigion graeci appellant. Carunculam discedere ab ungue non crescendo operire dicit. Et sane ab etymologia dictionis hoc non discrepat, siquidem pterigion diminutiuum uidetur esse a πτερον id est, ab ala, quam tunc maxime efficere uidetur caro ab unguis discedens.

Pterigiū.

GAL. A mala maxilla est diminutiuum uoce, non significatione, non enim sic uocatur, quia sit mala parua, sed quia infra malam locatur.

GEOR. Quamuis Priscianus præcipiat figura diminutiuam maxillam

maxillam a mala deriuari, Tamen apud me plus momenti Maxilla.
 habet Cicero in libro de Oratore perfecto ad Brutum scri-
 bens, per detractionem mediæ literæ, uel potius, syllabæ, a
 maxilla malam esse factam.

GAL. Os osculum facit, quod duo significat. Est enim oscu-
 lum os paruum. Ouidius primo metamorphoseon,

Videt oscula quæ non Est uidisse satis.

Et huius quoq; diminutiuum apud idoneos constat. Ver-
 gilius primo Georgicorum,

Oscilla ex alta suspendunt mollia pitui.

GEOR. Cum tam multa hic magister undiq; conquirat, ut
 nihil omnino docens, aliquid docere uideatur, quæ in enar-
 rationem Vergiliani uersus Seruius & Macrobius dicant,
 reticere non debebat. Sed ego ut lectori hac in parte satiffa-
 ciam, quod nuper apud Pomp. Festum de oscillis pluribus
 expositis uerbis offenderim, id subiiciam. Oscilla sancta di-
 ci ait, quod oscellent, id est, inclinent, præcipitesq; efferantur
 oscillantes. At Cornificius ab eo quod oscelari sint soliti per
 sonis per uerecundiam, qui eo genere lusus utebant. Causa
 autem eius iactationis proditur. Latinus rex qui prælio, quod
 ei fuit aduersus Mezentium Ceritum regem, nusq; appa-
 ruerit, iudicatusq; sit Iuppiter factus latiaris. Itaq; sic eius
 diebus feriatos liberos seruosq; requirere eum non solum in
 terris, sed etiã qua uidet cælum posse adiri per oscillatione
 uelut imaginem quandam uitæ humanæ, in qua altissima
 interdum in imum deprimuntur, interdum infima ad sum-
 mum efferuntur, atq; ideo memoriam quoq; redintegrari
 initio acceptæ uitæ per motus cunarum, lactisq; alimentum,
 quia per eos dies feriarum, & oscillis moueantur, & lactea

Oscilla
sancta.

Oscelari.

Iuppiter
latiaris.

C 2 potione

potione utantur. Nec desunt qui exemplum græcorū secutos putent Italos. quod illi cum iniuria interfecto Icaro. Erigone filia eius dolore impulsā, suspensio perijisset, per simulationem puellam quærent, atq; manes eius placarēt. Sed de hac fabula plura non dicam, quando Vergilianus interpres exactissime eam conscribat.

GAL. A radice inferioris labij mentum sumit initium, quod licet hominī tantum tribuat Plinius. Tamen apud Plautum legimus in menæchmis, Glandionicā suillam, lardum, pernam itidem, aut sinciput, aut menta porcina.

Plauti
locus.

GEOR. Et uera dicit Plinius, nec Plautus illi repugnat. Nam siue librariorum uitio, siue corrigentium ignorantia, ubi polimenta legebatur, menta scriptum est, quemadmodum in eadē Comœdia pluribus in locis lectio uera demutata fuit, ut illud Schatamia pro spatalia. Et ubi spurcatur nasum a summa, Et cygno qui lucet patre, mosco prognatū patre, & alia multa quæ suo loco confutabimus. Sed dicet quispiam,

Polimēta

Cur hic Polimenta potius quàm menta legendum esse ais? hæc nempe de causa, quod testiculos porcinos autore Festo, polimenta legimus a priscis appellari. Esto dicet Gasteotus. An statim inter præciosa edulia porcinos testiculos annumerabimus? Quid ni? quando in octauo naturalis historiae de sue Plinius hæc dicat. Neque alio ex animali numerosior materia ganæ, quinquaginta prope saporibus, cum cæteris singulis, hinc censoriarum legum pagina. Interdicta quoque cœnis, abdomina, glandia, testiculi, uulua, sincipita uerrina. Ex hac Plinij sententia materiam ganæ præstitisse testiculos, uetitosque fuisse legibus sumptuarijs satis constat. Quare si polimēta legerimus, ex nepotū iudicio desiderio gulæ.

gulae satifficiemus. Et duo peregregij autores conuenientia non discrepantia dicent. Sed illud silere non sustineo. Si menta porcina petiuisset mulier. quae unctius ac delicias quidam sibi dari cupiebat, quo pacto menta porcina uel studiosius & opipare ualde condita incitamentum gulae fuissent. Verum plura destinato huic enarrationi loco in hoc genere scribemus.

GAL. A uultu uultuosus, quod tristem significat, ut ait Nonius, allegans Ciceronem, In quo cum effeceris nequid ineptum sit aut uultuosum. Vultuosus.

GEOR. Infrequens nimirum & negligens Ciceronis lector fuit Galeotus, utpote qui non obseruauerit, in quo Ciceronis opere haec legantur, quae in libro Ciceronis ad Brutum de optimo genere dicendi habentur.

GAL. A collo autem decollare uerbum, & collare nomen descendit. Primum omnibus notum. Secundum autem pro uinculo colli accipi sentit Nonius.

GEOR. Verbi significationem quam omnibus notam esse ait, tantus Latinae linguae magister. Vel sponsione grandifecta, contenderim eum ignorasse. Nam decollare non solum significat securi cedere, sed & decipere. hic nos pro more nostro autoritatem afferemus eius grammatici, qui haec dicat. Diomedes itaque in primo de arte grammatica haec ait. Decollo decollauit, hoc uerbum apud ueteres decipio significat, ut apud Plautum, Vna est quae decollauit. Item Lucilius duodecimo, quibus fructibus me decollauit. Quae significatio apud Fenestellam aliter inuenitur, in epitomatum secundo, quemadmodum Caesar a piratis captus sit, utque eos postea ceperit & decollauerit. Veteres autem securi caesos dicebant.

C. 3. has uerbi

has uerbi significationes cur Galeotus non explicuit? An quia temere pleraque omnia eructat, an quia nullum illi comertium nec fuit, nec est cum his scriptoribus, qui linguæ latinæ proprietatē, & remotiorū uocum significationes indagauerunt. Cur item aliud uerbum a collo factum non protulit, quo Varro & Suetonius utuntur? hoc est, subcollo subcollas. Suetonius in Othonis uita, Donec omiſſa mora subcollatus, & a præſente comitatu imperator cōſalutatus, subcollatus, quaſi ſubiicientibus colla militibus ſublatus. Varro in tertio rerum ruſticarum libro, de apibus loquens, Regem ſuum ſequunt, quōcunq; it, & feſſum ſubleuant, & ſi nequit uolare, ſubcollant quod eum ſeruare uolunt.

GAL. Sed inter omnes acutiſſimus eſt, qui quodam rigore neruorum, modo ſcapulis, & hunc epiſteton, modo mentū corpori, & hunc proſtoton, modo rectam & immobilem ceruicem intendit, & hunc *τέτανον* græci appellant.

GEOR. Hæc morborum genera græcis uocabulis a noſtris expreſſa, ita ut græce leguntur ſcribenda erant, atq; eo accuratius q̄ iſdem Corneliū Celi uerbis illa explicet. Erat præterea etymologia dictionum ſubiungenda, tum ut luſcius morbos aperiret, tum etiā ut ex ratione orthographiæ, res ita pateret, ut poſthac confundi non poſſet. Ergo opiſthotonon dicimus rigorem, quo caput ſcapulis intenditur ab *ὀπίσθεν*, quod retro ſignificat, & *τόνος*, quod eſt rigor. Emproſthotonon quando mentum pectori annectitur ab *ἐμπροσθεν*, quod eſt ante. Tetanon uero quod immobilem ceruicem intendit ἀπὸ τοῦ τετάδαι, quod eſt intendi.

GAL. Segmentū autē hac ratione ornatioꝛē torquem ſignificat, quia collum circuit. Nam ſegmentū circulus eſt.

Geor.

Subcol/
lare.

Opistho/
tonus.

Empro/
sthoton?

Tetanus.

GEOR. Infirma sane ratio, ut quæ nulla etymologia, nullaq; docta autoritate nitatur. An non longe melius sic dixisset, Segmentum a secando natum uidetur. nam ea figura a **Segmentū** seco fit segmentum, qua a fingo figmentum, a pingo pigmentum, a stringo stringentum. Quod testimonio Plinij confirmari potest, qui de ratione secandi marmoris hæc scribit. Crassior enim arena laxioribus segmentis terit, & plus erodit marmoris, maiusq; opus scabriciæ polituræ relinquit.

GAL. Et apud Sclauinos nunc in usû est modus ille antiquorum.

GEOR. Audaculo uerborum fictori tanta non conceditur licentia citra analogiæ rationem, aut autoritate non allata.

Nam etsi licuit, semperq; licebit.

Signatum præsentem nota producere uerbum.

Tamen non permissum est uoce noua, immo barbara latinum sermonem contaminare. Quare usq; præsentem Galeoti uerba non improbant, sed potius fecundo gratulentur ingenio, & posteris subeuntibus nouis rebus, linguam nostram scupletare non formident, uelim a Galeoto doceri, qua figura, quaue autoritate fretus Sclauinos dixerit, cum hisce populi maris Adriatici accolæ p littoris possessione Liburni, tum Illyrij atq; Dalmatæ a priscis historicis appellantur.

Liburni.
Illyrij.
Dalmatæ

GAL. Horatius Flaccus in libro Sermonum, fasciolas cubitale focalia.

GEOR. Diligētior quiuis præceptor quid sint focalia exponere tentasset. Et enim locus hic non uulgarem explanationem postulat, quanq; id uerbū p notho Flacci interpretes præterierunt.

Focalia.

Focale.

præterierunt. Ergo quid sint focalia quantum ex uaria & diligenti lectione assecutus mihi uideor fuisse aperiam. Focale est uelut fascia quædam collum ambiens, quod fauces præfringere non sineret, quippe pronunciationi conducent. Seneca in tertio naturalium quæstionum, Videbis quosdam graciles & paliolo focaliq; circumdatos pallentes & agros. Quintilianus in undecimo paliolum sicut fascias, quibus crura uestiuntur & focalia, & aurium ligamenta sola examinare potest ualitudo. Illudq; affirmauerim, de focali intellexisse Valerium Martialem, cum ait

Quid recitaturus circundas uellera collo,

Conueniunt nostris auribus ista magis.

Legit' eiusdē hoc distichon, quæuis a quibusdā expunctum,
Si recitaturus dederō tibi forte libellum,

Hoc focale tuas asserat auriculas.

Focane
palmes.

Ne abnuero a fauce nasci focale, quemadmodum & focaneus palmes apud Columellam, qui in fauce uitis nascitur. GAL. Palmam autem arborem propter frondis similitudinem dixerunt, & caricas uocauerunt dactylos, quia dactyli sunt digiti, & caricae palmarum digiti uidentur.

Palmæ
fructus
uarie dici

GEOR. Palmæ fructus nunc dactylos alibi palmulas atq; scandalises, nec non margaridas, atq; etiam careotas, siue careotum in neutro genere, siue careotidas apud idoneos

Carica.

scriptores græcorum & latinorum legimus appellari. Caricas uero in ficorum genere, autore Plinio deprehendimus his uerbis, Syria præter hanc peculiare habet arbores in nucum genere. pistacea nota prodesse aduersus serpentium morsus, traduntur in potu & cibo. In ficorum autem caricas minoris eius generis, quæ coctana uocant. Quæ uerba im-

memor

memor hic Galeotus aduersus sententiam suam paulo in/ fra de ficis præcipiens adducit. Ouidius quoq; in primo Fa/ storum, Caricas aliud esse a palma, hoc uersu ostendit,

Quid uult palma sibi, rugosaq; carica dixi.

GAL. Dextram supplices osculabantur. Lucanus,

Oscula poluta fixisse trementia dextræ.

Et qui iurabāt per dextrā, tanq̄ fidei sedem, & uirtutis mini/ strā deierabant.

GEOR. Nec soli supplices dextram osculabantur, cū huius/ modi osculum uenerantis magis esset, q̄ supplicantis, nec Dextra
quare
osculabāt dextra nisi auersa, oscum gratia petebatur, In fide uero Pli/ nio autore porrigebatur, & ut idem in uicesimo octauo ait, In adorando dextram ad osculum deferrimus, totumq; cor/ pus circumagimus quod in læuum fecisse Galliæ religiosius putant. Quanto ergo distinctius scripsisset hoc modo, De/ xtram uenerantes auersam petunt, non supplices, Nam qui dextrā reducis Marij osculabantur non supplicationis, sed uenerationis gratia faciebant, cum id signi ad discernendos amicos Marius suis dedisset.

GAL. Digitorū percussus uocatur cōdylus, digitis em̄ com/ plicatis, aut medio digito ab ipso pollice eūte condylus est

GEOR. Demosthenes in festis Liberi condylo percussus a Midia, si condylus est is, quem Galeotus diffinit, incōmode & inepte tantos affectus, & grauem illam inuidiam ex par/ te percussi corporis, ex uultu ferientis, & ex habitu adueri/ rio quæsiuit. Plutarchus quoque scribens eum quem castor condylo percussisset, statim mortuum, in cacozeliam inci/ dit, Si digito ictus animam expirauit. Sed arroganter & in/ docte de dictione græca hic præcepit. Ergo ex græcis auto/

D ribus

Cōdylus

ribus & significationem & etymon sumemus, qui dicunt iuncturas articulorum in digitis, & eminentes stricta in pugnium, palma, nodos, cōdylos appellari. quatuorq; digiti, aut toribus Aristotele & Polluce, ternos habent cōdylos, pollex uero duos. Igitur per condylum percussio fiet, cum manu compressa nodis digitorum aliquem cedimus. deducitur autem hæc dictio ab κόνδυλος, παρὰ τὴν κάμψιν τῶν δακτύλων. ὡσανεὶ κόνδυλοι ὄντες, πρὶ αὐτοῦς γὰρ, ἢ κάμψις τῶν δακτύλων ἐγγίνεται.

GAL. Condylomata autem a quadam similitudine dicuntur cæcæ Hæmorrhoides, & tubercula quædam corporis.

Condyloma.

GEOR. Non uidet hic magister, si condylomata sunt tubercula quædam corporis, nihil cum suo condylo similitudinis haberi. Sed nec cæcæ Hæmorrhoides sunt condylomata, immo aliud de quibus suo loco dicemus. Nā Iulius pollux de morbis corporis scribens, cōdyloma inquit, nascitur circa coronam podicis, tuberculū uidelicet sanabile, & circa sedem fiunt condylomata magna, sed nō laboriosa. Iuniores præterea medicos si consulueris, disces condylomata nō esse Hæmorrhoides, sed eminentes tumores, nunc molles, nunc duros figura rotunda & nihil emittentes.

GAL. Cēlū insertū est corporis trunco, Nā truncus sine pedibus & manibus ac capite græce thorax dicitur. Corneli⁹ Celsus. iij. Sudor autē & consuetudine, & modo, & tempore ex toto thorace & ceruicibus atq; etiā capite erumpit, pedibus tantūmodo & cruribus siccoribus atq; frigentibus.

GEOR. His uerbis Cornelius ne nimium quidem signare uidetur, id græce thoracem dici, quod latini truncum auctore Galeoto uocitent. Nec Vergilius truncum Priami appellauit

lauit, quod ei defecuiſſet Pyrrhus manus & pedes. Sed tantum ſublato capite dixit.

Iacet ingens litore truncus,

Auulſumq; humeris caput, & ſine nomine corpus.

Sed quid thorax? Idem Iulius thoracem appellat quicquid Thorax. anterioris duntaxat partis a collo uſq; in coxendices protēditur, quem conficiunt crates coſtarum qui & ὄλμος hoc eſt mortarium dicitur. Medici tamen in refectionibus humani corporis thoracē accipiunt inane quiddā in pectore extremas coſtarū partes utrinq; contingens. Vnde legimus Plinīū ſæpe dicentē, thoracis uitia purgat, & idem ad uitia thoracis, Quæ ſignificatio non tam late patet, ut de omnibus morbis, qui in trunco corporis Galeoti more naſcuntur intelligatur, ſed de his duntaxat, qui intra ſepta pectoris continētur. Dormitabat nimirum Galeotus cū Celſum legeret. Nā ſi uigilans fuiſſet, quæ ſubiiciemus uerba de Cornelij quinto libro ſumpta, non præteriſſes. Itemque ſi fiſtula os, uel cartilaginem, uel neruum, uel muſculos læſit, ſi articulum occupauit. Si uel ad ueſicam, uel ad pulmonem, uel ad uulnam, uel ad grandes uenas arteriaſue, uel ad inania, ut guttur, Stomachum, thoracem, penetrat. Abunde iam ex his patet Cornelium Celſum thoracem accipere pro parte concaua, de qua diximus, & ruruſum de tuſſi loquens Cornelius thoracem tuſſi obnoxium docet. Ergo thorax pro ea parte corporis, quam Iulius terminat, & eā concauitate, quam medici aiunt apud illuſtres ſcriptores accipitur.

GAL. Thoracem quiddā iuniores & imperiti diploidem nūcupant, cū diplois aliud ſit. Nā Hieronymus in expoſitione

D 2 illius

illius uersus. Et operiantur sicut diploide confusione. sicut
diplois gen⁹ est pali⁹, deniq; in Hebræo comitra dicitur. Di
plois igitur dicitur, quia duplex est pali⁹.

Diplois.
Abolla.

GEOR. Si alios arguis, q; significationē diploidis ignorāce
rint, debebas planius quid diplois esset, enarrare, nec confu
se & indiscrete dicere pali⁹ genus esse diploidem, quātoque
enarrati⁹ scripsisses diploidem dici a græcis uestem dupli
cē, quā latini abollā appellāt. Est em̄ abolla duplici panno
fecta uestis, id quod declarat Seruius enarrās illud Vergi⁹

Et duplicem ex humeris reiecit amictum,
Nixus uidelicet testimonio Horati⁹, qui de Diogene Cyni
co sic ait.

Contra quem duplici panno patientia uelat,
Mirabor uitæ uia si conuersa decebit.

Et Martialis de cynico quodam,

Cærea quem nudi tegit uxor abolla grabati.

Ergo cum duplex sit abolla uestis, ex officio & interpretati
tis munere ad diploidem reducenda erat, quando si græca
cum latinis conferre uolumus, id latine dicitur abolla quod
diplois græce. Nam & græci milites & philosophi palliati, si
ue chlamydati incedebant. Nostri quoq; nūc abollam pro
militari amictu capiunt, ut Seruius exponit, & Martialis in
nuere uidetur scribens,

Nescit cui dederat tyriam Crispinus abollam.

Dum mutat cultus induiturq; togam.

Nunc pro ueste philosophi, ut apud eundem de cynico su
pra tetigimus. Et Iuuenalis,

Transi gymnasia, atq; audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occidit Bæream.

GAL. Et manicae dicuntur & ferreae & lanæ. Vergilius,
Et tunicae manicas & habent redimicula mitrae.
& hæc dicitur tunica manuleata. Plautus in pseudolo. Is tū
ab alijs manuleatam tunicam habere oportet.

GEOR. Vergilij carmen adducens Galeotus, quid Aulus
Gelli⁹ de huiusmodi tunicis dicat subiicere debebat, hoc est
poetā, has tunicas quasi scæmineas & probrosas criminatū
fuisse laudantē priscos Romanos, qui substrictas & breues
tunicas citra humerum desinentes primo portauerint, præ-
terea illud Plauti legendum nō erat, his tum ab alijs, sed ut
q̄ a cunabilis, ut alio loco darius dicemus.

GAL. Vbi collum desinit, incipit iugulus, qui quasi Lacunā
quandam efficit.

GEOR. Si iugulus quasi lacuna est, quomodo de morbis io-
cineris signa tradens Cornelius Celsus recte & latine dixit,
pectus atq; humeri circa iugulū utrunq; extenuantur, & rur-
sum in octauo exponens ossa corporis, Iugulū autē ad ipsū
recurrunt, ac neq; inter durissima ossa numerādū, altero ca-
pite in eo quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis ossis
insidit, paulūq; motu brachij mouetur, & cum lato osse sca-
pularū infra caput, eius neruis & cartilagini cōnectitur. Qui
dus in xij. metamorphoseos, cum loquitur de Perichimene
quē in aquilā conuersum Hercules in aere confixit,

Et qua leuis hæserat alæ

Corporis affixi pressa est grauitate sagitta

Perq; latus summum iugulo est exacta sinistro.

Ex his Cornelij & Nasonis uerbis, os esse iugulum non la-
cunam, & duplicem esse constat, quare egregius hic scriptor
suo Cornelio fretus iugulum os appellare debebat, tū sub-

D 3 iungere

iungere concauitatē illam se recuruātū iugulorū, iugulum
nōnunq̄ uocitari. hoc in loco non ad re fuerit prouerbū
lud antiquorū addere, qui locum in agendis causis nacti fir-
missimi & acutissimi cuiusdam argumenti, quo prolato
foderetur uelut lætali uulnere, aduersarius, dicebant iugulū
uideo, hoc est locum letalis uulneris.

Iugulum
uideo.

GAL. Mammæ uero pro uberibus ab antiquis, tataruoca-
tæ sunt. Martialis primo.

Mammas atq; tatas habet Afra, sed ipsa tatarum
Dici, & mammarū maxima māma potest,

GEOR. Nihil dignū suo promisso Galeotus profert, utpo-
te qui publicum assertorem nostrarū dictionū se promittat
tum ignorata uocum origine, falso atq; ridicule eas interpre-
tetur, quale hoc est, quod tatā ubera significare contendat,
Martialis disticho fretus, cuius iocus festiuus, si mammas at-
que tatas pro uberibus exposuerimus, hebes infipidusque
iudicari poterit. Quid enim salis haberet inferre, Afram et
se maximam tatarum atque māmaram, uixque risum mo-
ueret piperis & nucis emptori. porro quid sibi uellet rei enū-
dem repetitio? Verum ut studiosis iuuenibus satisfaciam,

Mammæ
Tata.

quid hoc loco mammæ & tatae significant, exponendum est
& primam quidem dictiones græcas esse dicimus, atq; Pol-
luce tradente, sic enim scribit, ἢ δὲ πατρός ἢ μητρός μήτηρ, τῆ
θη. καὶ τὴν μᾶμμηρ δὲ καὶ μᾶμμαρ ἐπὶ ταύτης παλαιῶν.
nunc patris, nunc matris matrem significare, quanq̄ apud
Nonium Marcellum hæc Catonis uerba legimus, in libro
de liberis educandis, cum cibum ac potionē buas, ac pāpas
docent, & matrem mammam, patrem tatam. ex quorū scri-
ptorum sententia colligimus, festiue & acute poetam fuisse
iocatū

iocatum in eam mulierē, quæ cum esset uetustissima, & per annorum multitudinem omnium matrum, uel auiarū maxima foret, se tamē auderet dicere tatas & mammas adhuc habere in argumentum uidelicet iuuentutis, quippe cum ue terrima iure dici illa non possit, cui uel utraq; auia, uel uterq; parens superat.

GAL. A papilla expapillatus dicit, teste Nonio, qui allegat Plauti textū in Milite glorioso, expapillato brachio.

GEOR. Indigna dictio latinitatis assertore, & eo qui bellū barbaris indixerit, nam textum nemo nisi indoctus & plane barbarus dixerit.

Textum
barbare
dicit

GAL. Ala autem axillam facit, sicut mala maxillam.

GEOR. Cicero ad Brutum contra sic ait, quā etiam uerba saepe contrahuntur non usus causa, sed auriū, quomodo autē uester axilla, ala factus est, nisi fuga literæ uastioris quam literā etiā e maxillis, & axillis & uexillo & pauxillo consuetudo elegans latini sermonis euellit. Ciceronis itaq; sententiā ab axilla fit ala, non autē ab ala, ut tu dicis, axilla.

Ala ab
axilla.

GAL. Ventrem uexant tormina & uermina. & paulo infra uermina sunt dolores corporis & uentris maximi.

GEOR. Qui tam multa de uermium significatione scripsit, miror cur uerbum a nomine factum siluerit, præsertim cū illud legerit in Apophoretis, ubi Martialis ait.

Si tibi morosa prurigine uerminat auris,

Arma damus tantis apta libidinibus.

Est enim uerminari, ut exponit Nonius, positū pro torque

Vermina
ri.

si a uermibus, quod facile se torqueant.

GAL. Constat enim uenter ex pelliculis quibusdam, quas uocant Pantices.

Geor.

GEOR. Hoc nō dicit Pompeius Festus, qui pantes fluxū
Pantes, uentris esse ait, Ex te item hoc discere cupio, de quo uētre in
telligas exteriori ne, an interiori? ut tuo more loquamur.

GAL. De libro quoq; umbilicū dici Catulus ostēdit, Re-
lata carthæ regiæ noui libri, Noni umbilici, lora rubra, mē-
brana, Et in hac significatione accipitur, quia illuc
tanq; ad centrum librorum membra conueniunt.

GEOR. Cur illud siluisti quo frequenter poetæ elegantibus
me usi leguntur, ut cū exactum opus significarent ad umbi-
licos se uenisse dicerent. Horatius in epodo, Promissum car-
men Iambos ad umbilicum adducerem, quod sic exponit
Porphyrio. ad umbilicum adducere, pro finire & consumma-
re opus posuit Horatius, quia in fine libri ex ligno, aut osse
umbilici solēt poni. In quem sensum & Martialis finem ter-
tij libri clausit,

Ad umbi-
licum ad/
ducere.

Ohe iam satis est, ohe libelle,
Iam peruenimus usq; ad umbilicum.

Tu procedere adhuc & ire quæris. Et alibi idem poeta,
Nunquam grandia nec molesta poscūt,

Quæ cedro decorata purpuraq;
Nigris pagina creuit umbilicis.

Coroni/
de impo-
nere.

Et puto id esse ad umbilicos peruenire, quod græci di-
cunt ἐπιθεῖναι πλὴν κορωνίη hoc est, coronam imposuisse. Soliti
enim fuerant græci, consumatis operibus, coronam appo-
nere. Vnde prouerbiū natum ἐπέθηκε πλὴν κορωνίη, ad

quod respexit Mar. nimietatē sexti libri quodāmodo arguēs,
Si nimius uideor seraq; Coronide longus

Esse liber, legito pauca libellus ero.

GAL. Et digitis inter se pectine iūctis, quod est in octauo
metamor.

metamorphoseos, satis intelligitur pro insertis ad similitudinem pectinis dictum.

GEOR. Hoc loco expetebam Galeotum ueneficiorum causas curiosius indagantem, atque in propatulo nimis libenter de magia differentem, quid momenti atque uirium occultarum pectinatim inserti digiti habeant, aperire praesertim, cum Ouidij uerba de parturiente Alcumena dicta, immo potius de Iunone, quae partum Herculis impediabat, conueniant cum ijs, quae Plinius in uigesimo octauo naturalis historiae notat. Assidere grauidis uel cum remedium adhibetur, digiti pectinatim inter se amplexis ueneficium est, id comperitum tradunt Alcumena Herculem parturiente.

GAL. Lumbis nates conterminae. Horatius primo Sermone, Diffusa nate ficus, & uocatur sedes. Plinius uigesimo quarto, Cinis sarmentorum uitiumque & uinaceorum condylomatis, & sedis uitij medetur.

GEOR. Quis praeter Galeotum doctissimi Plinij uerba ita proferre auderet in confirmationem sententiae suae, ut ad id quod sentit, nihil pertineant, nec significationem uocis aperiant, an dicere cinerem sarmentorum uitij sedis mederi, est explicare quid sit sedes. Sed ut Plinium & Celsum legentes, quid sit sedes, intelligant, rem primum a graecis autoribus sumptam explicabimus. Hi enim & imprimis Iulius Pollux & Paulus Aeginita ξδραμ, hoc est, sedem ipsum dactylion, hoc est, ani circulum appellant, quorum Pollux sic ait, καὶ τὸ μὲν εἰς δακτύλιον ἤγουρ τὴν ξδραμ νενοηδὸς αὐτοῦ latine, quod in dactylion, hoc est, sedem uergit. Galenus exponens illud Hippocratis, ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἄσθματα, πλθρείτιδες, περιπλθμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες, κἄυσοι, χοληροὶ διάρροιαί, Ε χροίαι

Sedes.
 ἡροϊαὶ δυσεντερίαι, ἀποσσοῖδες super hanc ætatem affhinata
 Pleuretides, Hæmorroides sic ait, Hæmorroides proprius
 sane huius ætatis morbus quemadmodum melancholice
 fiunt em̄ de nigra colera, quando in uenas circa sedem den
 sius inciderit. Et Paulus Aeginita, ubi de curandis fistulis
 quæ in sede nascuntur præcepta tradit, manifeste docet se
 dem esse podicem, uel partes illi finitimas, quod idem ex
 Celso colligimus.

GAL. Ceuere est molliter & obscene clunes mouere, & hoc
 Cynedi facere consueuerunt, cum turpia patiuntur. Vnde
 Persius tanq̄ de uirilitate Romuli dubitare dixit,

At non Romule ceues.

Persij lo/
cus eno/
datur.
 GEOR. Qui sermone tam illiberali & impudico quid sit
 ceuere, exponit, non aliter debuit satyricum sensum aperire.
 Res enim turpis, quæ nimis per se intelligit̄, breuibus & te
 ctioribus uerbis explicanda erat. Sed Persij dictum tantum
 a sensu Galeoti distat, quantum ipse a modestia & uerecun
 dia abest. Ergo quod parum uirilis fuerit Romulus satyrus
 dubitat? quin potius eum uenuste carpit, qui adulatorio ge
 stu nimirum poetam laudat. Nam quærit bellum hoc? bellum
 hoc? an Romule, id est, romane nostri temporis, ceues? hoc
 est, agitando clunes adularis, quippe qui ut assentator uia
 ferendus non solum uernili uoce, sed illiberali motu corpo
 ris fidem cum gratia apud credulum poetam quærit.

GAL. Cum pyga mentula nuncupatur, est ratione extreme
 partis, pyga enim extremam partem tam anteriorem q̄ po
 steriorem significat, hinc est quod nates significat, & mem
 brum, trunci enim utrunq; extremum est. Horatius primo
 Sermonum,

Ne nummi pereant aut pyga. **Martialis,**
Et anatis habeas orthopygiū macræ. Id est, rectā pygam.
GEOR. Pygam mentulam significare in opere Galeoti tan-
tum legimus. Nam græci autores, quorum est hæc dictio
pygam posteriores partes circum sedem significare uolunt. **Pyga.**
Illudq; Horatianum quod in confirmanda sua opinione,
hic ad ducit magis a græca interpretatione stat, præsertim
cum adulteri, non reciso tantum pene, sed interim podice
pœnas darent, quos scilicet mugilis & raphanus intraret,
quod tetigit Iuuenalis cum dixit,

Quosdam & mugilis, intrat. **Et Catullus,**

Ah tum te miserum maliq; fati,
Quem attractis pedibus patente porta,
Percurrent raphaniq; mugilesq;

Quod genus pœnæ græci comici *ῥαφανιδῆμ* appel-
lant. Præterea depygis ab Horatio mulier dicitur. Non ca- **Depygis**
rens mentula, sed potius pyga gracilitate ani. Quo cōuitio,
ut tradit Pollux, olim comici solebant Athenienses incesse-
re lipopygas eos dictitantes. A pyga item fit *πυγισω*. Vnde **Lipo-**
apud Martialem, uetus legit epigrammatis inscriptio, phi- **pygis.**
lopygista, quæ uoces pluribus uerbis a pudenti & bene in-
stituto uiro apperendæ non sunt, ne Galeotum initemur,
qui uix sibi a parū honesto sermone temperare potest. Sed
non minus indiligerter & imperite senarium Martialis iam
bicum exponit, q̄ improbe ingerat, cum dicat orthopy-
gium, id est, rectam pygam, cum orropygium, uel urropy-
gium secundū Pollucem legi debeat, sitq; urropygium an- **Urropy-**
gusta & ultima spinæ pars, siue ut Pollux sphondilij finis **gium.**
podici eminentis, diciturq; urropygium, quasi termin⁹ pygæ.

GAL. Psoleon, ut in Priapeis est. Psoleon ille uocat, quod nos pfolenta cera non. græcum est, nam præputium dicit, & de præputio non est sermo faciendus.

GEOR. Rustico, qui hæc loquitur, ignoscere merito debemus, cum præfatione ueniæ, uerba græca indocte pronuntiet, ut qui dicat, Da ueniam libros nō lego, pōma lego. Sed Galeotus qui sibi omne disciplinarū genus attribuit, uenia nequaquā dignus est. Nam potuit, si græca ignorat, graues e uocabulo græco cōsulere, a quibus didicisset, quid psoleon significet, simulq; uenuste Vergiliani ioci uim enarrasset.

fol. 116.

Nam psoleon præputium græce non dicitur, sed ^{ῥωλῆ} rusticus opica & imperfecta uerba græca in risum scilicet nunc truncata, nunc mutata profert. Nam dicit dominum

Psoleon. per mutilationem extremæ syllabæ solere proferre psoleon, Psoleon per quod intelligimus eum, qui fractis est testiculis, pro pfolenta, quod genus esse aiunt fulminis celeriter ruentis, & omnia cōfringētis. Hoc item pacto duas reliquas dictiones ad significata græca alludens, cum risu nō ingrato apposuit.

GAL. A radice membri dependent hernia, sic enim uocatur theca testiculorum. Martialis,

Ingens iratis apparuit hernia sacris. Iuuenalis,

Laomedontiades aut Nestoris hernia possit.

Oscheon Serotum

GEOR. Testium receptacula oscheon græci, nostri serotum uocauerūt, quam rem miror Galeotum assiduum, alioquin Cornelij Celsi lectorem, ut ubiq; iactat nō animaduertisse. Nam ubi de his morbis tractat, qui in naturalibus circa testiculos oriri solent sinus & tunicas, his appellationibus diuidit. Sinus qui conspicitur a nobis, oscheon a græcis dicitur,

Hernia.

nostri serotum uocant. Hernia uero commune est nomen duobus

duobus morbis. hoc est, enterocelæ, & epiplocelæ, de quibus
 mox dicemus. Sed dicat quæso Galeotus an Martialis, &
 Iuuenalis satis probent herniam esse testiculorū thecam.

GAL. Aliquando hernia ipsa dicitur ramex. Iuuenalis,

Iacet exiguis cum ramice neruus.

GEOR. Ramex tantum ab hernia, quantum a theca testicu-
 lorum ipsa hernia distat. Est em̄ id ramex, quod græci cirso-
 celem appellant. Sed ut apertius res omnis explicetur, quan-
 do etiam in enterocelico morbo infantissimus hic habetur,
 quæ Cornelius Celsus, Paulus Aeginita medicus pruden-
 tissimus Iuliusq; Pollux de huiusmodi morbis differant;
 paulo numerosius subiicienda sunt. Igitur si pondere abru-
 pta fuerit tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus inte-
 stina debuit eoq; deuoluitur omentum, aut intestinum cum
 tumore seroti, enterocelen, siue epiplocelen uocant græci, no-
 stri uero herniam. At cum integris membranis interdum
 eam partem humor distringit, uel inter tunicas, uel in mem-
 branis, græci communi uocabulo utranq; speciem, modo hy-
 drocelen, modo hygrocelen appellant, cuius dictionis im-
 memor esse nō debebat Galeotus, si paulo accuratius Mar-
 tialem lectitasset, hoc endecasyllabo Fabianum mordentē.
 Derisor Fabian⁹ herniarū, Omnes quē modo olei time-
 bant Dicentē tumidas in hygrocelas, Quantū nec duo
 dicerent Catulli In thermis subito Neronianis, Vidit fe-
 miser & tacere cœpit. Quod si integris tunicis uenæ intūme-
 scunt, hæ quæ intortæ sunt & conglomeratæ ad superiorē
 partē, uel ipsum serotum implent, uel mediam uel imam tu-
 nicam, Interdum etiam sub tunica circa ipsum testiculum
 neruumq; crescunt. Ramex hic morbus a latinis dicitur, a

Ramex.

Enterocel.
 Epiplo-
 cele.

Hydro-
 cele.

Hygro-
 cele.

Ramex.

E 3; græcis.

Cirfocele græcis autem cirfocele appellatur. At cum super ipsum testiculum neruumque eius id malum increuit aliquanto longius testiculusque ipse descendit, minorque altero fit, utpote alimento amisso, raro, sed aliquando tamen inter tunicas carum increfcit sarcocelen uocat græcus. Quando uero ex inflammatione dolor ad inguen & ilia peruenit, partesque intumescunt, neruus ex quo testiculus dependet, plenior fit, firmusque indurefcit, super hæc inguen eamque nonnunquam uarices implent bubonocelen appellant. Hæc erant de hernia & enterocelis notanda & subscribenda, uel si breuius & strictius rem percurrere uoluisset, sic erat præcipiendum, partes circa testiculos infestant hæc morborum genera enteroccele, quæ latine hernia, hydrocele siue hygrocele, cui morbo latini nomen non habent, cirfocele, quem nostri ramicem, Sarcoccele, quod nomen latinus non habet, Bubonoccele, quo item nomine latinus caret. Hæc omnia Corneliana lectio exigebat.

GAL. Hæc pars qua excernimus, morbis uarijs afficit. Sed duobus maxime, hoc est, rhagadibus & fico. Rhagades enim sunt fissuræ in circulo ani. Plinius in uigesimotertio naturalis historiae, Rhagadam uulneribus linteolus imponit. Ficus autem ad similitudinem dicta est. Est enim quædam res ulcerosa quasi semina ficorum, & hinc ficosus qui huiusmodi morbum patitur. Hanc ficum Iuuenalis ad speciem reduxit. Caduntur tumida medico ridente mariscæ.

Ficus in capite.

GEOR. Quid si docuero ueterum & illustrium medicorum testimonio ficum magis in capite, quam in ano nasci respondebit Galeotus? atque adeo magis per Cornelium Celsum, quem in manibus diutius hic habuisse uidetur, cuius uerba subiiciam de sexto eius medicinae sumpta, Est etiam ulcus, quod

quod a fici similitudine *σύνκοσις* a græcis nominatur, caro ex-
 crescit, sub quo duæ species. Nam alterum ulcus durum & Species
Sycosis
duæ.
 rotundum est. Alterum humidum inæquale, ex duro exi-
 guum quiddam & glutinosum exit, ex humido pus mali
 odoris fit utrunq; in his partibus, quæ pilis conteguntur,
 Sed id quod callosum est & rotundum, maxime est in bar-
 ba. Id uero quod humidum præcipue est in capillo hæcte-
 nus Cornelius, qui non ulcerosam rem, sed ulcus esse ait, nec
 habere quædam semina ficorū, & in barba atq; capillo fere
 nasci. Præterea cum morbos quibus tentatur anus, enume-
 rat, & curationes atq; remedia adhibet, de fico in totum si-
 let. Nequaquã fuit nomen autoris supprimendum. Vnde
 hæc sumpsit hic Martius Galeotus hoc cognomine sibi
 placens, nisi forsan diligētius hoc genus morbi, quam prisca
 medici pertractauit, & ut aiunt, lynceis oculis inspexerit,
 atq; ita uel specillo rimatus fuerit, ut in ea penetrauerit, quæ
 priores medicos latuerūt. Ego em̄ Celsi autoritate alioquin
 maxima, non contentus, græcos scriptores adiui, atq; apud
 Paulum Aeginitam in tertio, ubi de his loquitur morbis,
 qui solent autem capitis infestare, hæc comperi, *σύνκα ὀνομά-
 ζουσι βλασθήματα ἐλκώδη. σρογγύλα, ὑπόσκληρα, ἐνεγέυθη οἷς
 ἀκολουθεῖ καὶ ὀδώνη. φύεται δὲ ταῦτα τὸ μὲρ πλάσσοι ἐν κεφαλῇ.*
 Quæ ut potui, latina feci. Ficos nominant germina quædam
 cum ulcere rotunda cum rubore, quæ dolor sequitur. Na-
 scuntur autem hæc plerunq; in capite, non in ano, sed in ca-
 pite ficum nasci hic peritissimus medicorum tradit. Iulius
 præterea Pollux in hanc fere sententiam sycon, hoc est, fi-
 cum describit. Sed horum nullus hoc uitium podicis, immo
 capitis esse peculiare scribit. An Galeotum uecterinarius
 forte

forte docuit? Sed hoc uix credo, quando uecterna morbo huiusmodi laborare lectum adhuc non sit. Hic quæ uideo cur Iuuenalis dixerit,

Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Cui sane quæstioni respondemus, per festiuam translationem, etsi duriusculam satyræ, tamē non inaccessam, ut rem

Marisca. parum honestam aperiret, appellasse poetam mariscam uerbula quædam cum ulcere ex turpi confricatione circa le-

Sycosis. dem nata, quod sint morbo similia, quem sycosin Cornelius Celsus, duo reliqui scriptores sycon græce uocitent, hoc est,

latine ficus. At non continuo licuit morbum ui quadam, & magis alibi quæ in pudendis nascentem peculiarem latentis

partis facere, nomen illi attribuens nunquæ lectum. Hic ego non præteribo quod idem Celsus ait. In sede ulcus simile fun-

Fungus & Ficus, morbi. go nasci solere, quod uel carato tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum est, quem fungum medici quidam putant eum esse, quæ iuniores ficum appel-

lauerunt. Sed illud ante omnia miror non animaduertisse hunc hominē, neminē ueterū scribere podicē a fico infestari,

præter Iuuenalem, qui festiuitate poetica mariscas scripsit.

GAL. De marisca iterum Martialis,

Infanti melimella doto, fatuasque mariscas.

Nam mihi, quæ nouit pungere, chia sapit.

Vult enim hæc duo ficorum genera sapore differre. Nam idem duodecimo,

Chia seni similis Baccho, quam setia misit.

Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Nam cum merum dixit, ad uuam rettulit quæ chia, unde & chium uinum. Cum autem salis meminuit, de fico intellexit,

utraq;

utraq; enim chia dicitur

GEOR. Nec ficus, nec uini saporē Galeotus discernere, aut sciuit, aut potuit. Quare factum est, ut eius expositione nobilis poeta a seipso quodammodo dissensisse, aut inconstantia locutus fuisse uideatur. Nam qui in epigrammate melimella, atque mariscas, præ dulcedine succi, infantibus relinquat. chiam uero ficum appetat, quippe quæ acore placeat. Martialis locus.
 In xenijs deinde, ficum chiam eis mare setiæ natam persimilem uino ueteri, scribens, quod secum afferat merum & salē, Si ex tua expositione intellexerim⁹ merū de uua intelligi, de bere, a fico ita uini saporē remouebit, ut iam chia baccho seni similis non sit, qui sapor ab hac ficu remouendus non est, potiusq; distichon illud sic a diligenti literatore enarrandū fuit, ficus chia, quæ de Setinis agris mittitur, simile quiddam inueterato uino habet, utpote quæ secum portet merum, hoc est succum referentem uinum & salem, id est acorē non ingratum, quo leui & austero pariter sapore, nō solum ficus chiæ commendari solent, Sed autore Seneca epistolarum libro octauo, poma quædam sunt suauiter aspera, quomodo in uino ueteri, ipsa nos amaritudo delectat.

GAL. Ficum pro pomo, quartæ & secundæ declinationis esse, testes sunt antiqui. Nam Suetonius in uita Augusti sic, & pisciculos minutos, & caseum bubulum manu pressum, & ficus biferas, maxime petebat. Et Plinius, in ficorum autem caricas.

GEOR. Hic Galeotum suis autoritatibus confodiemus, atq; docebimus eum habere commune quiddam cum lupo, Lup⁹ ceruarius. quem ceruarium appellant, cui grauius in fame mandenti si respexerit, obliuionem cibi surrepere aiunt, digressumque
 F aliud

aliud querere. Nam si memor superiorum fuisset, non tam cæcus & temerarius, hoc in loco contra sententiã suã Plinũ adduxisset in ficorũ genere caricas ponẽtem. Cum supra dixerit, caricas dactylos uocari, quia dactyli sunt digiti & carica palmarum digiti uidentur. Nimis est Galeotus immemor, atq; si licet dicere immemorissimus.

GAL. Notandus est lepos & mordacitas pariter poetæ in Cecilianum. Nam Martialis a Ceciliano irrisus, quia ficos quartæ declinationis dixerat, respondet quartæ & secundæ declinationis, hoc pacto.

Cum dixi ficos rides quasi barbara uerba.

Et dici ficos Ceciliane iubes.

Secundæ em̄ dũtaxat declinatiõis Cecilianus ficos putauit esse.

Dicemus ficos quas scimus in arbore nasci,

hic secundæ esse confitetur,

Dicemus ficos Ceciliane tuos.

hic quartæ esse ostendit. Sed eo modo ut Cecilianũ mordet, & hoc modo intelligit. Dicit em̄ o Ceciliane dicemus tuos, id est familiam tuã esse ficos, tuus enim & meus non semper adiectiua sunt. Vergilius in quarto.

Dulcesq; meorum

Reliquis colerem.

Idem in tertio,

Cape dona extrema tuorum.

GEOR. Omitto quod in hac tota quæstione de ficu, sermone parum latino, & uix coherente uteris, dic rogo quisnam Soradi Cynedo, & Alexandro Etholo adeo addictus fuit, aut licentior quã ethologi mimi, quibus summa illa superstitia licentia, si uel minimũ, aut prudẽtiã, aut pudoris haberet, epigrammatis

epigramatis sensum in quo de eruditione agitur, & utrum barbare, an latine dicatur in diuersa declinatione, diuersoque genere ficus, non infrigidum atque accersitum iocum, sed in scelus nephandissimum conuerteret. Tum si in tanto tuo corpore esset mica salis, animaduertisses profecto quid, aut falsi, aut amaritudinis, in hoc epigrammate poeta ostenderet, quem cum candore fel, & salem habuisse, Iunior scribit Plinius, Cicerone & Quintiliano autoribus, haec lex facetiarum, atque salibus datur, ut non solum modestiam ad civile usum excutiendum retineant, sed acumen & argutam uenustatem, quae omnia a foedissima ista tua, & absurda interpretatione absunt, quando ineptus & inconcessus esset transitus a generis & declinationis controuersia, in conuitium illiberale, atque scurrile. Ergo quantum Prisciani & Laurentij sententiam probamus, tantum tuam damnamus expositionem, indignam sane homine liberaliter instituto. Et quia niteris approbare, in masculino genere ficum apud idoneos non haberi, autoritate Varronis, & Lucilij te uincemus. Nam in libro de Re rustica legimus, fici quem edimus granum. Nonius Marcellus docens dare id esse, quod petere, haec de Lucilio affert, sicuti cum primos ficos propalam receptis protulit, precio ingenti dat primitus paucos. Sed quoniam Laurentium arguis, ipse te, & reliquos barbare, an latine masculino genere dicatur ficus, in Antidoton libro docebit.

Lex facetiarum.

Ficus masculini generis.

GAL. Sed circulum ani quidam antiquorum locum nominant.

Loci.

GEOR. Apud antiquos ani circulum locum nominari adhuc sane non legi, sed locos pluraliter duntaxat uulgam latini ueteres dixerunt in muliere. Cato in Re rustica, Si mulier locos

F 2 fouebit.

Loci mu-
liebres.

Vterus.
Vulua.

fouebit. Varro in origine latinæ linguæ, quid loc⁹ sit scribens
subdit, Sic loci muliebres in quibus nascēti initia consistūt.
Plinius in undecimo naturalis historię, Fœminis eadem
omnia præter uesicam, & intus utriculus, unde dictus utri-
rus, quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis ani-
malibus uuluam. Verum locos eam proprie dixerim geni-
talem partem, quam græci ὑστερικὴν. appellant, id quod Hip-
pocratis, & nostri Cornelij uerbis cognosces. Hip-
pocrates in Aphorismis γυναικὶ ὑπὸ τῆς ὑστερικῆς ἐνοχλοῦται
ἢ δυσκοῦσθαι, ὃ πᾶσι μὲν ἐπιγεγόμενον ἀγαθόν. Cornelius ita in-
terpretatur, quæ locis laborat, aut difficulter partum ædit,
sternutamento leuatur. & in quinto, si uero concidere uitio
locorum mulier solet. Plinius item in uicesimo septimo. Im-
ponitur hyoscyami semen ex uino locis, & paulo infra, calli-
thrix fofur locis medetur. apud Iulium Pollucem ὑστερῶν
dicitur id significare, quod latini secundas dicunt. Et quidam
nostri temporis solers harum dictionum indagator, uir sa-
ne doctus, sed diligentię suæ nimium gratulatus, uix unum
aut alterū his temporibus esse scribit, qui recte nouerit quid
loci significant. Huius igitur sententiã super hac dictione
intelligere cupio.

GAL. Sed ad anũ perueniunt uenæ Hæmorrhoides appella-
tæ a fluxu sanguinis, sed cum cæcæ sint, tunc sunt tubercula
quædã, quæ uocantur condylomata, de quibus dixim⁹ supra.
GEOR. Aliud esse Hæmorrhoides a cõdylomatibus, nec cæcæ
Hæmorrhoides cõdylomata uocari, Si per Paulū Iulium
Pollucē, Galeotus dicere non potuit, Celsum suū diligentius
reuoluere debuit, Et ea imprimis exquirere, quæ tantus
medicinæ scriptor in sexto notauit. ubi cura eorum malorū
legitur.

legitur, quæ multa, tediq; plena anus recipit, didicisset em̄
 primum morbum esse rhagada, quãdo pluribus locis cutis
 scinditur. Secundum morbum esse condyloma, tuberculum
 scilicet, quod ex quadam inflãmatione nasci solet. Tertiũ ui
 tiũ esse cũ ora uenarũ sanguinẽ fundunt, quas Hæmorrhoi
 des græci uocant. Nec solum supradicti morbi sedem ue
 xant, sed in ora uulua sceminarum incidere consueuerunt.
 Verum ut magis hæ morborum species aperiantur, nonnul
 la subiiciemus ex quarto Pollucis libro *αἰμορροΐς, γίνεται
 μὲν κατὰ πλὴν ἕδραν ἔρτος, ἔσι δὲ μοῖα μόροις ὠμοῖς. πολλὰ
 κίς δὲ καὶ ὑπεροχῆς ἄνευ γίνεται ξαγὰς αἰμορροαγοῦσα. τυφλῆ
 αἰμορροΐς οἰδημα λῆον, ἐρυθρῶν. ἐν τῶς τῆς ἕδρας, οὕτω κληθεῖν, ἐπει
 ἔσθ' ὅτε οὐχ αἰμορροῖ. κονδύλωμα, πρὶ πλὴν σφάνηρ τοῦ δακτυλίου
 εὐίατον οἰδημα.* hoc est, Hæmorrhoids fit secundum sedem
 intus. est autem similis moro crudo. sape etiam sine extan
 tia generatur, Rhagas cum sanguine rumpens. Cæca Hæ
 morrois tuberculum est lene, rubicũdũ intra sedẽ natũ, sic
 dictũ, quoniã contingit aliquando q; sanguinem non emit
 tat. Condyloma uero circa coronam ani sanabile tuberculũ
 & circa sedem condylomata magna non laboriosa nascun
 tur. Ex tot nobilium scriptorum dictis satis conitat, quid in
 ter se differant hi morbi.

Rhaga
 da.
 Condyl
 mata.
 Hæmor
 rhoides.

GAL. Hanc sciam quidam uocant, & sciaticos dicunt, qui co
 xendice claudicant.

GEOR. Peto abs te qui sciam sint dicentes, græci latiniue? si
 nostros dixeris sciam legisse plane non memini, si græcos di
 xeris, ischia, hoc est *ἰσχία*. legunt græci cum ch aspirata, for
 san barbaros dices, sed si mores barbarorum tibi placent, &
 linguæ commertium, non erat latina dictio corrumpenda.

F 3 Nec

Nec est quod crimen in impressores deriuēs, quādo sine mē-
 tione græcorum, latinorumue scriptorū quidem scripseris.
 Ergo cum sit græca dictio, quid ipsa sit, Pollux nobis aperit
Ischia. at, qui tradit carnosas post lumbos utrinq; eminentias ischia
 appellari. Quæ uero post hæc increſcunt, γλοῦτοι hoc est la-
 tine nates. Duo illa ossa circa quæ uersura fit, ita distinguuntur,
Cotyle. ut concauum illud superius κοτύλη dicatur, latine acce-
Accepta- prabulum. Inferius uero os ischia, quod nostri coxendicē di-
bulum. cūt, quam distinctionem, his Plinij uerbis colligimus libro
Coxēdix uicesimo octauo. Item ossa ex acceptabilis, qua coxendices
 uertuntur. Ergo coxendix erit uertebra cotyle infixā, quam
Pixis. pixidem appellant, neruis quibusdam ita illigata, ut facilis
 coxarū motus atq; flexus fiat. Vnde qui coxendice laborāt
Ischiatici ischiatici, nō sciatici, uel hischiadici ἰσχιαδικοί dicuntur. Varro
 tamē in libris de origine latinæ linguæ coxendices græcum
 esse contendit, adducens ueterem comicum dicentē, circa co-
 xendices sunt nobis, id græcum est ob eius loci uersuram,
 GAL. Sed hæc tegumenta pudendorū quidā imperiti bra-
 chas appellant, cum brachæ dicantur longa uestimenta ex
 pellibus facta. Ouidius in libro de tristibus,
 Pellibus his futis arcent mala frigora brachis.

Oraq; de toto corpore sola patent.

Idem in eodem

Pellibus & laxis arcent mala frigora brachis

Oraq; sunt longis horrida tecta cornis.

Idem in eodem,

Hos quoq; qui Graia geniti dicuntur ab urbe

Pro patrio cultu Persica bracha tegit.

GEOR. Hunc habet Galeotus morem, ut tere ueterum au-
 toritates

toritates, aut contra se, aut nihil ad præsens negotium faci-
entes afferat. Si quidam Ouidij uersus, nec uestes longas,
nec ex pellibus brachas constare probant, Immo diuersum
cum scribat poeta,

Pellibus & laxis argent mala frigora brachis.

Nec facile idonum scriptorem quispiam inuenit, qui ex
pellibus brachas absolute cõfici tradat. Quod si latini, uel
potius Galli eas uestes brachas appellant, quas græci anaxi-
ridas uocitent, Tegmenta quædam accipienda sunt, a co-
xendicibus & umbilico, ad crura usq; producta, quibus in-
terdum genua, interdum crura ipsa teguntur. Eaque Hiero-
nym⁹ in Daniele ait, Sarabara a Chaldeis uocari. Ad Fa-
biolam uero de ueste sacerdotali scribēs ipsam bracharum
formam, & quos usus in tegendõ corporis brachæ præsent-
adeo aperte exponit, ut de sententiã nostra dubicandũ non
sit. Quare tãti scriptoris uerba ipsa subiiciemus. Discamus
primum communes sacerdotum uestes, atq; pontificum li-
neis sceminalibus, quæ usq; ad genua & poplites ueniunt
uerecunda celantur, & superior pars sub umbilico uehemẽ-
ter astingitur, ut si quando expediti mactant uictimas tau-
ros & arietes trahunt, portantque onera, & in officio mini-
strandũ sunt, etiã si lapsi fuerint, & femora reuelauerint, non
pateat quod opertum est. Inde & gradus altaris prohibent
fieri, ne inferior populus ascendentiũ uerecunda conspici-
at, uocaturq; lingua Hebraea hocgenus uestimenti Machi-
nasse, græce ἀναξυρίδας, a nostris sceminalia, uel brachæ usq;
ad genua pertingentes.

GAL. Hinc galea brachata dicta est renonib⁹ em utebatur
id est, uestimentis ex pellibus, quod etiã tangit Propertius,

Illic

Brachæ.
Anaxiri-
de.

Sarabara

Machi-
nasse.
Foemina-
lia.

Illic uirgatis iaculantis ab agmine braccis
 Torquis ab incisa decidit unca gula.
 Sed Vergilius de Gallis locutus est,
 Virgatis lucent sagulis.

Braccas, id est, uestes pellicias. uirgatas tamen habuisse uide-
 tur Galli, quando quidem textus duplicem recipiat exposi-
 tionem, ita ut uirgatas in uirgarum modum deductas intel-
 ligant. Quidam uel uirgatas purpureas, ut ait Seruius. Na
 uirgæ Gallorum lingua purpura dicitur.

GEOR. Satis te una dictio imperitum legis interpretantiū
 arguit. Nam dic queſio quis ueterum textum aut dixit, aut
 scripsit, sed tibi sapius hoc nomine peccanti plane ignosca-
 mus. Verum grauius es obiurgandus, qui clarissimorum
 poetarum uerba, non dico inepte, sed falso interpretaris,
 quando Propertius uirgatas brachas, pellicias esse nō signi-
 ficet, Nec item Vergilius, nec expositor eius Seruius intelli-
 gant pelles fuisse uirgatas siue purpureas. Quare ut senten-
 tiam tuam longe ueterum scriptorum sensu abhorren-
 tem refellamus, quæ Diodorus Siculus de habitu & orna-
 tu Gallorū scribat subiungemus ἰδιῶσι δὲ χρώματι καὶ πλεῖστοι
 καὶ, χιτῶνας μὲν βαπτῶντες χρώμασι παντοδαποῖς διηθησάμενοι, καὶ
 ἀναξυρίσιν, ἃς ἐκέννοι βράκας προσαγορεύουσι, ἐπιποσπύτται δὲ
 σάγους ραβδωτοῦς, ἣν μὲν τοῖς χειμῶσι δασαῖς. Vides hic Dio-
 dorum affirmare lingua Gallorum braccas dici, quas graeci
 anaxaridas uocant. Et in omni genere uestium descri-
 bendo, ne uerbum quidem unum de pelliceis uestibus fe-
 cit, Immo de pellibus in totum silet. Nasonis potro ueri-
 sus, si cum distinctione, quod est, proprium huius poema-
 tis, legerimus, sensum aliquem congruentem habebunt, &
 contra

contra te stabunt, quod idem poeta manifeste demonstrat,
copulatiuam particulam interponendo, cum ait,
Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis. Et rursus,

Pro patrio cultu Persica bracca tegit.

Quod si Persica bracca est, non continuo erit pellicia uestis, Bracca:

immo uelamen illud, siue lineum, siue laneum, siue etiam
scoreum ab umbilico incipiens, & ad crura usq; protēdens,
quo nauæ imprimis, & gentes frigidioris plagæ, ad arcen-

dum frigus frequentissime utuntur, foeminas quoq; Aegy- Foeminae
braccatae.
ptias, siue Assyrias, tum pro more patriæ, tum ornamenti
gratia braccatas incedere accepimus.

GAL. In cruribus uitia sunt, & morbi plurimi, nam Vari, &
uaricæ dicuntur, qui introrsum habent obtortos pedes.

GEOR. Duo morbi non sunt plurimi, sed te decipit, qui

olim Plinium correxit, qui uix intelligens, quid Varus signi- Plinij
locus.
ficaret, Vaciam, uacienum, & uatinum, nobis eripuit. Hæc
enim sunt Plinij uerba, Vola homini tantum exceptis qui-

busdam, nanq; & hinc cognomina inuenta planci, pansæ,
scaxi, sicut a crurib⁹ uari, uaciæ, uacieni, & uatini, quæ omnia
modo peruertens, immo truncans in alium sensum trans-

fers, q̄ Plinius senserit, sed ut error iste tuus refellatur, hoc
primum dicimus, ut uari dicuntur obtortis cruribus, separa-

tis uero & distortis pedibus, sic uarici, nō idem sunt qui uari, Vari.
Varici.
nec item a uaro uarices fiunt, quando in hoc prima produci-

tur, quæ in uaricibus corripitur. Illud tamen non negamus
legi uaricum pro eo, qui ampliore passu graditur, ut apud

Ouidium in tertio de arte amandi.

Illā uelut coniunx umbri rubicunda mariti

Ambulat ingentes uarica fertq; gradus.

G. Nimirū

Vacia.

Nimirum nomē Pliniij ideo suppressit Galeotus, q̄ harum dictionum se autorem & explanatorem haberi uoluit. Verum cur de Vacia siluisti & Vacienno, nam Vaciae illi mihi uidentur dici, quorū pedes in exteriorem partem torquentur, quantum colligimus ex dictis Varronis in secundo rerum rusticarum. Ait enim cum canis formam describit pedibus potius uaris q̄ uacijs, & cognomen Vaciae in quadam Senecae legimus epistola, Seruilus Vacia latere sciebat non uiuere. Apud Hieronymū in Eusebij Chronicis Vacienus nobilis Narbonensis orator habetur, de quo Martialis, Docti patria Narbo Vacieni.

Vacienus.

Hac erant aperienda atq; explananda, uel potius alterius imperitia latinis surrepta, uindicanda.

GAL. A uaro quoq; uaricor, cuius compositum in usu est praearicor.

Varicare

GEOR. Ergo inusitatum protulit uerbum uaricare Quintilianus in uoce actiua, cum dixit in undecimo Oratoriū institutionum, Varicare supra modum & instando deforme est, & accedente motu obscenum. Et item Mar. Cato de olea ferenda praecipiens, Ternas talias ponito, easq; diuaticato supra terram. Et Cicero in uerrem, Sopatrum hominē summum omni nobilem, summo magistratu praeditum, diuaticari ac deligare iubet, quod Nonius pro distendi exponit. Ergo uerius & uberius de hoc uerbo sic praceptū fuisse,

Varicor.

a uaro uarico fit uerbum, & uaricor, quod usu probatissimum scriptorum confirmatur. Praeterea cur Laurentium gloria sua fraudas, qui de uerbo & praearicatoris significatione ea omnia scripsit, quae tu in te conuertere conaris.

GAL. Sed pernam petasum quoq; diximus appellari.
Plautus

Plautus in Amphitryone, Ego has habeo usque in petaso pinnulas, tum meo patri torulus inerat aureus sub petaso, id signum Amphitryoni non erit. Dicitur etiam petaso petasonis. Martialis.

Capparin & putricepas alece natantes,

Et pulpam cubio, de petasone uoras.

GEOR. Grammaticos quosdam tum superioris sæculi, tum nostra ætate, hæc Plauti uerba, uano quodam sensu, exponentes, minus olim damnauit, quod uidelicet ratione quadam non nihil probabili uterentur, Sed Galeotum acrius corripiendum censeo, qui duorum nobilium scriptorum uerba longe inter se diuersissima comparans, ineptissimam, & perinde falsam expositionem obscuro loco fecerit, Nam apud Plautum, petasus tegimen est capitis, pileo, siue galero per simile. Petasonem uero Martialis pro pede porcino cum coxa salito accipit. Sed ne mirentur quidam, quod petasum galerum dixi, originem dictionis de græcis autoribus proferemus. Fit itaque petasus, a græco *πετάσσειν*, quod est extendo, cuius *ἀόριστον* est petasa, inde petasus, quod alio nomine Schiadion dicunt, hoc est, umbellam. Juniores quidam ex nostris, græci imbuti literis, ἀπὸ τοῦ *πετάσσειν*, quod est uolo, nasci hoc nomen rati, pro calcamento Mercurij, hoc est, talaribus interpretati sunt. Putauerunt enim Mercurium, qui se Sossiam simulat talaria habuisse, & id esse petasum, quod talaria, non conferentes paria paribus, hoc est, nihil respicientes ad ea, quæ alibi apud eundem Plautum leguntur, nec non apud poetas & historicos. Si quidem in Pseudolo, ubi in subditium militis seruum simia exornatur, quærit Pseudolus ipse a Carino:

G 2 Sic etiam

Petasus?

Petaso.

Schiadion.

Sicetiam opus est chlamyde, & machera, & petaso, Quod
 hæc tua essent militaris hominis ornamenta. Et rursus, cum
 Arpagam uerū militis nuntium eludit Ballio leno; chlamy-
 dem, macheram, & petasum, tanq̄ ementia & conducta pre-
 cio opprobans, sit ait, Quid mercedis hodie domino deme-
 ret petasus? Quæ uerba somniculosus Galeotus non ani-
 maduertit, qui proximos duos uersus impudicissimi iocul-
 obseruauerit, & in testimonium adduxerit, hoc est, quid hoc
 quod te rogo? noctu in uigiliam quando ibat miles, cum tu
 ibas simul conueniebat, ne in uaginam tuam machera mili-
 tis? Hæc q̄belle, quod spurcissima & dictu turpissima sunt,
 interpretatus est Galeotus. Superiora uero, quæ eruditione
 habent, tanq̄ cæcus, & improuidus, pertransiuit. Plinius
 quoq; in naturalis historiae libro trigesimo quinto, de Itali-
 co labyrintho sic scribens, in uno latefe pedum quinum sep-
 tuagenum, alte centenum quinquagenum, ita fastigiate, ut
 in summo, orbis æneus, & petasus unus omnibus sit im-
 positus, ex quo pendeant excepta cathenis tintinabula, quæ
 longi agitata longe sonitus referant. Suidas item græcus au-
 tor imprimis de significatione & etymologia dictionum ce-
 lebratissimus, his uerbis quid sit petasus ostendit. πέτασος,
 εἶδος ὑφάσματος. ἐπιρριψάντων δράκοντι τῶ νομοθέτη τῶν ἀθη-
 ναίων πετάσους πλείονας, καὶ χιτῶνας, ὡς ἀποπνιγῆναι ἐν τῶ θεάτρῳ.
 Sed quid Plautus intellexit, cum dixit, in petaso pinnulas.
 Et si suo loco enarrandum, id est, hic tamē breuibus aperie-
 mus, explosa prius grammaticorum sententia, qui petasum
 calciamentū Mercurij interpretantur, cæci sane hominatio-
 nes, ut qui nō uident, & Ioui, & Mercurio petasum dari, sed
 ita differre inter se, qd' Ioui sub petaso, aureus eat Torulus.
 Mercurius

Locus
Plinij.

Plauti
locus.

Mercurius uero usq; sub petaso pinnulas habeat. Quibus signis ita discernere debebant a calciamento petasum, quem admodum olim spectatores Iouem a Mercurio distinguebant, cum uterq; pileatus in scenam prodiret. Sed illud ante omnia in Galeoto miror, quod Suetonij uerba diligentius non prospexerit, & tam expers deliciarum nostrarum sit, ut putet ad arcendum solem calciamentis nos egere, quando & prisci, & nostri temporis homines, tum umbella, tum galero, a sole se defendat, subdit enim Galeotus.

GAL. Petasus pro petasi calciamento ponitur, nam eam partem tegit, & hinc petasatus deriuatur. Suetonius in uita Augusti, Solis uero hiberni ne quidē patiens, domi quoq; non nisi petasatus sub diuo spaciabatur.

GEOR. Si solis hiberni impatiens erat Augustus, caput tegere non pedes debebat. Nam nudis pedibus per frigus incidere, aut egentissimi, aut insanissimi hominis uidetur esse.

An tibi non succurrebat illud Ciceronis in epistola ad Tironem conquerentis de importuna celeritate tabellariorū, qui nihil spacij ad scribendum darent. Sed petasati, inquit, ueniunt comites, ad portas expectare dicunt. Et Nonius Marcellus adducit Turpiliū sic dicentem, quid puer rogasset, & petasatus capite annuisset, ac discedens numero uenire ait adolescentem. Ex tot clarissimorum uirorum testimonijs plane colligi potest, nec petasum esse pernam, nec calciamenti genus, sed capitis uelamen in modum pilei, aut metaphoricōs in galeri formam superpositum quiddam aedificijs, ut apud Plinium.

GAL. Maiores nostri talos uocauerunt cubos, & tesseras. Sunt enim tali ad ludum, Propertius,

G 3 Me quoq;

Suetonij
locus.

Locus
Cicero/
nis.

Petasus.

Me quoq; per talos Venerem quarente secundos
Semper damnosi subsiliere canes.

Hinc diminutiuum taxillus.

GEOR. Talos non esse tesseras, Martialis satis declarat
cum dicit,

Non sum talorum numero par tessera, dum sit

Maior, q̄ talis alea saepe mihi.

Et item,

Cum steterit nullus uultu tibi talus eodem

Munera me dices magna dedisse tibi.

Cubi.

Tali.

Tessera.

Quare cubos graece, latine tesseras, autoribus Gellio & Macrobio dicimus. Talos autē a tessera, tum forma, tum iactu distare credimus. Nam iactu talorum, Venus senio, & canis continebatur, extra punctorum numerum. Tessera uero & quadrata erat, & puncta habebat. Id quod colligitur ex illo Martialis disticho, ubi tabulam lusofia exprimit, sic em ait, Hic mihi bisseño numeratur tessera puncto.

Calculus hic gemino discolor hoste perit.

Talorum
forma.

De talis Suetonius in uita Augusti, talis iactatis, ut quisq; Senionem, aut canem iecerat, singulos denarios ponebat, quos omnes auferebat, qui Venerem iecerat. Forma haec talos putamus fuisse, hoc est, quadrata figura & concava ad similitudinem uidelicet tali. Nam os illud quod talum uocamus, quantum in undecimo naturalis historiae legimus, non est ea figura qua tu scribis. Immo talus rectus est in articulo pedis, uentre eminentes concavo, in uertebra ligatus. Nec omnia animalia talos habent, nam eodem autore, quae solidas habent ungulas, & quae non sunt cornigera, ungulam habent, non talos. GAL. Sed graece tripos tripodis dicitur trium pedum instrumentum, quod ob auxiliū tertij pedis fortius se sustentat, q̄ si bipes

si bipes esset, & ppter hoc Græcia uiros fortes tripodib⁹ donabat. Ipsi em̄ nō facile succumbūt, nec calamitatib⁹ cedunt, immo ita se gerunt, quasi adminiculū habuerint maius q̄ cæteri, ita ut quasi tertio pede suffulti, alios uicerint.

GEOR. Non satis idonea ratio, cur tripode fortes donarentur, nec solum hoc munere hi donabantur, qui fortiter quipiam fecissent, sed poetæ tripodem accipiebant in præmiū. Quod Hesiodus retulit, deuictō Homero in laudatione Amphidamantis, & ijs qui dithyrambicum carmen cecinissent, ut Græci scriptores tradunt, tripus dabatur, ad imitationem uidelicet Apollinei tripodis, quem Pythia inscēdebat, ut diuino numine scilicet afflata, cōsultatoribus respōderet.

Hæc item tripus dicit^r per, o, sed tripus per, u, quā rem a Prisciano discere potuisti, ubi de huiusmodi nominū desinentia tractat. Vsi præterea sunt ueteres tripode, tum ad delicias, tum ad edendi necessitatem, quibus delphicas imponebant, quæ & cortinæ dicebantur. Plinius in naturali historia libro. xxxiiij. ex are factitauerūt, & cortinas tripodū nomine delphicas, & Valerius Martialis in epigram. libro. xij.

Argentum atq; aurum non simplex delphica portat.

Porphyrion quoq; exponens illud Horatiij in Sermonum libro primo.

Lapis albus Pocula cum cyatho duo sustinet. Delphicam dicit ab Horatio significari.

GAL. Carbunculus est quædā suppuratio sic appellata, ob similitudinē carbonis. Carbo autē dicit^r ignitus & extinctus.

GEOR. Celsus medicorum illustrissimus diuersissimam ab ista tua diffinitione sententiam profert, in quinto medicinae libro, sic dicens. Non aliud carbunculo peius est, eius hæ notæ sunt, rubor est superq; eum nō nimium pustulæ eminet, maxime

Poetis
tripos do
nabat.

Vsus tri/
podum.

Cortinæ:

Carbun/
culus.

maxime nigra, Interdū subliuidā, aut pallidā. In his sanies esse uideatur. Infra color est niger. Ipsum corpus aridum, & durius q̄ naturaliter oportet. Sed nunquid Plinius nō enate, ut solet, descripsit in uigesimo quinto naturalis hūbriā, nascitur in occultissimis corporum partibus, & plerūq; sub lingua, Duritia rubens rarius modo, sed nigricans, capite alias liuido, corpus incendens, neq; tumescens sine dolore. Hæc saltem Plinij uerba annotasset, quando quæ is autor in eadem libri pagina de elephantiasi tradiderit, hic excerpserit, atq; in uolumen suum contulerit.

Elephantiasis.

GAL. Sumitur aliquando carbunculus pro terra, ubi tessellæ lapideæ & nigrae reperiunt. Rutilius Palladius in Ianuario mense carbunculus, nisi stercoret macras uineas reddit.

GEOR. Nimis confidenter & temere quid sit carbunculus interpretatus est, quando a sententiā Varronis & Plinij nō solum discedit, sed confictis quibusdam uerbis Paladij sententiam implicat. Ergo Varronem audiamus in primo Rerum rusticarum, ubi terrarum genera enarrat, atq; in species terram ipsam diuidit. In illa enim cum sint dissimili uicestate partes permultæ, In quis lapis marmor rudus, harena, sabulum, argilla, rubrico, creta, carbunculus, id est, que sole perfruet ita, ut radices satorum comburat. Ergo temere & imperite dixit Galeotus carbonem continere tessellas. adeo magis quod tessellæ potius per artem fiunt, q̄ naturaliter nascantur. Plinius item de hoc genere terræ scribens, de tessellis silet. Sic affligit & uitem carbunculus, quæ terra ita uocatur.

Carbunculus.

GAL. Sed hydropis tres species a medicis, & a Plinio, & a Cornelio ponuntur. Ascitis ex humore, Tympanitis, quia corpus

corpus ut tympanum, hypofarcha, cum caro subcrefcit, corpusque tumefacti.

GEOR. Non licet tibi Galeote, & si iam licentior factus es, quæ satyrorum greges, sententiam nobilissimorum medicorum, & imprimis Cornelij Celsi, demutatis corruptisque uerbis, inuertere, immo nobilis scriptoris sententia, græcis prolata uerbis, latinis dictionibus erit aperienda, ne ex obscuritate præceptore obscurior fieret. Quare hac in parte pulchrum duxi uerba ipsa Cornelij subiungere, qui in tertio sic ait, Aquam intercutem hydropa græci uocant, atque eius tres sunt species, nam modo uentre uehementer intento, creber intus ex motu spiritus sonus est, modo corpus inæquale est tumoribus aliter, aliterque per totum orientibus, modo intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conspici potest. primum tympanitē. secundū leucophlegmatiam uel hypofarca. Tertiū ascyten græci nominant. Communis tamen est omnium humoris nimia abundantia. Hæc hæctenus Cornelius, qui humorem nimium omnibus accidere scribit, contra quæ uerba, falso interpretatur dictionem græcam Galeotus, cū dicit ascyten ab humore dici quando ἀπὸ τοῦ ἄγκου, id est, ab utre nominetur, nā tanquā in utre aqua contrahitur, & moto corpore mouetur, leucophlegmatia siue hypofarca a tumoribus & inæqualitate corporis nomē traxit, Tympanite uero non solum dicitur quod uenter intendatur in modum tympani, sed quod creber est sonus ex motu spiritus.

GAL. Nam impetigo est quædam cutis scædatio, serpens cum pruritu, quæ propter quidam minus idonei serpiginem nuncuparunt, & quia uolare, id est, celeriter crescere uideat

H uolaticam

Aquæ intercutis tres species.

Tympanite.
Hypofarca.
Ascyte.

uolaticam scabiem uulgo appellant.

GEOR. Turpe nimiū est Galeoto in huiusmodi uerba prurisse, atq; adeo turpius, cū Cornelius Celsus species impetiginis tradens, nullā similitē Galeoti impetigini dicit. saltēq; noster iste magister, si reliqua suppressere uoluisset, pauca dixisset, Impetiginis uero species sunt quatuor, quas nos ipsis Cornelij uerbis subiiciemus. Minimē malā est, quae similitudine scabiē representat, nā & rubet, & durior est, & exulcerata est, & uaris similes pustulas habet. Alterum genus pius est simile papulæ fere, Sed asperius, rubicundiusque figuras uarias habens, Rubrica hæc cognominatur. Tertiū etiānum deterius est, nam & crassior est, & durior, & magis, tumet in summa cute finditur, & uehemētius rodit. Ipsa quoq; squamosa sed nigra procedit, huic nigrae cognomen est. Quartū genus est, quod curacionē omnino nō recipit, distans colore, nā subalbidū est, & recenti cicatrici simile. Squamulasq; habet pallidas, quasdā subalbidas, quasdam lenticulæ similes. Hic scedationem non dicit esse cutis serpētem, cum pruritu, id quod dicitur Galeotus.

GAL. Furuncululus a fure diminutio est, is em̄ morbus extrema quædam occupat, ibiq; quasi furtim nascitur.

GEOR. Sine autore garris Galeote, quāto melius erat Cornelio nixū, sic hunc morbū describere. furuncululus uero est turberculū acutū cum inflammatione & dolore, maximeq; ubi iam in corpus uertit, & cum in omni fere corporis parte nascatur, nescio cur extrema ab eo occupari tradideris.

GAL. Lichma quā latini mētagrā appellāt, qm̄ a mēto incipit

GEOR. Confiteri debebas Galeote cuius hæc uerba forent quod cū non feceris, merito barbariē tuā ostendisti, siquidē
gramaticule

Quatuor
species
impetigi-
nis.

Furuncul.

grammaticule, hic lichen lichenis dicitur in masculino genere,
 nā græci ὁ λαχίμ' unde λαχίμ' ἀγρίος dicitur, ut apud Iuliū
 Pollucē & Paulū legitur, quod si græcos consulere digna-
 tus es, in inscriptionē primī capitī, de uicesimo sexto libro, dili-
 gētius perlegere debuisti quæ est huiusmodi. de morbis no-
 uis. & de lichene quid sit, Illudq; Martialis te fugere non de-
 bebat in epigrammaton, undecimo libro sic,
 Effugere non est Basse basiatores.

Instant, morantur, persecuntur, occurrunt,

Et hinc, & illinc, usq; quæq; quacunq;

Non ulcus acre, pustulæue lucentes,

Nec triste mentum, sordidiq; lichenes.

Duo hī autores græcos imitati, sub tertiā declinatione, &
 masculino genere hoc nomen declināt. Sed in hac parte te
 moneo, ut tandem aliquando discas, qua ratione foeditatē
 barbarissimi uitare possis grammaticos denuo adeas, manū-
 que ferulæ subijcias.

GAL. Ictericus morbus, & homo morbosus dicitur a colo-
 re. est enim icteris græce, latine ficedula auis, quæ est crocei
 coloris. quidam putauerunt icteritiam esse arquatam mor-
 bum, quod non omnino uerum est,

GEOR. Vbique more suo, aut ludit Galeotus, aut falsam,
 & commentitiam sententiam profert, & tunc imprimis ubi
 de uoce græca agitur, quemadmodum hoc in loco, nam ut
 ictericus dicitur morbo regio laborans, sic morbus non icte-
 ricus, sed icteros, ut apud Paulum Aeginitā legitur, qui
 morbum eo, quo & auem, nomine icteron appellat, quæ la-
 tine auis non ficedula, sed galbula dicitur autore Plinio, qui
 ad regij morbi curam sic ait, Auis icterus uocatur a colore,

Icteros
 morbus:

Icterus
 auis.

H 2 quæ

quæ si spectetur sanari id malū tradunt, & auem mori, hanc

Galbula. *puto latine uocari galbulam, & Martialis,*

Galbula decipitur calamis & retibus ales

Turget adhuc uiridi cum rudis una, mero.

Ficedula. *At ficedula græce σικαλις uel ἀμπελις dicitur, quod latine sonat, uuedula, ad quod alluisse uidetur Martialis sic dicens,*

Cum mē ficus alat, cum pascat dulcibus uuis,

Cur potius nomen non dedit uua mihi.

Morbus regius ictericus. *Et quod dicis morbum regium non esse eum, qui ictericus uocetur, te conuincemus, per ea uerba, quæ tu de aphorismis hypocratis sumis, atque in confirmationem sententiæ*

tuæ affers, subdis enim hic morbus periculosus est, præsertim si per septem dies febrem antecedit. Vnde Hippocrates in aphorismis Ictericia, quæ in febribus acutis ante septem dies apparuerit, timorem pertendit, quæ Hippocratis uerba de regio morbo dicta esse asserunt, tam Cornelius Celsus, quam Plinius. Quorum ille in secundo medicinae libro, sic ait, Aequè notus est morbus, quem interdum

Arquat⁹ *arquatū, interdum regium appellant. Hippocrates ait, si post septimum diem febricitauit æger, & febris superuenit, tutum esse mollibus tantummodo præcordijs subsistentibus, Plinius uicesimo sexto, morbum regium in oculis præcipue mirari est, tenuitatem illam, densitatemq; tunicarum felle subeunte. Hippocrates autor septimo die in febre mortiferum signum esse docuit. Quis igitur mediocriter doctus collatis & pensatis superiorum autorum uerbis, non dixerit icteron eum esse morbum, quem latini arquatū, regiū, & auriginem appellant.*

GAL. Phagedenas medici uocant quædam ulcera, quæ ita carnem corrodam, ut comedere uideantur.

GEOR. Perutilis, ne dicam barbara morbi descriptio, ut potest approbatissimis scriptoribus abhorrens, si quidem Iulius Pollux sic ait, Phagedena exulceratio usque ad ossa celeriter depascens, cum inflammatione, saniem male olentem emittens, & ad mortem perducens.

GAL. Alopetia per se nota, est enim depilatio ad similitudinem uulpis, unde & ipse morbus dicitur, *άλωπκη* uulpes enim græce.

GEOR. Puerilis & incōcinnā expositio, quāto grauius & elegantius hunc morbum, Paulū atque Cornelijū secutus, sic expli- cuisset. Aræ morbi sunt in capite diuersa nomina sortiti, nā quemadmodū plantæ quædam humoris indigentes, corrumpuntur & exarescunt. Aliæ autē per humiditatem a seipsis alterantur, sic & in capillis fieri contingit, nā si humor abfuerit caluicium nascitur. At ex humorum malitia & ophiasis, figura solum differens ab alijs, quæ pars læsa per quā similis uidetur esse serpentis. Alopetias uero morbum appellauerunt quæ frequenter uulpes eo laborent.

GAL. Huius id est, cancri species est cancrena, quæ, ut ait Plinius, sanari potest.

GEOR. Vtrum cancrena sit cancri species, uiderit Galeotus & medici cum eo agant, nos interim, quæ Iulius Pollux de hoc morbo in fine quarti libri scribat, subijciemus *γάγγραινα οὕτω καλεῖται ἢ μελῶν τὸ νεκρούμενον σὺν ἔλκει, ἢ χωρὶς ἔλκους, μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ἐρυθρήματι ἀπολευκανόμηνον, ἔπειτα μελαινόμηνον, εἰς ἀναιδοσίαν μερισάμενον.* Gangræna sic uocatur caro demortua cum ulcere, uel sine ulcere, cum inflammatione & rubore albescens, tum uero nigricans insensibilis fit, quæ

H. 3. dictio

Phagede
na.

Ophiasis

Alopetia

Gāgræna

dictio utrobique scribitur per g, non per c, habetque diphthongum æ, post secundum g.

GAL. Sacer ignis, sunt pustulae ad similitudinem uarorum corpus corripientes, dicitur autem ignis quia corrodit, & cer, quia execrabilis est.

Ignis sacer.

GEOR. Nequeo satis non mirari somnum, ne dicam stuporem Galeoti, qui Celsi perquam studiosus, non animaduertit longe aliter ignem sacrum diffiniri, nec Plinium euoluerit. sic in xxvi libro habentem. Ignis sacri plura genera, inter quae medium hominem ambiens qui iustus uocatur, & enecat si incidit. possem hoc loco ea scribere, quae uterque autor de sacro igne tradat. Sed ab his supersedebam studiosos admonens, qui plura discere uoluerint, ut Cornelium atque Plinium, diligentius, atque per-spiciatius perlegant, quam Galeotus.

GAL. Hemitritaeus est species tertiae, sic dictus, quia tertio die reuertitur. Sed ex quadraginta octo horis, quae duos dies integros faciunt fere, triginta sex occupat per accessionem. Interdum uero uel plus, uel minus, uel ex tota remissione desistit, ut ait Cornelius. Quiescit ergo aegrotus duodecim fere horis, quod est dimidium diei, unde Hemitritaeum dictum putant, quidam uero iuniores Hemitritaeum ex duabus febribus compositum putant.

Hemitritaeus.

GEOR. Quid sit Hemitritaeus, cum inter se medicorum scholae dissideant, meum non est de genere & qualitate febris differere. Illud tantum attingam quod ad nominis etymon spectare uidetur, de dictione graeca potissimum Paulum Aeginetam sequens, qui sic loquitur, το μὲν τρίταιου μετὰ τῆς εἰσβαλλόντος, τὸ δὲ ἀμφιμερῆος χωρὶς εἴγους. ὁ μικτὸς ἐξ ἀμφοῦν φρίκου μεμείρατος εἴγους μὲν ἑλαττόν τι πρᾶγμα, μέζον δὲ πρὸς τὴν

ξιοσ, ὅπερ κεραυνουδύων γίνεται πῦρ ἀκρω, ὄνκοῦν δὲ ἀπὸ τῆς
 που τὸννομα τῶ τοιούτου πυρετῶ τὸν ἡμιτρίτατον ἔθεντο. **Tertia**
na febre cum tremore accedente. Amphimerina uero sine
tremore mixtus, ex utroque morbus horrori similis est.
Sed horror minus facit negotium, maius uero frigus, quia
extremitatibus mixtum sit. Igitur a modo nomen huic
febri Hemitritæon indixerunt, ex his uerbis colligere pos-
sumus Hemitritæon dici, quod sit febris ex finibus dua-
rum constans.

GAL. Et iam de interioribus ratiocinabimur, ab his quæ in
 capite sunt sumamus exordium.

GEOR. Adhuc hæret infixum in mēte Galeoti, quod puer
 ab ineruditis & barbaris præceptoribus, didicit, quorum hic
 frequens fuit sermo, de pace ratiocinantur homines. hoc est
 sermonem agunt, sic hoc in loco Galeotus non dico impro-
 prie, sed falso & ridicule hoc uerbo usus est, nisi forsan uel in-
 uitus uitium suum aperuit. Nam non uera narrat, quippe
 qui nullo autore nitatur, Sed ratiocinatur, id est, ratiōe qua
 dam parum constante ineptos quosdam sensus, & pueriles
 expositiones aucupatur. Verum pauca super significatione
 huius uerbi differenda sunt, ut scilicet ostēdamus huiusmo-
 di locutionem scēdam esse & barbaram. **Ratiocinari** apud
 idoneos, est per rationem quandā id deprehendere & colligere
 quod lateat, & incertum sit. Aulus Gellius in primo
 noctium atticarum, atq; adeo in indice primi capituli. Plutar-
 chus in libro quem conscripsit scite subtiliterque ratiocina-
 tum Pythagorā dicit in reperienda modulandaq; eius præ-
 stantia, & rursus in secundo, nam si, ut in disciplinis tradit,
 ita colligere & ratiocinari uelis. Sed quid his testibus, cum
 hoc

Ratioci-
nari.

hocago, quando Cicero, rhetoresque latini ratiocinationem id appellant, quod graeci syllogismum, tam in statu, quam in argumentatione, praeterea nullus ueterum unquam sic locutus est, ut diceret, ratiocinor de interioribus, aut de alio negotio. Sed sic ratiocinabimur id factum, quod in dubio est. Cicero in secundo ad Haerennium, ratiocinabimur ad causam. a grammaticis collectiuae uel rationabiles particulae dicuntur, ergo, igitur, itaque, quam rem hic luxurarij ludi olim magister, uel scire debuit, uel pueros docere.

Ratiocinor,

GAL. Cerebricq; morbus lethargus. est enim rerum obliuio. Boetius primo de consolatione, lethargum patitur communem illularum mentium morbum, sui paulisper oblitus est.

Lethargus

GEOR. Immo lethargus acutus est morbus, cum febris quadam frenesi non absimilis, de quo Celsus in tertio medicinae libro sic scribit, alter quoque morbus est, alter freneticis contrarius, in illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est, at in hoc mœror, & inexpugnabilis pene dormientis necessitas, lethargum Graeci nominant, atque id quoque genus acutum est, & nisi succurratur, celespiter iugulat. Esse praeterea lethargum speciem frenesios, cum Celsus, & Paulus tradunt, tum maxime Horatius declarat, qui lethargicum pro furioso capit hoc uersu,

Vt Lethargicus hic cum fit pugil, & medicum urget.

GAL. Mandere est dentibus conficere. Serenus uero hinc adiectiuum ad effectum retulit,

Purgatur cerebrum mansaradice piretri.

GEOR. Hanc formam grammatici non adiectiuum, sed participium appellant, nam a mando fit manditur quo uerbo frequenter Plinius utitur, inde participium mansus, sa. sum. apud

apud Ciceronem & Quintilianum legitur.

GAL. A lingua lingula diminutiũ fieri, nam hæc quoq; a ligando dicitur, exclusio literæ nõ obstat, cum a frango quoq; fradifragus, n. litera exclusa, manifesta deriuatione descēdat.

GEOR. Hoc in loõ Galeotus, qui ubiq; laborat, ut proijcere uideatur ampulas, & sexquipedalia uerba, subiicere debebat distichon illud Martialis,

Quis me ligulam dicant equitesq; patresq;.

Dicor ab indoctis lingula grammaticis.

Nam cum usus illustriũ uirorũ primam lingulæ syllabam corripiat exclusa, n. litera, pertinaces & contentiosi grammatici lingulam dici cõtendebant. Significatio item lingulæ aperienda erat ab eo, qui a Plinio non discedit. Legimus enim cum alibi, tum in uigesimo sexto naturalis historię, planta go mane sumpta lingulis duabus seu coclearib⁹, cuius uocis significatio autore Festo latius patet, siquidem lingula per diminutionem linguæ dicta, alias a similitudine exertæ, ut in calceis, in quem sensum accepisse uidetur Iuuenalis, cum dixit, Ligulis demissis, alias insertæ, id est, intra dentes coercitæ, ut in tibijs.

GAL. Litera a linea magis dicta uidetur.

GEOR. Stoicum nunc se Galeotus ostendit, qui etymologiam uocum audacter & dure deducit, quando non minus durum & audax est dicere a linea literam nasci, q̃ ex mutatione Stoicorum dixit Cicero fidem a fio deriuari.

GAL. Y litera a pressis labris spirituq; procedit, ut idem Martianus ait. Sed græca litera est, & in græcis dictionibus utimur, & hanc reperit Pythagoras Samius.

GEOR. Si mihi autorem dederis Galeote, qui hæc scribat,

I Palamedis

Palamedis animam denuo in Pythagorā reuixisse per Pythagoreorū palingenesian tecum fortasse sentiam. Sed nec rim Philostratū secutus, a Palamede non a Samio Pythagora hanc literam inuentam affirmaueſo, quippe qui grues uolantes cōtemplatus, huius literæ formā excogitauerit, ad quod respexit Martialis de gruibus sic loqueñs,
 De litera
 Y Turbabis uerſus nec litera tota uolabit

Vnam perdideris ſi Palamedis auem. Et Lucanus.

Strimona ſic gelidum bruma impendente relinquunt

Potura te Nile grues. Tuſm paulo infra,

Et turbata perit diſperſis litera pennis.

Sed ut uerior noſtra habeatur ſententia, Philoſtrati uerba iam triennium ad Antonium Chronicum Romam miſſa ſubiungam,

ἐν ἐκκλησίᾳ δέποτε τῶν ἀρχαίων ὄντων, γέροντι μὲν ἔτυχον πετόμεναι τὸν ἑωδῶτα ἑαυταῖς πρόπορ. ὁ δὲ οὐδὲν εἰς τὸν παλαμίδην βλέψας, αἱ γέροντι ἔφη μαρτύρονται τοὺς ἀρχαίους ὅτι αὐταὶ γραμμάτια ἔπορ, οὐχὶ σύ. καὶ ὁ παλαμίδης, ἐγὼ γραμμάτια δὲ οὐχ ἔπορ εἶπερ, ἀλλ ὑπὲρ αὐτῶν ἐνέειδην. πάλαι γὰρ ταῦτα ἐν μουσῶν δίκῃ κείμενα ἑδῆτο ἀνδρῶς τοιοῦτου. θεοὶ δὲ τὰ ταῦτα, δ᾽ ἀνδρῶν σοφῶν ἀναφαίνουσι. γέροντι μὲν οὐ μὲν οὐ μεταποιῶνται γραμμάτιων, ἀλλὰ τάξιμ ἐπαινοῦσαι, πέτονται. πορεύονται γὰρ ἐν λιβύην, ξυβάλλουσαι πόλεμον μῆκροῖς ἀνδρώποισι. Cum olim in contione Achiui forent, atq; ex consueto grues uolaret, Vlyſſes Palamedem respiciens ait, Grues Achiuis testibus inuentionem literæ sibi uendicant, cui Palamedes ego sane inquit, literas nō inueni, sed ab auibus inuentas fateor. Hæc enim pridem in musarum penetralibus reposita, eo indigebant uiro, qui talia aperiret, qualia dii per sapientes homines reuelant. Grues enim non literas sibi assumunt, sed hoc ordiæ

ordine utentes deuolant in Libyam migrantes, bellum hominibus factura. Sed cur ego scriptorem graecum adduco, quando Plinius in septimo naturalis historiae, inuentionem literarum tradens, de Pythagora sileat, enumeratis illarum inuentoribus.

GAL. Oscitare enim est hiscere, & hisciacus qui nimium oscitat. Cato in primo Rerum rusticarum, uinum ad hisciacos sic facito.

GEOR. Si Galeote pro more tuo ludis, haec ridicularia tibi ignoscenda sunt, si uero serio praecipisti, & coarguendus & explodendus a numero doctorum es. quod inmemoris & peruersae sis audaciae, nam ubi legisti hisciacos eos dici, qui nimis oscitentur, tanquam ab hisco uerbo fiat Ischiacus, quin potius Ischiaci hi dicuntur, qui ischijs, quae tu imperite & temere scias, iam appellasti, hoc est, coxendicum dolore uexantur, usque tibi arum cantu, ut Gellius autor est, quidam medebantur, sic enim scribit in tertio noctium atticarum. Creditum hoc a plebisque est, & memoriae mandatum Ischiaci cum maxime dolerent, tunc si modulis tibicen incinat minui dolorem.

Ischiaci.

GAL. Est oris uitium oscedo, nam grauem olentiam significat. Quintus Serenus,

Hinc oscedo fugit linguae quoque uulnera cedunt.

GEOR. Per Sereni uerba, quid sit oscedo, & quod uitium in ore, non constat. Quare magis Gellio fretus autore, oscedinem, non grauem olentiam, sed sonoram, & quandam nimium oscitationem esse contenderim. Nam in quarto eiusdem scriptoris libro, haec leguntur. Deliberatum est de nota eius, qui ad cenolos ab amico aduocatus est, & in iure stans, dare nimis, & sonore oscitauit. Atque inibi prope ut plecteret fuit, tanquam illud indicium uagi animi foret, & halucinantis, & fluxae, atque apertae

Oscedo.

I 2 securitatis.

securitatis. Sed cum ille deierasset inuitissimum sese & repu-
gnantem, oscitatione uictum, teneriq; & uirio, quod oleo
do appellatur, tum notæ iam destinata, exemptus est.

GAL. Sed præcordia græci Phigenas uocant, hæc enim, ut
dixi, cordi prætendunt, & omnia uiscera principaliora mem-
branis proprijs, ac uelut uaginis inclusit prouidens natura.

Præcor/
dia.

Phrenæ.

Hypo/
chondria

GEOR. Cur uerba Plinij sine mentione scriptoris impuden-
ter ingeris, & quod ægrius ferendum est, inuertis atq; de-
prauas, quando præcordia græci, non phigenas uocent, sed
phrenas, nec in naturali legatur uiscera principaliora, immo
principalia. Illud hic addere non pigebit, quando locus ipse
huius nos admonet, præcordia uocari uno nomine extra in
homine. Et item quæ græci hypochondria dicunt, a poetis
& medicis, latinis præcordia appellari, sic frequenter Come-
lius Celsus, Si præcordia eius sine ullo sensu doloris aqua-
liter mollia in utraq; parte sunt, & item inflammata præcor-
dia. Et periculosum est etiam post arquatum morbum, fe-
brem oriri, utiq; si præcordia dextra parte dura manserunt.
Plinius in naturali historia, Nec in duritiæ præcordiorum
uenarum uehemētia. Ouidius metamorph. libro septimo,
Non stratam, non ulla ualent uelamina pati,
Dura sed in terra ponunt præcordia, nec fit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore feruet.

GAL. Accedit etiam ad hoc quod quæ sunt uera dogmata,
id est, scriptura sacra, de sede, quæ in corde diximus, & signifi-
catione mentis, hoc quod narrauimus, sentit. Vnde illud di-
ctum est, Disperfit superbos mente cordis sui.

GEOR. Si scires Galeote quid essent dogmata, sacras no-
stras literas, hac in parte, dogmata non appellasses. Nam
ubi legimus,

ubi legimus, Disperfit superbos mente cordis sui, Dogma illic non est, sed illa dantaxat dogmata dicuntur, quæ syno- Dogma-
 dus sanctorum sciuit. Tum Athanasius conscripsit, eodem ta.
 cœtu patrum mandante, Quare per Martialis uersus, ita de
 te, quid sit dogma, sciscitabor.

Tu qui sectarum uires & pondera nosti,

Dic mihi præcidi Papile dogma quod est?

Illud hic ego dixero, Seneca & Apuleio nixus. Dogmata
 ea esse quæ latini decreta, scita, placita, consulta, appellant,
 sine quibus nec sectæ philosophorū, nec religionum uires,
 constare possunt.

GAL. Sane sciendum & hic eleborus dici. Vergilius tertio
 Georgicorum, Eleborosq; graues. Et hoc eleborum.

Plautus in Pseudolo, Eleborum hisce hominibus opus est.

GEOR. Tibi magis opus est eleboro, q̄ Balioni, atq; Si-
 moni, qui tunc iure dolo Pseudoli falli potuerunt. Nam ele-
 borum hoc in loco accusatiui casus est. Et est antiqua nec in-
 uenusta locutio, ut Gellius in noctib⁹ acticis tradit, cui item
 in primo artis grammaticæ astipulatur Diomedes. Dixe-
 runt enim ueteres sua figura, mihi opus est hanc rem.

GAL. Felles enim animal est nunc domesticum, Mures ca-
 pit, quā græci Galen uocant. Tullius primo de legibus, Id-
 circo canem, & fellem, ut deos colunt, eadem superstitione,
 qua cæteræ gentes conflictantur.

GEOR. Si Ciceronis uerba cum his, quæ apud Herodotū
 & Diodorum Siculum leguntur, conferre uoluerimus, non
 felles id latine dicitur, quod græci Galen, immo qd' Eluron.
 Hic ego nostrorum scriptorum, & græcorū, uerba ponerem,
 nisi iam luce clarius id constaret, quod græci dicunt eluron, Eluron.

I 3 latinos.

Gale.

Ictis.

Felles.

latinos semper appellasse fellem, quod uero galen, multo
lam, quæ & ictis ictidos dicitur. Sed quid felles latine dicit
quispiam? In quibusdam nostris enarrationibus, quas
Rerum rusticarum scriptores fecimus, fretus maxime auto-
ritate Senecæ, qui in uigesimo libro Epistolarum moralium
ait, Quid est quare pauonem, quare anserem, gallina non
fugiat? At tanto minorem eis, nec notum quidem sibi Acci-
pitrem, Quare pulli fellem timeant, canem non timeant. Et
rursum ex multis, quæ apud Plinium de felle legi, nec nõ ex
illo Aufonij. Quis Marcus felles olim pullaria dictus.
Existimaui fellem esse, quod nunc uulgius fouinũ appellat.
Verum tam subtiliter & diligenter fellis, Eluri, mustellæ, &
Gales significata, Vir quidem excellentis ingenij, eruditio-
nis summæ, & plurimæ lectionis persequitur, ut si non sen-
tentiam muto, in explanatione tamen illa nostra, non nihil
desyderem, & mihi ipsi uix satisficiam.

GAL. Vomitus, & uomitio, & orexis, de qua Iuuenalis,

Rapidus facturus orexim. Omnibus fere nota est.

GEOR. Quid significet orexis, non fere uel doctis notum
est, immo in controuersia posita est huiusmodi significatio.

Orexis.

Nam græci, cum suam dicant esse dictionem, appetitum signifi-
care uolunt, ab ὀρέγεσθαι descendit, quod est appeto, & hæc est
generalis omnium græcorum super hac uoce sententia. Latini
contra pro uomitu uidentur accipere, ut illud Iuuenalis,

Rapidam facturus orexim.

Quod cum ita sit, debet Galeotus hoc intactum nõ præ-
terire, immo potius aliquam diligentius inquirere ratione
cur de eodem uocabulo, diuersa a græcis nostri sentiant, nisi
forfan potius non dissideant latini a græcis. Et idem utriusque

sentiant.

sentiant, quando per uomitum, quem sanitati medici con- Vomitus
ducere aiunt, redintegratur appetitus alioquin languescens.
Vnde Suetonius scribit, Vitelium epulis trifariam & qua-
drifariam dispartitis, suffecisse uomitandi consuetudine, in
quem sensum uentre poterit illud Iuuenalis,

Rapidam facturum orexim.

Quod uidelicet uino largius epoto, atq; per uomitum emisi-
so, uelut exonerato stomacho, uis appetendi prouocaretur,
atq; per metalepsim, ab eo quod sequitur, id quod præce-
dit intellexerimus.

GAL. Reliquum est ut de uarijs nominibus pinguedinẽ signi-
ficantibus primo dicamus, postea de Vesica, Nomina autẽ
pinguedinis sunt adeps, lactes, abdomẽ, sagina, aruina, un-
ctum, lardum, axungia, popa, de quib; particulatim loquemur.

GEOR. Non possum nõ credere coquinariæ rei præfectum
& archimagiron fuisse Galeotum, qui tam exacte pinguis
significationes, & genera enumerat, potius imperitorum co-
quorum partes secutus, qm doctorum hominum etymologias,
& interpretameta rimatus, quam rem & ipse innuit dicens,
& Cicero a Nonio allegatus. Ascium suis auribus opinum
quoddam, & tanq; adipatae dictionis genus. Cũ hæc Cicero-
nis uerba in Oratore ad Brutum legant. Præterea apud ido-
neos Latinos in usu frequenti est pinguitudo, nõ pinguedo.

Pingui-
tudo.

GAL. Adeps generale est uocabulum ad omnẽ pinguedinẽ,
siue carnis, siue alterius rei. Postea restringit adeps, signifi-
catq; illud pingue ad similitudinẽ reticuli intestina continens.

GEOR. Ex omni parte Galeotus ignauiam & negligen-
tiam in literis ostendit, nam qui de undecimo Plinij libro
multa assumit ad sententiam suam confirmandam, & ab ea
potissimum

potissimū parte, ubi de partibus corporis idem autor plura scribit, hoc de adipe aut ignorasse, aut præterire non deuit, quod Plinius ad differentiam seui, & adipis, præcipit, Cornigera una parte dentata, & quæ in pedibus talos habens seuo pinguescunt. Bissulca scissive in digitos pedibus, & non cornigera, adipe, cōcretus hic, & cum refrigit, fragilis, semper in fine carnis. Contra pingue inter carnem, cutemq; seuum & liquidum. Ex hac Plinij distinctione non est adeps generale uocabulum ad omnem pinguitudinē, Nec omnia animalia adipe pinguescunt, immo quædam seuo, quædam adipe. Et fere hæc discrimina prisca omnes fecerunt. Sic Plinius, quæ tu attestaris, Auribus instillatus succus cum adipe anserino. Sic & Quintus tuus Serenus, hircinum seuum dixit, non adipem. Sed quid hos commemoro, quando huius aui medici de elegantia latina parum solliciti, adipem anserinum, seuum bouinum dicant. Hanc eandem differentiam graeci diligentissimi faciunt, si quidem utrinq; dentata, & non cornigera, *μηλεῖν*, hoc est, adipem. At ex altera parte dentata, & cornigera *στεῖας*, hoc est, seuum habent.

Adeps.

Seuum.

GAL. Adderem & seuum, nisi notissimæ significationis foret uerbum seuo seuas.

GEOR. Miseret me Galeoti, cuius fibris creuit optimum pingue, uel qui magis totus factus est adeps, qui cunctis animalibus sine sensu est, qui nec arterias habet, nec uenas, hinc enim factum est, ut minime potuerit clarissimorum autorum, paulo remotiores sensus scrutari. An non in uigesimo octauo idem Plinius ait, Massucius palmam lupino adipe dedisse antiquus tradit, Ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Quæ ratio

RINI

autor plun
non deuit,
cipit, Cu
os habent
libus. & n
ilis, sempe
q; seuum
deps gene
omnia ane
qua-dam
t. Sic Plu
um adipe
seuum du
do huius
dem anse
ferentiam
rata, & nō
parte den

ficatōnis

opinum
cunctis
ec uenas
orum au
n uigesi
ino adipi
erungere
ar. Quz
ratio

